

הישיבה השלוש-מאות-וארבעים של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, י"א בתמוז התשמ"ז (8 ביולי 1987)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. שאלות בעל-פה

הייתי נוקט צעד אדמיניסטרטיבי כלפי המנהל, זכותנו להתנגד לדעתו, אך זכותו להשמיע את דעתו באופן חופשי.

היו"ר ש' הלל:

תודה. לפני שאתי מוסר את רשות הדיבור, אבקש מהיושבים ביצע, ויש שם היום קהל רב, שלא יפריעו. אנא מכם, הימנעו משיחות והימנעו מהפרעה.

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

איני יכול שלא להסכים לחלק הראשון של תשובתך. הניסיון של רחבעם זאבי לבסס את רעיון הטרנספר על דברי אבות תנועת העבודה גם הוא סילוף וניסיון שקרי. הייתי רוצה לבקש מכבוד השר, שיאמר מה היה השר עושה, או מה היתה עיירת חל-אביב עושה, אילו התבטא מנהל מוזיאון ערבי בזכות טרנספר של יהודים מארץ-ישראל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הם מתבטאים כך, ולא עושים להם כלום.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת לנדאו, השאלה מופנית אל שר החינוך והתרבות ולא אליך.

גדעון גדות (הליכוד):

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת גדות.

חיים רמון (המערך):

בגלל ההפרעה, אחזור על השאלה: האם היה שר החינוך והתרבות מתעלם ממנהל מוזיאון, שהוא מוסד חינוכי, שהיה מטיף לטרנספר של יהודים מארץ-ישראל? האם גם אז היה שר החינוך מקבל, שזו דעה לגיטימית ומשאיר אותו על מקומו, או שמא, אפילו אין לו סמכות, היה ממליץ שאדם כזה לא ימשיך לכהן בתפקידו כמנהל, ו"טרנספר" במהירות מתפקידו זה?

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת במסגרת של דקה לחבר הכנסת מיכאל איתן. אני יודע שהכול רוצים לשאול, ועלי לבחור.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני השר, זאב ובוטנסקי הטיפ בשעתו למדיניות של קיר ברזל. במקביל לדו"קיום עם המיעוט הערבי במדינה יהודית, והוא חזה את הקמתה. כשדיבר בשאלת הטרנספר, שהציעו ראשי הציונות הסוציאליסטית אז, אמר בין השאר: "אני שולל הגירת ערבים מארץ-ישראל משני טעמים עקרוניים. ראשית, את הרחקתם של הערבים מארץ-ישראל הנני חושב בלתי מתקבלת על הדעת כהחלטת בארץ-ישראל ישבו תמיד שני עמים. שנית, הנני מתנאה בהשתייכותי לאותה קבוצה

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. לפנינו שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת חיים רמון. הרוצה לשאול את שר החינוך והתרבות. חבר הכנסת רמון, בבקשה.

307. התבטאויותיו של מנהל מוזיאון "הארץ"

חיים רמון (המערך):

מנהל מוזיאון "הארץ" בתל-אביב, מר רחבעם זאבי, התבטא בסוף השבוע בזכות הגליית ערבים מארץ-ישראל.

אודה לשר אם ישיב:

1. האם אין לראות בחומרה יתירה התבטאויות אלה של מנהל מוזיאון "הארץ"?

2. בהיותו ממונה על ענייני התרבות, מה יש בכוחות השר לעשות כעניין זה?

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1. על-פי הרישום הסטנוגרפי אמר רחבעם זאבי, בין היתר: "אני בעד טרנספר של תושבי השטחים, שיושג בהסכמה עם מדינות ערב כתנאי לשלום מצדנו. זה לא קל להשגה".

הרעיון המוצע כאן אוילי בתוכנו ומסוכן בהשלכותיו.

היו"ר ש' הלל:

הוא אמר את זה או אתה אומר?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

את זה אני אומר. עד כדי כך הוא לא אמר. אני אומר, שהרעיון אוילי בתוכנו ומסוכן בהשלכותיו. הוא אוילי משום שאין מדינה ערבית שתסכים לכך. גם לא כתנאי שלנו לשלום. הוא גם מניח, שתושבי השטחים הם חפצים נטולי כל רצון, שאפשר לטלטלם ולהעבירם ממקום למקום בלי לשאול את פיהם. הרעיון מסוכן בהשלכותיו. בין שהתכוון לכך ובין שלא התכוון. יש בו מעין לגיטימציה לאותו חוג קיצוני, הדוגל בגירוש הערבים בכוח הזרוע בהזדמנות נאותה.

אצטט קטע שכתב חיים גורי, ואני מקבל אותו: "רעיון הטרנספר או חילופי אוכלוסיות בגלגול הנוכחי, הוא משא שווא ותרמית אוחניים. הוא מפקיע את המדינאות מתחומי האפשר אל גאולת שקר ומשחרר אנשים לא מעטים מחובת ההתמודדות האמיתית בשאלת ארץ-ישראל".

2. משרד החינוך והתרבות משתתף ב-2% מתקציב מוזיאון "הארץ". המוזיאון הוא חברה עירונית. למדינה אין בירוקטוריים בחברה. לכן, אין משרד החינוך והתרבות קשור בדרך כלשהי למינוי מנהל המוזיאון.

אוסף ואומר שאפילו היתה לנו סמכות בנושא מינויים, לא

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

— — —

היו"ר ש' הלל:

אם תפריע, אקרא אותך לסדר בפעם השנייה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

— — —

היו"ר ש' הלל:

אם תפריע, אקרא אותך לסדר בפעם השנייה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מציע לקרוא אותו לסדר בפעם השלישית.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מציע לשלול ממנו את זכות ההצבעה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אמרת: ההצעה הזאת אווילית, כל-היא לא תתקבל. קודם כול, היא לא מביאה בחשבון את רצונם של חושבי השטחים. כאילו הם חפצים שמטלטלים אותם; אבל ההשלכה של אמירה כזו — גם אם הוא לא אמר זאת בפירוש — היא מתן של מעין לגיטימציה לחוגים שיעלה על דעתם הרעיון, שאין פתרון אחר: יש בעיות דמוגרפיות, יש בעיות אחרות, אין פתרון פוליטי וזה הפתרון. מכאן הסכנה שבדברים, אבל הניסוח של דבריו לא היה כזה.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת רמון: אני נוהג, בין שמדובר ביהודי ובין שמדובר בערבי, לפי אותו קנה מידה, לפי ניסוח זה.

לגבי השקפותיו של זאב ז'בוטינסקי: אני מאוד מאוד מקווה שהקטע שאחז ציטטת, חבר הכנסת מיכאל איתן, יהיה נר לרגליך ולרגלי חבריך לתמיד בימינו — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

קיר הברזל.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

קיר הברזל, קיר מתכת, העיקר הוא לקיים כך את הדברים הללו, יפה מאוד.

מה שקשור לתוכניות אחרות: עניתי כבר על שאילתא בכנסת.

ברגע זה, על סמך הציטוט, כפי שקיבלתי אותו, אין בדעתי להגיש תביעה משפטית על הפרת החוק נגד גזענות.

אומר עכשיו משפט אחד. אני מציע לכולנו, בכלל זה אנשים שאינם חברי כנסת ואינם אנשים פוליטיים: אדם המתבטא בנושאים רגישים כל כך, הטעונים משקעים ומחכים בלתי רגילים מן העבר, ינקוט לשון זהירה כשהוא מדבר. כדאי לחשוב פעמיים לפני שמדברים פעם אחת. אומנם יש פתגם ערבי האומר שאין משלמים מכס על דיבור, ולו היו האנשים משלמים מכס על דיבור היו מדברים פחות, אבל צריך לחשוב קצת יותר על ההשלכות של דיבור בלתי אחראי כזה, על ההשלכות שיכולות להיות לו.

היו"ר ש' הלל:

מכס לא, אולי קנס בא בחשבון.

שניסחה את 'תוכנית הלינגפורט', זו התוכנית של זכויות לאומיות לכל העמים החיים בתוך מדינה אחת". בהמשך הוא אומר: "הגני מוכן להישבע בשמו ובשם צאצאיו, שלא נפר לעולם שיווי זכויות זה, ולא נעשה ניסיון לרחוק את רגליו של מישור. לו ניסה מישור להדוף מארץ-ישראל את חושביה הערבים, כולם או חלק מהם, היה מנסה לעשות קודם כול דבר בלתי מוסרי, ושנית בלתי אפשרי".

שאלתי: מדוע לא יוכלו מאמריו של זאב ז'בוטינסקי בתוכניות הלימודים בבתי-הספר?

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, ברצוני לשאול את כבוד שר החינוך והתרבות: נוכח העובדה שקריאתו של רחבעם ואבי לגרש את העם הערבי ממולדתו יש בה עידוד לפוגרומים ולפרעות והיא מהווה עבירה על החוק נגד הגזענות ועבירה על החוק למניעת השמדת עם — האם לא יבקש שר החינוך והתרבות בממשלה, או מהיועץ המשפטי לממשלה, להעמיד את בעל הקריאות הגזעניות האלה לדין באשמת עבירה על החוקים האלה?

היו"ר ש' הלל:

אדוני שר החינוך והתרבות, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אחד הדברים שיש להקפיד עליהם הוא ציטוט מדויק. אני טרחת לבקש את הסטנוגרמה של דברי רחבעם ואבי שנאמרו ולא הסתרחתי את דעתי לגבי חומרתם. אבל אני מבקש לומר: הוא דיבר על טרנספר של חושבי השטחים, שיושג בהסכמה עם מדינות ערב — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת לנדאו, חבר הכנסת וירשובסקי.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חברת הכנסת גאולה כהן, אל תגידי אחר-כך שלא שמעת אותי. בבקשה, אדוני השר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני אמרתי: הציטוט התייחס לטרנספר של חושבי השטחים, שיושג בהסכמה עם מדינות ערב כתנאי לשלום מצדנו. זה לא קל להשגה, אם בכלל. אני אמרתי שזה אווילי להניח שיהיה הסכם כזה: שנית, שההשלכות של דעה כזאת — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת וירשובסקי, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. היום יהיה שמח מאוד, וכדאי לך שלא להרבות בעניין הזה.

ב. הצעת חוק החנינה, התשמ"ו — 1985*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הצעת חוק זו הונחה על שולחן הכנסת ב"א כטבת התשמ"ו, כלומר לפני שנה וחצי. החלטנו לעכב את הגשתה משך תקופה די ארוכה כדי לאפשר למוסד הנשיאות המכובד למצות את כל האפשרויות לחנינת אנשים אלה. ואומנם, כבוד הנשיא קיצר תקופות מאסר לאחדים וחנן אחרים. רבים מקרב ה-28 שנאסרו השתחררו לאחר שרצו את עונם, ואלה הם הרוב המוחלט של אסירי המחתרת.

ברגע זה נמצאים במאסר שבעה מאנשי המחתרת והם: מנחם לבני, יהודה עציין, שאול ניר, ברק ניר, עוזי שרבך, יצחק גנירס ועירא רפפורט.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש עוד כמה רוצחים.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שבעה רוצחים.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת יוסי שריד, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אינני מתכוון לאפשר הפרעות היום. מי שיפריע ואקרא אותו לסדר שלוש פעמים, לא יהיה באלום.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רן כהן, אתה רוצה שאקרא אותך לסדר בפעם השנייה? חבר הכנסת יוסי שריד, אקרא אותך לסדר בפעם השנייה, ללא כל נקיפות מצפון. אתם לא תפריעו פה היום לסדר.

אברהם ורדיגר (מורשה פא"י):

חברי הכנסת, בגור-הדין של בית-המשפט המחוזי בירושלים, שדן את נאשמי המחתרת, נאמר, ואני מצטט בדיוק: "קובץ אנשים זה, שאת דינו של כל אחד מהם אנו באים לגזור היום, מיוחד הוא במינו. רובם, אם לא כולם, בוגרי ישיבות ובעלי השכלה אקדמית גם יחד. רובם שירתו בצה"ל ונטלו חלק במלחמות ישראל. רובם אנשי תורה ועבודה, שהשליכו מאחוריהם דרך חיים נוחה והלכו, הם ובני ביתם, להקים יישוב עברי, לעובדו ולשומרו".

ועוד הוסיף בית-המשפט, ואני מצטט: "חובה לרשום גם, כי אותם סיגורעים שבוצעו הנאשמים באו תמיד על רקע מעשי חבלה חמורים שבוצעו על-ידי ארגוני טרור ערביים נגד יהודים — ואינו דומה חטאם של כאלה לפשעיהם של אחרים המבקשים להשמיד, להרוג ולאבד" — ציטוט מתוך תיק פלילי מס' 203/84 כולל 22 ביולי 1985. כך, רבותי חברי הכנסת, נאמר ונכתב מפורשות בפסק-הדין.

חברי הכנסת, שבעת אסירי המחתרת, אשר עדיין מצויים מאחורי סורג וברזח ואת שמותיהם מניתי קודם, כולם יוצאי יחידות קרביות, וביניהם גם סמג"ד, משוחזרי סירת הצנחנים

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. בפתח הדיון אני מרשה לעצמי לחזור ולבקש מכל חברי הכנסת לאפשר לי לנהל היום את הישיבה כלי שאצטרך להרים את קולי יותר מדי, להשתמש בפטיש ולקרוא לאנשים לסדר. אני יודע כמובן שזאת יכולה להיות ישיבה מתוחה למדי. אני מקווה שבעזרתכם נוכל לקיים אותה בצורה מכובדת. נא לא להפריע כאלום, אני מבקש גם מהנכבדים שביצע להשתדל שלא להפריע לנו.

הצעת החוק הראשונה שצריכה לבוא לדיון היא הצעת חבר הכנסת אברהם ורדיגר וקבוצה של חברי כנסת נוספים, הצעת חוק רל"ח. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת ורדיגר להציג לפנינו את הצעת חוק החנינה, התשמ"ו — 1985.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוא נציג הרוצחים.

היו"ר ש' הלל:

אם תחשכו בהערות, נוכל לעשות את זה בצורה מכובדת יותר, ותאמינו לי — גם יעילה יותר.

דב שילנסקי (הליכוד):

האם אין אדוני היושב-ראש מגיב על קריאת הביניים של חבר הכנסת יוסי שריד לגבי חבר הכנסת ורדיגר, שהוא נציג הרוצחים?

היו"ר ש' הלל:

אני לא שמעתי שום קריאת ביניים. אני מבקש לשבת.

דב שילנסקי (הליכוד):

הוא אמר על חבר הכנסת ורדיגר שהוא נציג הרוצחים. אני חושב שכבוד היושב-ראש צריך להגיב על קריאת ביניים זו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

גאולה כהן (התחיה):

יש פה נציגי אש"ף ויש נציגי רוצחים.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנא, אל תיכנסו עכשיו להחלחכות מוקדמת מדי. גם זמנה של זו עוד יגיע. חבר הכנסת ורדיגר, בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה פא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להציע את הצעתי בצורה שקטה ועניינית: אשתדל גם שלא להגיב כאן על קריאות ביניים, כמו זו שכבר נשמעה, אף שיש לי מה להגיב על קריאת ביניים זו.

הנני מתכבד להציע לבית הצעת חוק החנינה, התשמ"ו — 1985, שמטרתו לחנן את אסירי המחתרת — והם שבעה — אשר כבוד הנשיא מתקשה, כנראה, בשלב זה לחנן אותם ורק בית-המוקקים הישראלי — —

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

לא מתקשה, הוא לא רוצה.

אברהם ורדיגר (מורשה פא"י):

— — הכנסת מסוגלת להביא ולגרום לחנינתם בדרך של חקיקה.

* נספחות.

אדוני היושב-ראש, היום, אחרי חזיון הבלהות של שחרור רוצחי עמנו, ואחרי שאסירי המחתרת יושבים ככלא שלוש שנים ורבע, הולך ומתחזק יותר ויותר הגיבור המוסרי לחנינותם. סקרי דעת הקהל, שנעשו בזמן האחרון ממש, מעידים כי רוב אבסולוטי של הציבור בישראל תומך בחנינה, אף שהוא, כמו כלולנו, שולל את המעשים אשר נעשו. 400,000 אזרחים מכל שכבות הציבור, ביניהם בני ההתיישבות העובדת, קיבוצים, גם מקרב בני 136 קיבוצי התק"ם ו-46 מקיבוצי "השומר הצעיר" חתמו על עצומה לנשיא המדינה בבקשה לחון אותם.

חייה גרוסמן (מפ"ם):

זה לא נכון, זה שקר גס.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

בלשכתו של נשיא המדינה מצויים מכתבים, אשר שלחו נאשמי המחתרת הכלואים, ובהם דברי צער מפורשים והבעת חרטה על מעשיהם והתחייבות שלא לחזור עליהם, חלילה, בעתיד.

חיים רמון (המערך):

הוא משקר.

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רמון, חבר הכנסת רמון, אני חוזר ואומר לכם: התרגלו לפחות היום לשמוע דברים. אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה, חבר הכנסת רמון.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוא סתם משקר.

הי"ר ש' הלל:

יש לנו יום ארוך, ואני חושב שאגיע לקריאה לסדר גם בפעם השלישית, זה לא כדאי לכם, חברי הכנסת. חבר הכנסת רמון, אני מדבר גם אליך, מי שאקרא לו לסדר בפעם השלישית, יצא מהאולם. מוטב, שלא תהיינה אי-הבנות.

חבר הכנסת ורדיגר, בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

מצד מגישי הצעת החוק ותומכיה, אין חלילה מגמה כלשהי, לפגוע במוסד המכובד של נשיא המדינה, ואם משהו מפרש זאת בדרך זו, הרי הוא מעליל עליה. אדרבה, אנו מודים לנשיא המדינה על מה שעשה עד היום, על אף ההתקפות הבלתי מכובדות, כלשון עדינה, מצד חוגים מסוימים, הרואים עצמם כשומרי החוק ומגיני הדמוקרטיה. מגמתנו ומטרתנו להקל על המוסד המכובד של הנשיא, אשר היה לא אחת טרף לשמאל הקיצוני, ותחקך בצורה פוגעת ביותר.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהצעת חוק החנינה, התשמ"ז-1985, שלשה סעיפים וסעיפי משנה. בדברי ההסבר, ובה אסיים, נאמר: אנשים בעלי עבר מפואר כצה"ל, שלאחר שחרורם משירות פעיל נענו לקריאת ממשלת ישראל, ומתוך נאמנות ליישוב הארץ התנהלו והקימו יישובים חדשים, עברו מתוך מצוקה ביטחונית על החוק, הם מודים בשגיאתם, הם נענשו וסבלו רבות. יש מקום שהכנסת תחון אותם בחוק, כתנאי, שנוסף על הבעת החרטה שהביעו, ייחוס גם כל אחד מהם על התחייבות, שלא יחזור בעתיד על אותה עבירה. הענקת החנינה על-ידי הכנסת תפעל לטובה, גם לקירוב הלכות בישראל, ותאפשר את המשך פיתוח הארץ ובניינה באווירה טובה יותר.

אני מציע לבית, לקבל את הצעתנו ולהחליט בחיוב על קבלת חוק זה. תודה.

הקומנדו הימי: כולם מתיישבים, כולם אכות למשפחות ברכות ילדים — חמישה, שישה ואפילו שבעה ילדים. אחד מהם כבר סב לשני נכדים, אשר נולדו במרוצת חקופת המאסר הארוכה.

אחת הטענות, והיא מושמעת במיוחד על-ידי פוליטיקאים, נגד הצעת החוק המוגשת היא: חוסר השוויון, כביכול, אשר נוצר בין אסירים יהודים השפויים על בעיות ביטחוניות לבין אסירים ביטחוניים ערבים. ובכן, רבותי חברי הכנסת, לא זו בלבד, אלא שעצם ההשוואה בין מרצחים טרוריסטים ערבים המבקשים את נפשנו ונשלחים לכאן כדי להרוג ולאבד כל יהודי, אנשים, נשים וטף ללא הבחנה, לבין פטריוטים יהודים נאמנים, אשר קמו להגן על ביתם — מקוממת מאין כמותה.

עבד-אללה דראושה (המערך):

כשהם רוצחים — — —

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת דראושה, אני אקרא אותך לסדר, אל תפריע ולא יפריעו לאחרים. זה לא חד-כיווני. מי שיפריע צריך לדעת שהוא יגרום כאן להפרעה רכתי. לא אחיר זאת היום. תהיו מסוגלים לשמוע גם דעות שאינכם אוהבים לשמוע.

קריאה:

זה קשה.

הי"ר ש' הלל:

מי שקשה לו, יצא מן האולם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, הבעיה היחידה היא — — —

הי"ר ש' הלל:

לא נתתי לך רשות דיבור.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה נושא — — —

הי"ר ש' הלל:

לא נתתי לך רשות דיבור.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

השוואה זו מקוממת מאין כמותה, ומזלזלת בכומר הזיכרון של כולנו. רק לפני שנתיים וחודש נדהמנו כולנו, כאשר 1,150 מחבלים-מרצחים עזבו את בתי-הכלא כאוטובוסים נוחים ובשמחת ניצחון ויצאו לחופש, ביניהם 300 אסירי עולם, ביניהם רוצחי "בית הדסה". רוצחי אהרן גרוס — השם ייקום דמו, רוצחי אסתר אוחנה — השם ייקום דמה, ואחרים. 600 מהמחבלים האלה שבו למקומות מגוריהם, רובם אם לא כולם חזרו לסורם, פעלו ופועלים נגד האוכלוסייה היהודית. רוצחים מטמנים מדי יום ביומו מטעני חבלה ורוקמים מזימות, איך לרצוח יותר ויותר יהודים. רבותי, האם בכלל ניתן ומותר לראות אלו ואלו — שווים בפני החוק?

כבר כאותם הימים רגזה כל הארץ ללא יוצא מן הכלל. כבר אז רדש רובו של העם, מכל שכבות הציבור ומקשת פוליטית רחבה, לחון את אסירי המחתרת. על-פי סקר דעת הקהל האחרון תומכים 73% בחנינה לאסירי המחתרת, בהם משפטנים ידועי שם, וגם שר המשפטים לשעבר, המנוח שמואל תמיר, עליו השלום. התפרסמו מכתבים למערכת גם בעיתון "דבר", ושרים וחברים ממפלגת העבודה, אשר אינם משתייכים למחנה הלאומי, כביכול, דיברו בזכות חנינה זו.

שמותיהם של חברי הכנסת. מי שחומך בקבלת הצעת החוק בקריאה טרומית יגיד "בעד", מי שמתנגד יגיד "נגד".
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

אהרן אבוטצירא	
— אינו נוכח	אבא אבן
— נגד	רפאל אדרי
— נגד	אהוד אולמרט
— נגד	מיכאל איתן
— נגד	רפאל איתן
— נגד	שולמית אלוגי
— נגד	עדיאל אמוראי
— נגד	יעקב ז'אק אמיר
— נגד	שושנה ארבל-אלמחלינו
— נגד	נאוה ארד
— נגד	יורם ארידור
— אינו נוכח	משה ארנס
— נגד	יצחק ארצי
— נגד	יוסף בורג
— נגד	צ'רלי ביטון
— נגד	בנימין בן-אליעזר
— אינו נוכח	אליהו בן-אלישר
— נגד	דב בן-מאיר
— נגד	חיים בר-לב
— נגד	עוזי ברעם
— נגד	גדעון גדות
— נגד	פנחס גולדשטיין
— נגד	מרדכי גור
— נגד	מרים גלזר-תעסה
— נגד	חייקה גרוסמן
— נגד	פסח גרופר
— נגד	אלעזר גרנות
— נגד	שרה דורון
— נגד	שמחה דיניץ
— נגד	דוד דינו
— נגד	מיכאל דקל
— נגד	עבדאלוהב דראושה
— נגד	חיים דרוקמן
— נגד	יגאל הורכין
— נגד	מנחם הכהן
— נגד	שלמה הלל

היו"ר ש' הלל:

אני מודה לחבר הכנסת ורדיגר. רשות הדיבור לכבוד שר המשפטים. אדוני השר, בבקשה.

שר המשפטים א' שריד:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להיידרש לצד המשפטי של הצעת החוק. הצעת החוק הזאת, אדוני היושב-ראש, היה ראוי לה שלא חוגש. אני מציע למציע ההצעה למשוך אותה בחזרה. אני מניח, שהצעת החוק לא תתקבל בהצבעה בכנסת, ומגיש ההצעה ימצאו עצמם בגדר מי שכא לברך ונמצא מקלל. שהרי, אחרי שהכנסת תדחה את ההצעה בהצבעה, האם יוכלו הם לפנות לנשיא המדינה בבקשת חנינה, כאשר הכנסת כבר אמרה את דברה? לפני שתיערך ההצבעה, אני מציע שמגיש ההצעה ימשכו אותה בחזרה.

אמיתי אמש בדיון על משרדי, שאפעל למען חנינה לכבוד שנת ה-40 לעצמאות המדינה, חנינה מוגבלת ומבוקרת, שתומלץ עליידי ועדה ציבורית בראשות שופט בדיוס ושני אישי ציבור.

אסור לפגוע בסמכות נשיא המדינה. מוסד החנינה נתון לשיקול דעתו. כולנו מכבדים את שיקול דעתו, וניסיון העבר אכן תומך בכך.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת דן חיון. דומני שהשר היה מבקש מאוד שלא תפריע לו.

שר המשפטים א' שריד:

אדוני היושב-ראש, זהו תקדים ראשון ומסוכן לחקיקה מיוחדת לקבוצה קטנה של אנשים, אם יתקבל תקדים זה, תוכל להיווצר מחור בקונסטלציה פוליטית אחרת הצעה בנוגע לקבוצת אנשים אחרת, מחבלים או אחרים. אני חושב, שהכנסת צריכה לדחות ניסיון ליצור תקדים מסוכן בתחום זה, ולהשאיר את מוסד החנינה בידי נשיא המדינה, כפי שהוא בידי היום.

אם תתקבל חקיקה זאת, ירוקן חוק החנינה מתוכנו ויפגע נשיא המדינה.

הצעה זו, אדוני היושב-ראש, אינה ראויה להיכלל בספר החוקים של מדינת ישראל, ואני מבקש מהבית לדחותה.

היו"ר ש' הלל:

אני מודה לאדוני השר. האם המציעים רוצים להשיב? אינני רואה בקשה כזאת. השר הציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת יוסי שריד, אל תפריע.

אני רוצה לעבור להצבעה. מי להצעה שהעלה כאן חבר הכנסת ורדיגר בשם כמה חברים, להעביר את קבלת החוק בקריאה טרומית?

יגאל כהן (הליכוד):

יש בקשה להצבעה שנית.

היו"ר ש' הלל:

יפה. יש לנו בקשה להצבעה שנית. נעבור מייד להצבעה שנית. יש לי, כאמור, בקשה חחומה עליידי 20 חברי כנסת להצבעה שנית, ואני מבקש ממזכיר הכנסת להתחיל לקרוא את

נמנע —	רוני מילוא	בעד —	זכולון המר
נגד —	מוחמד מיעארי	נגד —	אהרן הראל
בעד —	יהושע מצא		היו"ר ש' הלל:
נגד —	דן מרדור	חברי הכנסת. יש לנו יום חינוך ארוך מאוד היום. חבר הכנסת גרנות, מה הדבר הזה? חברת הכנסת גאולה כהן.	
בעד —	יובל נאמן	חברי הכנסת. אני אוציא מן האולם אנשים המפרעים למהלך ההצבעה. אני מודיע, מי שיפריע במהלך ההצבעה — יוצא מן האולם. חברת הכנסת גאולה כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת צירלי ביטון, קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת צירלי ביטון, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. עוד הפרעה אחת — תצא החוצה.	
נגד —	אריה נחמקין	אני לא ארשה הפרעות. אני לא ארשה הפרעות בזמן ההצבעות. היו מסוגלים להתאפק קצת. הלוא זו בושה וחרפה. על כל אחד שמצביע צריכים לחכות רבע שעה, כדי לשמוע מה היתה הצבעתו. אתם לא מסוגלים להתאפק? בבקשה.	
נגד —	אורה נמיר	מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	
אינו נוכח —	משה נסים	שבח וייס	
בעד —	אמל נסראלדין	מאיר וילנר	
נגד —	עדנה סולודר	אריאל ויינשטיין	
	קריאה:	עזר ויצמן	
	— — —	מרדכי וירשובסקי	
	חיים קופמן (הליכוד):	אליעזר ולדמן	
	לאודי אדיב ביקשתם חנינה.	אברהם ורדיגר	
	יהושע מצא (הליכוד):	מחמד וחד	
	— — —	תופיק ויאר	
	היו"ר ש' הלל:	מיכאל חריש	
	חבר הכנסת מצא. חבר הכנסת קופמן.	תופיק טובי	
	מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	יעקב יוסף	
	(ממשיך לקרוא בשמות חברי הכנסת)	גד יעקבי	
נגד —	אמירה סרטני	גאולה כהן	
נגד —	זיידן עטשי	יגאל כהן	
בעד —	עובדיה עלי	רן כהן	
נגד —	שלמה עמר	מאיר כהנא	
נגד —	מתתיהו פלד	מאיר כהן אבידב	
בעד —	רפאל פנחסי	יגאל כהן-אוריגד	
בעד —	מנחם פרוש	אברהם כ"ץ-עוז	
נגד —	שמעון פרס	דוד לרי	
נגד —	יצחק פרץ	דוד ליבאי	
בעד —	יצחק חיים פרץ	אוריאל לין	
נגד —	גדעון פת	אמנון לץ	
נגד —	יאיר צבן	עוזי לנדאו	
נגד —	דוד צוקר	דוד מגן	
נגד —	יעקב צור	יצחק מודעי	
נגד —	אליעזר קולס		
בעד —	חיים קורפו		
בעד —	חיים קופמן		
נגד —	ישראל קיסר		
אינו נוכח —	משה קצב		

יצחק רבין	נגד —	אריאל שרון	— בעד
אמנון רובינשטיין	נגד —	יוסי שריד	נגד —
נחמן רז	נגד —	אברהם שריד	נגד —
מיכאל רייסר	נגד —	דן תיכון	— בעד
חיים רמון	נגד —	היו"ר ש' הלל:	
אבנר חי שאקי	— בעד	האם יש מי שלא הצביע?	
אליעזר שוסטק	— בעד	אהרן אבוחצירא (חמ"י):	
משה שחל	נגד —	לא הצבעתי.	
מאיר שטרית	נגד —	מוזכר הכנסת ש' יעקבסון:	
רב שילנסקי	— בעד	חבר הכנסת אהרן אבוחצירא — בעד	
אפרים שלום	נגד —	היו"ר ש' הלל:	
בני שליטא	— בעד	האם יש עוד חבר כנסת שלא קראנו בשמו? אבקש לסכם את התוצאה.	
שמעון בן-שלמה	— בעד	חברי הכנסת, בעד הצעת החוק הצביעו 40, נגד — 69.	
יעקב שמאי	— בעד	נמנעו — 2, הצעת חוק החנינה, התשמ"ו—1985, לא נתקבלה.	
ויקטור שם-טוב	נגד —	גאולה כהן (התחיה):	
יצחק שמיר	— בעד	— — —	
גרשון שפט	— בעד	ססח גרופר (הליכוד):	
אליהו שפיידר	נגד —	— — —	
אברהם יוסף שפירא	— בעד	היו"ר ש' הלל:	
		חבר הכנסת גרופר.	

ג. הצעת חוק השבות (תיקון מס' 3), התשמ"ו—1986*

(הצעת קביעת חברי הכנסת)

"גיוורים" הנעשים במשך 24 שעות — כפי שזה נעשה, לצער, בארצות-הברית. זוהי המטרה של התיקון המוצע. כל שדרוש הוא להוסיף את המלה האחת, המלה "כהלכה", שלמעשה, כפי שאמרתי, אין איש בעולם כולו השולל את חוקפו של גיור כהלכה כגורם ללא-יהודי להיעשות ליהודי.

אין ההצעה מתכוונת, והיא לא התכוונה מעולם, להתערב בנעשה בקהילות ישראל כגולה, פשוט משום שאין הדבר כידה וידנו אינה מגעת. אין כוונתנו להתערב בנעשה שם. הקהילות שם מתווכחות ביניהן, דנות ביניהן, נפגשות ביניהן. החוק הישראלי מכון לדבר אחד ויחיד: מי שרוצה לעלות לישראל, מי שרוצה להפוך לאזרח ישראל, מי שרוצה לכפוף את עצמו לחוק הישראלי — חייב להיות יהודי כדי שייכנס לגדר של סעיף 1 לחוק השבות, האומר: "כל יהודי זכאי לעלות ארצה".

ההצעה אינה מתייחסת לרפורמים כרפורמים, זו הטעיה מכוונת של רבנים רפורמים ושליחיהם ושליחי שליחיהם, כאילו אנו באים לפסול את הרפורמים כתור שכאלה. אין זה נוגע ברפורמים או בעצם יהדותם. מדובר ב"גרים" רפורמים, ב"גיורות" רפורמיות, באנשים שהיו לא-יהודים ותוך 24 שעות, או קצת יותר מכך, הופכים אותם לכאורה מנוצרים ליהודים. בזה אנו נלחמים, כדי שהגיויר ימשיך להיות דבר אותנטי, לגיטימי, כפי שהיה מאז ומעולם. ההצעה הזו היא לטובתם שלהם, של ה"גרים" וה"גיורות", כדי שכבואם

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק השבות (תיקון מס' 3), התשמ"ו—1986, הצעת חוק שכ"ט, מאת חברי הכנסת אברהם ורדיגר, חיים קופמן ואבנר חי שאקי. חבר הכנסת אבנר חי שאקי יביא את הצעת החוק.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היום הזה, י"א בתמוז התשמ"ו, 8 ביולי 1987, יכול להיות וראוי שיהיה יום גדול לישראל, לכנסת בישראל וגם לעם בישראל. זאת אם תתקבל הצעתנו לתיקון חוק השבות על-ידי הקביעה ההגיונית והנכונה היחידה, כי הגיור היחיד העושה לא-יהודי ליהודי הוא הגיור כהלכה, כפי שהוא קבוע ועומד מדורי דורות וכפי שהוא מנוסח ב"שולחן ערוך".

יהיו הדברים ברורים: אין התיקון הזה בא לשנות באופן עקרוני, לא מכוונת המחוקק ולא מן הכתוב; שהרי, כפי שהסברתי פעמים רבות, אין איש בעולם היהודי כולו, אין אף רפורמי אחד בעולם היהודי כולו, אין אף רבני רפורמי אחד בעולם היהודי כולו, שאיננו גורס ואיננו מודה בכך שגיור כהלכה עושה גוי ליהודי. כל הוריות הוא, האם גיור שאינו כהלכה יכול וראוי שייחשב לגיור שעושה לא-יהודי ליהודי.

התיקון שאנו מציעים בא למנוע ספקות, בא רק לחזק את הידוע, כדי שלא יוכרז גיורי סרק, גיורי מרמה, גיורי נייר.

*נספחות.

הישראלי קובע בסעיף 4(ב) לחוק השבות: "יהודי — מי שנולד לאם יהודייה". זו כבר לא רק הלכה, זה חוק מדינת ישראל.

ובכן, כל התובעים שלטון החוק, כל מכבדי החוק, כל אלה שרוממות שלטון החוק בגרונם, למה חיתנו יד, למה ניתן יד לניפוץ חוק שנתקבל ברוב מכריע של הכנסת הזאת? מי שמתעלם מההלכה, מי שמתעלם מהתנאי ההלכתי של אם יהודייה, רומם את ההלכה גם לגבי המבחן השני.

השופט זילברג, זכרו לברכה, מדגול שופטיה של ישראל וגדוליה, כתב במאמר מקיף, שלא יעלה על הדעת לפרש "מתגייר" אלא רק כהלכה. מתוך אותו ניתוח משפטי, הגיוני שאי-אפשר לעמוד מולו, אני פונה גם לחברי מפ"ם ולחברי ר"צ, ולא אחדל מלומר זאת עד שיוכיחו לי שטעיתי — כמו עיני קראתי במסמך, בהסכם קואליציוני בממשלתו של מר רבין, לאחר מלחמת יום הכיפורים, שעליו חתומים נציגי מפ"ם, הגברת אלוני ואחרים, לאמור: הגיור הוא אקט הלכתי מובהק, כל שאנו מבקשים, בשם ההיגיון הצרוף, בשם התבונה, בשם הישר האינטלקטואלי — היו נאמנים למסקנה שעליה חתמכם. לא אני חתמתי על אותו הסכם קואליציוני, חתמו נציגי מפ"ם, חתמו נציגי ר"צ, ושם כתוב לאמור — — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

— — —

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
חיים צדוק נתן לי את המסמך, ושם נאמר: "הגיור הוא מושג הלכתי". ואכן זאת עובדה ניצחת. אין כוח בעולם שיוכל לערער אותה.

יאיר צבן (מפ"ם):

היתה הסתייגות — — —

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אני מבקש ממך לעיין במסמך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חברת הכנסת אלוני איננה כאן, אבל אני אשיב לך. חברת הכנסת אלוני התפטרה מהממשלה — דבר שאיננו קורה בכל יום במדינת ישראל — לאחר שהמפד"ל הצטרפה לממשלה, דעתו של מר רבין לא נחה עליו עד שצירף את המפד"ל לממשלה. באותו רגע התפטרה חברת הכנסת אלוני מן הממשלה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
הד"ר בורג יראה לך שזה לא כך.

יקטור שם-טוב (מפ"ם):

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
זה איננו נכון. היא חתומה שחור על גבי לבן.

יקטור שם-טוב (מפ"ם):

— — —

היו"ר ש' הלל:
חבר הכנסת יקטור שם-טוב, אתה פרלמנטר יותר מדי מנוסה מכדי להניח שעליי קריאת ביניים זו או אחרת תשנה את דעתו של הנואם. ובכן, אנא, אל תנסו להשפיע זה על זה בקריאות ביניים.

יקטור שם-טוב (מפ"ם):

— — —

לישראל לא יתקלו בבעיות, לא יהיו להם בעיות נישואין, יריגיו כטוב בחברה היהודית בישראל, איש לא יתנכל להם והם לא יתנכלו לזולתם, אלא יהיו יהודים לכל דבר.

אדוני היושב-ראש, ידידי חברי הכנסת, מדובר בשישה שבועה, עד שמונה "גרים" — גיורות — רפורמים-דפורמיות לשנה, וזאת לדעת: עד לפני שנים מספר הרפורמים לחמו בציונות, לחמו בעלייה לישראל, לא הודוה עם ישראל. תודה לא שחלק מהם מתחיל להודוה עם ישראל, אבל הוא מתחיל או ממשיך להתכחש לעקרונות ההיסטוריים של היהדות. אנחנו אומרים להם, לאותו גר ולאותה גיורת רפורמים: אם רצונכם שתוכרו במדינת ישראל כיהודים, לצורך חוק השבות, לצורך חוק מרשם האוכלוסין ולכל צורך שהוא, עליכם לעבור גיור אותנטי, גיור כהלכה.

ואכן, אני פונה במיוחד לנציגי מפלגת העבודה. אני יודע מה חושבים וחושבות נציגי מפ"ם, נציגי ר"צ, נציגי שינוי ונציגי מפלגות שמאל אחרות. מנהיגה הגדול ביותר מאז ומעולם של מפלגת העבודה, דוד בן-גוריון המנוח, כאשר היה במבוכה, כאשר רצה לדעת מיהו יהודי לעניין השאלה הבסיסית, אם גם מי שנולד לאם לא-יהודייה הוא יהודי, פנה בשאלה זו לכ-50 חכמי ישראל, שרובם הגדול אינם אורתודוקסים, אינם אנשי הלכה, והרוב המכריע ענה לו: אין יהודי אלא מי שנחשב לכזה במשך כל הדורות ועל-פי ההלכה. כך שבן-גוריון עצמו הכיר בכך שאכן רוב העם היהודי מבין שאין יהודי אלא מי שנחשב לכזה, או שנולד לאם יהודייה או שנתייך כהלכה.

לכן אני פונה במיוחד לראשי מפלגת העבודה, לחברי הכנסת של מפלגת העבודה: תנו יד להצלת העניין הזה. לא פילוג האומה, חלילה, כפי שחלק מכם טוען, יש כאן, זו הדרך הסלולה והברורה והנכונה ביותר לאיחוד האומה ולאחדותה. הרבנים הרפורמים הוציאו את עצמם מכלל ישראל כאשר החליטו לפני כמה שנים שגם בן לאם לא יהודייה הוא יהודי. הם פילגו את האומה. הם המפלגים היום את האומה. הם שכופרים ומרמים יד על אותה הלכה שקיימה את העם הזה במשך דורות. פגשתי רבים מהם, ואמרנו להם: לא באנו להתערב בנעשה בקהילה ולא בבית-הכנסת שלכם ולא בבית שלכם. רצוננו הוא שכרטיס הכניסה לעם היהודי יהיה אותו כרטיס כניסה, אחד ויחיד, זה שהיה קיים מדורי דורות: או שאתה נולד לאם יהודייה, או שאתה מתגייר כדת וכדין.

אנחנו עדים לתהליך הנלעג של מה שקריו גיור רפורמי. חברי הכנסת ראו ברובם כיצד רבני רפורמי משיא יהודי לנוצרייה קתולית ככנסייה, ראו עד היכן הגיעה בורותם של אלה המעזים להיקרא רבנים, מנהיגי אומה. אתם צריכים לראות זאת, חברי מפלגת העבודה, הרוצים בוודאי להבטיח את המשכיותו של העם היהודי, האם מישוהו כאן מתייחס לרצינות, האם מישוהו יכול להתייחס לרצינות לרכיבי הנוטל לעצמו תואר של רב ומשיא כביכול כדת משה וישראל, ומשיא יהודי לנוצרייה?

אנחנו מתכוונים ללחום בכוח, כי הכוח לעולם הוא אויב, ומדובר פה בגיורי כזב, שמולידים רישומי כזב, שמביאים נישואי כזב ויוצרים יהודי כזב, ואז תהיה-זו מדינת כזב, מדינה שחלק מיהודיה לצערי אינם יהודים. למה זה טוב? למי זה טוב? איזו מטרה טובה זה יכול לשרת? ועוד מדברים כחוצפה על פילוג האומה, אלה מפלגיה, אמרתי להם — ואין להם חשבה על כך — אתם אומרים שאינכם רוצים בהלכה, הרי את החוק הישראלי אתם מנפצים, פשוטו כמשמעו, כי החוק

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת שאקי, אומנם גמרת את הזמן שהוקצב לך, אבל האם תהיה מוכן לענות על שאלה של חברת הכנסת גלוריה תעסה?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

כן, אבל אולי תאפשר לי לדבר עוד דקה בנקודה הזאת.

היו"ר ש' הלל:

בבקשה, אבל עליך לסיים.

השר לענייני דתות ז' המר:

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל זה לא שייך לעניין.

היו"ר ש' הלל:

חברת הכנסת שולמית אלוני, בבקשה לא להפריע.

השר לענייני דתות ז' המר:

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל זה לא כתוב שם.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

היא יכולה שלא להודות, אבל אני ראיתי במו עיני, את הכתוב אין לשנות. היא חתמה על זה, שגיון הוא רק כהלכה. לא יעזור דבר, ראיתי זאת במו עיני. קיבלתי את הנייר מחיים צדוק.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בשום הסכם לא מתייחסים להגדרת גיור. דבר שני, אני עזבתי את הממשלה כאשר המפד"ל נכנסה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

עזבי את המפד"ל אהוב לבך. מרבירים על מה שחתמת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבל לא כתוב שם גיור.

היו"ר ש' הלל:

חברת הכנסת אלוני, אני קורא אותך לסדר.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

אנא, תנו לי לסיים.

היו"ר ש' הלל:

אם מישוהו מהנוכחים יראה את עצמו נסגע כתוצאה מאינפורמציה שנמסרה כאן — חברת הכנסת אלוני, אני לא זוכה שאת תאזיני למה שאני אומר — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקשת סליחה.

היו"ר ש' הלל:

אני מבקש להודיע לך, שאם מישוהו חושב שכמהלך הדברים נאמר עליו משהו שאיננו נכון או דבר הפוגע בו, יש לו אפשרות להגיב על כך בסוף הישיבה. הקפידו על זה, ולא — שחשב כל מהלך הישיבה היום.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תהיה לי הודמנות?

היו"ר ש' הלל:

כן, בבקשה, חבר הכנסת שאקי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

אני פונה אפוא אל מפלגת העבודה ולכל מי שרוצים להבטיח המשכיות יהודית לגיטימית, אותנטית, היסטורית, שאין בלתי, והיא אחת ויחידה: נתגיייר — אך ורק כהלכה. זו תוספת בלתי נמנעת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

חברת הכנסת אלוני, אמרתי שאת חתומה על ההסכם, זה לא ישתנה, את לא חשני את העבר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא נכון, על כך פרשתי מהממשלה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת שריד, ראה הזהרתך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היה פה בירור ענייני, אמרו שזה לא נכון, וחברת הכנסת אלוני אומרת שזה לא נכון.

היו"ר ש' הלל:

שמעתי אותך, אני מבקש ממך שלא להפריע.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כשהמפד"ל נכנסה לממשלה אני פרשתי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כשהם נכנסו לממשלה היא עזבה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

מתי היא עזבה? אחרי שחתמה, איזה היגיון יש בזה?

יוסף בורג (הסיעה הדתית-לאומית):

— — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתם נכנסתם והיא יצאה.

היו"ר ש' הלל:

חברת הכנסת, חברת הכנסת אלוני, חברי הכנסת הנכבדים והמלומדים, אם אתם מאמינים לעת זיקנה, שבקריאת ביניים תשנו את דעתו של הנואם, אינכם יודעים מה אתם סוחים.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבל צריך להגיד את האמת, זו עובדה, וצריך להגיד את האמת.

היו"ר ש' הלל:

בסדר, שמעתי, כל אחד והאמת שלו.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

רק אמת, ואמת בלבד. חבדוק את הנייר, אני ראיתי אותו. אני אראה לך אותו, אל תהווכח עם הכתוב.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הרי על זה אני פרשתי מן הממשלה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בוודאי.

מרים גלוריה תעסה (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מותר לי לשאול שאלה?

הבעיה אינה מיהו יהודי. כשם שעורך־דין עובר בחינות ומקבל הרשאה לעסוק במקצועו, כך גם רב צריך לקבל הרשאה לעסוק בגיור. אילו ניסחו זאת כך, לא היה ויכוח על מיהו יהודי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית־לאומית):
יפה שאלת, והתשובה פשוטה בתכלית הפשוטה. הסעיף המכריע בחוק אומר: כל יהודי זכאי לעלות ארצה. לכן קונסולים, פקידים סוכנות, אנשים העוסקים בכך שואלים מיהו יהודי לעניין סעיף זה — זאת ותו לא. זו הסיבה היחידה. אבל ההסבר שלך הוא כוודאי נכון, ובספרי "מיהו יהודי" הארכתי, כדי לתאר את הגיור ואת העובדה שהבעיה היא המגיריים בלבד.

אדוני היושב־ראש, רבותי השרים, חברי הכנסת, עניינם של יהודים רבים נשואות היום אלינו, אל הכית הזה, בתקווה ובתפילה שנצליח להתרומם ולהתעלות מעל שיקולים מפלגתיים, מעל אינטרסים צרים, מעל חשבונות כתיים. אנחנו מדברים במפלגה הגדולה ביותר, בכתה הגדולה ביותר בעם ישראל עצמו, בהמשכיותו ובהבטחת אותה המשכיות.

לכן אני קורא לכל חברי הכנסת, שיש בלבם יהדות כזאת שהם גאים בה, הרואים במדינה הזאת מדינה יהודית, מדינת העם היהודי, מדינה שיהיה בה תמיד רוב יהודי, מדינה שהזהות היהודית היא נשמת אפה ורוחה — אנו חייבים לחת יד לכך, שהיום נתקן בעזרת השם ובעזרתכם את החוק הזה כך שייאמר בו, כי גיור פירושו גיור כהלכה בלבד, תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:
אני מודה לחבר הכנסת שאקי.

ד. הצעת חוק השבות (תיקון — הגדרת "יהודי"), התשמ"ז — 1987*

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

ביוזמתם, שמעתי גם, כי חשבו אף לשכלל את הרעיון הזה על־ידי פתיחת משרד ביכשת אמריקה, כי הרי שם עיקר הבעיה. לדעתי, אמור אותו משרד, אותה רבנות, לאתר את כל הוויתות הקיים בין הורמים היהודים השונים.

השר לקליטת העלייה יי צור:
אם יש הצעה של הרבנות הראשית, למה אתה מביא הצעת חוק?

דוד מגן (הליכוד):
כבר אמרתי שאני הנחתי את הצעת החוק שלי על שולחן הכנסת לפני חצי שנה, ואני שמח שלפני שבועיים אימצה הרבנות הראשית את הרעיון, או שהיא מבקשת לאמץ אותו. אני חושב, שהרבנות הראשית חייבת, כפי שהיטיבה בעבר ומיטיבה כהווה, לטשטש את הוויכוחים ההלכתיים הקיימים מדי פעם בין הורמים השונים ביהדות, ובמיוחד בארצות־הברית, בין האורתודוקסים, הרפורמים והקונסרבטיבים. הרבנות הראשית תפתור את הבעיה הנקראת "מיהו יהודי" בשום שכל, או, כפי שאני אומר: מיהו יהודי הראשי לקנות אורחות ישראלית מכוח חוק השבות, כפי שהיא פתרה בעבר בעיות רגישות מאוד גם בתחום הגיור.

סעיף 4(ב) המקורי מדגיש, שהוא דין בשאלת מיהו יהודי רק לעניין הזכות המוקנית לאדם לפי חוק השבות. השאלה היא: אם כן, מי זכאי להיקרא יהודי בארץ־ישראל, מיהו יהודי ישראלי, ולא מיהו יהודי?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית־לאומית):
לצערי הרב, חברי מפלגת העבודה וסיעתה ככנסת מצטיירים בציבור זה כבר שנים כבעלי תדמית של מפלגה אנטי־דתית. למה אחם גורמים כמו ידיכם לתדמית הזאת, שבוודאי איננה משקפת את הדעה של חלקים חשובים במפלגתכם? למה נעשיתם פתאום קיצוניים כרוב הנושאים, ומלחמתכם בנושאים הדתיים היא כמעט טוטלית לאורך כל הדרך? הרי בעבר לא היה הדבר כך. אם תפשטו במעשיכם, תגלו מה פגום ותכינו מדרע הציבור הדתי בחלקו הגדול אינו נותן בכס אמון. בהצבעותיכם ובהצעותיכם ובמדיניותכם

אהרן הראל (המערך):
לא מה קרה לנו, מה קרה למפד"ל?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית־לאומית):
המפד"ל נאבקת שנים על אותו דבר, היא לא שינתה דבר כי ההלכה לא נשתנתה.

היו"ר ש' הלל:
האם אתה מוכן להשיב על השאלה של חברת הכנסת גלוריה־עסה? באמת, בקיצור, גם השאלה וגם התשובה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית־לאומית):
בבקשה.

מרסם גלוריה־עסה (הליכוד):
חבר הכנסת הפרופסור שאקי, כמומחה בתחום המשפט, מדרע הניסוח הוא "מיהו יהודי" ולא "מי רשאי לגייר"? הרי

היו"ר ש' הלל:
להצעת חוק דומה, הצעת חוק מס' ת"מ, ואני מתכבד להזמין את חבר הכנסת דוד מגן, ההצעה נקראת: הצעת חוק השבות (תיקון — הגדרת "יהודי"), התשמ"ז — 1987. חבר הכנסת דוד מגן, בכבוד.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, אני יזמתי את הצעת החוק המונחת לפני חברי הכנסת ביום י"ח בטבת שנה זו, כלומר לפני כחצי שנה, במגמה לשכנע כמה חברי כנסת, שהתנגדו בעבר ליוזמות של חבר הכנסת שאקי וחבריו בעניין הליכי הגיור, וכדי לנסות לשכנע אותם, וכפי שאני מאמין אכן חלקם השתכנעו. שהבעיה אינה מתמצית בשאלה מיהו יהודי, אלא בשאלה: מה היא הסמכות של הרבנות הראשית לישראל: אותה רבנות שהוקמה מכוח החוק שחוקק על־ידינו על־ידי הכנסת.

לא ייתכן שניטול מסמכות הרבנות הראשית לישראל, הנותנת את דעתה, או הפוסקת את פסיקתה בכל הנושאים הקשורים לענייני ההלכה בארץ, דווקא את נושא הגיור. על כן, אני מציע שסעיף 4(ב) ייקרא כך: "לעניין חוק זה, יהודי הוא מי שנוולד לאם יהודייה ואינו בן דת אחרת, או מי שהוכרז יהודי על־ידי הרבנות הראשית לישראל".

שמחתי לשמוע לפני כשבועיים, כי הרבנים הראשיים לישראל פנו אל הממשלה וניסו להציע לה לאמץ את הרעיון הזה — אם מפני שקראו את הצעת החוק ואם מפני שעשו זאת

חבורת ל"ב. ישיבה ש"מ
— הצעת חוק השבות (תיקון — הגדרת "יהודי") —

דוד מגן (הליכוד):

אני מדגיש באוזני — — —

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב־ראש, הוא פוגע בכנסת ובחברי הכנסת שיש להם הזכות המלאה להביע דעתם על כל נושא העומד כאן לדיון: ומי שאינו רוצה שהכנסת תטפל בכך וחברי הכנסת יביעו את דעתם, אל יביא את הנושא הזה לכנסת.

היו"ר ש' הלל:

את זה תשאיר ליושב־ראש, אם תעלה השאלה, אתה יודע כדיוק את העניין הזה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

דוד מגן (הליכוד):

אני אפילו לא השלמתי את המשפט. אינני מבין. טרם השלמתי את המשפט.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

— — —

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אני — — —

היו"ר ש' הלל:

סליחה, חבר הכנסת דוד מגן. חברי הכנסת, השאלה הזאת עלתה, ונתתי עליה — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

— — —

היו"ר ש' הלל:

שלא תהיינה אי־הבנות: בכנסת הכול שווים. כל חוק שיובא לכנסת, יכולים הכול להשתתף בהצבעה עליו. ומי שמעלה על דעתו שנקבע בכנסת סוגי חוקים על־פי קבוצה זו או אחרת — אינו יודע מה הוא סח. דבר זה עלה כבר לפני זמן מה. והשבתי על כך. אני מציע לתת לנואם לסיים את דבריו.

דוד מגן (הליכוד):

ובאחזני מי שלא הבין את הצעת החוק שלי, אני מבקש להדגיש שוב: הצעת החוק שלי מדברת על סמכויות הרבנות הראשית לישראל. למי שאינו יודע, הרבנות הראשית לישראל עוסקת בענייני ההלכה של היהודים. מכאן שיש לי כהחלט הזכות — ולדעתי, לאותם חברי הכנסת הלא־יהודים יש החובה — לחשוב כי אינם צריכים להתערב בעניינים של ההלכה היהודית, כפי שאני חושב — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אם כן, תוציא את זה מהכנסת.

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אל תביא את החוק לכנסת.

אמירה סרטני (מפ"ם):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת תופיק טובי, חברת הכנסת אמירה סרטני, אינכם עוזרים לי.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

— — —

הכנסת קבעה בחוק אחר את מעמדה של הרבנות הראשית לישראל, כגוף העליון בארץ הפוסק בענייני דת. לכן, לדעתי, אדוני היושב־ראש, צריכים גם כללי הגיון לעניין חוק השבות כלבר להיקבע על־ידי הרבנות הראשית, שהוקמה והוכרה על־ידי הכנסת.

אני מניח, שהצעת החוק הזאת חיישב את דעתם של כל מי שהתנגדו עד היום ליוזמה של חבר הכנסת שאקי.

ברשות היושב־ראש, אני רוצה לפנות פנייה ישירה, ואולי גם רגישה, לכמה מחברי הכנסת, חברי הכנסת שאינם יהודים, כהצעת החוק שלי או מדברים על הסמכות של הרבנות הראשית לישראל — לא על קאדים — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ואת הקאדים אינך בוחר פה?

דוד מגן (הליכוד):

את הקאדים אני בוחר פה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נציגים יהודים יושבים בוועדה לבחירת קאדים. האם אתה הצעת פעם אחת שחברי כנסת יהודים לא יצביעו על כך?

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת שריד, תאמין לי שמה שאתה שואל עכשיו אינו כל כך חשוב. זה לא רלבנטי וזו סתם הפרעה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה חשוב לי.

היו"ר ש' הלל:

לך זה חשוב, לי זה לא חשוב.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לי זה חשוב.

היו"ר ש' הלל:

בשלב זה של הישיבה כדאי להתחשב קצת.

עבד־אלוהב דראושה (המערך):

לי זה בוודאי חשוב. לכל חבר הכנסת יש זכות להצביע על כל נושא, ואני מתפלל על הפנייה, כאשר מצביעים חברי כנסת יהודים בקביעת נושאים שאינם יהודיים — — —

דוד מגן (הליכוד):

אם יורשה לי להמשיך את המשפט, אינני מדבר על הוויכוחים ההיסטוריים שהיו בכנסת בעניין חוק השבות. אני פונה לחברי הכנסת שאינם יהודים ומסביר להם שהצעת החוק שלי דנה בעניינים שהם בסמכותה של הרבנות הראשית.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת יוסי שריד. חבר הכנסת שאקי, אתה באמת מאמין שבמה שלא שונעת קודם תשנע עכשיו?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית־לאומית):

עניתי על שאלה.

היו"ר ש' הלל:

אל תענה.

מחמד ותר (מפ"ם):

מדוע אינך קורא לשר לענייני דתות שלא לטפל — — —
אולי תתחיל מזה? או אולי למנות שר מוסלמי?

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת ותר, עזבו את זה עכשיו.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

דוד מגן (הליכוד):

— ואני מוכן גם להבטיח באופן רשמי, כחבר כנסת יהודי, שלא להתערב בסמכויות אנשי הרח של האסלאם בכל ענייני ההלכה שלהם. אני חושב — — —

מחמד וחד (מפ"ם):

תתחיל בבחירת הנציגים בוועדה למינוי קאדים. אתה, חבר הכנסת דוד מגן, השתתפת בבחירת הנציגים בוועדה למינוי קאדים.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב ראש, אני מדגיש שאיני מדבר על החלטות ארגוניות ועל חוקים ארגוניים. אני מדבר על אייחזרות כעניינים הלכתיים. טוב יהיה אם חברי הכנסת היהודים יעסקו כענייני ההלכה היהודית ללא התערבות של חברי הכנסת הערבים, וחברי הכנסת הערבים יתווכחו כענייני ההלכה של האסלאם בלי שחברי הכנסת היהודים יתערבו.

היו"ר ש' הלל:

תודה רבה. לפני שאני קורא לנואם הבא אני רוצה לחזור ולהבהיר: בכנסת איננו עוסקים בענייני ההלכה, אלא בחוקי המדינה. לכל חברי הכנסת יש מעמד שווה לגבי כל הצעת חוק שתובא לכנסת. מי שתושב שהעניין אינו ראוי להיות נדון בפורום שיש בו הן יהודים והן לא-יהודים, ובכל אופן בפורום החילוני של הכנסת — אל יביא את העניין לכנסת.

אני רוצה לומר באופן חד-משמעי: אינני מעלה על דעתי שנתחיל לחלק את הכנסת לפי כחות, לפי דתות וכיוצא באלה. שלא תהינה אייחזרות.

יאיר צבן (מפ"ם):

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
 הערה לדברים, אדוני היושב ראש.

היו"ר ש' הלל:
 לא, לא, עזוב, לא עכשיו.

ה. הצעת חוק לתיקון פקודת העדות הדתיות (המרה) (רישום בפריט דת), התשמ"ז — 1987* (הצעת חבר הכנסת ש' בן-שלמה)

היו"ר ש' הלל:

החוק, ואני מניח שהצעותיהם של חברי כנסת אלה יידונו וייבחנו בוועדה.

עתה אבקש מהכנסת לאשר הצעת חוק זו בקריאה טרומית.

היו"ר ש' הלל:

תודה רבה, אני מודה מאוד לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה. אני מתכבד להזמין עתה את השר חיים קורפו, האמור להשיב בשם-הממשלה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' הלל:

בסדר. נגיע לזה.

שר התחבורה ח' קורפו:

היו"ר ש' הלל:

אתה רוצה להשיב על כולן יחד, אדוני השר?

שר התחבורה ח' קורפו:

כן, זו הצעה משולבת.

היו"ר ש' הלל:

בבקשה.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

היו"ר ש' הלל:

אם הצעות החוק האלה לא תתקבלנה, לא כל כך השתכנעתי שבעקבותיהן תבואנה הצעות החוק האחרות. לכן חשבתי שיש לנו כאן שלוש הצעות חוק דומות במהותן, ותוכל להשיב עליהן כעת. אבל אם אתה עומד על כך, אתן, כמובן, גם

כנושא דומה אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת שמעון בן-שלמה להגיש הצעת חוק תק"י: הצעת חוק לתיקון פקודת העדות הדתיות (המרה), התשמ"ז — 1987. בבקשה.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, מוגשת בזה לכנסת הצעת חוק לתיקון פקודת העדות הדתיות (המרה). ענייני המרת דת ועדה דתית מוסדרים בארץ על-ידי פקודת העדות הדתיות (המרה) משנת 1927. זה הניח המחייב כיום בפועל, גם על-פי פסיקת בית-המשפט העליון.

היות שלאחרונה נחשדו איראלי ספקות משפטיים בדבר חוקם של כמה מהסדרים הקובעים בפקודה ביחס לדתות שונות, שאינן עדה דתית מאורגנת, מוצע בזה להבהיר את הדברים באמצעות חקיקה.

מוצע להוסיף לפקודה הגדרות שיבהירו תחולתה לגבי בני כל הדתות בארץ. כמו כן, מוצע להוסיף הגדרה ברורה בשאלה, מי הוא ראש העדה הדתית לגבי כל אחת מהדתות. עור מוצע להרחיב את תחולת הפקודה לגבי כל רישום של שינוי דת על-פי כל חוק שהוא, ולקבוע שתעודה מטעם ראש העדה הדתית, שאליה התקבל האדם תידרש ככל מקרה שמדובר על רישום דתו של אדם, שדתו שונה מדתו ביום לידתו, או שכיום לידתו היה חסר דת.

יש לציין שלתיקון המוצע בפקודה תהיה השפעה עקיפה גם על רישום האדם במרשם האוכלוסין בתעודת הזהות. מאחר שעל-פי הגדרת "יהודי" שבחוק השבות, ניתן לרשום כיהודי על-פי האדם רק מי שאינו בן דת אחרת, וכל עוד אין רישום "יהודי" בפריט דת, מתעכב גם הרישום "יהודי" בפריט האדם.

היו חברי כנסת שהעירו לי כי ניתן להוסיף ולשפר את

חברת ל"ב, ישיבה ש"מ

הצעת חוק לחיקון פקודת העדות הדתיות (המרה) (רישום כפריט דת): הצעת חוק השבות (תיקון מס' 3) —

לאחרים להביא את הצעותיהם וחשיב לכולם יחד. דומני

על כל חוק נצביע בנפרד. על זה אין ריכוז.

שר התחבורה ח' קורפו:

זה דומה. זה מציע מלה כזאת וזה מציע מלה אחרת.

דן תיכון (הליכוד):

איך תצביע? תצביע בנפרד.

ו. הצעת חוק השבות (תיקון מס' 3), התשמ"ז — 1987

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

שהיו להסתדרות הציונית כימים אלה בארצות-הכרת קיבלה תנועת "ארצה" של התנועה הרפורמית 33 מקומות, והקונסרבטיבים — 20, היינו, יחד, 53; כל המפלגות הדתיות קיבלו יחד — 14. אם כן, 53 מול 14. והנה, כנסת ישראל מתבקשת לרדן היום בנושא שעלול להטיל מום בתנועה הציונית הגדולה ביותר הקיימת היום בארצות-הכרת ובתנועה היחידה החלוצית שקמה שם, היא תנועת "ארצה", ולפגום לא רק בגיור שלה — לפגום ברכניה, במוסדותיה, במהותה.

חוק השבות התקבל בכ' בתמוז 1950. כפסיקה נאמר במפורש, שהגדרת יהודי לצורך חוק זה איננה לפי ההלכה, אלא לפי מה שאדם סביר היום מוכן לקבל כיהודי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

היו"ר ש' הלל:

אני מבקש ממך, גמרנו.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ועל כן הוסף על כך, שאינו כן דת אחרת. משום שהיום אין האדם הרגיל עדיין יכול לקלוט יהודי שהוא נוצרי. נאמר במפורש שאין ההלכה קובעת, שהרי אילו קבעה ההלכה היה רופאיין מקבל אזרחות באופן אוטומטי, הואיל וישראל אף-על-פי שחטא ישראל הוא.

ב-1970 שונה החוק, ומאז נכנסו לסתירות של מאבק בין מדינת חוק לבין מדינת ההלכה ולסתירות של מאבק — האם אנחנו מדינה דמוקרטית מודרנית או אנחנו הופכים לעדה דתית שהרכבות הראשית היהודית בה למעין אפיפיורות השולטת על כולנו?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

א. יהודית; ב. דמוקרטית — — —

היו"ר ש' הלל:

סליחה, חבר הכנסת שאקי, אל תפריע.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא מתווכחת אתך.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
את ענית לי, מותר לי לענות לך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הואיל ואנחנו חרדים מפני קטיעה בעם היהודי, הואיל ואנחנו נאבקים למען הגדלת העלייה ושמידה על כל מי שהנקרה היהודית בדרך זו או אחרת עדיין מפעמת בו, הרי שחובה עלינו להבחין הבחן היטב בין חוק הבא להעניק את הזכות לאזרחות במדינת ישראל — ולכן גם הוספנו את בנו של יהודי, כן זוגו של יהודי ונכדו של יהודי כזכאי לאזרחות.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
לא כיהודי.

היו"ר ש' הלל:

לפנינו הצעת חוק תק"ח. בבקשה, חברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית ברצוני להעיר כמה הערות לדברים שנאמרו כאן עליידי חבר הכנסת שאקי: א. אני פרשתי מהממשלה כשהמפד"ל נכנסה לממשלה; ב. לא הראית לנו את המסמך שאליו התייחסת; ג. פרסמתי ספר ושמו: "ההסדר ממדינת חוק למדינת הלכה", שכולו מתנגד להרחבת סמכויות כתי-הרדן הרבניים; ד. אני אומנם סבורה שהגיור הוא אקט דתי פולחני.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת שאקי, לא, אני מבקש.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני סבורה וסבורתי, שהנושא של גיור הוא נושא דתי פולחני, ואין הוא נוגע לחוק השבות, שהוא חוק אזרחי.

חברי הכנסת, הרשו לי להזכיר — — —

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, לא ניתן לדבר ברעש הזה, אנא מכס. חבר אחד מדבר, ומאה חברים מפריעים לו.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חוק השבות הוא בתחום החוקים האזרחיים הנוגעים לזכות לאזרחות ולזכות לכניסה ולהגירה למדינת ישראל. לפי החוקים של מדינת ישראל, הסמכות הבלעדית הנתונה לרבנים היא בתחום המעמד האישי. ואומנם — — —

א-אפשר לדבר כך.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אתם מפריעים, והנואמת איננה יכולה לדבר. מוכרח להיות כאן מינימום של הקשבה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
על-פי החוקים הקיימים בישראל, לרבנות יש סמכות בתחום המעמד האישי. ואומנם בחוק מרשם האוכלוסין נאמר, שהמעמד האישי, דת ולאום, לפי ההגדרה הדתית, אינם בחזקת ראייה מחייבת לכתי-הרדן הרבניים.

הוריו העומד לפנינו היום הוא, למעשה, על הרחבת סמכותם של הרבנות לחתום של מרשם אוכלוסין ולתחום הכניסה לישראל בחוק השבות. אם אומנם זה ייעשה — לא זו בלבד שאנחנו הופכים ממדינת חוק למדינת הלכה, אלא אנחנו מקצצים בנטיעות.

הרשו לי להביא כאן כמה מספרים מעורכנים. בכחירות

במדינת חוק יש להבדיל הבדל היטב בין עדה דתית, בין אקט דתי פולחני, לבין חוקים אזרחיים כעליל. חוקי הגירה, חוקי הכניסה לארץ הם חוקים אזרחיים. הדין שלפנינו, וכל חבר כנסת חייב לחשוב על כך, הוא בשאלה אם אנחנו רוצים להפוך את מדינת ישראל למדינת הלכה, הכפופה לרבנים הראשיים הנבחרים על-ידי הכנסת, ולהרחיב את סמכותם לכל המערכת הנוגעת לכניסה לישראל, לאזרחות ולמרשם האוכלוסין, או שמה אנחנו נשארים נאמנים לחוק הקיים היום, שהסמכות ניתנת לרבנות בכל הנוגע לנישואין ולגירושין, כפי שהיא מוענקת לה לפי חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין), וכפי שהיא מוענקת לה על-ידי הפסקה בחוק מרשם האוכלוסין. אני מתנגדת למצב הנהוג היום, כי אני בעד הנהגת נישואין אזרחיים לצד נישואין דתיים.

אני מזכירה את עצמנו, שכימים אלה של קיבוץ גלויות נחזק את אלמנט המשפחה שנטמעה בישראל, ולא נקצץ בנטיעות ולא ניתן לרבנות להפוך אותנו לעדה דתית במקום מדינה אזרחית ריבונית. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר קורפו, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל ארבעת הצעות החוק שהועלו כאן היום הן הצעות שלא נדונו בממשלה, והממשלה לא נקטה כלפיהן עמדה. ברור, שהכנסת חצתה את ההחלטות על עתידן, אם לדין בוועדה ואם להסרה.

אמנן רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

— — — נוגדת את קווי היסוד של הממשלה. מכוח

קווי היסוד קיבלתם את אמנן הכנסת — — —

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

זה לא נכון, יש מסמך חתום — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, בבקשה לא להפריע.

שר התחבורה ח' קורפו:

בעיית "מיהו יהודי" חוזרת ומתעוררת אצלנו מסוף שנות ה-50, וכמעט אין שאלה שהדעות עליה כה חלוקות. ארבע פעמים הועלו הצעות לתיקון מס' 3, התיקון המוצע לנו גם היום, מאז הוכלל בחוק הסעיף של ההגדרה, סעיף 4(ב). יש מי שחושבים, כי יהדות היא מושג הלכתי אובייקטיבי, יש מי שגורסים, שיהדות היא עניין של הרגשה סובייקטיבית.

שלוש הצעות מתוך ארבע הצעות המונחות לפנינו מציעות פתרון לפי התפיסה הראשונה, ואילו ההצעה האחרונה מציעה פתרון לפי התפיסה השנייה. בהצעתם של חברי הכנסת ורדיגר, קופמן ושאקי מוצע להוסיף את המלה "כהלכה" לאחר המלה "שנתגיייר" בסעיף 4(ב) לחוק השבות. הצעה זו, אם אפשר לומר כך, היא ההצעה הקלסית לתיקון, ויש הגורסים כי בשל פשטותה היא הצהרתית יותר ממעשית, ולעולם תישאר השאלה מי קובע מה היא הלכה.

הצעתו של חבר הכנסת מגן, אם אפשר לומר, היא מוסדית. חבר הכנסת מגן מציע, כי יהדותו של אדם תיקבע על-ידי הרבנות הראשית לישראל. בכך הוא נותן גם פתרון לשאלה הצפה ועולה בדרך התיקון הקודמת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבקשת ממך, אתה מפרע לי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
את הפרעת לי הרבה יותר.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת שאקי, אל תאלץ אותי לקרוא אותך לסדר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא הפצתי עליך אגדות ושקרים ולא ציטטתי אותך.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
תחזרי בכך.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת שאקי, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אתם צריכים להבין את העניין הזה. אי-אפשר כך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני תוהרת: אנחנו לא דנים בחוק הלכתי. גיור הוא אקט דתי פולחני שלכנסת אין מה לעשות בו.

חשוב להבהיר, אנחנו דנים בחוק השבות, שעניינו לקבוע מי זכאי עם כואו לישראל לקבל אזרחות יהודית, היינו, רפטרואציה לארץ לצורך אזרחות ואזרחות כלבד — חוק שקיים בגרמניה, חוק שקיים בפולנד, נוהג שקיים בארצות אחרות, שהיה קיים בכריטינה עם פירוק האימפריה: היינו, מי הוא הפוטנציאל היהודי הזכאי לחיות במדינת ישראל כאזרח, מנקודת ראות אזרחית. לא הצענו לשנות את חוק מרשם האוכלוסין, המחייב את הרבנות לקבל בתחום המעמד האישי את הכתוב במרשם האוכלוסין כראיה חותכת.

לכן אנחנו מציעים, כדי שלא לערב כאן בכלל את הנושא הדתי הפולחני, שחוק השבות יאמר כך: "לעניין חוק זה, 'יהודי' — ואם אתם רוצים אני מוכנה לשנות זאת: 'לעניין חוק זה, זכאי לקבל אזרחות ישראלית מי שהוא יהודי על-פי הכרתו ומצדו על כך בתום לב וקשר את גורלו בגורל העם היהודי, אחד מהזרועות הוא יהודי לרבות הורים מאמצים' — והיום אקטואלי מאוד עניין הויקה להורים מאמצים — מי שרשום כשייך לקהילה יהודית, או מי שרשום בארץ מוצאו במסמכים רשמיים כיהודי, וכן מי שנתגיייר על-ידי מרא דאתרא והוא אינו בן דת אחרת".

הורי אומר: אי-אפשר שכל היהודים בכרית-המועצות, אשר מכוח הרישום שם רשומים, כיהודים, ואנחנו רוצים שיכואו לכאן, ירשמו כאן כרוסים. כל היהודים האתיופים, שחיו וקידשו את חייהם במשך דורות על אמונתם ולא התבוללו, סבלו מרדיפות, משעה שהם באים לארץ — זכותם לאזרחות מלאה, ואין שום זכות לרשום אותם כ"אתיופים" רק משום שאיזה רב רוצה עדיין לטבול אותם ולהוציא מהם טיפת דם.

הוא הדין ביהדות אמריקה, מי שקשור לקהילה יהודית, מכיר את עצמו שם כיהודי, אנחנו רוצים שיוכל לבוא לכאן ולקבל אזרחות ישראלית, וכל עניין הגיור רלבנטי, אם הוא רלבנטי, רק כאשר האדם פונה לבית-הדין הרבני לצורך נישואין וגירושין. על כן חוק מרשם האוכלוסין השאיר את האופציה, את הפתח, ומשתמשים בכך שהרישום במרשם האוכלוסין, שהוא חוק אזרחי, אינו ראייה לבתי-דין רבניים. זו הסיבה, שבכל בתי-הדין הרבניים יש היום רשימות שתורות, והן כבר לא שחורות-לא אלא גלויות, ידועות ומופצות וממחושבות.

חוק לתיקון פקודת העדות הדתיות — אינני רוצה להתייחס לתיקון המוצע, אלא לחוק, כפי שהוא קיים ומחייב היום במדינת ישראל.

סעיף 2 של החוק קובע: "(1) אדם שהמיר את עדתו הדתית ורוצה שתיתן נפקות חוקית לאותה המרה, יקבל מראש העדה הדתית שאליו נספח, או מאת האדם שמינהו או הכיר בו ראשה של אותה העדה הדתית כראשו המקומי של סניף אותה העדה הדתית בשטח שבו הוא יושב, תעודת אישור המעידה שנתקבל אל אותה העדה הדתית, ויודיע את העובדה לממונה על המחוז במחוז שבו הוא יושב, (2) כשתתור דעתו של הממונה על המחוז בדבר זהותו של המבקש, ומשתוראה לו תעודת האישור המוכרת בסעיף קטן (1), ירשום את דבר המרת העדה וייתן למבקש תעודת אישור על אותו רישום. (3) הממונה על המחוז ישלח העתק של תעודת האישור על אותו רישום לראשה של העדה הדתית שאליו נספח המבקש, וכן לראשה של העדה הדתית שעמה היה המבקש נמנה קודם לכן". זאת היא הנוראת החוק הקיימת ומחייבת היום.

היור' ש' הלל:

חברי הכנסת — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

בחוק מרשם האוכלוסין, בסעיף 15 של החוק, נקבע בפסקה שרונה במסירת מסמכים על פעולות רשמיות: בפעולות המנויות להלן תמסור הרשות הנוגעת בדבר לפקיד רישום תוך 14 יום מיום הפעולה, העתק המסמך המעיד עליה, בצירוף פרטים שיפורסמו בתקנות הדרושים לזהויה הנוגע בדבר, ואלה הפעולות: שינוי שם; נישואין שנרשמו לפי פקודת הנישואין והגירושין (רישום); המרת דת שנרשמה לפי פקודת העדות (המרה).

יתירה מזה, בפני בית־המשפט העליון, בשבטו בבג"ץ מס' 637/78, נתבררה עתירה של נעים מחזיל נגד בית־הדין הכנסיתי של העדה היוונית־אורתודוקסית עכו, שנועדה לבטל בקשה לעבור מהעדה היוונית־אורתודוקסית לעדה היוונית־קתולית, בשל בעיות גירושין, בית־המשפט, בהרכב השופטים יוחנן, אשר וכן פורת קבע בהחלטה פה־אחד: "לרישום המרת הדת אצל הממונה על המחוז אופי קונסטיטוטיו, והאישור המוכיח את הרישום בא להצהיר על השלמת אקט ההמרה".

וממשיך בית־המשפט: "מהדברים האלה עולה שכל עוד לא נתמלאו שלושת התנאים המפורטים בו, היינו קבלת תעודת אישור מאת האדם המוסמך מטעם העדה הדתית שאליו נספח המומר, הצגת התעודה בפני הממונה על המחוז (היום עובד משרד הדתות על־פי חוק העברת סמכויות) ורישומה על־ידו, אין להמרת הדת תוקף חוקי, legal effect בנוסח האנגלי של הפקודה".

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — מגילת זכויות האדם.

שר התחבורה ח' קורפו:

וממשיך בית־המשפט: "כבר הסברתי שקיומו של הרישום הוא אחד התנאים הכרחיים לתוקפה המשפטי של המרת דת. משמע שלרישום אופי קונסטיטוטיו והאישור המוכיח את הרישום בא להצהיר על השלמת אקט ההמרה. בספרו של ד"ר מנשה שאוה, 'הדין האישי בישראל', מביע המחבר המלומד את דעתו בעניין זה באומרו: 'כלעדי הרישום אצל הממונה על המחוז אין כל תוקף משפטי־אזרחי (בהבדל מתוקף דת)'

הצעה מוסדית אחרת היא הצעתו של חבר הכנסת בן־שלמה, המצמידה את התיקון לא לחוק השבות, כפי שמציעים חברי הכנסת האחרים, אלא לפקודת העדות הדתיות (המרה), ובכך התיקון אינו עוסק במהותה של היהדות ובקביעה מה היא הלכה, אלא ברישום טכני של המרת דת, ולא דווקא של היהודים.

אין ספק, כי השאלה מיהו יהודי מעסיקה את רוב העם היהודי כאשר הוא גם בארץ וגם בתפוצות. יתירה מזאת, נדמה לי כי שאלות אלה חשובות יותר לאנשי חוץ־לארץ מאשר לנו כאן.

נקודת ראות זו, יתרונה של הצעת חבר הכנסת בן־שלמה הוא בהיותה טכנית וכך שהיא מצמצמת את הפתרון לתחומי הארץ בלבד ולא מעוררת את השאלות האידאולוגיות הקשות הקשורות לנושא. השאלה הכללית מעסיקה את הציבור הישראלי עשרות שנים ומשלהבת את הציירים של חלקים גדולים בעם. אולי יש בהצעה זו משום חועלת להרגעת הרוחות ולשיכון הסערה.

הצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני היא לתקן את הגדרת המונח "יהודי" בחוק השבות, ולאמץ לגביו מבחן סובייקטיבי, שלפיו כל המרגיש עצמו שייך לעם היהודי ייחשב כיהודי לצורך חוק השבות.

הצעה זו איננה חדשה. היא חוזרת על האמור בהנחיותיו המפורסמות של שר הפנים לשעבר ישראל בריהודה ז"ל, הנחיות שבגנין נפלה ברעב ממשלת ישראל. הצעה כזאת אף הובאה לכנסת בשנת התש"ל, במסגרת הדיון לתיקון חוק השבות בעקבות פסק־הדין בעניין ילדי רביסון שליט. היא הובאה כהסתייגות על־ידי חברי הכנסת לשעבר ראובן ארזי ומשה טנה, ולא זכתה לרוב.

קביעת נורמה, שלפיה יהיה כל אדם רשאי להחליט בעבור עצמו אם הוא משתייך לעם היהודי או לאו, בלי שהחלטה זו תעמוד במבחן של קריטריון אובייקטיבי כרוך ומוצק, היא כה אבסורדית, שאין צורך להרחיב את הדיבור עליה. אסתפק רק בציטוט קטע מדבריו של שופט בית־המשפט העליון המנוח משה זילברג ז"ל, שאמר על המבחן הסובייקטיבי בפסק־הדין בעניין שליט את הדברים האלה: "החיפוש אחרי מבחן חדש של זהותנו הלאומית מהווה למעשה שיליה גמורה של המשך קיומו של העם היהודי, משמעותו היא: תם וגושלם. אין ציונות יותר, אין מורשה. אין היסטוריה, ישנה רק שאיפה להקים מדינה חדשה ללא עבר ומסורת על חופו המזרחי של הים התיכון".

חברת הכנסת אלוני גם מציעה להרחיב את סעיף 4 לחוק השבות, ולכלול ברישומה בני המשפחה של יהודי, אשר יהיו זכאים לקבלת הזכויות בחוק השבות, את הוריו, סבורני שרישומה הקרובים הקבועה כיום בסעיף 4א היא רחבה דיה, ואולי אף רחבה יותר מן הדרוש, דבר שמביא לא אחת לתוצאות בלתי רצויות, שאיש לא חזה אותן בשנת התש"ל, כאשר הוספה לחוק הוראת סעיף 4א.

יש לזכור שלפי הוראת סעיף 4א(ב) מוענקות הזכויות לפי חוק השבות לכן משפחה של יהודי, בין שהיהודי שמכוחו נתבעת הזכות חי ובין שכבר מת, בין שהוא עלה ארצה ובין שלא עלה. משמעות הדבר היא, שאין הזכויות הללו מוענקות אך ורק כשכל בני המשפחה עולים ארצה ויש צורך במניעת פיצול התא המשפחתי: הזכויות מוענקות גם כאשר הקרוב הלא־יהודי מגיע לארץ, בעוד היהודי שמכוחו נתבעת הזכות אינו עולה לארץ.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

— — —
הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת ורדיגר, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

קריאות:

— — —
הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת דוד צוקר, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת ורדיגר, מרוב צעקות לא שמעת, גם אותך וגם את חבר הכנסת כ"ץ-עוז, קראתי לסדר בפעם השנייה. קודם לכן קראתי לסדר את חבר הכנסת צ'רלז ביטון. אני מודיע לכם, בהפרעה הראשונה שתהיה, אתם תצאו החוצה. אני לא מוכן לקיים פה מקום של צעקות. נתתי רשות הדיבור לכל מי שמגיע לו.

קריאות:

— — —
הי"ר ש' הלל:

תסלח לי, אתה רוצה שגם אותך אקרא לסדר?

השר לקליטת העלייה י' צור:

אני מבקש להשיב, בהתאם לזכותי כשר.

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת יוסי שריד, גם לך אני קורא לסדר בפעם השנייה. תרשמו זאת לפניכם, אני זוכר.

אדוני השר, שמעתי את ההערה שלך. ככלל, על הצעות חוקים עונה נציג הממשלה. אני ער לך, שלחוקים הללו יש אכן נגיעה בתחום משרדך, וגם נגיעה בתחום משרדים אחרים. הם נוגעים למשרד הרחוק, למשרד הפנים. אינני מקבל על עצמי לעשות "גינול דבאטה" על הממשלה עכשיו.

אינני רוצה לזכר על ההנמקה של השר קורפו, אך מאחר שהוא אמר, שלממשלה אין בעניין זה עמדה, ומאחר שאני בטוח שיהיו עוד כמה שרים שיש להם נגיעה לעניין זה, ברשותכם האדיבה, אנא, עשו את הוויכוח הזה בתוך הממשלה. אל תבואו לעשות אותו כאן בכנסת.

אני עובר עכשיו להצבעה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני רוצה לומר מלה.

הי"ר ש' הלל:

חבל, אין צורך. רכונתי חברי הכנסת, המצב הפורמלי הוא כזה: עלו כאן ארבע הצעות. הממשלה, עליידי דוברה, לא הציעה להסיר אותן מסדר-היום, וגם לא הציעה לאמץ אותן. אני מבין שיש כמה חברי כנסת שירצו להציע להסיר מסדר-היום. לכן אני מזמין את חברת הכנסת חייקה גרוסמן, להציע במסגרת חמש דקות — ואני מתכוון להקפיד על כך — להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת אכנו חי שאקי. רשומים עוד שני חברים.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתו של חבר הכנסת שאקי מוזרה ביותר. נדמה לי שאתה חבר המפד"ל. החוק הקיים בעניין מיהו יהודי הוא חוק שנתקבל כפשרה עם המפד"ל, בניגוד לרעשה של מפ"ם, בזמנה של גולדה מאיר, זכרונה לברכה. זה מה שאתם תבעתם — את החוק הזה, והלכו לקראתכם.

להמרה, אקט הרישום אצל הממונה על המחוז הינו, לדעתנו, האקט המכריע לשם מתן נפקות משפטית לאותה המרה.

ומסיים בית-המשפט: "כפי שכבר הסברתי קודם לכן דרושה הצגת האישור הדתי בפני פקיד משרד הדתות וגם דרושה פעולתו המשלימה של אותו פקיד כדי שהאקט הדתי של ההמרה ייפך לאקט חוקי מחייב. לשם כך צריך הפקיד להיווכח בנכונות זהותו של המבקש ולבדוק את תעודת האישור של ראש העדה הדתית (או של מי שנתמנה על-ידי ראש העדה או הוכר על-ידיו כראש מקומי של אותה עדה) ורק לאחר כל אלה רשאי הוא לרשום בפנקסו את דבר המרת הדת וליתן תעודת אישור על כך למציג התעודה. סעיף 2 לפקודת העדה הדתית אינו מותיר ספק בכך שהמחוקק לא היה מוכן להכיר בצרמוניה הדתית, וברישום שנעשה בספרי העדה בעקבות אותה צרמוניה, אלא עמד על כך שרק הרישום בפנקסים ממשלתיים יעניק להמרת הדת חוקף משפטי."

אני חוזר על הדברים שאמרתי בראשית תשובתי: מאחר שכלפי החוקים הללו אין עמדה ממשלתית, אני משאיר את ההחלטה לכנסת.

הי"ר ש' הלל:

תודה.

השר לקליטת העלייה י' צור:

אני מבקש רשות הדיבור.

הי"ר ש' הלל:

אתה מבקש לדבר מהמקום? בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צור:

אדוני היושב-ראש, הובטח שהשר קורפו יצהיר בשם הממשלה, שלממשלה אין עמדה בנושא, אך לדעתי הוצגה פה פרשנות אחת לחוק ההמרה, פרשנות שאינה עמדת הממשלה, זה איננו תיקון טכני. אני חושב שזו לא זכותו, ואני, כשר האחראי לקליטת העלייה בישראל, תובע להביע את דעתי. יש עמדה. אתה הצגת עמדה.

קריאות:

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

על איזו עלייה אתה מדבר?

קריאות:

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

חבר הכנסת ורדיגר, שב.

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. אני אקרא אותך לסדר בפעם השלישית.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת ורדיגר, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בלהיטותו הרבה מרחיק חבר הכנסת דוד מגן לכת אף יותר מהמפלגות הדתיות. הוא איננו רוצה לחקן את חוק השכבות ולהוסיף את המלה, שלדעת רבים היא טבעית, שהגידור הוא מושג דתי ולכן הגידור הוא כהלכה, כפי שגורסים אנשים רבים. הוא רוצה להרחיק לכת ולומר, שבעניין חוק זה יהודי הוא אדם שהוכר על-ידי הרבנות הראשית לישראל כיהודי. זאת אומרת, הוא רוצה למסור בידי הרבנות, שהיא למעשה גוף בעל דעה אורתודוקסית חדה וחדר-משמעות, את ההחלטה אם אדם מסוים הוא יהודי או לא. לפיכך, הוא אף לא מכניס את התיקון למסגרת של חוק השכבות, ומשאיר את המסגרת הכללית שבה אפשר עוד להתווכח ולפרש. הוא מוטר בעצם את כל הנושא הזה בצורה הכרוטלית והחדר-משמעות ביותר לרבנות הראשית בישראל.

אנחנו צריכים להכין את התוצאה של ההצעה הזאת. התוצאה היא שאנחנו קובעים שהיהדות של אדם, הטיפול בנושא של מיהו יהודי יוצא מידי המחוקק, מידי השקפה או דעה זו או אחרת, מידי דם זה או אחר, והופך להיות נחלתה המוחלטת והבלעדית של מועצת הרבנות הראשית בישראל.

מי העלה על דעתו, שאותם אנשים המדברים היום על ממלכתיות, המדברים על נגזרות ועל הצורך באיחוד העם, בליכוד העם, מוכנים למסור את כל הבעיה הרגישה הזאת לגוף, שלא רק שהוא מציג גישה אחת של דתיות, המייצגת מעוטר בעם, אלא שהוא דורש קיומי בתוך המחנה הדתי, שאיננו מקובל על רוב יהדות העולם.

אני שואל את חבר הכנסת דוד מגן, לאן הוא רוצה להוביל אותנו. זאת התחלה של משיכת הנושאים הדתיים לכלים ממלכתיים, במובן הזה שהם מקבלים ויונקים את סמכויותיהם מן המדינה, אבל את הסמכות שלהם להחליט ולקבוע הם לוקחים מן ההלכה, שלציבור אין כלל שליטה עליה. לאן זה מוביל אותנו?

דוד מגן (הליכוד):

מדובר בהגדרה הלכתית.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני יודע שזה קבוע בהגדרה ההלכתית. אבל אתה מוטר מראש את ההכרעה בעניין הקביעה ההלכתית לגוף שקבע מלכתחילה עמדה נחרצת וחדר-משמעות לגבי הנושא הזה. זהו אחד הדברים המסוכנים ביותר, מכל החוקים שהועלו היום בנושא הזה. אני חושב שחוק זה הוא אולי הדרקוני והמרתיק-לכת ביותר. אני מתפלל על שאדם כחבר הכנסת דוד מגן, שבא ממפלגה לאומית וחשובים לו עקרונות ממלכתיים, מוכן להציע הצעה כזאת, שיש בה למעשה כדי להפוך את מדינת ישראל לתיאוקרטיה.

אני מציע להסיר את הצעת החוק כמהירות, כמחייב ובסלידה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אני מזמין את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין להציע להסיר את הצעת חוק ההמרה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק לתיקון פקודת העדות הדתיות (המרה) גורעה שבעתים, מבחינתי, מהצעת החוק לתיקון חוק השכבות. אסביר זאת.

הצעת החוק לתיקון חוק השכבות מגדירה מי הוא יהודי על-ידי הוספת המלה "כהלכה" ל"גידור", אבל היא משאירה

היו"ר ש' הלל:

סליחה רגע. אבקש את חשומת לבם של הסדרנים: אם כתאי המוכרים ימשיכו אנשים להפריע, אבקש להוציא אותם מהאולם. מספיק לי מה שיש עם חברי הכנסת. אתם, אורחי הנכבדים, חייבים להקפיד על כך שלא תפריעו לנו בעבודה. אני מעריך מאוד את העובדה שאתם משוחחים פה שיחות נפש נחמדות מאוד, אך הדבר לא יכול להיעשות. מי שרוצה לדבר אל חברו, אנא ממנו, יצא החוצה. אני מורה לסדרנים להרחיק מן האולם את מי שנמצאים כאן ומפריעים. זה לא ייתכן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

מסתבר שראשית חטאת היתה בכך שמפלגת העבודה הלכה לקראתכם. היא הסכימה לחוק שתיקן את חוק השכבות ואת ההגדרה מיהו יהודי, אך זה לא מספק אתכם. היה ידוע, שכבוא היום תתבעו הלאה, את ההמשך.

אני חושבת ששתי מפלגות צריכות לעשות חשבון נפש, גם מפלגת העבודה וגם המפד"ל. ואולם, לאן אתם מובילים במקרה זה את תנועת העבודה הדתית שהיתה בעבר במדינת ישראל? לאן תגיעו עם ההצעות שלכם?

דבר שני: פגשתי יהודים רבים, גם בברית-המועצות, ואני חוזרת עכשיו משם. לא אחד ולא שניים שאלו אותי בחרדה: מה יהיה אם נעלה ואין נעלה, אם הכול יתנהל על-פי ההלכה במדינת ישראל?

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

85% — 90% נושרים.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אני לא יכולה לומר ש-80% נושרים בגלל העניין ההלכתי, אלא גם בגלל העניין ההלכתי.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

שקר.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת שריר, אתה לא מסוגל להימנע אפילו בישיבה אחת. באמת, אי-אפשר. הלא כל הערה שלך גוררת עוד עשר הערות. תנו אפשרות לגמור את הדיון הזה בצורה מסודרת.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אינני מדברת בהכללות ולא בדמגוגיה. אינני אומרת שכולם נושרים מסיבה זו. אבל הגורם ההלכתי מרחיע מאוד. שלא תהיה לכם טעות, אי-אפשר לדבר בשני קולות: קול אחד התובע את מתן האפשרות ליהודים לצאת ולבוא לישראל ולהתאחד עם עמם; וקול שני המציע את ההצעות האלה.

אתם עושים שקר בנפשכם, כאשר אתם מובילים את מדינת ישראל למקום שאינני יודעת אם יהיה מוצא ממנו ואם נוכל להגשים את הציונות, שבמהותה היא קיבוץ גלויות. כפי שאנחנו רוצים להגשימה.

מה שאתם מציעים הוא נגד קיבוץ גלויות, ופירושו פילוג העם. אני אומרת לכם, אתם משחקים באש. אל תשחקו באש.

אדוני היושב-ראש, אני מציעה להסיר הצעה זו מסדר-היום בלב שלם ובמצפון נקי.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי רשום כדי להציע להוריד את הצעתו של חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

לרבנות ראשית זו נמסרה את הסמכות להחליט מיה יהודי לגבי כל יהודי העולם?

אין כל ספק בכך שעלינו להוריד באורח חדר-משמעי את ההצעה המבישה הזאת.

היורד ש' הלל:

תודה. אני מזמין את חבר הכנסת חיים דרוקמן להציע להסיר את הצעתה של חברת הכנסת אלונה מסדר-היום. בזה אנחנו גומרים את הקומפלקס להיום.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול-רציתי להעיר ביהם לרבנות-הראשית, שהיא הרבנות הראשית עלי-פי חוק הכנסת; היא הרבנות הממלכתית, שהחוק של מדינת ישראל מעניק לה את הסמכות. יש כאלה שרוממות הדמוקרטיה בפניהם; אבל אם מדובר בחוק שאינו נוח להם, הם מדברים כפי שדיבר כאן חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

לגבי ההצעה של חברת הכנסת אלונה, אני רוצה לומר: עם ישראל נמצא כיום במצב שההתבוללות אוכלת בו ככל פה וסכנת כיליון מאיימת על חלקים גדולים ממנו בחורף-לארץ. כולם מדברים על כך, וכאן באים להציע הצעה שתסייע להתבוללות. כל הצעה לרשום גויים כיהודים-פירושה נתינת יד להתבוללות, והכנסת בוודאי אינה יכולה לתת יד לכך.

אלעזר גרנות (מפ"ס):

התבוללות של מי במי — — —

היורד ש' הלל:

חבר הכנסת גרנות, למה נזכרת עכשיו?

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

חבר הכנסת גרנות, בגלל סכנה זו — שבאים גויים וכתוצאה מכך מתבוללים יהודים — החליט קיבוץ דגניה שלא לקבל מתנדבים.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה, בגלל האיידס.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

תסלח לי, זה בגלל ההתבוללות, זה לא צחוק.

היורד ש' הלל:

אולי זה קשור זה בזה. אי-אפשר לדעת.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אני הייתי עד לכך: מתנדבים רבים מגיעים לקיבוצים ובתוצאה מזה יש נישואי תערובת.

אני רוצה לבקש, רבותי, אל תדברו נגד פילוג העם. כשעולה השאלה מי מפלג את העם, ההגיון הוא שאם רוצים שהעם יהיה מאוחד, חייבים לדאוג לכך שהגיון במדינת ישראל ייעשה בצורה הטובה לעם כולו — כך העם מאוחד. כשאדם מציעים לאפשר גיור שטוב רק לחלק מן העם — זה מפלג את העם. הרגיון כהלכה טוב לעם כולו. לכן אל תדברו על פילוג העם. גיור שלא כהלכה הוא המפלג את העם.

בפירוש לא מדובר על הרחקת שום יהודי, הלוואי שכל היהודים יעלו ויבואו לארץ. לצערנו, יש ירידה גדולה. לא מדובר ביהודים שרוצים לעלות לארץ; אלא בגויים הרוצים להירשם כיהודים. גויים, הרוצים להצטרף לעם ישראל, יבואו ויצטרפו לעם ישראל בדרך המקובלת מדורי דורות.

אני רוצה להגיד עוד דבר אחד: הניפו פה שוב את הדגל של עולי רוסיה ועולי אתיופיה. אני רוצה לומר מעל במת

עדיין בידי בית-המשפט העליון, שהוא הגוף המוסמך לפרש את חוקי הכנסת, את הסמכות לפרש מהו גיור כהלכה.

הצעת החוק הזאת תביא לכל התוצאות השליליות של הצעת גיור, כהלכה, להכרזת מלחמה על רוב בנינה ומנינה של יהדות העולם, ובכלל זה יהדות צפון-אמריקה; ונוסף על כך, ייקבע העניין הזה לא על-ידי בית-המשפט העליון; אלא על-ידי הרבנות הראשית לישראל.

אני רוצה לומר, שבניגוד למצב אצל המוסלמים, הדרוזים, הנוצרים והאחרים, הנכנסים כביכול לעניין הזה, בעם היהודי יש ויכוח גדול מאוד בין האינטרפרטציות השונות ליהדות, וכאן נעשה ניסיון לאכוף את החלטת הרבנות הראשית על קהילות יהודיות שאינן משתייכות לזרם האורתודוקסי. אני לא יכול לתאר לעצמי פגיעה חמורה יותר בהכרזת העצמאות, בחופש המצפון, בחופש הדת, ברצון שלנו לשתף פעולה עם יהדות התפוצות, ברצון שלנו להביא עליה מכל קצוות ארץ, מאשר קבלת חוק המוסר עניין זה עדיין לרבנות הראשית.

רבנות, הרבנות הראשית לא רק שאינה מייצגת את רוב בנינה ומנינה של יהדות התפוצות, מסופקני אם היא מייצגת אפילו את הרוב בכנסת. לפני זמן קצר החליטה הכנסת להסיר הצעת חוק לחנינת אנשים שירו כתלמידים ערבים בשל היותם ערבים, שזממו לפוצץ את הרי-הבית, שירו והטילו פצצות. הרוב בכנסת, וזה לכבודו, הצביע נגד הצעת החוק, ולבושתה של הממשלה הצביע ראש הממשלה שלה נגד עמדת הממשלה בפעם הראשונה בהיסטוריה של הבית. הכנסת דחתה את הצעת החוק.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

נגד עמדת הממשלה?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

עמדת הממשלה יוצגה כאן על-ידי שר המשפטים, בשם הממשלה, לא בשמו הוא.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא, לא.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

או אסור היה לו לרבר כאן, יש גבול גם לכל פריצה ותקדים קונסטיטוציוני.

שר התחבורה ח' קורפוס:

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

בסדר, השר שריר לא דיבר בשם הממשלה, גמרנו, נגמר הוויכוח הזה. אבל הכנסת ברובה המכריע, ברוב מוחלט, החליטה להסיר את הצעת החוק הזאת, ואילו הרבנות הראשית עמלה, חודשים להשיג חנינה, להתירם יהודים בכת-הכנסת למען המתחרת, למען הטרור היהודי. כלומר — — —

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

כן, הרבנות הראשית והרבנים הראשיים כתבו מכתבים שלפיהם מצווה על כל יהודי דתי להשתתף במגבית למען קידום חנינת אנשי הטרור היהודי. פירוש הדבר הוא, שהרבנות הראשית נקטה עמדה הזרה לא רק לרוב-יורכו של העם היהודי לתפוצותיו, אלא גם לרוב חברי הכנסת. השבח לאל שזה עדיין כך.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	
אבא אבן	נגד —
רפאל אדר	נגד —
אהוד אולמרט	בעד —
מיכאל איתן	בעד —
רפאל איתן	נגד —
שולמית אלוני	נגד —
עדיאל אמוראי	נגד —
יעקב ז'אק אמיר	נגד —
שושנה ארבל-אלמחלינו	נגד —
נאוה ארד	נגד —
יורם ארידור	בעד —
משה ארנס	בעד —
יצחק ארצי	נגד —
יוסף כורג	בעד —
צירלי ביטון	נגד —
בנימין בן-אלעזר	נגד —
אליהו בן-אלישר	אינו נוכח
דב בן-מאיר	נגד —
שמעון בן-שלמה	בעד —
חיים בר-לב	נגד —
עוזי ברעם	נגד —
גדעון גדות	בעד —
פנחס גולדשטיין	בעד —
מרדכי גור	נגד —
מרים גלור-תעסה	בעד —
חייקה גרוסמן	נגד —
פסח גרופר	בעד —
אלעזר גרנות	נגד —
שרה דורון	נגד —
שמחה דיניץ	נגד —
דוד דינו	בעד —
מיכאל דקל	בעד —
עבד-אלוהב דראושה	נגד —
חיים דרוקמן	בעד —
יגאל הורביץ	נגד —
מנחם הכהן	בעד —
שלמה הלל	נגד —
זבולון המר	בעד —

הכנסת, שהיהדות הוחתה מקבלת את עולי רוסיה וקיבלה ומקבלת את עולי אתיופיה בורעות פתוחות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא נכון.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
כן נכון.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היהדות הדתית — — —

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אני רוצה לומר לך כלשון דיפלומטית, שדברייך אינם אמת. שנאת ישראל מדברת מתוך גרונך, את אכולת שנאה. כואי וראי מי מקבל את פניהם. מי מתמסר לעולי רוסיה? יהודים דתיים מתמסרים לעולי רוסיה. יהודים דתיים פתחו את דלתותיהם בפני יהודי אתיופיה. ככלל, העלייה היא ברובה עלייה דתית. לכן, אל תגופפו בנושא העלייה.

היור"ר ש' הלל:

אתה צריך לסיים.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אני מסיים. על כן אני מציע להסיר את הצעתה של חברת הכנסת אלוני מסדר-היום.

היור"ר ש' הלל:

תודה. חברי הכנסת, תם הדיון. אנחנו עוברים להצבעה. יש לפני בקשה בחתימתם של 20 חברי הכנסת. שההצבעה על הצעת חוק שכ"ט, הצעת חוק השבות (תיקון מס' 3), תחשמו"ז — 1987, שהגיש חבר הכנסת אבנר חי שאקי, תהיה הצבעה אישית-שמית. אני מזמין את מזכיר הכנסת לקרוא בשמות חברי הכנסת.

קריאה:

על איזו הצעת חוק מצביעים?

היור"ר ש' הלל:

תחילה מצביעים על הצעת החוק שהוכאה על-ידי חבר הכנסת אבנר חי שאקי — הצעת חוק שכ"ט — הצעת חוק השבות (תיקון מס' 3), תחשמו"ז — 1987. ההצבעה על הצעת חוק זו תהיה הצבעה אישית-שמית.

קריאה:

לגבי כמה הצעות יש בקשה להצבעה אישית-שמית?

היור"ר ש' הלל:

בינתיים יש בקשה לשתי הצעות. נראה, דיה לצרה בשעתה.

מזכיר הכנסת, בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

אהרן אבוחצירא

מאיר כהן אבידב

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

אני לא הגשתי בקשה להצבעה אישית-שמית.

היור"ר ש' הלל:

אכל אחרים הגישו. רק לך מותר? יש לפני בקשה חתומה על-ידי 20 חברי הכנסת. אתם יודעים, הרי קיים פה כלל — ספור לי ואספור לך. אתם הגשתם קודם, עכשו הגישו אחרים.

מזכיר הכנסת, בבקשה.

נגד —	אהרן הראל	נגד —	אמירה סרטני
נגד —	שבח וייס	נגד —	זיידן עטשי
בעד —	מאיר וילנר	אינו נוכח	עובדיה עלי
נגד —	אריאל ויינשטיין	נמנע	שלמה עמר
נגד —	עוז ויצמן	נגד —	מתחיהו פלד
נגד —	מרדכי וירשובסקי	נגד —	רפאל פנחסי
בעד —	אליעזר ולדמן	בעד —	מנחם פרוש
נגד —	אברהם ורדיגר	בעד —	שמעון פרס
נגד —	מחמד וחד	נגד —	יצחק פרץ
נגד —	תופיק דאד	נגד —	יצחק חיים פרץ
נגד —	מיכאל חריש	נגד —	גדעון פת
נגד —	תופיק טובי	נגד —	יאיר צבן
בעד —	יעקב יוסף	בעד —	דוד צוקר
נגד —	גד יעקבי	נגד —	יעקב צור
בעד —	גאולה כהן	בעד —	אליעזר קולס
בעד —	יגאל כהן	בעד —	חיים קופמן
נגד —	רן כהן	נגד —	חיים קורפו
אינו נוכח	מאיר כהנא	נגד —	ישראל קיסר
בעד —	יגאל כהן-אורגד	בעד —	משה קצב
נגד —	אברהם כ"ץ-עוז	נגד —	יצחק רבין
בעד —	דוד לוי	בעד —	אמנון רובינשטיין
נגד —	דוד ליכאי	נגד —	נחמן רוז
נמנע	אוריאל לין	נגד —	מיכאל רייסר
נגד —	אמנון לין	נגד —	חיים רמון
בעד —	עוזי לנדאו	בעד —	אבנר חי שאקי
בעד —	דוד מגן	בעד —	אליעזר שוסטק
בעד —	יצחק מודעי	בעד —	משה שחל
בעד —	רוני מילוא	בעד —	מאיר שטריח
נגד —	מוחמד מיעארי	נגד —	דב-שילנסקי
בעד —	יהושע מצא	בעד —	אפרים שלום
בעד —	דן מרידור	בעד —	בני שליטא
בעד —	יובל נאמן	בעד —	יעקב שמאי
נגד —	יצחק נבון	נגד —	ויקטור שם-טוב
נגד —	אהרן נחמיאס	נגד —	יצחק שמיר
נגד —	אריה נחמקין	נגד —	גרשון שפט
נגד —	אורה נמיר	נגד —	אליהו שפיזור
בעד —	משה נסים	בעד —	אברהם יוסף שפירא
בעד —	אמל נסראלדין	בעד —	אריאל שרון
נגד —	עדנה סולודר	נגד —	יוסי שריד

אברהם שריר	— בעד	שמעון בן-שלמה	— בעד
דן תיכון	— נגד	חיים בר-לכ	— נגד
היור"ר ש' הלל:		עוזי ברעם	— נגד
האם יש חבר הכנסת כאולם שלא קראנו בשמו? — אין.		גדעון גדות	— בעד
חברי הכנסת, תוצאות ההצבעה הן: בעד — 55, נגד — 59, נמנעים — 2.		פנחס גולדשטיין	— בעד
אברהם כ"ץ-עוז (המערך):		מרדכי גור	— נגד
לא, נפלה טעות. אני ספרתי 62 נגד.		מרים גלור-תעסה	— בעד
היור"ר ש' הלל:		חייקה גרוסמן	— נגד
סליחה, תיקון. טעות שלנו. תוצאות ההצבעה הן: בעד — 53; נגד — 62; נמנעים — 2. החוק לא התקבל.		פסח גרופר	— בעד
קריאות:		אלעזר גרנות	— נגד
— — —		שרה דורון	— נגד
היור"ר ש' הלל:		שמחה דיניץ	— נגד
יש לי פה בעיה. אני קובע שאנחנו סופרים מחדש.		רוד דנינו	— בעד
קריאה:		מיכאל דקל	— בעד
— — —		עבד-אלוהב דראושה	— נגד
היור"ר ש' הלל:		חיים דרוקמן	— בעד
אני מצטער מאוד, אינני יכול לעמוד בוויכוח הזה. יש לנו פה שתי סחירות. אנחנו עוברים מחדש להצבעה. חברי הכנסת, אנא מכם, חלק מהבעיה הוא הרעש שאתם מקימים תוך כדי ההצבעה. אני מבקש ממזכיר הכנסת לקרוא שוב את השמות.		יגאל הורביץ	— נגד
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:		מנחם הכהן	— בעד
אהרן אבוהצירא	— בעד	שלמה הלל	— נגד
מאיר כהן אבידב	— בעד	זבולון המר	— בעד
אכא אבן	— נגד	אהרן הראל	— נגד
רפאל אדיר	— נגד	שבח וייס	— נגד
אהוד אולמרט	— נגד	מאיר וילנר	— אינו נוכח
מיכאל איתן	— בעד	אריאל ויינשטיין	— נמנע
רפאל איתן	— נגד	עוזר ויצמן	— נגד
שולמית אלוני	— נגד	מרדכי וירשובסקי	— נגד
עדיאל אמוראי	— נגד	אליעזר ולדמן	— בעד
יעקב ז'אק אמיר	— נגד	אברהם ורדיגר	— בעד
שושנה ארבל-אלמחלינו	— אינה נוכחת	מחמד ותד	— נגד
נאוה אור	— נגד	תופיק זיאר	— נגד
יורם ארידור	— בעד	מיכאל חריש	— נגד
משה ארנס	— בעד	תופיק טובי	— נגד
יצחק ארצי	— נגד	יעקב יוסף	— בעד
יוסף בורג	— בעד	גד יעקבי	— נגד
צירלי ביטון	— נגד	גאולה כהן	— בעד
בנימין בן-אליעזר	— נגד	יגאל כהן	— בעד
אליהו בן-אלישר	— אינו נוכח	רן כהן	— נגד
רב בן-מאיר	— נגד	מאיר כהנא	— אינו נוכח
		יגאל כהן-אורגר	— בעד

נגד —	יצחק רבין	נגד —	אברהם כ"ץ-עוז
נגד —	אמנון רובינשטיין	בעד —	דוד לוי
נגד —	נחמן רו	נגד —	דוד ליבאי
בעד —	מיכאל רייסר	נמנע —	אוריאל לין
נגד —	חיים רמון	נגד —	אמנון לין
בעד —	אבנר חי שאקי	בעד —	עוזי לנדאו
בעד —	אליעזר שוסטק	בעד —	דוד מגן
נגד —	משה שחל	בעד —	יצחק מודעי
בעד —	מאיר שטרית	בעד —	רוני מילוא
בעד —	דב שילנסקי	נגד —	מוחמד מיעארי
נגד —	אפרים שלום	בעד —	יהושע מצא
בעד —	בני שליטא	בעד —	דן מרידור
בעד —	יעקב שמאי	בעד —	יובל נאמן
נגד —	ויקטור שם-טוב	נגד —	יצחק נבון
בעד —	יצחק שמיר	נגד —	אהרן נחמיאס
בעד —	גרשון שפט	נגד —	אריה נחמקין
נגד —	אליהו שפיזור	נגד —	אורה נמיר
בעד —	אברהם יוסף שפירא	בעד —	משה נסים
בעד —	אריאל שרון	בעד —	אמל נסראלדין
נגד —	יוסי שריד	נגד —	עדנה סולודר
בעד —	אברהם שריר	נגד —	אמירה סרטיני
נגד —	דן תיכון	נגד —	זיידן עטשי
	שרת הבריות ש' ארבל-אלמזליו:	בעד —	עובדיה עלי
	אדוני היושבי-ראש, אני מבקשת לקרוא בשמי.	נגד —	שלמה עמר
	מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	נגד —	מתחיהו פלד
נגד —	שושנה ארבל-אלמזליו	בעד —	רפאל פנחס
	היו"ר ש' הלל:	בעד —	מנחם פרוש
	האם יש עוד מישהו שלא קראנו בשמו? לא. חברי הכנסת,	נגד —	שמעון פרס
	בעד הצעת החוק הצביעו 53: נגדה — 62: נמנעים — 2.	נגד —	יצחק פרץ
	הצעת החוק לא התקבלה.	בעד —	יצחק חיים פרץ
	חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק ת"מ,	נגד —	גדעון פת
	הצעת חוק: השבות (תיקון) — הגדרת "יהודי",	בעד —	יאיר צבן
	התשמ"ז — 1987. מאת חבר הכנסת דוד מגן. אין לי בקשה	נגד —	דוד צוקר
	להצבעה שמיית.	נגד —	יעקב צור
	רפאל אדרי (המערך):	בעד —	אליעזר קולס
	אני מבקש למנות שני מונים.	בעד —	חיים קופמן
	היו"ר ש' הלל:	בעד —	חיים קורפו
	בבקשה. אני מזמין את חברי הכנסת רפאל אדרי וחיים	נגד —	ישראל קיסר
	קופמן. הבעיה הזאת תבוא על פתרונה כשתהיה לנו הצבעה	בעד —	משה קצב
	אלקטרונית. עד אז אנחנו צריכים להישאר בשיטות סבחה.		
	אני מעמיד להצבעה את הצעת החוק שהובאה על-ידי חבר		
	הכנסת דוד מגן. הצעת חוק השבות (תיקון) — הגדרת		
	"יהודי", התשמ"ז — 1987.		

ה צ ב ע

כער ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה 51 —

כער ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום 63 —

נמועים 2 —

ההצעה להסיר את הצעת חוק השבות

(תיקון — הגדרת "יהודי"), התשמ"ז — 1987,

מסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

הז"ר ש' הלל:

גם הצעת החוק הזאת לא התקבלה.

אנו עוברים עתה להצעת החוק השלישית — תק"י: הצעת

חוק לתיקון פקודת העדות הרתיות (המרה), יש לי בקשה

על-ידי 20 חברי כנסת לערוך הצבעה שמיט. אבקש ממזכיר

הכנסת להתחיל לקרוא את שמות חברי הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא בשמות חברי הכנסת)

אהרן אבוחצירא — כער

מאיר כהן אבידב — כער

אבא אבן — נגד

רפאל אורי — נגד

אהוד אולמרט — כער

מיכאל איתן — כער

רפאל איתן — נגד

שולמית אלוני — נגד

עדיאל אמוראי — נגד

יעקב ז'אק אמיר — נגד

שושנה ארבל-אלמחלינו — נגד

נאוה ארד — נגד

יורם ארדור — כער

משה ארנס — כער

יצחק ארצי — נגד

יוסף בורג — כער

צ'רלי ביטון — נגד

בנימין בן-אליעזר — נגד

אליהו בן-אלישר — איננו נוכח

דב בן-מאיר — נגד

שמעון בן-שלמה — כער

חיים בר-לב — נגד

עוזי ברעם — נגד

גדעון גדות — כער

פנחס גולדשטיין — כער

מרדכי גור — נגד

מרסם גלזר-תעסה

— כער

חייקה גרוסמן

— נגד

פסח גרוסר

— כער

אלעזר גרנות

— נגד

שרה דורון

— נגד

שמחה דיניץ

— נגד

דוד דינו

— כער

מיכאל דקל

— כער

עבד-אלוהב דראושה

— נגד

חיים דרוקמן

— כער

יגאל הורביץ

— איננו נוכח

מנחם הכהן

— נגד

שלמה הלל

— נגד

זכולון המר

— כער

אהרן הראל

— נגד

שבח רייס

— נגד

מאיר רילנר

— איננו נוכח

אריאל ויינשטיין

— כער

עוזר ויצמן

— נגד

מרדכי וירשובסקי

— נגד

אליעזר ולדמן

— כער

אברהם ורדיגר

— כער

מחמד וחד

— נגד

תופיק ויאר

— נגד

מיכאל חריש

— נגד

תופיק טובי

— נגד

יעקב יוסף

— כער

גר יעקבי

— נגד

גאולה כהן

— כער

יגאל כהן

— כער

רן כהן

— נגד

מאיר כהנא

— איננו נוכח

יגאל כהן-אורגר

— כער

אברהם כ"ץ-עוז

— נגד

דוד לו

— כער

דוד ליבאי

— נגד

אוריאל לין

— כער

אמנון לין

— נגד

עוזי לנדאו

— כער

דוד מגן	— בעד	אליעזר שוסטק	— בעד
יצחק מודעי	— בעד	משה שחל	— נגד
רוני מילוא	— בעד	מאיר שטריח	— בעד
מוחמד מיעארי	— נגד	רב שילנסקי	— בעד
יהושע מצא	— בעד	אפרים שלום	— נגד
דן מרידור	— בעד	בני שליטא	— בעד
יוכל נאמן	— בעד	יעקב שמאי	— בעד
יצחק נבון	— נגד	ויקטור שם-טוב	— נגד
אהרן נחמיאס	— נגד	יצחק שמיר	— בעד
אריה נחמקין	— נגד	גרשון שפט	— בעד
אורה נמיר	— נגד	אליהו שפיזר	— נגד
משה נסים	— בעד	אברהם יוסף שפירא	— בעד
אמל נסראלדין	— בעד	אריאל שרון	— בעד
עדנה סולודר	— נגד	יוסי שריד	— נגד
אמירה סרטני	— נגד	אברהם שריד	— בעד
זיידן עטשי	— נגד	דן חייכין	— בעד
עובדיה עלי	— בעד		
שלמה עמר	— נגד		
מתתיהו פלד	— נגד		
רפאל פנחסי	— בעד		
מנחם פרוש	— בעד		
שמעון פרס	— נגד		
יצחק פרץ	— נגד		
יצחק חיים פרץ	— בעד		
גרעון פת	— בעד		
יאיר צבן	— נגד		
דוד צוקר	— נגד		
יעקב צור	— נגד		
אליעזר קולס	— בעד		
חיים קופמן	— בעד		
חיים קורפו	— בעד		
ישראל קיסר	— נגד		
משה קצב	— בעד		
יצחק רבין	— נגד		
אמנון רובינשטיין	— נגד		
נחמן רוז	— נגד		
מיכאל רייסר	— בעד		
חיים רמון	— נגד		
אבנר חי שאקי	— בעד		

קריאות:

— — —

היו"ר ש' הלל:

בעד — 56, נגד — 60. אני קובע שהצעת החוק הזאת לא נחקבלה.

חברי הכנסת, לפנינו עוד הצבעה אחת, על הצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני. אין לפני בקשה להצבעה שנית.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אני מוותרת.

היו"ר ש' הלל:

אני מבין שחברת הכנסת שולמית אלוני מוותרת.

שר התחבורה ח' קורפו:

אינני מבין, מה משמעות הדבר?

היו"ר ש' הלל:

היא לקחה את הצעת החוק שלה בחזרה. זו המשמעות היחידה.

שר התחבורה ח' קורפו:

לא יכול להיות דבר כזה. זה לא בסדר.

היו"ר ש' הלל:

היא מסתלקת מהצעת החוק שלה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אזני היושבי ראש, היא לא יכולה לעשות זאת.

היו"ר ש' הלל:

למה?

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר כנסת, לאחר שעלה על הדוכן ונימק את הצעתו, אין לו אפשרות לקחת אותה בחזרה.

חוברת ל"ב, ישימה ש"מ

— הצעת חוק השבות (תיקון מס' 3): הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון) —

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היו תקדימים — — —

היו"ר ש' הלל:

אני חושב שהיו תקדימים. על כל פנים, אני אבדוק את העניין. אם אכן יתברר שחבר הכנסת שהגיש הצעת חוק אינו רשאי לקחת אותה בחזרה, אני אביא את הצעת החוק של חברת הכנסת שולמית אלוני להצבעה כאחת הישיבות הקרובות. ביתניים אני מקבל כאן ייעוץ, שהדבר ניתן. אם אגיע למסקנה שאין זה ניתן, אביא את הצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני להצבעה.

ז. הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון), התשמ"ה — 1985* (הצעת קבוצת חברי כנסת)

עיקרו של החוק הוא, שכל מקום שבו נאמר "בתי-דין רבניים" לנושא של נישואין וגירושין, יהיה כתוב "ענייני נישואין וגירושין של יהודים בישראל, אזורי המדינה או תושביה, יהיו בשיפוטם של המוסמים לכך, לפי הנוהג הקיים בכל זרם דתי, עדה וקהילה בקרב העם היהודי".

בתיקון לסעיף 2 בחוק העיקרי יבוא: "נישואין וגירושין של יהודים ייערכו בישראל, על-פי הדין הנוהג בכל זרם דתי, עדה וקהילה בקרב העם היהודי, וככל מקום שכתוב בחוק העיקרי: "בתי-דין רבניים", ייכתב: "המוסמים לכך לפי הנוהג הקיים בכל זרם דתי, עדה וקהילה בקרב העם היהודי".

הצעת תיקון זו נולדה ובאה לעולם כאשר הגיעו יהודי אתיופיה לארץ, והממסד הדתי התעלל בהם, השפיל אותם, ביזה אותם, וגרם למקרי-התאבדות בקרבם.

השר י"ח פרץ:

אתה אומר דברי שקר.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, אני רוצה להעיר לך שאנחנו לא נוהגים לומר את המלה "שקר" בבית.

השר י"ח פרץ:

שייחור בדברים שהוא מוציא מפיו. נתבע אותו לדין על מה שהוא אמר.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, קודם כול לא חובעים לדין חבר כנסת על מה שהוא אומר מעל במת הכנסת. זה הכלל הראשון. שנית, אני מבקש גם מכבוד השרים שלא להשתמש במלים שאין אנחנו נוהגים להשתמש בהן.

השר י"ח פרץ:

הוא אמר דבר חמור. אני מבקש שהיושבי-ראש ידרוש ממנו לחזור בו מהדברים שאמר. זה דבר חמור מאוד. זו חוצפה.

היו"ר ש' הלל:

יכול להיות שהוא אמר דבר חמור. לבקש ממנו לחזור בו, אתה יכול. בבקשה, חבר הכנסת גרנות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני השתתפתי בהפגנות של האנשים האלה. כאשר הם ישבו במשך שבועות בירושלים בלא קורת גג מעל ראשיהם,

היו"ר ש' הלל:

עוד לא קרה דבר כזה? העניין הזה ייבדק. לפי היעוץ שאני מקבל בזה הרגע: חבר כנסת שהגיש הצעת חוק יכול ברגע האחרון לקחת אותה בחזרה. היא לא קיימת.

שר התחבורה ח' קורפו:

לפני שהוא עולה לנמק אותה, לא אחרי זה.

היו"ר ש' הלל:

על סמך מה אתה אומר את זה?

שר התחבורה ח' קורפו:

על סמך חברותי בכנסת. זה עוד לא קרה מעולם. לא היו תקדימים — — —

היו"ר ש' הלל:

אנו עוברים להצעת החוק ר: הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון), התשמ"ה — 1985. מאת חברי סיעת מפ"ם. חבר הכנסת אלעזר גרנות ינמק את ההצעה, בבקשה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת — — —

היו"ר ש' הלל:

עכשיו אני מבקש מחברי הכנסת המבקשים לצאת את האולם, לעשות זאת. אני מבקש גם מהמכוברים, הנמצאים למעלה כיציע, אנא מכם, במידת האפשר שבו בשקט. גם אלה הנמצאים בפינות האולם, האם אני יכול לבקש שתעזבו אותו בשקט?

חבר הכנסת אברהם שפירא, חבר הכנסת אברהם שפירא, חבר הכנסת אברהם שפירא, קודם כול אני רוצה לברך אותך להולדת הנכד.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישבאל):
בכרזיל.

היו"ר ש' הלל:

בכרזיל, עם מספר ברזיליאני כשר. אני מבין אותך להולדת הנכד, ועכשיו אני מבקש ממך שלא להפריע. אני נתתי את רשות הדיבור לחבר הכנסת אלעזר גרנות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני היושבי-ראש חברי הכנסת, חבר הכנסת שאקי פתח היום את דבריו ואמר, שהיום יכול להיות יום גדול לכנסת.

היו"ר ש' הלל:

האם אני יכול ככל זאת לבקש שיהיה שקט? אני מוכיר שוב, שרשות הדיבור נתונה לחבר הכנסת גרנות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני היושבי-ראש, מרגע זה.

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת שאקי פתח ואמר, שהיום יכול להיות יום גדול לכנסת. עד עכשיו היה היום גדול, ואני מציע שנשלים אותו בתיקון נוסף. התיקון הוא לפיכך: חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון), התשמ"ה — 1985.

אני לא מסכים. שרכותי השרים ישתמשו במלים לא-פרלמנטריות.

השר י"ח פרץ:

הוא אמר דבר חמור יותר. צריך לבקש ממנו שיחזור בו. תדרוש ממנו לחזור בו. תמחק את זה מן הפרוטוקול. זה דבר חמור. עוד לא נאמר דבר כזה מעל במת הכנסת.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, יכול להיות שהוא אמר דבר חמור. אדוני השר, כל בקשתי אליך: אנא ממך, הימנע מלהשתמש במלים שאינן פרלמנטריות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

כיוון שהמלה "חוצפה" היא מלה פרלמנטרית, עד כמה שידוע לי — — —

היו"ר ש' הלל:

אני מציע להדיר עצמנו ממלים. הלוא יש לנו תוכן, למה לכם המלים?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

מאחר ששמעתי כאן שאני אנטישמי, וזאת מפי אדם שהוא שר בצלות ואלוף שום, אני יכול רק לומר לו, שדבריו הם דברי בלע וחוצפה.

השר י"ח פרץ:

אינך ראוי לתשובה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אינני מצפה ממך לתשובה, ולא לשום דבר אחר.

השר י"ח פרץ:

אינני משיב תשובה לאדם כמך. המאשים את היהדות — — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

לא את היהדות, לא היהדות. אתה לא היהדות, אתה לא הממונה על היהדות, אף כי זה מה שאתה חושב וזה מה שניסית לעשות היום.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת גרנות, חבר הכנסת גרנות, אני מבקש.

השר י"ח פרץ:

אתה שונא ישראל, אתה מעליל עלילת דם.

יהושע מצא (הליכוד):

אולי תוריד אותו מהבמה, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ש' הלל:

חשב בבקשה, חבר הכנסת מצא.

יהושע מצא (הליכוד):

זו גסות רוח.

השר י"ח פרץ:

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, שהוא יחזור בו.

היו"ר ש' הלל:

חשב. בבקשה. הלוא אינני שומע.

השר י"ח פרץ:

זאת האשמה חמורה מאוד, שיחזור בו ממה שאמר. זו עלילת דם.

אמירה סרטני (מפ"ם):

ומה שאתה אמרת?

ונאבקו על עניין אחד — על הכרתם כיהודים ועל כיבוד דרכם.

רוגזו של השר פרץ מוכן לי. היום אינו יום גדול בשבילו. אבל זה לא יועיל. אם אצטרך, אביא עדות של אנשים על סבלם ועל הדרך שבה נהגו בהם אלה שהתהללו בקולטיהם הראשיים.

השר י"ח פרץ:

שונא ישראל.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

— — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

על שונאת ישראל בנינו לבינך, עוד אבוא אתך בדברים. מי אתה שתגיד לי את זה?

השר י"ח פרץ:

שונא ישראל, אנטישמי, שונא ישראל.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, סליחה.

יאיר עזן (מפ"ם):

איזה דיבור זה?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

איזה שר אתה?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני אנטישמי?

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת גרנות, סליחה. אדוני השר, אני מבקש, גם בסערת נפש, ואני בוודאי מצפה לכן מהשרים הנכבדים — — —

השר י"ח פרץ:

הוא אמר דבר חמור מאוד. אתה צריך לדרוש ממנו לחזור בו.

היו"ר ש' הלל:

אדוני, יכול להיות שהוא אמר דבר חמור מאוד, אבל זו שאלה אחרת. אני מבקש מכבוד השר לנהוג לפי המקובל בכנסת הזאת, ואני מבקש שלא להשתמש בכיטויים כאלה. אולי מותר לי להזכיר לך, אדוני השר, שבגלל ביטוי דומה שנאמר על-ידי אחד מחברי הכנסת הרחיקה אותו ועדת הכנסת מתמש ישיבות.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, אתה לא שומע הסתה אנטישמית בדברים שאמר חבר הכנסת גרנות?

היו"ר ש' הלל:

חובתם של השרים — — —

השר י"ח פרץ:

הוא אמר דברים חמורים — — —

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אם יש לכם ביקורת על היושב-ראש, השמיצו אותה, מותר לכם. מותר גם לפנות לוועדת הפירושים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' הלל:

סליחה, חבר הכנסת רן כהן.

חוברת ל"ב, ישיבה ש"מ
— הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון) —

כי לא היו ראויים להיאמר. אנא, תנהלו ויכוח חריף ככל שתרצו, אבל לא עליידי צעקות ולא עליידי גידופים. זה לא מכובד, זה גם לא פותר דבר. מישוה מעלה על דעתו שדברים כאלה פותרים משהו? בכקשה, חבר הכנסת גרנות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני רוצה להעיר הערה נוספת. לא אמרתי מלה כלפי —

רן כהן (הליכוד):

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

היו"ר ש' הלל:

אני אציע, ברשותכם — אם חבר הכנסת גרנות מוכן לומר כאן שהוא נותן לי ייפוי כוח וגם השר ייתן לי ייפוי כוח — למחקר מהפרוטוקול את המלים שאני חושב שהן בלתי רלבנטיות ופוגעות בכבודה של הכנסת.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

כיוון שדברי היו רק דברי תגובה, אם יימחקו דברי השר, גם אני אמתק את דברי.

היו"ר ש' הלל:

אם כן, ברשותך, אדוני השר — — —

השר לענייני דתות ז' המר:

סליחה, לא כך — — —

יאיר צבן (מפ"ם):

יש לכם זכות לבקש — — —

היו"ר ש' הלל:

אני מציע לכם — גם לנואם וגם לשר — שתייפו את כוחי להוציא מהפרוטוקול את כל המלים שחבל שהן נאמרו.

השר י"ח פרץ:

אני מבקש מהיושב-ראש רק שיבקש מהנואם הנכבד לחזור בו מהביטוי: התאכזות בגלל ממסד דתי.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, תהיה על-זה תשובה. יש דברים — — —

השר י"ח פרץ:

אם כן, לא אחזור כי משום מלה שאמרתי. אני אחראי לכל מלה שאמרתי ואני מחזק כל מלה שאמרתי.

היו"ר ש' הלל:

ביקשתי מכם — — —

יאיר צבן (מפ"ם):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שמעת מה הוא קרא מעל הדוכן?

השר י"ח פרץ:

זה לא קשור לעניין.

יאיר צבן (מפ"ם):

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

השר לענייני דתות ז' המר:

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יהושע מצא (הליכוד):

אינני חושב שאתה יכול — — —

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת. חבר הכנסת צבן, חבר הכנסת רן כהן.

יהושע מצא (הליכוד):

אינך יכול להרשות התבטאות כזאת כלפי שר. זו חוצפה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

שר האומר שאני אנטישמי?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

לא שמעתי מישוה המדבר בשנאה כזאת כלפי היהדות החרדית — — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת פרוש, חבר הכנסת פרוש, אני מבקש מכם. חברי הכנסת. אני מצטער צער עמוק על שנאמרו דברים מיותרים, הן עליידי הנואם והן עליידי השר.

יהושע מצא (הליכוד):

שיחזור בו.

היו"ר ש' הלל:

סליחה, עדיין לא סיימתי את דברי.

השר י"ח פרץ:

שיחזור בו, ואני אחזור בי.

יהושע מצא (הליכוד):

הוא צריך להצטער.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אני מבקש מכם. אני אעבור על הפרוטוקול ואוציא ממנו את כל המלים שאינן ראויות להישמע מעל במת הכנסת.

השר לענייני דתות ז' המר:

קריאות:

היו"ר ש' הלל:

לצערי העמוק, נאמרו דברים מיותרים, הן עליידי הנואם, הן עליידי השר, וחזרתי וביקשתי מן השר — וראו מה התוצאה: במקום לקיים דיון ענייני, אם גם נוקב, מתחילים להיתפס לדברים שאינם הולמים את הכנסת הזאת.

אני אומר לכם שוב: אני מרשה לעצמי, כחיאוס עם השר ועם הנואם, לדאוג לכך שנוציא מהפרוטוקול דברים שאמצא

כנסיות, או אחד מאותם זרמים הקיימים ביהדות יקבל מונופול. איננו מדינה קתולית, איננו מדינת דת. זאת מדינת חוק, והחוק — על-כל-פנים ברוחו, כפי שהבנו אותו על-פי מגילת העצמאות — קבע שבישראל יהיה חופש דת גמור. אין זה אמור רק ביהודים המכירים בסמכותו של זרם אחד; זה אמור בכל יהודי כאשר הוא יהודי.

אתם טוענים לסמיכות בין ההגדרה העצמית הדתית לבין ההגדרה העצמית הלאומית, אך אי-אפשר להקיש מכך שרק זרם אחד הוא הרשאי לקבוע. מכך נולדים צער ורוגז והרבה אומללות לאנשים רבים. עד שהיה בארץ חוק שיחיד גם נישואין ואזרחיים, צריך שתהיה הזכות לכל אחד מהיהודים הנוזקים לבחירת דין רבניים ולרושמי נישואין רבניים להביא את ענייניו האישיים ביותר, כגון נישואין וגירושין, בפני מי שמקובל עליו בזרם הדתי שאליו הוא משתייך.

אין כזה שום פגיעה בדת ישראל. יש בזה רק דבר אחד: יצירת שוויון בין כל הזרמים ביהדות. אם ירצו מוסלמים או נוצרים לתבוע שוויון כזה — דרך אגב, אצל הנוצרים הדבר קיים, אצל היהודים, הדבר איננו קיים. נוצרי יכול להתחתן בכנסייה קתולית או פרוטסטנטית או פרוסלבית, בכל אחת מהן. לפי העדה שהוא שייך אליה. יהודי במדינת ישראל מופלה לרעה בעניין זה.

לכן אני מציע, שאנחנו נקבל את התיקונים האלה, נקבל אותם בקריאה מוקדמת ונעביר אותם לוועדה המתאימה ונשכלל את נוהגי חיינו בלי שאיש ייפגע. יהיו רק כמה אנשים, ואולי מספרם איננו מועט, שחייבים יהיו קלים יותר והם יתחזרו פתוח ויצטערו פחות. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת אלעזר גרנות. אדוני השר לענייני דתות, בבקשה דברי תשובה.

השר לענייני דתות ז' המר:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש לפתוח בהערה בנושא שהסעיר את הכנסת — בשאלה האתיאופית, שהיא כביכול עילת החוק.

אני רוצה למחות נמרצות על כך, שטיפול מורכב בנושא מורכב, מורכב למי שמכבד את המורשת היהודית-ההלכתית, טיפול שנעשה לפי מיטב הכרתי על-ידי הרבנות ברגישות ובאהבה — תואר כאן כטיפול מתעלל או כגורם להתאכזרות.

אני חושב שהובעה כאן שנאה המקלקלת את השורה וגורמת לאדם שבדרך כלל הוא הוגן, הגון וסביר, חבר הכנסת גרנות, לומר דברים בלתי הוגנים ובלתי נכונים.

לעצם החוק: אני מתנגד בחוקף להצעת החוק הנדונה, ומבקש בשם הממשלה להסיר אותה מסדר-היום.

מעבר לחילוקי הדעות בשאלות של גישה לדת, נראה לי שמוסכם על מרביתו של העם היהודי, שעלינו לשמור על אופיין ודמותן היהודיים והמסורתיים של המדינה והחברה. פירושה המעשי של יצירה על-פי חוק של זומים דתיים בארץ הוא פילוגו של העם היהודי היושב כאן בציון. זה עלול להיות פילוג שאין לו תיקון.

בארץ-ישראל, עוד לפני קום המדינה, עם הקמתה, וודאי שלאחר הקמתה, הוקמה מסגרת של עם יהודי אחד, דת יהודית אחת, עם רבנות ראשית אחת. המסגרת הזאת אושרה מחדש ותחוקה בחוק הרבנות הראשית, התש"ס — 1980.

התערערות של המסגרת הכללית הזאת טומנת בחובה סכנות גדולות ומרובות ביותר. אני מבקש להסביר זאת.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רן כהן, אתה לא שמעת. כבר קראתי אותך לסדר בפעם השנייה. אינכם יכולים לנהוג בצורה כזאת.

כל שאני מבקש מכאן הוא: אתם — הן כבוד השר והן כבוד הנואם — תיפחו את כוחי להוציא מהפרוטוקול כל המלים שחבל שנאמרו.

השר י"ח פרץ:

אני מסכים, בתנאי שהוא יתחזר בו ממה שאמר. אני דורש דרישה מינימלית, הוא העלה האשמה חמורה.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, תהיה תשובה של הממשלה, אפשר לומר לו דברים חריפים. אני מציע שלא להתחפש לגירופים גם כשאומרים דברים לא נכונים, מרגיזים. אנחנו צריכים להתרגל לחיות עם זה.

השר י"ח פרץ:

הוא אמר דברים חמורים.

היו"ר ש' הלל:

יכול להיות. אני סומך על שר הדתות שידע להשיב לו מנה אחת אפיים.

השר י"ח פרץ:

אבקש מהיושב-ראש לבקש ממנו לחזור בו.

יאיר צבן (מפ"ס):

האם השר יכול להפסיק עד כדי כך את מהלך הישיבה?

היו"ר ש' הלל:

לא, אבל גם אתה לא. בבקשה, חבר הכנסת גרנות.

אלעזר גרנות (מפ"ס):

ככל הידוע לי, היהודים הקרויים חרדיים לא היו יכולים להתקומם נגדי, מפני שגם הם, נדמה לי, אינם מכירים ברבנות הראשית.

השר י"ח פרץ:

תופעת לשמוע, שאנחנו מכירים ברבנות הראשית.

אלעזר גרנות (מפ"ס):

אינני רוצה להיכנס עכשיו לוויכוח על ענייני שמיטה ועל עניינים אחרים — כיצד אתם מכירים ברבנות הראשית.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת גרנות, זו היתה הצהרה חשובה. היא רשומה בפרוטוקול, נתקדם הלאה.

אלעזר גרנות (מפ"ס):

אני שמח מאוד על ההצהרה הזאת.

העניין הוא בכך שביהדות, ובקרב היהדות הדתית, מצויים זרמים שונים. בישראל, כיוון שחל שיבוש — אני יודע שמישהו אמר: שבשחא כיוון דעל, על — איננו משלימים עם זה, ואי-אפשר שזרם אחד יהפוך להיות הזרם היחיד המוכר במדינת ישראל לצורך כל החוקים הקיימים. אילו ניתן היה לי להציע הצעה שהיתה מספקת, לפי דעתי, גם את החוגים הרתיים, לא היינו עומדים היום בכל אותו ויכוח שקדם כאן, כשהכנסת צריכה לקבוע עניינים הנוגעים לגיור, שהוא עניין השייך לפולחן הדתי. זה באמת לא עניינה של הכנסת, אבל מפני חטאינו אנחנו דנים כאן כמה שאיננו צריכים לדון בו. הייתי שמח שלא לדון בזה. כל עוד ענייני המעמד האישי נותנים להכרעת המערכת הדתית, אי-אפשר שאחת מאותן

אביא כמה דוגמאות: 1. האם יש איזו הגדרה שהיא לזרם, עדה וקהילה, כמה אנשים ואילו אנשים נחוצים כדי להגדיר אותם ככאלה? האם כל קיבוץ, כל כפר, כל יישוב קהילתי יכול להכריז על עצמו כקהילה לצורך זה? האם כל בית-כנסת, חוג ידידים, אגודת ספורט יכולים להגדיר את עצמם כקהילה, ובעצם למה לא?

2. מה פירוש הדבר, שהם יקיימו את הנישואין לפי הנהגת הקיים? הרי אין שום נוהג לשיפוט בענייני נישואין וגירושין בישראל מלבד זה שמותר כיום לפי החוק, משום שהחוק קבע מי הם המוסדות המוסמכים לטפל בכך.

3. מדובר בסמכויות שיפוט. כיצד ייקבע מי הם הדיינים הכשרים לכל עדה, זרם, קהילה? האם חשוב כלל, לדעת המציעים, שהדיינים יהיה ידע כלשהו, כישורים מינימליים כלשהם לצורך השיפוט? האם צריך למנות אנשים בעלי ידע והתאמה, כפי שנהוג במינוי דיינים, שופטים, רבנים, או שמא יהיה כל אחד רשאי לבחור לו דין כראות עיניו? האם הכוונה היא שכל אלפי הדיינים החדשים שיתווספו יהיו אף הם עובדי מדינה? אם כן, מי בדיוק ישלם את שכרם? או שמא הכוונה לפתוח מאות או אלפי בתי-דין פרטיים, עם הוצאה לפועל פרטית, שתוציא לפועל את החלטותיהם? וכיצד כאלה בעיות.

לפיכך אני פונה בזאת אל חברי הקואליציה וגם אל חברי האופוזיציה, שלא רק נהיה כולנו נאמנים להסכם קואליציוני זה או אחר, אלא נתאחד סביב היסודות של קיומנו הרוחני והלאומי, כפי שהוסכם עליהם כיום כינונה של המדינה, ונביא יחד להסדרת הצעת החוק הנדונה מסדרי-יומה של הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני, השר לענייני דתות, חבר הכנסת אלעזר גרנות, אתה רוצה להשיב? בבקשה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תודעת המונופולין כל כך גדולה גם בלבו של השר לענייני דתות, עד שהוא לא שם לב לדברים, והוא שואל אותי, אם אני מציע שנוסף על כל הדיינים שיש יהיו עוד דיינים ששכרם יהיה על קופת המדינה, אני מציע שחלק מאלה הקיימים יפוטרו, אדוני, אני מציע, שכל יהודי יבחר מי יהיה הדיין שלו, על-פי הזרם הדתי שהוא משייך-אליו.

קריאה:

כאיו מדינה קיים דבר כזה?

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אולי יחליט גם כל אחד מי יהיה השופט שלו? זו תהיה אנרכיה — — —

רב שילנסקי (הליכוד):

האם אתה מציע, חבר הכנסת גרנות, שכל אדם יבחר את השופט שלו?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני מציע שהמדינה שלנו תהא מדינה, שבה תהיה לאדם גם הזכות להחליט שהוא אינו נוקק למוסדות דתיים, ואז מי שנוקק — — —

קריאות:

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אתם שואלים מה אני מציע? אני מציע שיטה שלמה, אני הולך לשיטתה, אלא מה? אני מכבד את החוק ואני כפוי ואנוס

נישואין וגירושין בעם ישראל הם על-פי הנהגת מדורי דורות כדת משה וישראל, לרבני ולדייני ישראל, שמונו כחוק על-ידי מועצת הרבנות הראשית, הזכות והחובה לעסוק בנושא הרגיש והחשוב הזה. חשבותי שמיותר להרחיב ולהטביר ולפרט, איזה נזק או איזו מהומה יקר, חלילה, אם תחקבל הצעת החוק הזאת, אלפים ורבבות לא יוכלו לחיות איש עם רעהו, להינשא זה לזה, וחט וחלילה נגיע בארץ לפירוד קהילות של ממש. היום אין הדבר כך. כל אחד מתחתן בשני לפי רצונו, לפי שיטה אחת. אינך יכול לסדר, שמי שלא אוהב מישהי ולהיפך — יתחתן איתה, אבל מי שרוצה להתחתן — יכול להתחתן, כפי שמתחתנים היהודים בשיטה אחת כולם עם כולם, מקיבוצים שונים, מזרמים שונים, מתחתנים זה בזה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה עם כוהן וגרושה?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
זה איסור.

השר לענייני דתות ז' המר:

אני מדבר על מרכז העולם.

אני שואל את חבר הכנסת גרנות ואת חבריו, אם הם תומכים בו, האם נועדנו לקבץ גלויות בארץ, כדי להפריד אותן אחרי-כך? האם אנחנו יכולים להרשות זאת לעצמנו? האם בשביל זה קמה מדינת היהודים לעם היהודי בארץ היהודים, בשביל שיתחלקו כתוכה לעמים עמים, ולא יוכלו לאחות את הקרע לעולמים?

אין בלבי ספק, כי רוב הציבור במדינת ישראל — דתיים, מסורתיים, ואלה שאומרים שאינם דתיים — רוצה להינשא במזל טוב או חס ושלום להתגרש על-פי הנהגת בעם ישראל מדורי דורות, כדי להיות חלק מהקהילה. כך סבר גם שופט בית-המשפט העליון, ויתקון, בבג"ץ 80/63 — גורפינקל-חקלאי נגד שר הפנים.

קריאה:

אתה יכול לסיים, יש לך רוב.

השר לענייני דתות ז' המר:

אני כבר מסיים, אבל לא בשל העובדה שיש רוב.

חברי הכנסת, הבסיס הרחב של ההסכמה בא לידי ביטוי גם בהסכם ששימש בסיס לכינון ממשלת האחדות הלאומית, וכל גוני הממשלה הזאת הסכימו שלא לעשות פעולות שיפגעו בסמכות השיפוט של בתי-הדין הרבניים.

ההצעה הנוכחית באה לדאוג לאותם אנשים, שהשקפת עולמם דוחה שיתוף של רב בטקס הנישואין, לגישה הזאת קרא שופט בית-המשפט העליון, השופט לנדוי, מעין אפיקורסות מיליטנטית קנאית בהתנגדותה לרת לא פחות מהקנאות הדתית עצמה — בג"ץ 132/66 — 130.

אני רואה זאת כמחור, שהמציעים מנמיכים את ההצעה ברצון למנוע טרגדיות וכדי לעודד עלייה, המציעים יודעים ודאי, כי קבלת ההצעה החדשה תגביר מאוד את הטרגדיות, שכן פירושה יהיה, שחלקים של העם ימנעו מעצמם ומבניהם אחרים כל יכולת שהיא להתחתן עם חלקים אחרים בעם. ייגרמו טרגדיות גדולות הרבה יותר מכמה טרגדיות שאולי קיימות וצריך להתמודד עם הבעיות שהן מעוררות.

אדוני היושב-ראש, אני משוכנע, שאם הניחו המציעים שהצעתם תחקבל, הרי הם לא נתנו את דעתם על תוצאותיה.

כשהם באים להינשא או להתגרש. לי אין. אני מודיע שלי אין. אני אבחר את האיש על-פי התאמתו החברתית. לא אכפת לי מאיזה זרם הוא. אני לא שייך לפרפורמים. אני לא שייך לקונסרבטיבים. אבל למי שכן שייכים, ויש יהודים כאלה — להם הדבר חשוב מאוד. למה יימנע מהם? מי נתן את המונופול?

אני חוזר ואומר: לא הקמנו כאן מדינה קתולית, לא הקמנו כאן מדינה של כנסייה אחת. הבטחנו במגילת העצמאות את חופש הדת וחופש המצפון. יש לתת לכל זרם ביהדות זכות שווה. ויתכבדו בעלי הזרמים השונים ויגיעו להסכם ביניהם.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת גרנות. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה — מיעוט

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — רוב

ההצעה להסיר את הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון).

התשמ"ה — 1985, מסדר-היום נתקבלה.

למה שקיים היום. על-פי הסכמים שאני מתקומם נגדם בכל במסגרת החוק הקיים הקובע, שלצורך נישואין וגירושין אדם נזקק לכית-דין רבני ולרושם נישואין רבני. אני אומר שכל יהודי זכאי לקיים את הדברים האלה, שהם הדברים האינטימיים ביותר של חייו. על-פי הזרם הדתי שהוא משתייך אליו, על-פי הדרך הנראית לו ולפי אחד הזרמים של היהדות.

קיימים שלושה זרמים, ואתם יכולים להמשיך ולהכחיש זאת. עכשיו באים ואומרים שאני מפלג את העם. על מי שדואג כל כך לאחדות העם לדאוג קודם כולל להידבר עם הזרמים האחרים ביהדות. הלאו הקרע הקיים בין זרמים של אנשים המכילים עצמם כיהודים דתיים, הקרע הזה גדול יותר מהקרע שבין דתיים ללא-דתיים או חילוניים. ואתם מאשימים אותנו בקריעת העם, בפילוג העם? חסיד שלום. הלא אתם "אוכלים" זה את זה; אתם מכחישים אותם יותר משאתם מכחישים אותנו. שמענו את הדברים מעל במת הכנסת. שמענו שהרפורמים הם הדבר הנורא ביותר. ואני לא בא לדון ביניכם, כי זה עניינכם שלכם, ואתם תתעסקו בו.

אינני יכול להשיג את מה שהייתי רוצה להשיג — לתת לאזרח את חופש הבחירה בעניינים אלה בין השירותים ההלכתיים לבין שירותי המדינה, כשם שהדבר קיים במתקנות שכמדינות. כיוון שאינני יכול לזכות בזה, אני רוצה לפחות לדאוג למי שבשכילים יש נפקא מינה בפני מי הם מתייצבים

ח. הצעות לסדר-היום

פעולתו של השר פרץ נגד הסגרת נקש

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, על-פי מצוותך אני פותח בהעלאת הנושא, אם כי לפי הרישום שלפנינו היה חבר הכנסת דוד צוקר אמור לדבר לפני. גם ראיתי, שהוא התחיל ללכת לכיוון הבמה, אבל חזקה עלי מצוותך, אדוני היושב-ראש, ואני אעשה כפי שאחה מבקש. רציתי רק לציין, שהייתי מוכן להיות-הנואם השני. אבל אם אתה מצווה עלי, אני מקבל זאת.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כמה ימים התבשרנו, שהשר פרץ רוצה לנסוע לצרפת, כדי לשכנע גורמים בצרפת שלא ידרשו את הסגרתו של נקש לצרפת, וזאת לאחר שבית-המשפט העליון במדינת ישראל דן פעמיים בעתירותיו של נקש וקבע מה, שקבע בצורה חד-משמעית; לאחר שבית-המשפט העליון הביא לכך ששר המשפטים, שתחילה היה נגד הסגרתו של נקש, שינה את דעתו לאחר שבדק ובחן — לדעתי בריקה עמוקה מדי, אבל כזו המניחה את דעתו — את המקרה על-פי הנחיות בית-המשפט העליון. והגיע למסקנה, שהוא יכול להסגיר וצריך להסגיר את נקש לצרפת, מפני שיש לנו הסכם הסגרה עם צרפת. נקש הוא עבריון, והצרפתים דורשים אותו.

קיימת גם חוות דעת של היועץ המשפטי לממשלה, שקבע שלאחר ששר המשפטים — — —

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

הצרפתים הסגירו לנו? — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת דרוקמן, אינני רוצה להיכנס אחר לויכוח, אם במקרה זה הצרפתים הסגירו או לא הסגירו. אנחנו לא מנהלים כאן משחק פינג-פונג ומחשבים נקודות — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעות לסדר-היום מס' 5935, 5942 ו-5958 בנושא "פעולתו של השר פרץ נגד הסגרת נקש". רשות הדיבור לראשון הנואמים, חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה.

חבר הכנסת דוד צוקר, האם עלי להבין שאינך רוצה להעלות את ההצעה? רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
סליחה, אדוני — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת וירשובסקי, קראתי לך. אני מבקש ממך לעלות.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לוקח לי זמן להגיע. אני צריך ללכת עשרה מטר רק כדי לצאת ממקום הישיבה שלי — — —

היו"ר א' נחמיאס:

אחר-כך, שב בבקשה. אתה יושב ומדבר במקום לשים לב למה שמתרחש באולם.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר א' נחמיאס:

אתה תעלה את הצעתך אחר-כך. חבר הכנסת וירשובסקי, בבקשה.

אני חושב שזו פגיעה בשלטון החוק במדינת ישראל. אני חושב שזו פגיעה נוראה באחריות הקולקטיבית של הממשלה ובתפקודה של ממשלת ישראל.

אבל, אני מוכרח לציין, יש קו של הקלה בביקורת שאני צריך להשמיע על השר פרץ. ההקלה או ההמתנה של הביקורת שיש לי הוגשה לנו היום על-ידי ראש ממשלת ישראל, בדמות התנהגותו בהצבעה שהיתה לפני שעה, או שעה וחצי.

קרה דבר מעניין, אדוני היושב-ראש. כשאתה עוד יושבת בספסלי חברי הכנסת, ולא כיושב-ראש, עלתה הצעת חוק בעניין החנינה לאסירי המחתרת. באשר המשפטים של ממשלת ישראל וביקש להסיר את הצעת החוק הזאת מסדר-היום, והוא נימק את בקשתו. אחר כך היתה הצבעה, וראש ממשלת ישראל, מר יצחק שמיר, הצביע בעד העברת החוק הזה לוועדה. כלומר, הוא בעד החנינה הזאת.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

זה עניין מצפוני — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני יכול להבין שבלבו של ראש הממשלה יש — — —

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

— — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת דנינו — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

— — — יש אולי אהבה לאסירי המחתרת, ואולי הוא מזדהה עם המעשים שלהם, של "הבחורים הטובים" האלה, שלא ביצעו אלא מעשה רצח — ורצח הוא רצח — אבל יכול להיות שכאדם הוא חושב כך. אבל כאן קם שר המשפטים של ממשלתו ואומר: אני מבקש להסיר את זה, וראש הממשלה מבצע בעד החנינה הזאת? לאן אנחנו מגיעים? לאן אנחנו מביאים את שלטון החוק במדינת ישראל? אחר כך אתם מתפלמים על רמת-עמידה, על גני-חוקה, על התפרצויות אחרות? הרי מה שאנשים מרשים לעצמם כאן והדרגמה שהם נותנים לפגיעה בשלטון החוק, זה זרע פורענות הנוכח אחר כך במקומות אחרים, בכל חלקי המדינה, ואפילו לא מזדעזעים.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני יכול בהחלט להבין שלאדם יש דעה כזאת או אחרת בעניינים אלה, והיא תהיה שונה מדעתו או מעמדת המחנה שלי, בשביל זה אנחנו נמצאים במחנות פוליטיים, בבית פוליטי המחולק למחנות. אבל אני מדבר על מדינת חוק, והרי אני שומע מכל החוגים שהם רוצים לקיים זאת. וכשאני רואה שר בישראל, המתעלם לחלוטין ממה שקרה בבית-המשפט העליון לגבי אותו נקש, אותה טלית שכולה תכלת, שמיים את אכותו והלך פעם אחת ופעם שנייה לבית-המשפט, והעניין נמשך חודשים — ואחרי שבית-המשפט אמר את דברו, האדון יצחק פרץ, שר בישראל, כאילו כל הדברים האלה אינם נוגעים בו, וממשלת ישראל משלימה עם זה.

אנחנו עומדים בפני שבר עצום. הכול הצטבר, שמעתי היום את השר קורפו אומר: אין עמדה ממשלה — אבל הוא הציג עמדה כרוזה וחד-משמעית לגבי חוקים שהוסרו, תודה לאל, והיה לנו שקט מהם לחודשים מספר. גם זאת אי-הבנה בסיסית של משמעות שלטון החוק, שהראשונה שצריכה לשמור עליו היא ממשלת ישראל. והיא לא עושה זאת.

אני רוצה שהדבר הזה ייבדק, כדי שנגיע פעם אחת למסקנה מה מותר ומה אסור לחברי הכנסת, אבל בעיקר לשרים

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
למה לא?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

— — — אנחנו מקיימים מדינת חוק, או מנסים בכל הכוח לקיים מדינת חוק, לא בקלות ולא כעזרתך או כעזרת האנשים מהמחנה שלך. אנחנו מנסים בכל הכוח לקיים במדינת ישראל מדינת חוק. וכאשר יש בקשה להסגרה, ובית-המשפט העליון מצא שיש להסגיר ושר המשפטים החליט להסגיר, הרי החישובים אם צרפת הסגירה או לא הסגירה, או תסגיר או לא תסגיר בעתיד, הם משניים. הכעיה הסתיימה, ולא יכול לקום שר בישראל ולהגיד: רגע, אני אנסה עכשיו לשכנע את שלטונות צרפת.

עכשיו אני בא אל השר הרב פרץ. אדוני השר פרץ, אתה אינך אדם פרטי. אינני יודע אם צריך היה אדם פרטי לנסוע כדי לנסות להסגיר פושע — והאיש הזה, זה שמנסים למנוע את הסגרנו, הוא פושע — אבל אתה שר בישראל וחלה עליך אחריות קולקטיבית. ואתה מרשה לעצמך לעשות דברים וקושר לעצמך כל הזמן כחרים מכתירים שונים. לעתים זה כתר של רב בישראל, כמו באותה התבטאות אומללה שהיית צריך להסביר לציבור הישראלי — ועדיין אתה צריך להסביר אותה, כי לא עיכלנו את הדבר — ביחס לקשר שבין תאונה נוראה לבין דברים מסוימים הנוגעים לשמירת שבת.

היו"ר א' נחמיאס:

אתה מוכן להשיב על שתי שאלות?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני אגיע לזה. אני רוצה לדבר.

היו"ר א' נחמיאס:

הוא לא מסכים, שאלתי אותו.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני רוצה לדבר לפי הבנתי את העניין. תוכל לשאול אחר-כך, אני אשיב אחר-כך על שאלות, אם היושב-ראש יתיר זאת, אם יהיה לי זמן.

שר הפנים דאז, השר פרץ, אמר אז: אני אמרתי את הדברים והסברתי אותם לא כשר בישראל, אלא כרב בישראל. עכשיו אנחנו מגלים את השר פרץ לא כשר בישראל, אלא כאדם, כאזרח, כהומניסט, הרוצה להציל נפש מהכלא הצרפתי, אף-על-פי שכבר ברור לכלם שאין לאיש סיבה לפחד בכלא הצרפתי יותר מאשר בכלא היהודי, אף-על-פי שהשאלה הזאת הוכרעה בצורה החד-משמעית ביותר.

אני חושב שמה שחשוב כאן איננו רק המעשה והרצון של הרב פרץ, שר בישראל, אלא גם העובדה שממשלת ישראל וראש הממשלה אינם מעמידים אותו במקומו ולא מעירים לו שיש אחריות קולקטיבית. כי הרי הוא ראש לשון המאזניים, וללשון המאזניים אין לעשות דבר, כפי שלמד סגן השר רוני מילוא, כשניסה לעשות דברים מסוימים במשרד הפנים.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אנחנו נמצאים פה בסיוטאציה, שלש"ס מותר הכול, מפני שהיא נחוצה לקיומה של הממשלה. יכול לקום שר בישראל ולהגיד: אף-על-פי שבית-המשפט החליט, אף-על-פי שברור וקבוע שאי-אפשר להתערב בהחלטה הזאת ואי-אפשר לעשות דבר על-ידי אקט של ממשלה, ככל זאת אני קם ומונסה לשכנע את הגורמים הממשלתיים בצרפת, את הגורמים הקובעים, כדי שלא יסגירו את האיש.

השר י"ח פרץ:

כמוהו ילדים מאומצים. אני עדיין מכחיש.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את קיומו, נכון? אין דבר כזה?

השר י"ח פרץ:

כמוהו ילדים מאומצים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סליחה, אתה הכחשת את קיומו של העניין. תפנה לפרוטוקול. מאז, כאשר אתה אומר לי "דיבה", אני כטוח שאני צודק, אדוני. כבר הוכחת את עצמך יותר מדי פעמים מכדי שאאמין לך.

השר י"ח פרץ:

אני עדיין מכחיש.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

במקרה מונדרוביץ, ממש כמו במקרה נקש, הועדף מוצאו של האדם על פני החלטתו של הדרג הפוליטי. והדרג הפוליטי הועדף על-פני חוק. הדרג הפוליטי שקל והכריע. אבל ההכרעה הזאת עמדה בניגוד להשקפתך. השר פרץ, היא עמדה בניגוד להשקפה שלך על עליונות המצא על פני כל שיקול אחר, ממלכתי, חוקי, מבית-המדרש של המסורת המערבית הליברלית.

גם מקרה הסימון של ילדי חוץ-לארץ בא מאותו בית-מדרש. אלא ששם הגדילו אנשי התפיסה של ש"ס לעשות, והם לא רק התנגדו, אלא גם אילצו סגן שר לפנות את כיסאו מפני כבודו של ההלכה על-פי הפירוש הזה. המדינה נאלצה לכופף את ראשה מפני הפירוש הש"סי, שקבע מה מדינה צריכה להיות ומה אין היא צריכה להיות.

שלושת המקרים האלה חושפים את המאבק, שמדינת ישראל סיבכה, לצערי, להכרע בו עד היום" מי עליון על מי — פירוש הלכתי בנוסח ש"ס או בנוסח אחר, או חוק המדינה?

הכנסת צריכה לראות את שלושת המקרים הללו כמאבק בין הריבון הפוליטי לבין עמדתה של קבוצה המסרבת להכיר במרותו של הארגון הפוליטי.

יש לנו תופעה חדשה, שש"ס מגלמת אותה, ובכל הכבוד, השר פרץ, אתה גילמת אותה בכמה מעשים: סרכנות מטעמי מדינה, יש מקרים, שהמדינה עומדת בדרככם, ואתם מסרבים מטעמי קיומה של מדינה. אני יכול להבין את הדילמה הנובעת מהשקפה כמו שלכם: אני לא יכול להסכים, אבל אני יכול להבין. בכמה שאלות יסוד אהם לא יכולים לסבול שום פשרה עם מוסר, אם זו ממשלה, אם זה סגן שר, אם זה משנה ליועץ המשפטי, אהם לא יכולים לסבול פשרה עם מוסר, שנשען כולו על החוק החילוני, שתוקפו חילוני, והוא מבוסס על שוויון ערך האדם ושוויון כלפי החוק ואינו מכיר במוצא ובקשר הדם כאמות מידה להחלטה. מוסר חילוני מן המסורת הליברלית הזאת לא יכול להכיר בקשר דם כאמת מידה להכרעה, אפילו אתם מבקשים זאת.

ככל שלוש המקרים העדיפו אנשי ש"ס ובראשם השר פרץ את המוצא היהודי להוכחה לעליונותו של אדם וכהצדקה למעשים החורגים מעבר למה שהמדינה יכולה להרשות לעצמה. אני יודע שהשוויון כלפי החוק כמושג יסוד לא יכול להיות מקובל עליכם, אם מדובר ביהודי כמוכן, משום שהוא עליון בכל מקרה.

ישראל, המקבלים על עצמם בשבועות אמונים לשמור את חוקיה של מדינת ישראל. אל להם, לשרים, לחתור תחת החוקים, אל להם לחתור תחת אושיות המשפט של מדינת ישראל, מפני שהם פוגעים בצדק של מדינת ישראל. בית-המשפט העליון הוא לא מקור החוק, אנתנו מקור החוק — אבל הוא מקור הצדק. והשר פרץ פוגע במקור הצדק במדינת ישראל, זה צריך לזעזע את כולנו.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אתה מסכים לשאלה, חבר הכנסת וירשובסקי?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
לא.

הי"ר א' נחמיאס:

רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אתה מפחד מהצדק ומהאמת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בוחר להתעלם בשלב זה מהתקריט שאירעה פה לפני שעליתי לדבר. אני אבחן את הדרך להגיב עליה.

לנוסף של דברים: מעניין לעניין, מעניינו של הכוקר לעניינו של אחר-הצהריים, נדמה לי שאנחנו עוסקים בעניינים דומים מאוד, ואני מבקש להתייחס לא לכוונות חקיקה, לא לחזונו חקיקה, אלא לשלושה אירועים קונקרטיים הקשורים באירועים שההצעה לסדר-היום מדברת עליהם. אני רוצה לדבר באירועים שבכולם מעורבים השר פרץ או אנשיו, אנשים השותפים לעמדתו, אני רוצה להתווכח עם עמדה, ולא עם האנשים. אני מדבר על פרשת נקש, על פרשת מונדרוביץ ועל פרשת סימון ילדי חוץ-לארץ. ולשלושתן יש מכה משותף אחד: בשלושת המקרים הללו עומד מוצאו של האדם מול חוק המדינה ומול עקרונותיה של המסורת הליברלית המערבית. בשלושתם עומדים מצד אחד של המתרס אנשי ש"ס, שלגביהם מוצאו של האדם הוא אמת המידה המכרעת, שבכל שעה שהיא מתנגשת עם חוק הממלכה, היא-היא המכרעת. וחוק המדינה יכופף, במחילה, את ראשו בפני הפירוש הש"סי של ההלכה.

עניין המוצא הוא המכנה המשותף של שלושת האירועים הללו. אפשר להביא ציטטין מציטטין שונים, כחול אשר על שפת הים. אפשר ללכת ל"משנה תורה" לרמב"ם ואפשר ללכת לרב שך. אביא אולי רק ציטוט אחד, כדי להראות את ההבטחה הזאת, את האחר-הכרה כערך שוויון האדם כאשר הוא אדם. נאמר ב"משנה תורה" לרמב"ם: "הגויים שאין בינינו ובינם מלחמה, אסור להצילם אם נטו למות" — אסור להצילם אם נטו למות. למי שירצה, יש כאן גם ציטוט מדברי הרב שך, ואם יהיה ויכוח, אני מוכן להביא את הדברים.

השר י"ח פרץ:

זה לא נכון, זוהי דיבה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אני שומע ממך בפעם השנייה את המלה "דיבה". כאשר עליתי לכאן והצעתי את ההצעה לסדר-היום הראשונה שלי, הכחשת בכלל. קראת לי בכינויים מכיניים שונים כאשר הכחשת את קיומו של הקיד 20.

מותר ולגיטימי שהנוגע בדבר ופרקליטיו ינסו לנצל כל אפשרות חוקית כדי למנוע את ההסגרה. אבל אסור לשר בממשלת ישראל, שהוא חלק מהמערכת השלטונית, להתערב במישורן כהחליק ולעשות מעשים הנוגדים סדרי שלטון חקניים.

ניסיונו של השר יצחק פרץ להתערב בכיצוע ההסגרה, אשר עמיתו שר המשפטים אברהם שריר מופקד עליה, הוא ניסיון נוסף לכרסם בסדרי השלטון בישראל ולקעקע אותם. הנני מעלה את הצעתי זו מתוך ראגה לסדר שלטוני תקין.

מרי שבו, בשבוע שולחים כתיב-המשפט בישראל לאי-הודים ויהודים לבתי-הסוהר, על עבירות קלות כחמורות. רבים נידונים למאסר עולם. העונש מליד טרגיות אישיות ומשפחתיות. בתי-הסוהר בארץ רחוקים מלהיות פנסיונים. מי שרוצה לרחם על מר גודלם של אסירי בתי-הסוהר בישראל, יכול לשפוך נהרות של דמעות. ובכל זאת, אנחנו נוהגים מפני הרחמים. החברה האנושית לא יכולה להתקיים בלי קריטריונים של שכר ועונש וכלי הקשר הסיבתי שבין החטא לעונשו.

בעולם החופשי והפתוח אין הפשע מקפיד על גבולות, ומכאן מוסד ההסגרה. המוסד נוצר בעקבות המלחמה בעבריינות. שלבשה אופי בין-לאומי. ההסגרה היא מעשה משפטי, המבטא במידה גדולה את ריבונות המדינה. המדינה מחוקקת חוקים הקובעים את מי להסגיר וכיצד להסגיר. עם קבלת החלטתה, הופכים הכללים שהיא אימצה לנומרות המחייבות גם מבחינה בין-לאומית. זהו תהליך פוליטי, המבטא שיתוף פעולה בין-לאומי במאבק נגד הפשע, והוא מבוסס על הרדיות.

מדינה המפירה בצורה גסה ושרירותית כללים אלה, לא יכולה לצפות שמדינה אחרת תתנהג אחרת. מדינה הרוצה שמירה על החוק חייבת עצמה לשמור על החוק.

סיפורו של ויליאם נקש הוא סיפור עצוב של יהודי, שעבר עבירה חמורה והועמד לדין בצרפת. אין בסיפור הזה לא גבורה, לא הוד, לא מוטיבציה מהסוג שעשוי לעורר שיקולים מיוחדים. יחד עם אחרים הורשע נקש ברצח של ערבי, אלא שעלה כידו להימלט לישראל. תוך כדי ניסיון שוד בארץ הוא נתחלף ונעצר, ואז החלו להתגלגל גלגלי ההסגרה.

בחודש ספטמבר 1987 ימלאו שנתיים להכרזה על ויליאם נקש ככר-ההסגרה לפי החוק הישראלי. בחודש ספטמבר 1986 דחה בית-המשפט העליון את ערעורו ואישר את צו ההסגרה. ב-4 בדצמבר 1986 הודיע שר המשפטים אברהם שריר, שלא יסגיר את נקש בגלל חשש לחייו. העניין נדון באינסטנציות שונות, והטענות בדבר הסכנה לחייו של נקש נבדקו בקפדנות. שר המשפטים, שהביע התנגדות על רקע זה, הסיר את התנגדותו, בג"ץ אמר את דברו, פרקליטיו של נקש ניסו הליכים משפטיים נוספים; אבל מה מחפשת כאן התערבותו של השר פרץ?

הנימוקים המרכזיים של השרולה לביטול הסגרתו של נקש הם שניים: א. הוא עשה מעשה נגד ערכים; ב. צפיה סכנה לחייו בבתי-הכלא הצרפתיים.

נקש אינו היהודי הראשון שהוטל על הרכ פרץ ושל השרולה הוא נימוק גלות. במדינה שבה שלט החוק שנחקק על-ידי הריכוז היהודי-ישראלי, ברוב כללי השוויון שבמגילת העצמאות, אין שום פריבילגיה ליהודי כאשר הוא נחשד ברצח. יהודי, כאשר הוא חוטא — חוטא הוא.

העובדה שנקש הורשע או שהוחלט להסגיר את מונדרוביץ' לא מונעת עכשיו מן השר ללא חיק לעקוף את החלטות הממשלה, את המוסד החילוני הזה, ובשם ההלכה ועל-פי פירושו אותה הוא מנסה למצוא דרך כיצד שלא להסגיר, זאת בניגוד לחוק ולדין. אתם מבקשים לעקוף ולמצוא דרך חלופית.

שמעתי שהשר מתעתד לנסוע לצרפת — למנוע את הסגרת נקש; מתעתד, משום שעדיין קיימת הוראת היועץ המשפטי, והוא חרד מהוראת היועץ המשפטי. אני בירדתי את העניין הזה, ואחמול שמעתי את שר המשפטים אומר פה דברים ברורים נגד הנסיעה הזאת, נגד הניסיונות לעקוף את המדינה, נגד הניסיונות להיות סרבן מטעמי קיום מדינה.

המקרה של מונדרוביץ' הוא מקרה דומה, לא זהה. גם כאן עמדת הדרג הפוליטי לא השפיעה במאומה על השר פרץ. מקרה נקש הוא כאמת שיאה של ההתחצפות נגד המדינה, של עזות המצת נגד מוסדות המדינה.

קריאה:

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן, עזות המצת נגד מוסדות המדינה, נגד הדרג הפוליטי, מי שמכריח מן שר להתפטר, מי שאחרי פסיקת הבג"ץ ואחרי החלטת השר נוסע לצרפת ועושה שבת לעצמו — מעז פנים. המדינה הכריזה — אז מה אם היא הכריזה? בית-המשפט הכריז — אז מה אם הוא הכריז? המשנה ליועץ המשפטי כותבת למנכ"ל משרד הפנים דברים ברורים, והוא מודיע בריש גלי, זה מותר היום בממשלה הזאת, שהוא לא יציית לה. בקולו הוא אומר, אין זו הודעה של הרוכב שאפשר להכחיש אותה.

הוא לא נוסע לבדו. מישוה ארגן את הפגישות בצרפת. אם הוא נוסע, מישוה כנראה ארגן אותה. כלשון העיתונות נאמר היום "התארגנה", כלשון סתמית. במשרד החוץ — אני אומר זאת אחרי בדיקה — לא ארגנו את הנסיעה. נותרה אפשרות אחת, ואני מעלה אותה כסימן שאלה: האם ייתכן שראש הממשלה עוקף את הממשלה? האם ייתכן שראש הממשלה עוקף את בית-המשפט העליון?

אהרן הראל (המערך):
ראית לפי ההצבעה שלא.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
סליחה, חבר הכנסת הראל, היום יצא ראש הממשלה נגד הנשיא. בכך הוא סלל לו את הדרך. גם הנשיא כבר אינו דרג בעל חשיבות בעבורו. הוא הצביע היום בעד חוק, שנועד לעקוף את סמכויות הנשיא. ועכשיו, הוא גם מסייע כנראה למישוה לעקוף את הממשלה שהוא עומד בראשה.

נדמה לי, שמשום הממד העקרוני של הנושא הזה, חטיב הכנסת לעשות אם תמצא פורום שבו היא תוכל ללכך את הדין העקרוני הזה, כמליאה או כאחת מוועדות הכנסת. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת דוד צוקר. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, בבקשה.

יצחק ארצי (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא ההסגרה לחוץ-לארץ של אדם החשוד בעבירה פלילית שבוצעה מחוץ לגבולות ישראל איננו דבר חדש. הוא כמעט עניין שבשגרה. משום מה, הפך נושא הסגרתו של ויליאם נקש לנושא המעסיק אותנו זה שנתיים.

היו"ר א' נחמיאס:
בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אמות המידה של הצרפתים לא מעניינות אותי. נקלענו למצב שבו בית-המשפט החליט, המדינה החליטה, היועץ המשפטי אמר את דברו. האם אחרי כל זה אתה רואה כלגיטימי ניסיון של שר לעשות איגוף?

שר התחבורה ח' קורפו:
לא איגוף, לא שום דבר בניגוד להחלטה, לחוק או לכל פסק-דין. סלח לי, הרב פרץ לא ביקש בדרך כלשהי לעכב בשנייה אחת את המועד שבו יוסגר נקש. הרב פרץ היה מאושר אילו הצליח לארגן שיחה עם מיטראן ולהשיג הסכמה של הממשל הצרפתי להשאיר אותו בארץ לפני שיוסגר, כשם שהוא ישמח מאוד להביא אותו חזרה אחרי שהוא יוסגר. אינני מבין מה זה קשור לחקיקה, לפסקי-הדין, לאיגוף. הוא לא רוצה לאגף שום דבר. האם הוא ביקש לעצור איזה הליך? האם הוא ביקש להוציא צו ביניים — תשאירו אותו בינתיים עד שאני אארגן שיחה? הוא לא ביקש מאומה. הוא ביקש לצאת לצרפת, לדבר עם הנשיא מיטראן כדי לנסות להשיג את הסכמתו.

אם יש הסכמה של ממשלת צרפת, כל מה שאחא אומר וכל הבסיס המשפטי והחוקי שלך נשמט מתחת לרגליים. שמעתי את הערתך המעמיקה לגבי הצגת עמדותי היום בדיון על חוקי השכבות וההמרה. אני רוצה לומר לך — שטחי לחלוטין. אני לא נתתי פרשנות משפטית, ולו במלה אחת. ארצתי שני חוקים מחייבים במדינת ישראל ופסק-דין מחייב במדינת ישראל, זה מה שקראתי. לא ציטטתי מלת פרשנות אחת. לא ציטטתי מלה אחת. או הניפות הוא טוב, הוא לא מדיק.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת דרוקמן, בבקשה, רציתי לשאול את השר. חיים דרוקמן (הסיעה הרחית-לאומית):
מוותר.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת שבח וייס.
שבח וייס (המערך):
אדוני השר, אתה הזכרת פרט מעניין השייך לחוק הצרפתי: אם אנשים נושאים נשים צרפתיות, אין אפשרות להסגיר אותם. כלי קשר לדיון היום, אני מאמין שמבחינה אנושית, לגבי העתיד, כדאי לשקול אפשרות לחקיקה כזאת. צרפת היא אחת המדינות הנאורות — — —

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת ארצי, בבקשה.
יצחק ארצי (המערך):
אני מבקש לשאול את השר כמשפטן: שר המשפטים, בהחליטו על הליכי הסגרה, משמש כמעשהו נציגו של הריבון, זאת אומרת, הוא פועל בשם הממשלה. האם זה יאה, מקובל ומתקבל על הדעת ששר אחר בממשלה יפעל בכל דרך שהיא ובכל שיטה שהיא נגד, תהליך ההסגרה?

היו"ר א' נחמיאס:
סליחה, בזה תמה מסכת השאלות.
שר התחבורה ח' קורפו:
לדעתי, זה לא "לפעול בדרך כלשהי". למה לא לראות את זה כדבר אנושי גרידא — אורח במדינת ישראל, אורח רגיל

אשר לסכנה לחייו, הנושא נכרך עליידי שר המשפטים ושל-חיו. השר שריר שוכנע שאכן לא צפויה סכנה, ולכן אף חזר בו מהתנגדותו. לחשוד היום, לאחר משפט כארבי, בשלטונות המשפט כצרפת — זהו עלכון שאינו מגיע לעם הצרפתי.

אני פונה לרב פרץ ולשרדולה ושואל: מדוע הפכתם את נקש לגיבור לאומי? שלום שוורצברד ז"ל, שהתנקש בפורע ביהודים פטליוורה, דוד פרנקפורטר ז"ל, שהתנקש בחייו של הנאצי גוטסלובר, מתהפכים בקברותיהם כאשר הופכים רצח רגיל למעשה לאומי.

אשר לאמנת הסגרה — ממשלת ישראל חתמה עליה עם ממשלת צרפת.

כל שר בממשלה חייב לשמש דוגמה ומופת לכיבוד החוק, ואסור לו לחת יד לעשיית צחוק מהחוק. שר חייב לחזק כל סימן של ריכוזות ולא להפוך את הריכוזות לקריקטורה.

כאשר נשאל שר המשפטים הקודם, משה נסים, כיצד היה נוהג במצב הנחון, ענה: הייתי מסגיר. משה נסים הוא בנו של מי שהיה הרב הראשי לישראל. הוא אדם דתי, משפטן, מדינאי המבין חוק מהו. חבל שהרב פרץ אינו לוקח דוגמה ממנו.

הכנסת חייבת לעמוד על שמירת החוק, עליה לומר דברה נגד תופעות המרבות מחלוקת מיותרת, זלזול בחוק, מנטליות של הערפת יהודי גם כאשר הוא פושע. לכן אני מבקש לקיים דיון במליאת הכנסת בנושא זה. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת יצחק ארצי. אדוני השר חיים קורפו, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין גורמים ציבוריים או פוליטיים המנסים לארגן פעולה הנוגדת את הנורמות המשפטיות בעניינו של ויליאם נקש. כטענתו של חבר הכנסת ארצי.

אשר לשר פרץ, הוא לא פעל בניגוד להחלטות הממשלה, בניגוד לפסיקת בג"ץ או בניגוד לחוק. השר פרץ ביקש לנסות לפתור את בעייתו של נקש על בסיס הומניטרי, באופן שנקש לא יוסגר לצרפת, אלא ירצה את עונשו בישראל, וזאת בהסכמת ממשלת צרפת.

מכל מקום, הרב פרץ החליט שלא לצאת לצרפת, וכל העניין איננו אקטואלי עוד, לאור העובדה שמשרד החוץ יעץ לו שלא לעשות זאת. אם כן, הרב פרץ עבר את המסלול הרגיל, המכוונו והמקובל של אדם שניסה לעשות משהו ללא קשר עם החוק. הוא לא ביקש לשנות את החוק, הוא לא ביקש שלא להסגיר, הוא ביקש לנסות להשיג מהנשיא מיטראן את מה שמיטראן ניסה להשיג והשיג בהרבה מקרים, כאשר זה נגע לצרפתים. בצרפת יושבים חברי המחחרת הבסקית המבוקשים על-ידי ספרד, בצרפת יושבים חברי "הכריגדות האדומות" המבוקשים על-ידי איטליה, וכיוון שהם נושאים נשים צרפתיות, אין מיטראן מסגיר אותם, בהתאם לחוק הצרפתי. מה הפנס בכך שאדם מבקש לפנות למיטראן על בסיס דומה ולומר לו: חן לו לשבת בישראל. מה גם שקיימת סכנה לחייו — היא גדולה, היא קטנה, היא פחותה, היא מרובה, אבל קיים איזה סיכון, מי שמכיר בחיטוהר יודע שקיים איזה סיכון.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אפשר לשאול שאלה?

ולדיון. אני מציע להם להסתפק בתשובה ובה לסיים את הפרשה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני השר חיים קורפו. חבר הכנסת דוד צוקר, אתה מסכים להסתפק בתשובת השר?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): כן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז): אדוני היושב-ראש, אני חושב שהתעוררה פה בעיה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש ממך להשיב לי. הואל כרוב טיבך להשיב: האם אדוני מסכים להסתפק בתשובת השר?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז): לא.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חבר הכנסת יצחק ארצי, אתה מסכים להסתפק בתשובת השר?

יצחק ארצי (המערך): כן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. אדוני השר חיים קורפו, חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי אינו מסכים להסתפק בתשובתך. מה אתה מציע?

שר התחבורה ח' קורפו: להסיר את ההצעה מסדר-היום.

בני שליטא (הליכוד): אני ביקשתי להציע להסיר את הצעת חבר הכנסת וירשובסקי מסדר-היום.

היו"ר א' נחמיאס:

השר הציע להסיר אותה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית): יש לי הצעה אחרת.

אליעזר ולדמן (התחיה): יש לי הצעה אחרת.

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, חברי הכנסת, תפתחו את התקנון, לפני שאנחנו מבקשים.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית): אני מבקש להציע להעביר את הצעת חבר הכנסת וירשובסקי לוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית): אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רבותינו —

היו"ר א' נחמיאס:

לא, לפני כן תאמר מה אתה מציע, אחרי כן נגיע ל"רבותינו".

במדינת ישראל, רוצה לצאת לצרפת לבקש רחמים מנשיא צרפת, בהסתמך על כך שהוא יכול למצוא אצלו אוזן קשבת — האם זה פסול? הרי הרב פרץ, בהיותו שר, ביקש את אישור ראש הממשלה וביקש את אישור שר החוץ.

יצחק ארצי (המערך):

— — —

שר התחבורה ח' קורפו:

רבותי, אם לא תקשיבו, לא תשמעו תשובות.

הרי הרב פרץ ביקש את אישורו של ראש הממשלה ואישורו של שר החוץ. הווי אומר, שהוא הבין שהעובדה שהוא שר מחייבת אותו יותר. אילו קיבל את הסכמתם של השניים, לא היה בכך שום פגם גם בהיותו שר. הוא לא קיבל הסכמה, לפחות של אחד מהם, ועל כן הוא נשאר כאן ולא יצא. על מה רגשה הארץ?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז): רגשה הארץ — — —

היו"ר א' נחמיאס:

לא, לא, אין לך הצעה לסדר-היום בנושא.

שר התחבורה ח' קורפו:

אשר לנושא מונדרוביץ', שהעלה חבר הכנסת דוד צוקר — כבר אמרתי שאין שחר לטענה. לא נעשה ניסיון לעקוף את בית-המשפט העליון ואת היועץ המשפטי לממשלה.

אשר לעניין סימון ילדי ברזיל, אני יכול להוסיף, שמנכ"ל משרד הפנים נהנה מאמונו של שר הפנים, ולטענת המנכ"ל אין משרד הפנים מטביע אות מזהה על ילדים מאומצים. החל משנת 1984, כל אזרח ישראלי שנולד בחוץ-לארץ, לרבות ילדים מאומצים, מקבל מספר זיהוי עם קידומת 20. נכדו של חבר הכנסת אברהם שפירא חגג שלשום את ברית-המילה שלו בברזיל.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל): אתמול.

שר התחבורה ח' קורפו:

חגג אתמול את ברית-המילה שלו בברזיל. כאשר הוא יגיע לארץ הוא יקבל מספר זיהוי עם קידומת 20, וחבר הכנסת שפירא לא ימצא בזה שום פגם, שום זיהוי מיוחד.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

שר התחבורה ח' קורפו:

אחוז הילדים המאומצים מבין בעלי הקדומת 20, כלומר כל ילדי ישראל שנולדו בחוץ-לארץ, קטן מאוד יחסית.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): לא.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני מסתמך על נתונים שנמסרו לי ממשרד הפנים, אם תוכיח לי, שהמספרים אינם נכונים, אבקש את סליחת כבודך וסליחת כבודי, כי הנתונים נמסרו לי על-ידי משרד הפנים.

החל מתודש פברואר שנה זו לא ניתנת לילדים מאומצים בחוץ-לארץ הקידומת הזאת במספר הזיהוי שלהם.

לאור כל זאת, אני מציע לחברי הכנסת להסתפק בדברי התשובה, כי אין זה מכובד להעלות את הנושא הזה לוויכוח

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אני מציע להעביר את הצעת חבר הכנסת וירשובסקי לוועדה, ואני רוצה לנמק את הצעתי. אני חושב שהעניין דורש כיורו ולבין. עכשיו מותר לי להביא את "רבתינו"?

הי"ר א' נחמיאס:

בוודאי, תנו רבן.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

רבתינו לימדו אותנו ביחס לעם ישראל: שלושה סימנים באומה זו — רחמים, ביישנים וגומלי חסדים. יותר מזה, רבונותנו הרגישו — כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מורעו של אברהם אבינו, וכל שאינו מרחם על הבריות, בידוע שאינו מורעו של אברהם אבינו. אני אינני מבין מה קרה כאן, ריבוננו של עולם. אני ממש מזועזע מהלהיטות הזאת להסגיר את נפש ריבוננו של עולם, מדוע אתם כל כך חאבים לראות את נפש מתענה מאחורי סורגים דווקא בצרפת ואת אשתו עגונה לנצח? היכן מידת הרחמים היהודית, שאפינה את עם ישראל בדורותיו? מדוע אתם מאמצים מידת אכזריות כזאת?

ומעניין, כל זה אך ורק ביחס ליהודים. לא שמענו את אלה שקוראים להסגרתו של נקש, וכל כך להוטים לעשות זאת. מרימים את קולם נגד הישארותו בארץ של הגוי רזו רץ. עמו לא ביקשו למצות את הדין במלוא חומרתו. מדוע, כי רזו רץ הוא גוי ונקש הוא יהודי? כי רזו רץ איננו נשוי ונקש נשוי בחופה וקידושין כדת משה וישראל? מדוע קיימת שנאה עצמית חולנית כזאת?

רבתי, חברי הכנסת, נכון, נקש איננו טלית שכולה חבלת. האם משום כך אין צורך להתייחס אליו כאל אדם ולדאוג להמשך הקיום של משפחתו, שתיהרס לגמרי, ולילד שייוולד לו, שלא יהיה לו אבא — — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני מבקש להזכיר לך, שהזהירות שהזהיר אותך יושב-ראש הכנסת הן בתוקפן.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

מדוע מתגלה אכזריות כזאת?

יתירה מזאת, מדובר בסכנה לחייו. אפילו יש ספק-סכנה לחייו, לא צריך להסגיר אותו. אם הוא צריך להיענש, אני אומר בפירוש, יענשו וירצו את עונשו בארץ, ולא נסגיר אותו לצרפת.

מנין לך, חבר הכנסת וירשובסקי, שחיינו של נקש יהיו כל כך בטוחים ככלא הצרפתי? משום ששלטונות צרפת אמרו זאת? וכי מה שיערת בנפשך, שיגידו אחרת? עם כל רצונם הטוב, האם הם יכולים להבטיח זאת?

רבתי, חברי הכנסת, אינני מתחיל להבין, מה פגם מצאחם בפעולה אצל שלטונות צרפת שיוותרו על בקשת ההסגרה, מה לא טוב בזה. הרי כל עניין ההסגרה הוא בגלל בקשת הצרפתים, ואם הם מוותרים, מה הבעיה? לא מתחילה כלל להיות בעיה. אינני יכול להבין זאת, אלא אם כן מדובר כאן בשנאה חולנית ליהודי שאיננו לפי טעמכם.

דיברו כאן על שלטון החוק בישראל. אותם פוליטיקאים שהחליטו להתערב בעניינו של נקש ולתכנן את הסגרתו — — —

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת דרוקמן, עליך לסיים.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אני מסיים. אותם פוליטיקאים פגעו בשלטון החוק בישראל. שופט בית-המשפט העליון, פרופסור מנחם אלון, אמר בריאיון ל"שורת הדין", עיתון חלמידי הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב, שמתן זכות עמידה לחברי כנסת ופוליטיקאים כפרשת נקש הוא דבר חמור מאוד. ציטטה: "יש בכך סכנה של פוליטיזציה של בית-המשפט".

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה רוצה שהוא יצא לחופשי. הוא רוצה.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אני לא רוצה שיצא לחופשי. את מוכנה להתאכזר סתם לכל אחד. אני רוצה שהוא ייענש בארץ.

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת דרוקמן, בבקשה, חסיים.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אני מסיים. בתשובה על שאלת המראיין, "אם אין זכות עמידה, איש לא יהיה רשאי לדרוש את הסגרתו של נקש?", השיב פרופסור מנחם אלון בפשטות: "או אין, מה יש, מה הבהלה הזאת?"

אני רוצה לסיים ולומר: איש אינו הופך את נקש לגיבור לאומי. יש רצון להציל את חייו רק מתוך גישה הומנית יהודית. ובפירוש, אם עליו לרצות עונש, יעשה זאת במדינת ישראל.

אולם, יתירה מזאת, — — —

הי"ר א' נחמיאס:

אני מצטער, חבר הכנסת דרוקמן, אני מבקש ממך לסיים.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אני מסיים, עזר שני משפטים.

הי"ר א' נחמיאס:

אתה מתחיל בכל פעם פרק חדש. אתה אומר שאתה מסיים ומתחיל פרק חדש.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אני מסיים. הרצון לבקש את הסכמת השלטונות הצרפתיים לאי-הסגרתו של נקש צריך להתקבל כבדיקה על-ידי כל אחד. הרי אין כאן כל פגיעה באיש, בשום דבר. מדוע להגזים ולחולל מהומה על לא מאומה? קשה לי להבין כיצד יהודים אינם מסוגלים להפריד בין שלילת מעשיו של נקש לבין יחס הומני כלפיו.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שמן הראוי שהעניין הזה יתברר בוועדה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דרוקמן. חבר הכנסת וירשובסקי, האם אתה מסכים להעברת הנושא לוועדה, כהצעתו של חבר הכנסת דרוקמן?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

כן.

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת — להסיר את הצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי מסדרהיום; השנייה — להעבירה לוועדה.

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת מ' וירשובסקי בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.
היו"ר א' נחמיאס:
הצעתו של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי הוסרה
מסדר-היום.

ה צ כ ע
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב
בעד ההצעה להעביר את
הנושא לדיון בוועדה — מיעוט

ט. הודעה אישית

מבקש ממך, אין מה לעשות, זה הסדר. תקרא את מה שהגשתי
לי. אינך יכול להוסיף דבר, רק מה שכתבת.
השר י"ח פרץ:
אני מוותר.
היו"ר א' נחמיאס:
תודה רבה.
אליעזר ולדמן (התחיה):
— — —

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת ולדמן, הודעה אישית צריכה להיות מנוסחת,
וזה על-פי סעיף מיוחד. הוא אינו יכול לדבר בשם הממשלה.
רק שר אחד מדבר בשם הממשלה.
אליעזר ולדמן (התחיה):
על כל נושא?

היו"ר א' נחמיאס:
לא. בנושא שהממשלה קבעה שהשר ישיב בשמה, זו
העמדה של הממשלה. השר קורפו השיב בשם הממשלה. השר
יצחק פרץ ביקש להודיע הודעה אישית, ואני אפשרתי לו.

היו"ר א' נחמיאס:
אדוני השר, הרב יצחק פרץ, ביקשת את רשות הדיבור
להודעה אישית. אמסור לך את הנייר שבידי, אינך יכול להוסיף
מאומה. זה הנוסח שתקרא, בבקשה.

השר י"ח פרץ:
(השר פרץ פונה כלחש אל היושבי-ראש).

היו"ר א' נחמיאס:
כבודו יקרא את מה שכתב לי כאן.

השר י"ח פרץ:
האם אני יכול להוסיף כמה דברים?

היו"ר א' נחמיאס:
לא, בלי שום תוספת. אתה תקרא את זה, זה הסדר. בינתיים
אחזיק בידי את הנייר השני, כדי שלא תחבלבל.

יצחק פרץ (המערך):
אני רוצה להוסיף משהו.

היו"ר א' נחמיאס:
לא, אדוני. אתה ביקשת רשות להודעה אישית, ואני נענית
לבקשתך. זו הודעה אישית. אינך מדבר בשם הממשלה. אני

י. הצעה לסדר-היום

המשמעות האנושית, היהודית והישראלית של פסק-הדין במשפט בארכי

העלאת הנושא: ואני מודה לוועדת הכנסת שקיבלה את
הערעור שלי. זו הסיבה להחלטתי להעלות את הנושא הזה כאן,
אף שידעתי שלא יהיו נוכחים יותר משלושה, ארבעה, חמישה
חברי כנסת, שמחציתם, בדרך כלל, ניצולי השואה.

היו"ר א' נחמיאס:
יש כאן עשרה.

שבח וייס (המערך):
זה גורלם של הדיונים בשאלות האלה בבית הזה.
הנוסחה שנקט ורז'ס היא היום תמצית של התייחסות
היסטורית מעוותת, צינית — —

דב שילנסקי (הליכוד):
גם הציבור הרחב, שבא לשמוע את הדיון על נקש, עוזב את
היציץ.

שבח וייס (המערך):
לא חשוב. הפרוטוקול ישמר את זה. אנחנו עוסקים בנושא
היסטורי, ואם יש לפרוטוקול הכנסת איה ערך היסטורי ועיר
— המטרה הזאת הושגה.

העמדה שנקט ורז'ס היא היום התמצות של הנוסחאות
שהולכות וכובשות להן מקום מרכזי בהיסטוריוסופיה של

היו"ר א' נחמיאס:
אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום
מפ' 5961, בנושא "המשמעות האנושית, היהודית והישראלית
של פסק-הדין במשפט בארכי", מאת חבר הכנסת שבח וייס.
בבקשה.

שבח וייס (המערך):

חברי היושבי-ראש, חברי הכנסת, משפט בארכי הסעיר
בצדק את דעת הקהל בעולם. פסק-הדין הוא החמור ביותר
האפשרי על-פי החוק הצרפתי. על-פי אמות המידה שלנו, יש
להניח שבארכי היה נענש במיתה, אבל על-פי הנהוג בצרפת,
הוא אכן נענש כעונש החמור ביותר הקיים בצרפת.

עם זאת, הדרך שנקטה ההגנה והפולמוס שהתעורר סביב
המשפט וסביב עמדת ההגנה נוגעים באחת השאלות
המרכזיות, אם לא המרכזיות ביותר, במשמעות חודעת השואה,
זכר השואה, ולפי הערכתי גם כמשמעות של הנומרות
האנושיות הבסיסיות. כל דעת הקהל באירופה, בכלל זה
שלושה פרלמנטים, עסקה בשאלה הזאת. וחשבתי לתומי שלא
יעלה על הדעת שבפרלמנט הישראלי, בבית-הנבחרים של
מדינת ישראל, בפרוטוקול, לא תהיה התייחסות אליה. זאת
הסיבה ליזומתי להעלות את הנושא הזה. זו הסיבה, אדוני שר
המשפטים, לערעורי על החלטת הנשיאות, שלא לאשר את

הדבר הגיע למדרים מדימים, כאשר משהו טען שצעים הכרזה של חיים ויצמן בקונגרס הציוני של 1939, שהיהדות מכרזה מלחמה על גרמניה הנאצית, הרגיוה את היטלר. והרי ויצמן דיבר אחרי "ליל הבדולח" והתכוון למלחמה במובן שכל אדם ברדעת יכול להכין. והנה אומרים שעובדה היא שער אז היה רק "ליל בדולח", היו רק מעשים קטנים כאילו, המתות על רקע של מצב בריאותי וכן. הלאה וכן הלאה, ובעיקר היתה דחיפה להוציא יהודים מגרמניה, והנה רק אחרי הכרזתו של ויצמן פתח היטלר חשבון עם היהודים שהכריזו עליו מלחמה. תארו לעצמכם לאילו ממדים זה הגיע.

אני רואה את העניין הזה לא רק כעניין היסטורי. כל עוד יש יהודים בעולם, כל עוד יש שנאות בעולם וכל עוד יש סכנות של השמדת עמים והשמדת אנשים, אסור שתודות כאלה תתפתחנה, כי הן עיוות היסטורי ומטרתן ליצור אווירה שבה תופעות כאלה הן חלק מהחיים. המתה זאת היא חלק מהחיים. מי שטוען את הטענות האלה, אפילו לא היה נאצי, מצטרף לנאצים כדיעבד, כפי שמי שמזמנים את ולדהיים מצטרפים לנאצים כדיעבד.

הזמנתו של ולדהיים לוויטקין או לירדן היא התגרות נוראה, ואני רואה את הזמנתו לירדן ולמצרים כהתגרות נוראה עוד יותר, כי בחשבון שבינינו לבין הערבים עליהם להוכיח יום יום, שאין בלבם שמחה על מה שקרה ואין בלבם הודות עם מי שעשו את זה. לו היה עלי לנהל משא ומתן עם חוסיין על שלום, ואני רוצה לנהל אתו, והמשא ומתן היה צריך להתקיים ימים אחדים אחרי הגנישה שלו עם ולדהיים, לא הייתי מסוגל ללחוץ את היד של חוסיין אחרי שלחץ את היד של ולדהיים, עם כל המשמעות המשתמעת מכך.

הפעם הייתי מבקש מאוד ממך, שר המשפטים: אני יודע שבדברים כאלה יש חשיבות רבה מאוד להודעת השר, ואני בדרך כלל מסכים להסתפק בה. אך הפעם הייתי רוצה בכל זאת לגרום לכך, שיהיה המשך לטיפול. באופן פורמלי עלי לכוון ולומר: דיון במליאה, אבל מובן שאם תציע להעביר לוועדה, לא אתנגד. הייתי רוצה שהעניין הזה ילוכד, אנחנו עוסקים בכל כך הרבה שאלות חינוכיות ומרכזיות, ואיני חושב שבית הנבחרים בישראל צריך להתעלם מהסוגיה הזאת. כאשר נגיע לדיון כזה, אני חושב שאוכל לפתח אותו וגם להבהיר את משמעויותיו לגבי עתיד העם היהודי, מעמדו בעולם, יחסים בין-לאומיים וכיוצא באלה.

אני מודה לך מאוד, אדוני היושב-ראש.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת שבה ויט. אדוני שר המשפטים, אתה מוזמן לתת דברי תשובה, בבקשה.

שר המשפטים א' שריר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הכנסת ועם ישראל, העם היהודי, חייבים תודה לחבר הכנסת שבה ויט, פרופסור שבה ויט, שהעלה את הנושא הזה כאן, צר לי שהנושא העולה היום בקונגרס של נושאים, אחרים, ואיני יודע איזה תהודה ציבורית הוא יקבל בכלי התקשורת.

שבה ויט (המעריך):

בכל מקרה הוא לא היה מקבל תהודה.

שר המשפטים א' שריר:

אני מקווה מאוד שלא כך יקרה, ומעל הכמה הזאת אני פונה בקריאה לכלי התקשורת לתת ביטוי לנושא מרכזי בחיינו כעם היהודי. אני פונה גם ליושב-ראש הכנסת: סבורני

השואה. ומה השיטה? השיטה, היא זאת: ראשית, אין ייחוד לשואה. רציחות המוניות היו קודם, ורציחות המוניות התרחשו גם אחרי השואה. זה כלל אחד בתורת הכחש וביטול הייחודיות, ומתן מעין גושפנקה אוניברסלית לשואה. פיתח את זה בצורה שיטתית, כיאה לגרמני, הפרופסור ארנסט נולטה; וחיזקו אותו הילברוכר ואחרים. זאת הדרגה המשוכללת של הכחשת השואה, כי הדרגה הראשונה היתה הדרגה הפרמיטיבית. היא אמרה: זה לא נכון, היהודים המציאו את זה. אבל אחרי עוד משפט ועוד משפט ועוד גילויים, וכיוון שבכל זאת יש מתנות ריכוז שלא הושמדו, כיוון שיש מידען ושטוהוף ויש ריש — זה לא עבד, וכאה תורה מתוחכמת יותר.

עלפי התורה הזאת האסיאנים — והם מתכוונים בזה לסטלין — הם הראשונים שיצרו את המודל של השמדה המונית שיטתית, ומבחינה זו היה להיטלר ממי ללמוד. ואחר כך המשיך בזה פול פוט בקמבודיה.

אבל ויטס, והעורך-דין האנגלי שסייע לו בעניין זה, העלו במשפט בארבי את התורה הזו לדרגה עוד יותר צנינית. עוד יותר נוראה, והורידו את העניין לתהום הזאת: למסגרת זו של אוניברסליות ההשמדה והפגיעה בעמים וכן הלאה הם צירפו, כמובן, גם את התנהגות היהודים במלחמותיהם במדינתם. לתחום זה נכנסים אירועי סברה ושחילה, ולתחום זה נכנס כל אירוע בגדה.

אדוני שר המשפטים, יש לנו חילוקי דעות פוליטיים בשאלת עתיד השטחים. אבל, כמחכוון אני רוצה להעלות את הנושא הזה, לא רק כניצול השואה, אלא גם כמי שנמנה עם המתנה הפוליטי הרוצה בפתרון שונה מזה שאתה רוצה לראות בשטחים. ולמרות הכול איני מסוגל להעלות על הדעת את ההשוואות האלה. אגב, פה ושם יש ישראלים הממהרים לקבל חלק מן הנוסחאות האלה. ויטס והמסייע לו השתמשו גם במוטיבים שצמחו בארץ הזאת — "יהודי-נאצים" וכיוצא בזה. לכן אני אומר גם לחברי: כל מי שמשחמש במונחים דומים כחוסר זהירות, מתוך רדידות, מתוך להט, ואולי אפילו מתוך צרות מוחין מרוכזת ונוראה — ואני אומר את זה כי אני יודע שיש אינטלקטואלים המשתחששים במונחים האלה, מתוך צרות מוחין אינטלקטואלית אנטי-יהודית מכל בחינה שהיא — מסייע גם הוא לפעמים ליצור את הנוסחה הזאת. ועל זה צומחת הנוסחה של הקורבנות של הקורבנות וכיוצא באלה.

אני יודע, שכל המתת אדם היא דבר נורא. ומי כמוני יודע זאת, הרי אנחנו בעלי ה"קופירייט" על הנוסחה של "המקיים נפש אחת, כאילו קיים עולם ומלואו", ואני עושה אוניברסליזציה של הנוסחה הזאת. אבל מי שמוכן לראות את הדברים האלה בקו אחד, באיזו קפיצה פשטנית, כאילו עקרונית דווקנית — משחרר את יוצרי הנאציזם ואת המבצעים מכל אחריות, כי הם נכנסים למין סל היסטורי גדול אחד של תקריות שיש להן נסיבות מקילות.

קו ההגנה הזה הוא היסוד מרכזי של הוויכוח באירופה כולה, והוא לא כך פשוט. הוויכוח הזה התרחש בגרמניה בעקבות הפרסומים של נולטה והילגרובר. ויטס העביר אותו עכשיו לכל אירופה באמצעות משפט בארבי. זאת אומרת, אף שאנחנו צריכים להיות מרצעים מפסק-הדין של בארבי — כעני, אנשים כאלה אינם ראוים לנשום את אוויר העולם הזה, וצריך להמית אותם, ולכן אני מרצה באופן חלקי — תוצאת הלוואי של המשפט הזה חמורה מאוד מבחינתנו, כי הנוסחה הזאת התפשטה עכשיו באירופה כולה: מחפשים גם נסיבות מקילות.

חוברת ל"ב, ישיבה ש"מ

— הצעה לסדר-היום; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת;
הצעת חוק לחיקוק פקודת מניעת טרור (מס' 3) —

שאין להם אח ורע בחולדות האנושות, אין שכחה ואין סליחה. נאמר לעצמנו בפה מלא: אין שכחה ואין סליחה אפילו חלפו 40 שנה, אפילו יחלפו 400 שנה. יש כיום נטייה להשכיח את השואה ולהכחיש, ולכן חשיבותו של משפט בארבי היא בהעלאת נושא השואה מחדש. צריך להמשיך ולדאוג, שפושעים נאצים אחרים, שטרם הועמדו לדין, יימצאו ויישפטו.

מבחינה יהודית, אדוני היושב-ראש, בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא היה שם — במחנות, במשרפות, בכבשנים. אין שכחה ואין סליחה ויש דין ויש ריין.

מבחינה ישראלית, יש להביא את נושא השואה לתודעת הדור הצעיר. כשאני מבקר במשפט דמיאניוק ורואה את המוני הנוער המבקרים שם ומגלים עניין, אני יודע שהדור הצעיר, הדור החדש, ימשיך לגלות עניין כדי שלא תהיה שואה שנייה. לכן צריך לעשות כל מאמץ שהנושא לא ירד מסדר-יומנו. אני חושב, שזו שליחותו וזו חובתו של מי שנושאים היום בתפקיד ציבורי במדינת ישראל.

אני חוזר ומבקש, אדוני היושב-ראש, שהנושא יידון בכנסת בתאריך הקרוב ביותר, כפי שנושאות הכנסת תמצא לנכון. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר המשפטים. אינני שואל את חבר הכנסת שבח וייס אם הוא מסכים שהדין ייערך במליאה, כי הרי זו היתה הצעתו.

אם כך, לפנינו הצעה אחת בלבד: לקיים דיון במליאה. אני מעמיד אותה להצבעה. מי בעדה? מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

נגד — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

הי"ר א' נחמיאס:

ההצעה לקיים דיון בנושא במליאת הכנסת נתקבלה. אני אעביר את בקשתו של שר המשפטים, בדבר קיום הדיון בהקדם, לנושאות הכנסת.

יא. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק הספורט, התשמ"ז — 1987.

מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא "בית-ג'ן", תודה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לסגנית מזכיר הכנסת.

הי"ר א' נחמיאס:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הי"ר א' נחמיאס:

סיעת מפ"ם. אני מומין את חבר הכנסת מחמד וחדר להעלות את ההצעה, בבקשה.

אנחנו עובדים להצעת חוק מס' ת"א, הצעת חוק לחיקוק פקודת מניעת טרור (מס' 3), התשמ"ז — 1987, מאת חברי

* נספחות.

שצריכה להימצא דרך, שדבריו של פרופסור שבח וייס יוכאו לידיעת כל חברי הבית.

אומר כאן מייד בתחילה, אני סבור שלשם כך צריך להיות דיון במליאה, דיון מיוחד במליאה. ואם מותר לי להפנות מעל הבמה הזאת, אדוני היושב-ראש, בקשה והצעה לנושאות הכנסת — שהדיון יהיה במסגרת של מושב מיוחד עוד לפני מושב החורף. הכנסת יכולה להתכנס למושב מיוחד לדון בכעיה, שנראית בעיני בעיה מרכזית.

אנחנו דנים כאן, אדוני היושב-ראש, בשאלה מיהו יהודי. הנאצים והנאטיזמים לא שאלו מיהו יהודי, להם ברור מיהו יהודי, ובעיניהם לא שינתה מידת אדיקותו של האדם, אם כעל פיאות הוא או בעל כיפה. הדבר היה ברור להם, ועל כך שילמנו מחיר דמים נורא.

אני מסכים אתך גם בעניין ההתגרות בעם היהודי שבהומנתו של ולדהיים לאפיפיור. נכצר ממני להבין, מה הניע אותו להזמין את ולדהיים לביקור. כבר נאמר הרבה בנושא הזה. אני חושב, שזו התגרות גסה ומכוונת בעם היהודי. אין שום צורך בכך.

גם חוסיין, אם ברצונו לדבר אתנו דברי שלום, אין הוא צריך להזמין את ולדהיים כדי להשקיף מידן על ישראל. דיכרת על הברלי הועות בעינו בנוגע לשטחים, יהודה ושומרון, ואני חושב שמי שרוצים להיפטר מיהודה ומשומרון היו נותנים לוולדהיים נקודת תצפית טובה יותר להשקיף על ירושלים — מכיוון הר-הבית. מבחינה זאת, כולנו יכולים כיום לשמוח, שקצת הרחקנו אותו מאתנו. שותף אני לדעתך על לחיצת ידו של חוסיין — לו בא לכאן, וידו מגואלת במגע ידו של ולדהיים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדינת ישראל רואה לעצמה חובה לדאוג לכך, שפושעי מלחמה נאצים יישפטו וייתנו את הדין על מעשיהם הנוראים. עקב קשיים בהסגרתם, לא תמיד אפשר לשפוט את הפושעים בישראל. עם זאת, ישראל עושה כל מאמץ שפושעים אלה יועמדו לדין בארצותיהם. בארבי, המכונה "הקצב מליון", הוסגר לצרפת והועמד לדין ובית-המשפט הצרפתי הטיל עליו את העונש המקסימלי: מאסר עולם. מבחינה אנושית אוניברסלית, אדוני היושב-ראש, חשוב שהעולם יראה ויזכור שכאשר מברוצעים פושעים נגד האנושות, כמו הפושעים הנוראים שבוצעו נגד העם היהודי,

מחמד ותד (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הבוקר, לפני שעות אחדות, נערך במליאת הכנסת דיון, שכותרתו הייתה: חוק חנינה לאסירי המחנות היהודית, וחברי הכנסת, כולם התכנסו על-מנת להכריע בשאלה זו.

אותם אסירי המחנות הם טרוריסטים לכל דבר. בית-המשפט דן אותם על ביצוע פעולות טרוריסטיות. על אף זאת, חלק מהם כבר קיבל חנינה, חלק אחר ממשיך לשבת בכלא ומצפה לחנינה, ואילו 30% מחברי הבית הזה, 40 חברי הכנסת — ככלל זה ראש הממשלה, בעל עבר ידוע ומפורסם בתחום הזה — תמכו בטרור הזה, תמכו בביטול העונש לגבי אותם טרוריסטים.

מחוגים אלה יצאה בזמנה ההצעה לחקן את מה שנקרא "הפקודה למניעת טרור" בצורה שתחסום כל דרך להיכרות וכל דרך לשלום עם העם הערבי הפלשתיני, אשר היה בחלקו קורבן לטרוריסטים שלמענם הגישו הבוקר את הצעת חוק החנינה.

ותראו מה קורה: מצד אחד, אלה שתמכו בטרור וביצעו אותו ונשפטו וזכים לאהדה של 40 חברי כנסת, ואותם 40 חברי כנסת מטילים על הבית, באמצעות חוק, כפייה רעיונית ואיסור להיכר במטרה להביא שלום למדינת ישראל.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מחמד ותד (מפ"ם):

יתירה מזו, אדוני היושב-ראש, החוק הזה שינה את כל כללי המשחק הדמוקרטיים במדינה החושבת את עצמה, עדיין בצדק, למדינה דמוקרטית המבטיחה את חופש המצפון, חופש הבעת הדעה, מדינה המבטיחה זכות למאבק דמוקרטי לכל אדם, גם כאשר הוא כביעוט.

אולם החוק הזה, שנתקבל בזמנו על-ידי הרוב בכנסת, ביטל בעצם את הזכות של המיעוט הפוליטי להיאבק על דעותיו בצורה ממשית. עליו הוטל איסור, אבל לגבי טרוריסטים אחרים, להבדיל מהראשונים, הותר הרסן לחלוטין. הם אוספים חתימות בכל רחבי ארץ-ישראל וטוענים שיש להם חתימות של יותר ממחצית האוכלוסייה. אדוני שר המשפטים, הייתכן דבר כזה? איך זה ייתכן במדינה דמוקרטית?

הנה, לדוגמה, רק הבוקר התפרסמה ידעה, שצלם העיתונות אנדרי ברטמן, שהשתתף בכנס השלום בכדורפוט — כנס שעל-פי אמונת המשתתפים בו יכול לקדם את נושא ההירכרות וההבנה היהודית-ערבית — הוזמן לחקירה במשטרה. זוהי התנקשות שלכם, ואולי לא בפעם הראשונה, אפילו בחופש הדיווח. לא מדובר עדיין בחופש המחשבה וכענייני מצפון, אבל גם את המידע אתם רוצים למנוע מהציבור

באמצעות החוק הזה. כאשר הובא החוק לכנסת, אנחנו הזהרנו מפני האפשרות הזאת, שיוטלו הגבלות על חופש המחשבה, על חופש המאבק הפוליטי, על חופש המצפון, וכמובן מאליו גם על חופש המידע, על זכות הציבור לדעת, ועוד הוד נטויה.

אותם אנשי מצפון, חלק מאלה שהשתתפו במפגש ברומניה ובמפגש בכדורפוט, כבר נחקרו. הם נחקרו משום שניסו להיאבק על דעות פוליטיות שהם מאמינים בהן כאזרחים במדינה דמוקרטית. אתם כבר ראייתם את האבסורד שבכך, לא את כולם יכולתם לחקור, כי משהו בוודאי מודע לכך שתצטרכו לחקור בכוא הזמן עשרות רבות של אנשים, וזה רק יבוז את המשפט בישראל, את הדמוקרטיה בישראל וחלק מהאוכלוסייה בישראל. הרבר אבסורדי, למה לכם להמשיך בו?

אולי יסכים כבוד השר, לאחר שכבר נצבר מעט ניסיון בנושא הזה והוא מספיק, לבטל את התיקון שנתקבל בזמנו ולקבל את התיקון שלנו — למחוק את הסעיף האוסר מנעים? הרי כל מה שהזהרנו מפניו לפני קבלתו מתקיים. אי-אפשר לאכוף אותו לחלוטין, אפשר לאכוף אותו רק לאחר מעשה, הוא נוגע לדעות פוליטיות, לחופש המצפון, לחופש מסירת המידע, אין הוא עולה בקנה מידה אחד עם משטר דמוקרטי. אם כן, למה צריך להמשיך לאכוף אותו?

וכמה משפטים אחרונים. אינני רוצה לעסוק בהטפות על חופש נוסח צרפת וחופש נוסח ארצות-הברית ועוד מדינות מתוקנות אחרות בעולם, שמעולם לא נאסר על אזרחיהן להיפגש ולדבר לא עם וייטנמים, לא עם סינים ולא עם אלג'יריים. אני רוצה להפנות את תשומת לב השר לעתיד הקרוב. היה מקובל — וטוב שטעות זאת חוקנה — שברגע שישאלי עומד לגאוס בכל התכנסות בין-לאומית שהיא יוצאים הנציגים הערבים החוצה. לא היה חוק שקבע שיציאו אותם, הם עשו זאת ביוזמתם הם, וזו הייתה טעות. באמצעות החוק אתם באים לאלץ ישראלים לצאת החוצה ולהתנחל ברגע שפלשתיני קם לדבר.

אני מסיים, אדוני היושב-ראש. נראה שבקרוב יתקיים מפגש של סופרים פלשתינים ויהודים ישראלים, וכבוד השר בוודאי מודע לריאיון שהתפרסם ב"ידיעות אחרונות" על-ידי חיים הנגבי, ובו קריאה של מחמוד דרוויש לפגישה עם סופרי ישראל והחלטתם להיענות להזמנה הזאת. כדי לשמור על כבודה של מדינת ישראל, אני פונה אליך להסכים לביטול הסעיפים האלה בחוק, שימנעו לכאורה פגישה אפשרית בין סופרי ישראל לבין סופרים פלשתינים. אל נא תאלץ אותם לעבור על חוק שאין בו כל היגיון. תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה.

יג. הצעת חוק לחיקון פקודת מניעת טרור (מס' 3), התשמ"ז — 1987*

(הצעת חברת הכנסת ש' אלוני)

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, החוק שנתקבל בכנסת במסגרת הפקודה למניעת טרור בנובמבר 1986 הוא חוק כללי חוקי מעצם מהותו בחברה דמוקרטית. הוא חוק כללי חוקי, מפני שהוא עומד בסתירה לעקרונות שלטון החוק, לעקרונות חופש הביטוי, חופש התנועה וזכותן של מפלגות, שהוכרו מכוח החוק, להיאבק על מצעיהן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

לפנינו הצעת חוק ת"ב. רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני. אחריה יעלה חבר הכנסת תופיק יואר את הצעתו.

חברי הכנסת, יש לנו סדר-יום ארוך מאוד, ולכן אני מבקש מכולם להקפיד על מסגרת הזמן.

חוברת ל"ב, ישיבה ש"מ

הצעת חוק לחיקון פקודת מניעת טרור (מס' 3): הצעת חוק לחיקון פקודת מניעת טרור (מחיקת האיסור על מפגשים) —

כתיו. אם אין זו המחשבה העומדת מאחורי החוק — מחשבה קולוניאליסטית ואנטי-דמוקרטית — הרי שאין שום סיבה אחרת לקיומו של החוק הזה, מלבד הכשלת הרבים השואפים לשלום ומאמינים, מכוח התביעה שלנו להגדרה עצמית והשנתנו אותה, בזכותו של עם אחר להגדרה עצמית. עלינו להיפגש עם מי שמייצגים את העם הזה; ומי שנלחם אתנו או מצוי בסכסוך אתנו — עמו עלינו לשבת, כדי לסיים את המלחמה או לסיים את הסכסוך.

הגזירה מ-1986 נתקבלה מתוך קונסטלציה פוליטית מקרית מדאגה מאוד ופוגעת, וכפי שאמרת, היא אנטי-חוקית וסותרת את החוק ואת זכויות המפלגות, נציגיהן ומצביעיהן. להיאבק על המצעים והרעיונות הלגיטימיים שלהם, שהרי לולא היו לגיטימיים, היו מוצאים אותם מחוץ לחוק. נושא השלום, נושא הפרשה הטריטוריאלית ונושא ההידברות עם כל גורם שיכול לקרב את השלום הם עדיין לגיטימיים במדינת ישראל, ואם הם אומנם לגיטימיים, כי אז החוק הזה הוא אנטי-חוקי והציבור לא יעמוד בו.

אנחנו מציעים לבטל את החיקון שנתקבל ב-1986, כדי שלא להפוך את ההמונים למפריי חוק בשל גזירה מסוג זה. תודה רבה.

הי"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה.

יד. הצעת חוק לחיקון פקודת מניעת טרור (מחיקת האיסור על מפגשים), התשמ"ז — 1987* (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

כארגונים הפלשתיניים, תרצו או לא תרצו, זאת האמת, נוסף על הפגישות בבוקרשט ובדופשט, אתם יודעים שמתוכננת פגישה בין סופרים ישראלים לבין סופרים פלשתיניים. הבאת האנשים שנפגשו עם פלשתינים בבוקרשט או בדופשט לכתיבה המשפט וההסתה נגדם ונגד הפגישות האלה לא תמנע גם בעתיד פגישות מסוג זה. כיוון שהחוק הזה הוא חוק נגד החיים, החיים עצמם דוחים את החוק הזה, הסותר את השכל הישר.

חברי הכנסת, העניין העיקרי אינו במפגשים האלה, אלא בעמדה למען השלום הצודק וזכויותיו של העם הערבי הפלשתיני. זאת הבעיה העיקרית. הבעיה העיקרית היא שכלי הכרה בזכויותיו הלגיטימיות של העם הערבי הפלשתיני אין שלום ולא יהיה שלום במזרח התיכון. לא יהיה שלום על בסיס המשך הכיבוש ועל בסיס תוכניות הסיפוח והריכוז בשטחים הכבושים.

זאת השנה ה-20 לכיבוש שראשיתו בשנת 1967. מה התוצאה? — יותר ויותר שפיכות דמים והעמקת השנאה בין שני העמים. כל אלה שביצעו את מדיניות הכיבוש הנמשכת בין 20 שנה הכיאו את העם בישראל למצב שבו הוא הופך לעם של רוצחים ונרצחים. תראו מה קורה בשטחים הכבושים — גירוש, רצח, סגירת האוניברסיטאות, הריכוז והפגורמים במתנות הפליטים, כנופיות פאשיסטיות של המתנחלים עושות ככל העולה על רוחן.

כל זה התפתח עד שהגענו לנושא הטרנספר. גנרי, רחבעם זאבי, מציע טרנספר. זה לא נושא חדש. שנים מספר קודם לכן דיבר גם האלוף אהרן יריב על תוכניות של טרנספר. אני רוצה

לפחות מחצית הציבור הישראלי הצביע למפלגות שקבעו במצען שהן שואפות לשלום, ושלום יכול להיכון באזור הזה רק על-ידי הסדר עם העם הפלשתיני. אני משתמשת בביטוי "העם הפלשתיני" כפי שהוגדר בהסכמי קמפ-דייוויד: זכויותיו הלגיטימיות של העם הפלשתיני — רוב הכנסת הצביעה בעדן. אומנם נכון, הפרוגרמה של מחצית מאנשי הבית הזה היא לספח את כל השטחים ולפתור את הבעיה הפלשתינית על-ידי טרנספר. מי שרוצה את כל השטחים ומי שרוצה לגרש את תושביהם הערבים של השטחים, יעשה כמובן הכול כדי שלא תהיה הידברות אתם. אבל אנחנו אומרים, שאנחנו חברה דמוקרטית, ועדיין מתיימרים להיות חברה כזאת. ובמדינה דמוקרטית אין לתבוע מהאזרחים הזדהות עם עמדותיה המדיניות של הממשלה, אפילו עמדות אלה הן נחלת רובו המכריע של הציבור. אי-אפשר שכל אזרח יזדהה עם הממשלה, ובעיקר אם הממשלה אינה מייצגת אלא את מחצית העמדות הקיימות.

החוק הזה התקבל כתאג, הוא מחטיא את הרבים, והוא גזירה שאי-אפשר לעמוד בה. אם במדינת ישראל קיימת עדיין השאיפה לשלום, הרי אי-אפשר לבוא ולטעון שמותר לדבר עם הסורים, מפני שהם אינם יושבים בשטחים שאנחנו חומדים אותם ורוצים לנשל את תושביהם מהם, ולראות את הפלשתינים או את אש"ף כאויב מסוכן יותר מסוריה, מפני שהם מייצגים ציבור שאנחנו חומדים את נכסיו, את אדמתו ואת

הי"ר ד' בן-מאיר:

לפנינו הצעת חוק ח"ג. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק יואר. אחריו יעלה את הצעתו חבר הכנסת מחתיהו פלד.

תופיק יואר (התחית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שלנו באה לבטל את החוק שעבר בכנסת ב-17 באוגוסט 1986 ואסר פגישות בין ישראלים לבין נציגים של הארגונים הפלשתיניים ונציגי העם הערבי הפלשתיני. חוק זה הוא חוק אומלל, אבל נוסף על כך הוא הוכיח את המטרות האמיתיות המסתתרות מאחוריו. קודם כול הוכח שהחוק הוא נגד השלום, נגד כוחות השלום בישראל, נגד כוחות השלום הישראליים-והיהודיים, ואני רואה בו חוק אנטי-יהודי. חוק זה הוא נגד מאמצי כוחות השלום הישראליים ונגד כל הניסיונות לקירוב השלום באזור. הוכח שזה חוק טרוריסטי פראקסלנס המאיים על כל מי שרוצים לחשוב בצורה שונה מהצורה הרשמית בכל נושאי השלום והמלחמה במזרח התיכון. הנה ראינו כאן בכנסת את ההפגנה של יותר מ-40 חברי כנסת התומכים בטרור. למה? כי הטרור הזה הוא טרור יהודי.

נוסף על כל הרברים האלה, אין לחוק הזה שום אפשרות להתממש, כי הוא נגד החיים. גם מבחינה מעשית. אני שמח לומר מה, שכו"ז, השלום בישראל אמצים דיים כדי לעמוד נגד החוק הזה ולהיפגש עם פלשתינים למרות החוק הזה, כפי שקרה בבוקרשט וכפי שקרה בדופשט. אפשר לומר שפגישות של פלשתינים עם ישראלים הן עניין יומיומי. עניין יומיומי הוא המפגש עם נציגים פלשתינים בשטחים הכבושים ובישראל. כל פלשתיני הוא נציג של העניין הפלשתיני. כל פלשתיני הוא חבר

* נוספות.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
ירדן היא פלשתיין, זאת צריך ללמוד ולדעת.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אל תגיד לפלשתינים מהי פלשתיין. הם יודעים מהי פלשתיין ואיפה פלשתיין.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):
מה זה פלשתיני? אתה פלשתיני?

היו"ר ד' בן-מאיר:
חברי הכנסת, יש פה גם הצעות אחרות. אתם רוצים לדון בעניין הזה עוד שעתים?

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הפתרון הצודק צריך להיות מבוסס על נסיגה כללית לגבולות 1967 והשלמה עם זכות ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלשתיני, בכלל זה זכותו להקים מדינה משלו. יש דרך להגיע לעניין הזה — ועידה בין-לאומית אמיתית, לא פתיחה ולא "אמברלה", אלא ועידה בין-לאומית בעלת תוכן אמיתי שיכול להביא לפתרון צודק. הכתובת היא: ארגון השחרור הפלשתיני. אש"ף הוא הכתובת לפתרון.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
כתובת הרצחיים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כתובת הרצחיים — מי שהצביע בעד פעולות הטרור, בעד חנינה לטרוריסטים, אתה הכתובת של הרצחיים.

הכתובת לשלום כמזרח התיכון היא אש"ף והעם הערבי הפלשתיני, לא הסכמים עם מוכאברק ולא הסכמים עם חוסיין. כגון אלה שמנסים מר פרס ואחרים להשיג. זה לא יפתור ולא כלום.

עוזי לנדא (הליכוד):
ארוני היושבראש, איך נותנים לו לדבר כך בכנסת?

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מבקש שלא להפריע עכשיו. אתה רשום לרשות הדיבור.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אומר לכם, שאש"ף חזק היום הרבה יותר מכפי שהיה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת תופיק זיאר, בבקשה לסיים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בסדר, אני מסיים, אבל הם לא נותנים לי, אסיים בשניים-שלושה משפטים.

אש"ף היום חזק הרבה יותר מכפי שהיה לפני שנה, כיוון שהוא החזיר את האחרות לעם הערבי הפלשתיני ולארגון השחרור הפלשתיני. יש לו, כפי שאמרו יודעים, מספר רב של ירידים אמיתיים וירידים חזקים. דעת הקהל הבין-לאומית משתנה. דעת הקהל הישראלית משתנה לכיוון של מציאת פתרון צודק לבעיה הפלשתינית כיוון שהעם בישראל מרגיש כמה הוא משלם בדם בניו, ברווחתו, בחברתו והכלכלה הישראלית.

לכן אנחנו מציעים לקבל את ההצעה שלנו לבטל את הסעיף הזה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה.

להזכיר לכם זאת. תארו לעצמכם שהכיבוש מביא אתכם לחוכניות כאלה. חוכניות כאלה הופכות את מדינת ישראל למדינה הגזענית מספר אחת.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
זה שקר גס.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הטרנספר יהפוך את מדינת ישראל למדינה הגזענית מספר אחת, לפני דרום-אפריקה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אתה יודע שאתה מדבר לא אמת.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תארו לעצמכם שאנשי ציבור בני העם היהודי בישראל משתמשים וחושבים על אותה שיטה שבה השתמשו הנאצים נגד העם היהודי בזמן מלחמת העולם השנייה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
תפסיק לדבר על הנאצים, דבר על קורבנותיהם. אל תדבר על נאציזם.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
השאלה העיקרית העומדת לפני הכנסת, לפני העם בישראל ולפני ממשלת ישראל היא: האם אין אלטרנטיבה למצב הזה? יש אלטרנטיבה למצב הזה. כל מי שאומר שאין אלטרנטיבה וקורא להמשך המדיניות הזאת, מדיניות של כיבוש וריכוז העם האחר, מהמר על עתידה של המדינה ושל העם הישראלי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אל תאיים על העם הזה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מאיים על בעלי המדיניות ההרסנית הזאת. המדיניות הזאת, אם היא תימשך, היא מקור הסכנה היחיד למדינה ולעם ישראל.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
— — — במדינות ערביות, לא פה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כל התומכים בהמשך הכיבוש דוחפים לכיוון של מלחמות חדרות. עד עצם היום הזה לא ירדה מעל הפרק, לא ירדה מסדר-היום, מלחמה תוקפנית חדשה נגד סוריה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
איזה יהודי מסית בפרלמנט הערבי? — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת שאקי, אתה מפריע כל הזמן.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הכיבוש הישראלי בדרום-לבנון נמשך ונמשכות ההתקפות מן האוויר. אנחנו אומרים לכם שיש אלטרנטיבה. אל תמשיכו להגיד שאין אלטרנטיבה. יש אלטרנטיבה למצב הזה. האלטרנטיבה היא פתרון צודק כמזרח התיכון. היכול להבטיח לא רק את זכויותיו של העם הישראלי, אלא גם את זכויותיו של העם הערבי הפלשתיני. לא זו בלבד שיש צורך בזה, זה גם אפשרי.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

יש פלשתיין ופלשתינים בעבר-ההווה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה תפסיק. אתה טרנספריסט כבר מזמן. מכירים אותך ומכירים את התוכניות שלך.

טו. הצעת חוק לחיקוק פקודת מניעת טרור (מס' 3), התשמ"ז—1987*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

להגיע אל השלום. יש לציין, כי החלטה דומה התקבלה עוד בשנת 1981, אלא שאז נוסף עליה תנאי שאינו קיים עוד, והוא כי כוחות השלום הישראליים חייבים להיות אנטי-ציונים. הפעם, דווקא כאשר חזית הסירוב לשעבר השתתפה במושבו המועצה, הושמט תנאי זה.

סימנים אלה של נכונות לצעוד לקראת השלום נקלטו יפה על-ידי חלקים גדולים של הציבור הישראלי. לדוגמה, המשורר הפלשתיני הגדול מחמוד דרוויש הציג, בריאיון שערך עם כתב ישראלי ופורסם בסוף מאי השנה ב"ידיעות אחרונות", מפגש של סופרים פלשתינים וישראלים כדי לדון בספרות הנכתבת על-ידיהם. שצירה העיקרי הוא יחסי שני העמים ודבריהם במולדת המשותפת. ההיענות המיידית של סופרים חשובים בישראל להצעה מעידה יותר מכול על הרצון העז לתחל לשלום הזדמנות. אוסף עוד, כי תרגומו המלא של הריאיון פורסם בביטאון הרשמי של אש"ף "פלשתיין אלתורא" ועורר תגובה דומה גם בקרב סופרים פלשתינים.

אומנם הכול מתרחש כאשר המלחמה האלימה נמשכת ופעולות מכאיבות ביותר מבוצעות משני הצדדים, זה כנגד זה. מלחמה אלימה זו מלווה בטרוריקה מלחמתית כפי שנהוג, לדאבוני, בכל מקום בעולם שבו מתנהלת מלחמה. ואולם, כפי שהסביר כל כך יפה נציג השב"כ בהופיעו כעד מומחה במשפט המתנהל נגד ארבעה ממשתתפי המפגש ברומניה, לצד הטרוריקה המלחמתית הזאת מתנהל כאש"ף דיון גלוי ונרחב על השלום, על הצורך בו ועל הדרכים להגיע אליו.

מצב זה שורר גם בישראל. ישראל מנחיתה מהלומות קשות ואלימות על יחידות אש"ף, ובו בזמן מתנהל בה דיון מעמיק על הדרכים להגיע לשלום. דיון המסתעף והולך וכאמור הופך לאחר מסלעי המחלוקת הגדולים בחיינו הציבוריים. מה היה טבעי יותר ובר-סיכוי רב יותר במצב זה מאשר קיומם של מפגשי שיחה, שלא נועדו רק להפגין את הסלידה מאותו חוק מטופש ומרוע, אלא לאפשר שיחות מעמיקות ורציניות כפי שהיה בעבר. בטרם חוקק החוק? היש ספק כי אלה היה בכוחן להפוך למניע המזרז ומקדם את סיכויי ההבנה לקראת שלום? והנה, דווקא עכשיו, אין הדבר אפשרי בגלל החלטתם של הליכוד וגורויו לחבל בסיכויי השלום.

ידוע כי החוק לא היה עובר לולי חמכו בו חלק מחברי מפלגת העבודה. אני מניח כי אלה שתמכו בו אז מבינים היום עד כמה שגו. לפיכך, אני מקווה כי היום הם יצביעו, לא בגיליים אלא בידיים, כעד אישור הצעת החוק שלנו בקריאה טרומית זו. תודה.

היור' ד' בן-מאיר:

אני מזמין את שר המשפטים לענות למציעים.

שר המשפטים א' שרי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לומר לחבר הכנסת וחד, ששמירת החוק מחייבת את כולנו, ובראש ובראשונה את כל חברי הכנסת שחוקקו את החוק, בין שהם מסכימים אתו ובין שהם מתנגדים לו. אי אפשר להחליט על שמירת החוקים באופן סלקטיבי.

אינני מקבל את המושג של חברת הכנסת שולמית אלוני על "חוק לא חוקי". אם הכנסת, ואת נמנית עם חבריה, קיבלה

היור' ד' בן-מאיר:

לפנינו הצעת חוק תע"ט. חבר הכנסת מתתיהו פלד, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקרמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאז עבר החיקוק לחוק הקרי "פקודת מניעת טרור", באוגוסט 1986, הוא הנחיל למדינת ישראל אין סוף בידיונות, ועשה אותה ללעג ולקלס בעיני העמים. מאיש לא נעלמה העובדה, כי מטרת החוק היתה למנוע את השלום, כי אין שלום ללא הידברות עם מנהיגות העם הפלשתיני, ולשם כך הוא גם נוסח באופן שגרולי המשפטים בארץ הגדיריהו כחוק המבייש את ספר החוקים של ישראל. הוא נועד להרשיע אדם באשמת סיוע לטרור, גם כאשר מעשיו וכוונתו נועדו להכשיר את הלכבות לבוא השלום.

ואומנם, מאז נחקק החוק מועסקת מערכת אכיפת החוק, אומנם במידה לא רבה וללא התלהבות מיוחדת, בתהליך האווילי של הכאתם לדיון של ישראלים ודפי שלום, שיצאו למפגשי שלום עם נציגות של אש"ף.

בעולם כולו מתבוננים אנשים באווילות זו ומנסים לנחש עד איזו מידה של סכלות הגיע ממשלת ישראל בניסיונה לאכוף את החוק על מפיריו. אלה שעדיין מאמינים בישראל, בטוחים כי המשפט יסתיים בזיכוי או בעונש, המבטא את יחס הכוז של מערכת המשפט לחוק ולמנסים לאוכפו.

די היה במחזה גרוטסקי זה כדי להצדיק את ביטולו של אותו חוק נואל. ואולם אין להתעלם מהאווילות המדינית שהביאה אותו לעולם ומתגלית עכשיו כמלוא ממדיה. הנה מדינת ישראל קרועה עכשיו בוויכוח על אודות כינוסה של ועידת שלום בין-לאומית. יש אפשרות שהממשלה תיפול והבחירות יוקדמו בגלל ויכוח זה. לכן חשוב מאוד לקרוא בעיון את מה שהחליטה המועצה הלאומית הפלשתינית במושב ה-18 באלג'יר לפני זמן קצר: המועצה הביעה את תמיכתה בכינוסה של הוועידה הבין-לאומית בחסות האו"ם, ואף הביעה את הסכמתה לכינוסה של ועידה מכינה, שיעודה לקבוע את הכללים שלפיהם תנהג הוועידה עצמה. אחד מראשי אש"ף, מחמד עבאס, שעמד בראש המשלחת הפלשתינית שהשתתפה במפגש בכודפסט, הכריז בפני התקשורת הבין-לאומית, כי ברגע שתיפתח הוועידה ייפסקו כל מעשי האלימות: התחייבות, שאני מקווה כי גם ישראל תקבל על עצמה.

יתר על כן, ראש אש"ף, בהבינו את החשש של ישראל מפני הפיכת הוועידה למעמד שבו ידונו המשתתפים הערבים עם המעצמות הגדולות ויסכמו דברים שעל ישראל יהיה לקבלם על-כורחה, הסביר לפני ימים אחדים, בריאיון לעיתונאי שבו, שדווח בהרחבה בעיתונות בישראל, כי אש"ף אינו מעוניין כלל במשא-ומתן עם המעצמות, אלא עם ישראל. בהיגיון, שרק פלא הוא שאין ישראל מאמצת אותו, הוא אמר, כי את המשא-ומתן יש לקיים עם האויב, ולא עם ירידים.

היות שזו עמדתו הרשמית והמוצהרת של הארגון הפלשתיני, אין פלא שכמועצתו האחרונה הוא גם החליט, שיש לפתח את היחסים עם כוחות השלום בישראל. החלטה זו היא הזמנה פתוחה וגלויה לקיים מפגשים לשם שיחות על הדרכים

עלידי ארבעת חברי הכנסת מתעלם כליל מהמצב העוכרתי המיוחד שמדינת ישראל נתונה בו מיום הקמתה, מצב המחייב אותנו להילחם יום יום ושעה שעה נגד פעילות חבלנית עוינת בכל הכלים האפשריים —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
דמגוגיה.

שר המשפטים א' שריר:
היום, כאשר קברו של הילד טל מוזס עודנו טרי, אי אפשר לדבר בנושמה אחת על מפגשים עם כאלה שדם ילדים עוד דבק בכפם, ומה אשמתו של הילד טל מוזס? אולי תאמר במה הוא אשם? במה הוא חטא? במה חטא דני כ"ץ מחיפה? ומשפחת ארנון? ואותה ילדה קטנה בת שלוש שראשה רוצץ לנגד עיני אביה עלידי אותו פושע, שעדיין נמצא בכלא ישראלי? הילדה בת השלוש היא המכשול לשלום?

אומרים: מדובר במפגשים עם אנשים, שאינם חושבים ואפילו לא לדקה אחת לרצוח את ילדינו. לצערי, אנחנו יודעים בתקופה האחרונה על התגברות של פעילות אכזרית זו, דבר המחייב אותנו להמשיך ולהתמיד במלחמה נגד נגע הטרור, הפוגע ללא הבחנה בתושבי המדינה. מי ייתן ויכוא יום שלא נצטרך את החוק הזה, אני, כמו רבים וטובים בבית הזה, מתפלל לכך. ברם, כל זמן שזה המצב העוכרתי, אנחנו מחייבים את המשך קיומה של הוראת החוק, שבראש ובראשונה מחייבת את חברי הבית, גם את כל אלה הרוצים לעבור עליו.

הייתכן שהוא איננו מופעל ואיננו מיושם? הוא איננו החוק היחיד שאינו מופעל ומיושם, והטענה צריכה להיות מופנית למשטרה ולפרקליטות.

אדוני היושב ראש, במצב הקיים אינני רואה כל אפשרות להיעתר לבקשה למחוק את ההוראה הזאת מספר החוקים הישראלי, ואני מבקש להוריד את ההצעות מסדר-היום.

היו"ר ד' בן-מאיר:
חברי הכנסת, לכמה חברי כנסת יש הצעות אחרות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין הצעות אחרות, אלה הצעות חוק.

היו"ר ד' בן-מאיר:
נכון, אתם צודקים. אנחנו ניגשים להצבעה. יש התנגדות למישהו מהמציעים, שנצביע על ארבע ההצעות בכת-אחת?

אמנון לין (המערך):
ודאי.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני שואל את המציעים.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אפשר.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אנחנו ניגשים להצבעה. מי כעד העברת הצעות החוק של ארבעת חברי הכנסת לוועדה?

קראות:

היו"ר ד' בן-מאיר:
שאלתי אם רוצים הצבעה נפרדת או לא. אמרו לי שלא.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
להפריד. היתה אי-הבנה.

חוק והצביעה עליו כרוב, אי אפשר לומר שהחוק לא חוקי. כי מחר, חברת הכנסת שולמית אלוני —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חוק סיפוח הגולן חוקי? זה חוק לא-חוקי? — —

שר המשפטים א' שריר:
— כל אחד יבחר לעצמו באופן סלקטיבי את החוק שנראה לו. אני חושב שעצם האמירה הזאת מסוכנת מאוד. אם חבר כנסת מפר את החוק, אם חבר כנסת לא מכבד את החוק, זה עניינם של כלל חברי הכנסת, כי הוא פוגע לא רק בחוק, אלא בראש ובראשונה בחברי הכנסת שחוקקו חוק זה. לכן, כל זמן שהחוק קיים, שומה על חברי הכנסת בראש ובראשונה לכבד אותו.

אני שמעתי את חבר הכנסת מתתיהו פלד — —

מחמד ותד (מפ"ם):

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מבקש שלא להפריע. השר לא מסכים שישראל ואתו עכשיו שאלות.

מחמד ותד (מפ"ם):

היו"ר ד' בן-מאיר:
השר לא מסכים לשאלות עכשיו. אתה דיברת והכרת את עמדתך.

שר המשפטים א' שריר:

שמעתי את חבר הכנסת פלד, שדיבר בשקט וניסה למצוא מסילות אל לבם של חברי כנסת ולשכנע חברי כנסת אחרים. אבל, מעולם לא חלפה במוחך, חבר הכנסת פלד, מחשבה שמה מפגשים כאלה מרחיקים את השלום; מפגשים כאלה אולי מעוררים את הקיצונים ומונעים את קירוב פעמי השלום שכולנו רוצים בהם כל כך?

בסופו של דבר, השלום עם מצרים הושג עלידי ממשלת ישראל ונציגיה החוקיים של ממשלת ישראל ולא עלידי מפגשים שקיימו קבוצות אלה או אחרות.

אתה, כאיש שלמד היסטוריה, כאדם אינטליגנטי הקורא ספר, ודאי יכול לומר לעצמך, מה היה קורה לו נפגש אנגלי, או אמריקני, בימי במלחמת העולם השנייה עם נאצי. האם היו הממשלות של אותן מדינות מסכימות לכך, או היו מעמידות אותם לדין?

מחשבה נוספת שצריכה לחלוף במוחך היא, שמפגשים מסוג זה גם חותרים תחת אושיות השלטון הדמוקרטי. העם בישראל בחר כממשלה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שר המשפטים א' שריר:
אתה עבריי. אני לא מדבר עם עבריינים.
העם נתן לממשלה את הסמכות לנהל מגעי שלום.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שר המשפטים א' שריר:
מגעי שלום מקיימת ממשלה. מבחינה זאת החוק המוצע

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ותר, אתה רוצה להפריד?

מחמד ותר (מפ"ם):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

מי בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת ותר לוועדה?

רוני מילוא (הליכוד):

שני מונים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת גרנות וחבר הכנסת מגן, נא לבוא למנות.

חיים רמון (המערך):

כתוב בהצעת הממשלה להסיר.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו ניגשים להצבעה, נא להפסיק לדבר. חברי הכנסת

רמון ושילנסקי, נא לשבת. אנחנו ניגשים להצבעה. חבר הכנסת

לנדאו, בבקשה לשבת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת לנדאו, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת

לנדאו, קראתי אותך לסדר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת לנדאו, ביקשתי ממך לשבת. חבר הכנסת יוסי

שריד, עכשיו ניגשים להצבעה. קראתי למונים. חבר הכנסת

עוזי לנדאו, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה, בפעם

השלישית אציא אותך. אני אציא את מי שיפריע בזמן

ההצבעה. מה קורה פה?

מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת מחמד ותר

לוועדה? נא למנות.

רב שילנסקי (הליכוד):

איפה החלטת הקואליציה?

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש שלא לדבר. חבר הכנסת לנדאו, ביקשתי ממך

לשבת.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה 20 —

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום 30 —

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק

לתיקון פקודת מניעת טרור (מס' 3).

התשמ"ז — 1987, נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנו עוברים להצעה שהעלתה חברת הכנסת שולמית

אלוני.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — מיעוט

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — רוב

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק

לתיקון פקודת מניעת טרור (מס' 3).

התשמ"ז — 1987, נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנו ניגשים להצבעה על הצעת החוק של חבר הכנסת

חופיק זיאד.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — מיעוט

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — רוב

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק

לתיקון פקודת מניעת טרור (מחיקת האיטור

על מפגשים). התשמ"ז — 1987, נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנו ניגשים להצבעה על הצעת החוק שהעלה חבר הכנסת

מתתיהו פלד.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — מיעוט

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — רוב

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק

לתיקון פקודת מניעת טרור (מס' 3).

התשמ"ז — 1987, נתקבלה.

טז. הצעה לסדר-היום

קביעת מעמד אזור פיתוח א' לאשקלון

אפרים שלום (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההצעה לסדר-היום

שאני מעלה כאן מתייחסת לפארק התעשייתי באזור הדרומי

של אשקלון, שבהכשרתו הוחל לפני כ-10 שנים. מדובר בשטח

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס'

5831, מאת חבר הכנסת אפרים שלום, בנושא: קביעת מעמד

אזור פיתוח א' לאשקלון.

שהטיפול וההכרה צריכים להיות נקודתיים. יש להתחשב בגורמים האובייקטיביים של העיר — קליטת עולים, מצב התעסוקה של הצעירים והפוטנציאל הקיים של כוחות מקצועיים.

אדוני היושב-ראש, אין כוונתי לדרוש מהכנסת ומהממשלה הכרה כאזור פיתוח א' ככל העיר אשקלון, ולתמיד. ברצוני לבקש וגם לדרוש מממשלת ישראל להכיר באותו חלק של הפארק התעשייתי באזור הדרומי של אשקלון כאזור פיתוח א', ולו גם לתקופה מוגבלת של שנתיים, על-מנת לאפשר למשקיעים וליזמים אחרים להתחיל פרויקטים חדשים ולתת פתרון תעסוקתי לאותם 1,400 מובטלים צעירים משותרי צה"ל ובוגרי המוסדות להשכלה גבוהה, ועל-מנת לנצל את התשתית הקיימת, שהושקעו בה כספים רבים על-ידי ממשלת ישראל.

אף שהכרה כאזור פיתוח א' על-ידי ממשלת ישראל פירושה מתן מענקים, או, לחלופין, פטור ממסים, אני משוכנע שכל הוצאה, קטנה או גדולה, שתוקדש למטרה זו תהיה כדאית ולא תבזבז, פירוחה יהיו מכורכים וטובים והמדינה תצא נשכרת.

אבקש לקיים דיון בנושא כמליאת הכנסת.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. אדוני שר התעשייה והמסחר, ענה בבקשה על ההצעה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מפת אנורי הפיתוח נקבעה לפני כ-14 שנה. העיקרון הבסיסי שעליו הושחת שרטוט המפה היה פיזור מרכזי של אוכלוסין לאזורים המרוחקים ממרכז הארץ ומריכוזי אוכלוסייה קיימים. על-פי עיקרון זה נקבע בזמנו, כי אשקלון נמצאת באזור פיתוח ב', שיש לו עדיפות על פני אזורים במרכז הארץ ונחיתות לגבי אזורים הנחשבים כאזור פיתוח א'.

במגמה לקדם את התעשייה באזור אשקלון הצעתי ב-9 ביולי 1986 לוועדת השרים לענייני כלכלה, וחזרתי על הצעתי ב-12 בנובמבר 1986, להכיר במפעלים עתירי הידע בגני התעשייה כאזור פיתוח א', גם אם בפועל הם נמצאים באזור פיתוח ב'. הנושא טרם הוכרע בוועדת השרים חרף פניות התוזרות ונשנות.

לאור האמור לעיל, הנני מציע להעביר את ההצעה לדיון בוועדת הכספים.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר התעשייה והמסחר. הצעה אחרת לחבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השר אמר, בצדק, שהמפה המפורסמת הזאת נקבעה לפני 14 שנה. אני הייתי האיש שהכין את המפה הזאת. חבר הכנסת אפרים שלום, הרשה לי לומר לך מה היו השיקולים, שלפיהם הפכו אשקלון ויבנה בשלב הראשוני לאזור השפלה. השיקול היה, שבעצם אנחנו חייבים לראו לך, שעיקר הפיתוח יוקצה לערים רחוקות דוגמת דימונה, עדר, ירוחם ומצפה-רמון. שר, שער, בנפשו שהייו מסווגים את אשקלון כאזור פיתוח ב' — סביר להניח שאיש לא היה מחזיק לכת לעבר באר-שבוע, קריית-מלאכי או קריית-גת. מהר מאוד הגענו למסקנה, שאכן

של 2,000 דונם. בשטח הושקעו משאבים רבים במימון ממשלתי. בסכום של 40 מיליון שקל חרש, שהם כ-25 מיליון דולר. הכספים הושקעו כתשתית, במערכת כבישים, במערכת מים וביוב, ברשת חשמל, בקווי טלפון ועוד. כוונת הממשלה והעירייה היתה, שהשטח ישמש מרכז תעשייתי גדול לעיר וליושבי הסביבה.

אשקלון נכללה בפרויקט השיקום הגדול ביותר בארץ. שוקמו בה שלוש שכונות גדולות — שכונת-שמרון, גבעתי-זיון ומגדל. העיר העתיקה, המחשבה היתה, שהשיקום צריך להתבטא לא רק בשיכונים, בחצרות, במראה חיצוני של הבתים, אלא חייב להיות גם שיקום מבחינה כלכלית וחברתית. פיתוח תעשייתי ותעסוקה.

אדוני השר, חברי הכנסת, כמי שמכיר היטב את אשקלון וגר בשכונתה אני יודע כמה עשתה העיר הזאת למען קליטת עולים. לדעתי, אפשר לתת לאשקלון את הציון הגבוה ביותר כעיר עולים ונקולטת עולים בצורה טובה, בקליטה אמיתית וכלב חם.

בדרך כלל, בעיר שבה נמצאים הרבה עולים, גם קולטים עולים חדשים בצורה מוצלחת וטובה. בעשור האחרון נקלטו בעיר אשקלון 5,000 עולים מגרוריה, 4,000 עולים מרוסיה ו-1,500 עולים מאתיופיה. למרות קשיי התעסוקה ולמרות האבטלה, לא נרעה רגש סעיר מלקבל עולים, והוא עושה הכול על-מנת לקלוט עליה. חובתנו לסייע לעיר במפעל הציוני החשוב הזה.

אדוני היושב-ראש, העיר אשקלון מונה 60,000 תושבים. 35,000 הם מעל גיל 18, ובהם רק 15,000 עובדים. כ-1,400 מובטלים דורשי עבודה רשומים בשירות התעסוקה, ויש רבים אחרים מחוסרי עבודה. כ-1,000 סטודנטים לומדים במוסדות להשכלה גבוהה. קיימת סכנה של ירידתם מהארץ, ויש בשנים האחרונות תהליך של ירידה מאשקלון ונדידה של צעירים למרכז הארץ.

באזור התעשייה בחלקה הדרומי של אשקלון נמצאים בשטח של 2,000 דונם שלושה מפעלים בלבד: מפעל הטקסטיל "יומאר" של "ארגמן", המעסיק 60 עובדים; מפעל "ממתק מוט" של "עליה", המעסיק 140 עובדים; ומפעל "קן אלקטרוניקה" של "כור", המעסיק כ-100 עובדים.

העירייה פרסמה הודעה, שהיא מעדיפה פיתוח המקום על-ידי קליטת צעירים בעלי מקצוע כעבודה במפעלים על פני גביית מסים מהמפעלים. היא נותנת פטור של חמש שנים ממסי עירייה ומוותרת על הכנסות ממסים.

יש משקיעים המוכנים להקים מפעלים מתוחכמים ומפעלים לייצוא בתנאי שיקבלו אישור לסיווג כאזור פיתוח א', והנה, אף-על-פי שהעיר אשקלון היא עיר עולים הקולטת עליה: אף-על-פי שהיא נמצאת מבחינת אבטלה מעל לממוצע האזורי — כ-9% מובטלים; אף-על-פי שיש בה בעלי מקצוע צעירים טובים ומוכשרים, היכולים לחרום תרומה חשובה לכלכלת המדינה, להגברת הייצוא ולשיפור המאזן המסחרי של ישראל, וריבוי מקורות התעסוקה ימנע הגירתם של אותם צעירים ומחוסרי העבודה — למרות כל זאת לא הוכרה אשקלון כאזור פיתוח א'.

אינני חושב שמתן הכרה כאזור פיתוח א' חייב להיעשות לפי המקום הגיאוגרפי של האזור. יש מקומות שקיבלו הכרה כאזור פיתוח א' אף שהם קרובים מאוד למרכז הארץ, וגם קרובים מאוד ללבם של השרים המטפלים בכך. אני חושב

שיש לו ניסיון בנושא הזה, כמה הוא טובל מכך שאי-פעם נתנו לעכו מעמד של אזור פיתוח ב', כמה פגע הדבר בערים הרחוקות דוגמת צפת, תצור וקריית-שמונה.

לכן אני מציע לך שתשקול את האפשרות להמליץ על הארכת הכביש המהיר. הארכתו תקרב את אשקלון לאשדוד ולתל-אביב, היא תהיה בסך הכול במרחק של 30 — 40 דקות נסיעה מתל-אביב וממרכז הארץ.

מטעמים פורמליים אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון. חבר הכנסת אפרים שלום, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

אפרים שלום (המערך):

אני מסכים, ובהזדמנות זו אני רוצה להודות לשר אריאל שרון על יוזמתו.

היו"ר א' נחמיאס:

לפנינו שתי הצעות: אחת, להעביר את הצעתו של חבר הכנסת אפרים שלום לדיון בוועדה, ושנייה, להסיר אותה מסדר-היום. אני מעמיד אותן להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה

הכספים נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הצעתו של חבר הכנסת אפרים שלום תועבר לוועדת הכספים, כבקשתו של השר.

י. הצעה לסדר-היום

נשים לגוף הבוחר של הרב הראשי לתל-אביב-יפו

לתביעה משפטית ולבג"צים בבית-המשפט העליון, והתוצאה תהיה ביזוי של כל העניין.

לכן, אני מבקש מהשר לענייני דתות לעצור רגע ולחשוב, האם ההתעקשות המונעת בחירת נשים למסגרות שנוצרו בידי החוק של מדינת ישראל וגשענות עליו, מסגרות המבקשות תקציבים לתפקודן, לרבות משכורות של דיינים ורבנים, מגופים שבהם משתתפות נשים המצביעות על התקציב הזה — האם ההתעקשות הזאת אינה מביאה להקצנה נוספת בין דתיים לחילונים. אולי לא אשתמש במלה "חילונים", אני חושב שאין היא מלה טובה: אומר: בין שומרי מצוות לבין מי שאינם שומרי מצוות. "חילונים" בא מהמלה חולין. אינני חושב, שאדם שאינו שומר מצוות הוא איש חולין יותר מאדם השומר מצוות. הוא פשוט לא שומר מצוות. המלה הזאת יותר מכובדת לשני הצדדים.

אני אומר את דברי מתוך דאגה למקומה של הדת במדינה הזאת ולכבודו, למעמדם, ליכולת תפקודם ולהתקבלותם של אנשים דתיים בחברה שלנו. אני מדבר בשם תנועה, אשר חברה

טעינו. בחמורה החלטנו לפתח את אזור התעשייה הדרומי של אשקלון ולתת לו מעמד של אזור פיתוח ב'.

עכשיו, אתה מציע, לאחר 11 — 12 שנים, לשנות את הסיווג, להעלות את אשקלון, ולהפוך את האזור הדרומי הזה, שהשקעתי בו בשעתי הרבה כסף, והיום אין בו כמעט פרויקטים, ולתת לו מעמד של אזור פיתוח א'.

אפרים שלום (המערך):
לתקופה מוגבלת.

דן תיכון (הליכוד):

לתקופה מוגבלת לשנתיים ימים. אבל תראה אין אתה מפר את היחסיות בזה שאתה מעניק לאשקלון מעמד של אזור פיתוח א'. אתה בא ואומר, שאיש לא ישיקע בקריית-מלאכי, בקריית-גת, ככארישבע, כדימונה, בערד, בירוחם ובמצפה-רמון, ואפילו לא באילת.

אפרים שלום (המערך):

גם השר, ואני מודה לו על כך, ציין שיש באשקלון אבטלה גבוהה. בקריית-גת אין אבטלה.

דן תיכון (הליכוד):

שמעתי את נאומך. יש לי הצעה אולי טובה יותר. אני רוצה שיהיה ברור שלפי מה שאתה אומר, אם תיתן לאשקלון למשך שנתיים מעמד של אזור פיתוח א' — כאילו שיתקת את כל ערי הפיתוח, וכל המשקיעים ללא יוצא מן הכלל יעדיפו ללכת לאשקלון, שכן אשקלון אינה רחוקה מאשדוד, שוכנת לחוף הים וקרובה לתל-אביב. לכן, אציע לך הצעה אחרת: אילו יכולנו לסלול כביש מהיר מאשדוד לאשקלון, האמן לי, היתה התרומה שלנו הרבה יותר גדולה.

ההצעה שהשר ממליץ עליה בפני ועדת השרים לענייני כלכלה מבקשת כשלב הראשון לשנות את הסיווג של אשקלון מאזור פיתוח ב' לאזור פיתוח א', והיא תביא לחוסר כדאיות להשקיע בערי הפיתוח הרחוקות, והרי אינך רוצה בזה. לכן, אני מציע שתשקול את העניין פעם נוספת. היושב-ראש יאמר לך.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעה לסדר-היום מס' 5927 — נשים לגוף הבוחר של הרב הראשי לתל-אביב-יפו — מאת חבר הכנסת דב בן-מאיר. חבר הכנסת דב בן-מאיר, בבקשה.

דב בן-מאיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נדרשתי להצעה זו לסדר-היום משום שמבחינה חוקית אנחנו עומדים עכשיו במצב, שבו השר לענייני דתות החרה במועצת עיריית תל-אביב, שעליה לבחור את הגוף הבוחר לבחירת הרב הראשי האשכנזי לתל-אביב-יפו, ואם לא כן — ימנה הוא את חלקה של מועצת עיריית תל-אביב בגוף הבוחר. מועצת העירייה לא הצליחה להגיע בנושא זה לכלל הסכמה, ועד עכשיו לא בחרה את הגוף הבוחר. יש חשש שהשר לענייני דתות ימנה את קבוצת עשרת החברים בגוף הבוחר. אם הוא יממש את התראתו ולא יכלול בקבוצה הזאת נשים, נעמוד חלילה בפני התבזות נוספת של מערכת היחסים בין הדת לבין החוק במדינת ישראל, בכך שהשר לענייני דתות ואולי גופים נוספים ייגררו

הבוחר, שעה שהוא עצמו נבחר כרב הראשי של כפר-הרא"ה על-ידי נשים. הוא הדין כרב הנוכחי של כפר-הרא"ה, הרב אליעזר וייס. הוא הדין כרב דכ ליאור, שמשמש עכשיו כראש הישיבה והרב של קריית-ארבע. הרב של קריית-ארבע יכול להגיע לרבנות כתוצאה מבחירה על-ידי נשים — — —

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
אני מציע שלא לדבר על הרב מקריית-ארבע.

דב בן-מאיר (המערך):
אני מקווה שאתה מקשיב היטב למה שאני אומר.

הי"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת דנינו, כרוך טובך, היכנס, שב במקומך, ואם תרצה לקרוא קריאות כיניים, אנא עשה זאת במשורה — בכקשה.

דב בן-מאיר (המערך):
חבר הכנסת דנינו, אם אתה רוצה שאתייחס בזלזול למה שאתה דוגל בו, כפי שאתה מתייחס בזלזול למה שאני מדבר עליו — אני מוכן, יהיה לפחות שוויון.

אני רוצה לומר עוד דבר אחד: בעיר תל-אביב נבחר הרב אונטרמן על-ידי גוף בוחר שהיתה כו אשה. מה קרה במשך 30 — 40 השנים האחרונות? מה השתנה? בוודאי לא השתנה דבר בהלכה היהודית.

אני רוצה לומר לך, אדוני השר לענייני דתות, שלא יהיה אפשר לברוח מהנושא הזה של נשים במועצה הדתית; הנה, השבוע נבחרה עוד אשה למועצה הדתית ברמת-השרון. אני חושב, שכשר עליך להבין את עמדת הציבור המעוניין במחנה הדתי ורואה את הנושא הדתי כנושא חשוב במקום החברתי של מדינת ישראל: אל לך לדחוף אותנו אל הקיצוניות של שרואים בכל עניין דתי עניין שהם מלהזכירו, מי שרואים את ההתנגדות לעניין הדתי כדגל.

לכן, קודם כול אני מבקש ממך, שלא תמנה גוף בוחר שלא תהיינה בו נשים. ולפני שאתה ממנה גוף בוחר כזה, אני מבקש שנדון בנושא הזה פעם נוספת בוועדת הפנים, כדי שנלמד את הנושא ונבדוק אותו לאשורו, משום שאם תמנה עכשיו את הגוף הבוחר, לא יסתיים העניין בכך, אלא הוא ייגדר לערכאות, ותפארתה של הדת תתעמעם בעיני רבים וטובים הרוצים להמשיך להיוולד ולמות כשהפולחן הדתי מלווה אותם. לכן, אני קורא לך, להסכים לדיון הכנסת בנושא חשוב זה, לפני שתעשה צעד זה.

הי"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת דב בן-מאיר. אדוני השר לענייני דתות, בכקשה, דברי תשובה.

השר לענייני דתות ז' המר:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול, כמו שאומרים, לפרוטוקול: יש אי-דיוק בהצעה שהוצעה על-ידי חבר הכנסת דב בן-מאיר ואושרה על-ידי נשיאות הכנסת. חבר הכנסת דב בן-מאיר כתב כך: "נוכח איומו בכתב של השר לענייני דתות, שימנה את הגוף הבוחר" וכו'. קודם כול אני רוצה לקרוא בפניכם את "מכתב האיום", ולשאל איפה היה בו איום. שלחתי את המכתב לראש העיר ולראש המועצה הדתית ביום כ"ז באייר התשמ"ז, 26 במאי 1987, וכתבתי כך: "הריני להסב חשומת לבכם לחקנות בדבר בחירת רבני עיר, החשלה", סעיף 14(ג), ואני מצטט את החוק: "לא נבחרו או נתמנו חברי ועדת הבחירות, יושב-ראש ועדת הבחירות או חברי האסיפה

יחד עם המחנה הדתי ונתנה יד להקמת מערכת מפוארת של תורה ושל עבודה במדינת ישראל. התנועה הזאת הלכה יד ביד עם המחנה הדתי וידעה לפתור הרכה בעיות הקשורות בכניינה המיוחד של ארץ-ישראל. לצורך זה הוקמו מכונים משותפים, או בלעדיים לדתיים, אשר טיפלו בכעיות כמו המשמעות של היות אדם דתי וחליבה כשבת, ועיכוב האדמה בשנת שמיטה, ושמירה על מצוות עורלה: התמודדות עם בעיות הקשורות בכניין הארץ הזאת ובעיבוד האדמה בצורה המורדנית.

ואל יאמרו לנו, אדוני השר, שיש רק הלכה אחת בנושא הזה. רק לפני כמה שבועות החבר שאנשים דתיים, הדוגלים יחד עם הרבנות הראשית כדיוק, בעמדות שלך בתחום הדת, הותקפו קשות לא על-ידי חילונים, אלא על-ידי מחנה הרואה את עצמו יותר חרדי. אלה האנשים שלא רק שלא יאכלו מחשש טרפה מהצלחות שאני אניש להם בבית, אלא גם לא יאכלו מחשש טרפה מהצלחות שאתה תגיש להם בביתך, משום שהמוזן לא אושר על-ידי בית-דין צדק ואין הוא "גלאט כושר", מבחינה זו, הכעיה מסוכנת הרבה יותר.

אני, כאדם שאינו שומר מצוות, לא אמרתי מעולם למחנה הדתי, וודאי שלא לאנשי התורה, כיצד צריכה תורת ישראל להתאים את עצמה למציאות החדשה של סוף המאה ה-20. אין זה מתפקיד, וגם אינני מוסמך לכך. אני יכול רק לבוא ולומר לכם: רבותי, אנו מתקרבים לשנות ה-90, נא לתת פתרונות, כיוון שתורת ישראל היא תורה של "וחי בהם", ובכך שאתם מקפידים את ההלכה, אינכם מאפשרים לאדם מישראל לחיות עם ההלכה.

עתה, כאשר זכינו לכך שכאוניברסיטת "בר-אילן" הזינו את המחשב כמעט בכל ה"שאלות ותשובות", אפשר לראות שגיולי ההלכה של העם היהודי בכל הדורות לא שקטו מעולם על השמרים. הם העזו לשנות הלכה, הם העזו לומר בדברים, להוסיף משלהם ולומר כיצד לנהוג. אינני רוצה לקרוא בשמותיהם כי הם רבים, ומאות מהם עשו את הדבר.

ואילו החברה הישראלית, או החברה היהודית החדשה בארץ הזאת, הקימה רבנות ראשית, שהיא מממנת אותה — וכוחה של הרבנות הראשית כן לה מחוק שחוקק הבית הזה — והיא מתעלמת מחוק חשוב של שוויון המינים במדינת ישראל. הרי לא ייתכן לבוא למועצת עיריית תל-אביב ולבקש מחברות המועצה לאשר תקציב למועצה הדתית, למחלקת הכשרות, למחלקת הנישואין והגיטין ולכל יתר המחלקות, ואותן נשים, אשר מצביעות גם על משכורתן של הרב הראשי, אינן יכולות להשתתף בכחירתו של הרב הראשי, אף שיותר מ-50% מהאוכלוסייה שבה הוא יצטרך לטפל היא אוכלוסייה של נשים.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
מדוע בסיעתך אין 50% נשים?

דב בן-מאיר (המערך):
למה אתה שואל אותי בעומך ליד הדלת, היכנס, ואענה על השאלה שלך.

כפי שאמרתי, אינני רוצה להתערב, אבל אחרים התערבו, למשל "נאמני תורה ועבודה". אנשים אלה אינם אנשים שאינם שומרים מצוות. דומני שרובם ככולם אפילו מצביעים למפלגתו של השר לענייני דתות, והם כותבים בחזר שקיבלתי, שבכפר-הרא"ה בוחרים נשים וגברים כבר 30 שנה את הרב דמחא, כלומר את רב המקום. והרב שאול ישראלי, המשמש היום כדיין בבית-הדין הרבני העליון, מתנגד לנשים בגוף

מעכבות זאת, כדי שיצליחו לפעול בענייני הרבנות והדת לטובת ענייני העיר וצרכיה הרחיים.

חברי הכנסת, כשם שיש חשיבות לכך שיהיו בעיר חל"אבים, ככלל עיר, מערכות משפט, תברואה, חינוך ותרבות, כך חשוב יהיו מצויות בה מערכות של אמונה ודת, לטובת כל תושביה. ואנשי הרוח, הרבנים, ייעודם לפעול למטרה זו.

אינני רוצה ואינני רשאי להתערב במינוי הרב, אבל אני יודע שלדעת כל חלקי הציבור בעיר — מכל מקום אלה שאינם עונים או שוללים בעיקרון את הדת — יש מועמדים למשרה הראויים לאצטלה של רבה של תל-אביב, מועמדים שיכולים לתרום בתחומים שבהם תורם רב לקהילה ולחברה: הרבצת תורה, השראת אווירה יהודית, השתתפות עם האזרח בשמחתו, ניחומו בשעת אסונו, הקשבה למצוקתו, השקנת שלום במשפחה, בקהילה, בין דתיים ללא דתיים, בין עדות שונות ועדות שונות, העמקת קשרנו לעברנו היהודי, הענקת רלבנטיות לדעות שונות, הפחתת תוקנות העתיד של ייחודנו והעמקת טעם יהדותנו. ואם אכן יש מועמדים כאלה, מדוע לעכב את הבחירה שלהם? יש כמה מועמדים טובים, ואני יודע שכל חלקי הציבור בעיר אומרים שהם טובים. מדוע למנוע מהאזרחים את טובתם מסיבות שונות ומשונות?

ארדני היושבי-ראש, ארץ-ישראל זכתה בעיר קודש רבות. ראש לכולן ירושלים, ומצטרפות אליה צפת, טבריה וחברון. חל"אבים התייחדה מכל ערי ישראל בתוארה "העיר העברית הראשונה". כאשר נתנו לה מייסדיה את השם "חל-אביב", כתרנום לשם ספרו של הרצל "אלטנוילנד", הם ביקשו להקים לנו עיר עברית שמשלבת את הישן עם החדש, את המסורת עם התחייה, את העבר עם העתיד. חל-אביב, יותר מכל עיר אחרת במדינת ישראל, היא חלון הראווה של התחייה הלאומית המתחדשת שלנו, ולא רק בתחום הגשמי, גם בתחום הדתי. רבים מרבני תל-אביב בעבר הפכו להיות רבני ארץ-ישראל כולה — הרב קוק, אחריו הרבנים עוזיאל ואונטרמן, וכו' צדיקים לברכה, ויבדלו לחיים ארוכים הרב גורן והרב עובדיה יוסף שליט"א.

מתוך רצוננו להיות ממשיכי העם היהודי לדורותיו, עלינו לדאוג לשמור על המרכיבים החיוניים שלו, בכללם הרבנות, ובתוך זה בפרט הרב.

עיר גדולה כמו תל-אביב, שיש בה אלפי תחנות, מאות ואלפי מפעלים, מסעדות ובתי-אוכל, בתי-דין רבניים ומוסדות תורה, ואלפי פניות ושאלות בענייני הלכה, זקוקה באופן דחוף לרבנים שניהגו בה את חיי הדת. וכשם שאי-אפשר לעיר כלי ראש עיר, כך אי-אפשר לעיר כלי רבנים. ומאחר שתקופה ארוכה כל כך, כמעט שנה, לא הצליחו המוסדות המקומיים לבחור בגוף בוחר, החלטתי להשתמש בסמכותי כאמור, וכל מה שעשיתי — עשיתי על-פי החוק, הנזהל והסדר הטוב.

חברי הכנסת, כאמור, מקנה לי החוק את הזכות והסמכות למנות גוף בוחר לבחירת רב עיר אשכנזי, ואכן בשבוע שעבר, כפי שאמרתי, כשראיתי שכלו כל הקצין, נועצתי באנשים מעיריית תל-אביב — מהמועצה הדתית שם, והשתמשתי בסמכותי זו ומיניתי 20 נציגים לגוף הבחור, מתוכם 10 נציגים מעיריית תל-אביב ו-10 נציגים מהמועצה הדתית.

דב בן-מאיר (המערך):

כמה נשים יש בגוף הבחור?

השר לענייני דתות ז' המר:

אני לא שואל אף אחד מכך כמה נשים אתם הכנסתם לממשלה ולכנסת. כפי שבחרנו. גם אתם לא בחרתם אשה

הבוחרת, ולא נבחרו גם תוך 15 יום מהיום ששר הדתות דרש זאת בכתב ממי שחייב לבוחרם או למנותם, רשאי שר הדתות למנות את בעלי התפקידים". עד כאן ציטטתי את החוק. והוספתי: "עם כניסתי לתפקיד, פניתי אליכם בכתב" — והכוונה היא למכתב ששלחתי שמונה חודשים קודם לכן — יובו הודעתי כי יש צורך דחוף בבחירת רב עיר אשכנזי לתל-אביב, שהי עיר גדולה כתל-אביב זקוקה לכך". זה סוף המכתב.

אינני יודע איהו איום יש במכתב זה. יש בו ציטוט חוק, הפניית חשומת הלב למכתב שלי מלפני שמונה חודשים ובקשה שימלאו את חובתם וימנו את הוועדות שבחורות את הרב. אני חושב שלא היה פה שום איום.

דב בן-מאיר (המערך):

ארדני השר — — —

השר לענייני דתות ז' המר:

אני אינני מתחמק מהעניין.

דב בן-מאיר (המערך):

פעם אמר לי מורה בבית-ספר: אני מבקש ממך לעזוב את הכיתה. אמרתי: אם המורה מבקש, אני יכול גם שלא לעזוב. הוא אמר: כן, אבל כל בקשה שלי היא פקודה.

היו"ר א' נחמיאס:

הוא לא אמר את זה, הוא אמר שהוא ציטט את החוק, ושמונה חודשים קודם לכן הוא פנה לעירייה.

דב בן-מאיר (המערך):

אתה מצטט את החוק.

השר לענייני דתות ז' המר:

אתה חושב ששר לא צריך לצטט את החוק או לא צריך לקיים חוק?

דב בן-מאיר (המערך):

זה איום.

השר לענייני דתות ז' המר:

הכנסת חשופה אם זה איום, אבל זה לא חשוב, זה רק עניין של סגנון. אמרתי זאת לפרוטוקול. יגיש לגופו של עניין.

חברי הכנסת, לפני יותר משנה, בכ"ז באלול התשמ"ז, 30 באוגוסט 1986, פרסם קודמי בתפקיד, ד"ר יוסף בורג, ב"ליקוט הפרסומים" הודעה בדבר הצורך למנות רב ראשי אשכנזי לתל-אביב-יפו. כאמור, עם כניסתי לתפקיד פניתי והודעתי לעיריית תל-אביב ולמועצה הדתית שם על חובתן על-פי החוק להקים ועדת בחירות לצורך בחירת הרב. משלא נעשה הדבר הפניתי, כעבור חצי שנה, בכ"ז אייר התשמ"ז, את תשומת לבם לחוק, זה "מכתב האיום". ואומנם כן, מאחר שעברו מאז כחמישה שבועות — והחוק קובע 15 יום — ומאחר שכפי שצינתי מדובר כבר בשנה, או בשמונה חודשים ושישה שבועות, ולא נענית, החלטתי להשתמש בסמכות שהוטלה עלי על-פי החוק ולמנות את נציגי עיריית תל-אביב והמועצה הדתית לאספה הבחורת.

ארדני היושבי-ראש, נכון, אני מודה שאני מאמין שיש חשיבות לבחירת רב אשכנזי בעיר תל-אביב. אני שמח גם לציין שקיבלנו, אני וראש העיר ואחרים, מכתב מהרב הספרדי של תל-אביב, אישיות נעלה ומיוחסת במינה, הרב חיים דוד הלוי, שכתב אלי ואל ראש העיר לפני כחמישה חודשים מכתב וכו' — כלשונו — "הוא מבקש מאוד לעשות את כל הניתן כדי להחיש את בחירת הרב האשכנזי ולסלק את אבני הנגף אשר

בתל-אביב. אינני נכנס לצד העקרוני של העניין. בחרתי אנשים המייצגים את מגוון — — —

דב בן-מאיר (המערך):

השר לענייני דתות ז' המר:

מייד אסביר. תן לי רק לגמור. 10 נציגי בתי-הכנסת ייבחרו כמקובל על-ידי בתי-הכנסת בתל-אביב-יפו. השיקולים שהנחו אותי היו שיקולים ענייניים בלבד, של התאמת המועמדים לתפקיד החשוב והאחראי הזה. תוך מתן משקל גם ליחסי הכוחות הפוליטיים, לפי שהם באים לידי ביטוי במועצת עיריית תל-אביב, ותוך מתן משקל גם לאופן שבו מקובל והיה מקובל לבחור מועמדים לגוף הכומר. אני אומר לחברי הכנסת: שיקולי היו ענייניים.

לכן, ומאחר שהדבר כבר נעשה, ומאחר שאינני יודע-מנין לקח חבר הכנסת בן-מאיר את האפשרות שעותרים יפנו לבג"ץ, ומאחר שאני גם מסופק אם זה תפקידה של הכנסת לדאוג לפניות לבג"ץ, רציתי לבקש שהכנסת תסיר את ההצעה מסדר-היום. לפי דעתי היא לא היתה צריכה להתערב כזה. אבל שמעתי שהקואליציה קבעה שצריך להעביר את ההצעה לוועדה, ואני מסכים לכך.

דב בן-מאיר (המערך):
אדוני השר, האם מותר לי לשאול אותך שאלה?

השר לענייני דתות ז' המר:
לשאל. כן. לגבי התשובה — אני אשקול אם לענות.

היו"ר א' נחמיאס:
וכל זה נעשה כלי היתר של היושב-ראש? אתה מבקש לשאול והוא מסכים להשיב, כלי רשותו של היושב-ראש?

השר לענייני דתות ז' המר:
אני מסכים רק אם היושב-ראש מסכים.

בני שליטא (הליכוד):
זה סכסוך במסגרת נשיאות הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:
בבקשה, חבר הכנסת בן-מאיר.

דב בן-מאיר (המערך):
כאשר במפר"ל לא הסתדרו לגבי השאלה מי יהיה הרב הראשי בתל-אביב, שמונה שנים, או 12 שנים, לא היה רב.

השר לענייני דתות ז' המר:
מתי?

דב בן-מאיר (המערך):
לפני שמינו את הרב ידידיה פרנקל.

השר לענייני דתות ז' המר:
מתי זה היה?

דוד מגן (הליכוד):
בשנות ה-70.

השר לענייני דתות ז' המר:
המפר"ל נמצאת עכשיו במצב של שיקום, לכן היא מזרזת עניינים.

דב בן-מאיר (המערך):
עובדה שאז זה לא הפריע.

השר לענייני דתות ז' המר:

אינני יודע, אני לא הייתי אז שר הדתות ולא היה בידי לעשות את זה. משהיה בידי — עשיתי.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני השר לענייני דתות. הצעה אחרת לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינר — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום, ואני רוצה לומר מדוע. חבר הכנסת בן-מאיר, אין בינינו שום חילוקי דעות לגבי העובדה שצריכות להיות נשים באספה הבוחרת. אני רוצה רק לציין, שזה עניינה של מועצת עיריית תל-אביב, והיא עוד לא דנה כלל בנושא. כל פעם שהנושא הזה עולה על סדר-היום, יש איזו סחבת ואיזו קואליציה של ליכוד-מערך, ודוחים את הדיון. אני חושב שזה עניינה של מועצת עיריית תל-אביב לדון בנושא הזה, דיון שלא התקיים עד היום. ולא הייתי רוצה שיכתיבו לנו כיצד לנהוג, לא שר הדתות, ובדו"א לא הכנסת, שכן אחרי שהעניין יעבור לוועדה, יכולה עוד הוועדה להמליץ שלא צריך לבחור נשים. גם זה יכול לקרות.

הייתי רוצה שהעניין הזה יתברר במועצת עיריית תל-אביב. בתל-אביב גרים התושבים שצריכים לקבל את השידווחים הדתיים, והם צריכים לקבל — אם הם באמת חפצים בכך, אינני חושב שהם חפצים בכך — שני רבנים. אני חושב שתל-אביב היתה יכולה להסתדר יפה מאוד עם רב אחד, ולא חשוב לי אם הוא אשכנזי או ספרדי. אני אשמח מאוד אם בתל-אביב יהיה רק רב ספרדי אחד ובכל מדינת ישראל יהיה רק רב אחד. לכל עיר.

אבל, אני רוצה להגיד לשר הדתות, שאני מוטרד מאוד ממה שהוא אמר. הוא אמר: הוא מפעיל את סמכותו מפני שהעירייה טרם הצליחה להגיע להסדר. אני מבקש שחבר הכנסת דב בן-מאיר וחברי כנסת אחרים ישימו לב לדבר הזה: בעיה זו היא בעיה מוניציפלית מובהקת, בעיה שבני העיר צריכים, דרך נציגיהם הנבחרים, להחליט עליה, וכמקום זה בא שר הדתות וממנה מלמעלה. לא צריך להתחשב כלל בבעיות. אני בטוח ששר הדתות יעשה את זה, אבל בעצם הוא יהיה משוחרר מעשיית הדבר. האם אתה חושב כאמת שזו תהיה ועדה שאפשר יהיה לקבל אותה, שלא תעורר ויכוח, ושלא יפנו לבית-הדין הגבוה לעדף אם לא יהיו מרוצים מהרשימה הזאת? אני חושב שאתה עושה טעות שאתה מתערב בדבר הזה. תן לתושבי תל-אביב, דרך נציגיהם, להתמודד על הבעיה הזאת ולהגיע להחלטה אם הם רוצים למנות נשים. הרי אתה לא ממנה נשים ואתה עוד לא קיימת את הדבר שהבטחת: לחפש דרך לקדם את בחירתן של הנשים האלה. לכן אני אומר: רק אם תל-אביב לא תצליח במשימה הזאת ותיכשל, יש מקום לכך שהכנסת תתערב בדבר הזה. אני חושש ממעורבות פוליטית כלל-ארצית בעניינים שהיו צריכים להיות מוכרעים במועצת עיריית תל-אביב, ולכן אני מציע להסיר את ההצעה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. חבר הכנסת דב בן-מאיר, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

דב בן-מאיר (המערך):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:

כפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הצעתו של חבר הכנסת דב בן-מאיר לוועדה: השנייה — להסירה מעל

סדר-היום. מי בעד העברת הנושא לוועדה? מי בעד ההסרה מעל סדר-היום?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

יח. הצעת חוק ערי פיתוח, התשמ"ז — 1987*

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו ניגשים להצעת חוק תג"א: הצעת חוק ערי פיתוח, התשמ"ז — 1987. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, במשך כל תקופת כהונתה של ממשלת האחדות הלאומית לא השכילה ולא הצליחה הממשלה לטפל בבעיותיהן של ערי הפיתוח. אפילו ניסיון לכינון ועדת שרים לענייני ערי הפיתוח לא נעשה, וכך הולכות ונחלשות לנגד עינינו ערי הפיתוח, בניגוד למצע ולאושיות שעליהן כוננה הממשלה.

אדוני היושב-ראש, רק באוקטובר שעבר אישרה הכנסת את הקמתה של הממשלה על בסיס קווי היסוד, ובהם סעיף 17, האומר: "המדיניות הכלכלית-חברתית תפעל לעידודם של אזורי התיישבות ברחבי הארץ וערי הפיתוח ולהרחבתם, לחלוקה צודקת של הנטל בין חלקי הציבור ולקיום תקין של מערכות החינוך, הבריאות והדיוור". אני קובע, כי הממשלה נכשלה במשימתה לצקת תוכן של ממש לכוננות המוצהרות שלה. במציאות, על רקע תופעת ההגירה השלילית הפוקדת בימים אלה את ערי הפיתוח, נעשה מצבן של ערים אלו מעורער וקשה.

על כן, חברי הכנסת, הנחתו בפניכם את הצעת חוק ערי הפיתוח למען תושבי ערי הפיתוח ורווחתם. מטרתו של החוק הזה היא לעודד התיישבות, פיתוח וקידום חברתי וכלכלי בערי הפיתוח.

לענין חוק זה, עיר פיתוח היא עיר בגולן, בגליל, בשומרון, ביהודה ובנגב, אשר רוב תושביה הם יוצאי צבא, והיא הוכרה על-ידי ועדת השרים כעיר פיתוח.

הממשלה — כך מציין אני בעיקר החוק — תקים ועדת שרים לקידום ענייני ערי הפיתוח. בוועדה זו יכהנו, כמובן, שר התעשייה והמסחר, שר הכלכלה והתכנון, שר העבודה והרווחה, שר הבינוי והשיכון ושר הפנים. אפשר יהיה לשנות את רשימת ערי הפיתוח, וחברי הכנסת יודעים כי אין היום בממשלה רשימה מוגדרת של ערי פיתוח. כל שר רואה את קבוצת ערי הפיתוח לפי רצונו, או לפי השקפותיו, והצעת החוק אומרת כי הרשימה הזאת תיקבע על-ידי ועדת השרים, ועדת השרים יכולה גם לשנות מעת לעת את רשימת ערי הפיתוח לפי ההתפתחויות בשטח: ערים שתתחזקנה ותצאנה למרחב, תוצאנה מטבע הדברים מהרשימה, וישובים אשר תפקוד אותם, חלילה, חולשה יהיו וזקוקים לסיוע ולעידוד לפי רוח הצעת החוק הזאת יוכלו להיכלל ברשימה לפי החלטת הוועדה.

בעיקר החוק אני מוכיר גם את הסיוע לשלטון המקומי בערים אלה, וכדי לעודד את עצמאות השלטון המקומי, הרשות המקומית, הצעתי כי רשות מקומית אשר תצטיין בגביית

החובות הפנימיים ובגביית המסים — תופעה לא נפוצה במציאות דהיום — אותה רשות תקבל מענק עידוד מהממשלה כשיעור ההכנסות שיהיו לה מהארנונה.

ברור לכולנו כי התעסוקה, הדיוור והחינוך הם הנושאים המעסיקים את ראשי ערי הפיתוח והם הנושאים המטרידים את מנוחתם של התושבים ביישובים הללו. על כן יש לעשות, על-פי חוק, לעידוד התעשייה, כל מפעל קיים, או מפעל שיוקם בעיר פיתוח ומעסיק למעלה מ-20 עובדים יוכר אוטומטית כמפעל מאושר לצורך חוק עידוד השקעות הון, התשי"ט — 1959.

בסעיף 7 להצעת החוק אני מתכוון לנסות ולעודד את העלייה לערים אלה, ואני מציע כי מי שיעתיק את מקום מגוריו הקבוע לעיר פיתוח יקבל מענק העברה. הסכום שייקבע כמענק העברה יהיה, כמובן, צמוד למדד.

במקביל, לתושבי ערי הפיתוח, במיוחד לאלה העוברים מריוור בשכירות, במיוחד לזוגות צעירים, וכמובן לאנשים העוברים ממרכז הארץ ורוכשים דירה בעיר פיתוח — לפי הצעתי יהיו אותם אנשים זכאים לקבל הלוואה ממשלתית, מה שאנו קוראים משכנתה, לצורך רכישת הדירה, בסכום שייקבע על-ידי ועדת השרים. ההלוואה תהיה בתנאים שתקבע ועדת השרים לענין ערי הפיתוח, ומובן שכל קבוצת ערי פיתוח, מתוך המדיניות לעודד התיישבות בהן, תזכה למשכנתאות גדולות.

אדוני היושב-ראש, הצעתי גם הקלות בתחום מס ההכנסה, תופעה הקיימת היום בחלק מערי הפיתוח. אנחנו מכירים את התופעה הכוללת בתחום הקלות במסוי באילת, לאחרונה גם במצפה-רמון, ואני חושב שהמודל המוצלח הזה צריך להיות מועתק לכל קבוצת ערי הפיתוח. כך שבשום מקרה, בשום תנאי, מס ההכנסה של תושב עיר פיתוח לא יעלה על 30% מהכנסתו החייבת במס.

תחום החינוך ידוע לכולנו כענין פרוכלמטי באזורים מסוימים בארץ. זה תחום הראוי לעידוד ממלכתי. מעבר להצעות המפורטות בסעיפים 10, 11 ו-12 של הצעתי, הרנים בענין קצבאות לידים, חינוך בגני-ילדים, חינוך יסודי ותיכוני — אני מבקש להשמיט בפני המליאה את הסעיף הדן בחינוך במסודות להשכלה גבוהה, הלא הוא סעיף 13. בסעיף זה אני כותב, כי תושב עיר פיתוח הרוכש השכלה גבוהה כמוסד המוכר על-פי חוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח — 1958, יהיה זכאי לכיסוי מלוא שכר לימוד על-ידי המדינה כמשך שלוש שנות לימודיו הראשונות. זאת, כל עוד אינו מקבל מלגה לימודים מכל מקור אחר. אני מתכוון לכך שסעיף זה יבוא במקום חוק שאינו, במקום כוונה מוצהרת שאין לה תוכן במציאות, שתושבי ערי הפיתוח יוכלו לרכוש השכלה גבוהה חינם.

השנייה והשלישית מהר ככל האפשר וייכנס לתוקפו. ערי הפיתוח ותושביהן נמצאים במצוקה, ואנו נדרשים לעשות מהר את מה שמוצע בחוק למענם.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן.

אין טעם לפרט את שאר הסעיפים, אם הכנסת תאשר את העברת הצעת החוק הזאת לוועדת הפנים, אני אפרט אותם בעת הדין בוועדה.

אני מבקש את תמיכת הכנסת באישור החוק בקריאה טרומית, ומקווה כי הוא יזכה לסיוע כל המעורבים, כל השרים ורוב חברי הכנסת, כך שיעבור את הקריאה הראשונה.

י"ט. הצעת חוק. ערי פיתוח ותושביהן, התשמ"ז — 1987*

(הצעת חבר הכנסת י' ארצי)

בהשקעות כחשמלית וכחשמלית לתיעוש, השוואת תנאים המוענקים על-ידי משרד החינוך בתחום הסיוע לפרטים ולחברות. קבלת עיקרון זה ויישומה הלכה למעשה ישימו קץ להתפתחות כלתי הוגנת ולאפליה בין תושבי שני חלקי ארץ אלה.

לשם כך צריך גם לפענח אחת ולחמיד את חידת ההקצבות היראליות המרענקות ליהודה ולשומרון. כתשובה על פניית החזרות השיבו לי אנשי משרד האוצר, שלהם ידועה רק החלוקה הכללית של התקציבים. מה וכמה מוזרם לכל אזור בארץ — את זאת צריך לשאול באגף החשב הכללי, המפקח על כל ההוצאות הספציפיות של כל משרד ומשרד. מתוך תקווה שהצעתו תועבר לוועדת הכספים, אעמוד על כך שהחשב יעשה אקסטרפולציה — הפרדה של סעיפי ההוצאה ביהודה ובשומרון, וכך נגיע אולי לתמונה התקציבית המלאה והמדויקת.

מטרת הצעתי היא אפוא להשוות את התנאים בין שני החלקים בארץ, ועל-ידי כך להגביר את תחושת השוויון של תושבי עיירות הפיתוח.

אני מבקש לקבל את הצעתי ולהעבירה לוועדת הכספים לדין מוקדם. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

בבקשה, אדוני סגן שר האוצר.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהצעתו של חבר הכנסת דוד מגן יש הגדרה כוללת רחבה ומעורפלת ל"עיר פיתוח", הכוללת בתוכה גם יישובים שכיום אינם ערי פיתוח, ולדעת האוצר, אין הצדקה עניינית לראות אותם ככאלה.

דוד מגן (הליכוד):

מניין אתה לוקח את זה? אני אומר בפירוש, שהממשלה היא שתקבע מה הן ערי הפיתוח. ועדת השרים תקבע זאת.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כשאתה מגדיר "עיר פיתוח" ולא נותן בה סימנים כרוזים, הגדרתך כוללת.

דוד מגן (הליכוד):

אני אומר שהממשלה תקבע.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

ההחייבות למשוך "עיר פיתוח" אינה מוגדרת בהצעתך בהגדרה ברורה המסווגת ערי פיתוח לעומת יישובים אחרים.

דוד מגן (הליכוד):

אני חושב שהיא ברורה.

היו"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים להצעת חוק ערי פיתוח ותושביהן, התשמ"ז — 1987, מט' תפ"ב, של חבר הכנסת יצחק ארצי. בבקשה.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק ערי הפיתוח שאני מגיש היום נובעת מהרצון לחוק את ערי הפיתוח ולהסיר מכשול העומד היום בדרך.

400,000 איש חיים היום ב-25 עיירות פיתוח. זאת יצירה ישראלית מקורית, פרי מאמציהם וחזונו של עולים חדשים, שהגיעו אלינו ממרחקים בשנים הראשונות של קיום המדינה. כמסגרת מדינית הקליטה, 582,000 עולים שהגיעו ארצה בין השנים 1949 ל-1951, נשלחו למקומות שסומנו על המפה, ונאמר להם: כאן יוקם יישוב. ואכן, יישובים קמו והיו.

מהפכה טוטלית דמוגרפית, חברתית, תרבותית, אירעה ביישובים אלה ב-30 השנים שחלפו. היום פועלת בהם מערכת חינוך לתפארת. המתגוררים ומרכזי התרבות שהוקמו מעודדים צמיחה תרבותית ויצירה תרבותית. טוב ונעים לחיות היום בעיירות הפיתוח.

אומנם, משבר היציבות פגע בהן קשה יותר מאשר בשאר המקומות בארץ. שיעור האבטלה בעיירות הפיתוח היה גבוה יותר מאשר במקומות אחרים. אבל, גם משבר זה הולך וחולף. עם זאת, קיימת כמלוא החריפות בעיית עתידם של יישובים אלה. רבים מהם מתבססים על מפעל תעשייתי מרכזי אחד, ההופך את התעסוקה לחדגונית. אין בה תשובה על צורכי הדור הצעיר החדר מבתי-ספר שרמתם גבוהה ומאוניברסיטאות ואינו מוצא מקום לבנות את עתידו המקצועי והמשפחתי באזורי הפיתוח.

הסכול בני הדור הצעיר בעיירות הפיתוח נובע במידה גדולה גם מהאפליה התקציבית של עיירות הפיתוח לעומת יישובי יהודה ושומרון. מסטטיסטיקה שפורסמה על-ידי החוקר מירון כבנישתי אנו למדים על אפליה בולטת בנוגע למענק הממשלתי פר-גולגולת הניתן בשני האזורים: בארץ מגיע מענק זה ל-626 דולר, ואילו בשלומי המענק הוא מחצית הסכום בערך — 331 דולר.

כיוון הצעתי שונה מזה של חבר הכנסת דוד מגן. אני רוצה לחקוף את הנושא מזווית אחרת. הסעיף המרכזי בהצעתי אומר: כל הנחה, סיוע או הטבה הניתנים לתושב של עיר פיתוח, או למחייב בה, לא תפתח מהטיב ומההיקף של הטבה הניתנת לתושב בעל תנאים דומים ביהודה ובשומרון.

הצעתי מציינת בצורה ספציפית שוויון בתנאי ההשתכנות,

כני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב ראש, חבר הכנסת, אני משתמש בזכות פרלמנטרית חוקית כדי לעלות ולומר: ההצעות טובות ומשובחות, אבל אני רוצה להזכיר לבית הזה שממשלת ישראל, במצבה האימפוטנטי הקשה ביותר, אינה מסוגלת להקים ועדת שרים לערי הפיתוח.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת בני שליטא, אי אפשר לדבר על משהו כלשון נקבה ולומר שהוא אימפוטנט. הלשון אינה סובלת זאת וגם לא ההיגיון.

כני שליטא (הליכוד):

תתפלא שגם דברים כאלה ישנם.

ובכן רציתי להזכיר לבית, שאין עדיין ועדת שרים לערי פיתוח, ובהצעה זאת מדברים אנו גבוהה גבוהה על ערי הפיתוח, ואיננו יודעים מי היא עיר פיתוח ומי אינה עיר פיתוח. הממשלה איננה מסוגלת להתאחד בהסכמה על שאלה זו, הממשלה אינה יושבת, אין שום דיון רציני על הכעיות של ערי הפיתוח, לאיש לא אכפת, איש אינו מתעניין, ממשלה זו, ממשלת האחדות הלאומית שהצליחה לקיים רוטציה כל כך יפה בראשות הממשלה, אינה מסוגלת לקיים רוטציה — שהצעת לקיימה כבר מזמן — בראשות הוועדה לערי פיתוח, כדי שתהיה ועדה לשמה, וכדי שערי הפיתוח לא יפסידו.

היום בא אני לחבר את קלונן של ערי הפיתוח, את קלונם של היישובים שאין להם רואג עד היום. הממשלה אינה מסוגלת לבצע, ואני, כחבר הקואליציה, מתבייש בכך.

היו"ר ד' בן-מאיר:

ובכן, אנחנו עוברים להצבעה, מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת דוד מגן לוועדה, כפי שתקבע ועדת הכנסת? מי נגד? אין נגד.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק ערי פיתוח, התשמ"ז—1987, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

ובכן, אני מבקש מסגנית מזכיר הכנסת לבקש מוועדת הכנסת להכריע בשאלת הוועדה שאליה יש להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת דוד מגן.

מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת יצחק ארצי לוועדת הכנסת? מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת הכנסת — רוב
נגד — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק ערי פיתוח ותושביהן, התשמ"ז—1987, לדיון מוקדם בוועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

ובכן הצעה זאת עוברת לוועדת הכנסת להכנה לקריאה ראשונה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

ההצעה אינה מבחינה בין סוגים שונים של ערי פיתוח מבחינת מצבן הכלכלי והמרחק שלהן ממרכז הארץ. האוצר סבור, שיש מקום לדיפרנציאציה במתן ההטבות על-פי סוג האזור ובעיותיו המיוחדות.

יש לשמור על גמישות הממשלה בהחלטתה להעניק את ההטבות לערי הפיתוח על-פי מצבן בהווה ובהתחשב בהיבטים התקציביים הכלל-משקיים.

הצעתו של חבר הכנסת ארצי מעגנת בעקיפין הטבות, הניתנות כיום במסגרת המדיניות הממשלתית, כהטבות מכוח חוק. יש לשמור על הגמישות הקיימת במערכת, כדי שזו תוכל להתאים את עצמה להתפתחויות בערי הפיתוח ולהיבטים התקציביים הכלל-משקיים.

הצעת החוק של חבר הכנסת מגן כוללת הטבות שונות נוספות על הקיים היום, הטבות שתרומתן לא הוכחה בעבר כאפקטיבית. כך, למשל, סעיף 6 בהצעת החוק עלול לגרום להקמת מפעלים כושלים בערי פיתוח, והוא מתעלם מהקריטריונים הקיימים היום במרכז ההשקעות, המעודדים הקמת מפעלים איתנים באותם אזורים.

אני רוצה רק להצביע על הדוגמה של אירלנד, שבה מדיניות ההטבות המפליגות גרמה להקמת מפעלים רבים, וכאשר הסתיים מתן ההטבות, הסתלקו בעלי המפעלים מאירלנד והשאירו אותה חשופה.

להצעות יש השלכות תקציביות מרחיקות לכת, ואת היקפן קשה לאמוד. ההיגיון הטמון בהן אינו ברור לגמרי, למשל, מענק ארנונה כמוצע בסעיף 5 להצעת החוק של חבר הכנסת דוד מגן.

עם זאת, איני רוצה להציע לכנסת, שהצעה הנוגעת לערי הפיתוח ותושביהן תוסר מסדר-היום. לכן אני מציע, שההצעה תיבחן בדיון מוקדם בוועדת הכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ארצי, אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדת הכנסת?

יצחק ארצי (המערך):

אני מסכים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דוד מגן, אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדת הכנסת?

דוד מגן (הליכוד):

אני רוצה רק להעיר הערה. גם חבר הכנסת ארצי הדגיש, שיש הבדל מהותי בין הצעתו לבין הצעתי. הצעתו נושאת אופי כלכלי יותר, והוא ביקש להעביר אותה לדיון בוועדת הכנסת, ואילו בהצעת החוק שלי צריך לראות את האספקט של מעמד ערי הפיתוח כחוק מערכת השלטון המקומי. לכן אני מבקש להעביר את הצעתי לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אם כך הדבר, נצטרך להעביר את העניין לוועדת הכנסת, והיא תחליט באיזו ועדה תידון הצעת החוק. יש פה שתי הצעות נפרדות.

לחבר הכנסת בני שליטא יש הצעה אחרת לגבי הצעת החוק של חבר הכנסת יצחק ארצי. בבקשה, במסגרת שלוש דקות.

כ. הצעות לסדר-היום

איום בהשבת המשק הציבורי

היו"ר ד' בן-מאיר: אדוני היושב-ראש, ציפיתי שההסתדרות והממשלה ישובו ליד שולחן הדיונים כדי לנסות למצוא הסדר במטרה להגיע לחברה שוויונית, לצמצם את הפער הזועק לשמים בין העשירון העליון לעשירון התחתון, אבל לא כדי לקחת עובדים העובדים בדירוג האחד ולהשתמש בהם כנשק כלפי המדינה. דבר זה היה תורם בוודאי לפתרון הבעיה ולא לקיום השביתה.

חברי הכנסת, אי אפשר לטמון את הראש בחול ולומר להסתדרות — כאשר רואים פער אדיר בין העשירונים — לשבת בשקט, או לומר לעובדים שתוספת שכר תגרום זעזוע למשק, כי הם רואים מהו הפער. כנגד זה, אין גם בפי ההסתדרות חשבה לעובדים בעלי משפחות שמשכורתם נעה בין 500 ל-600 שקלים חדשים, לעומת 8,500 שקלים חדשים. זהו פער בלתי נסבל, ולכן הכנסת צריכה לדרון ולחשוב מה לעשות כדי שהפער הזה יצטמצם ולא יגדל.

רמת השכר הממוצע בתעשייה, אדוני סגן השר, היא גבוהה מאוד בהשוואה לענפים אחרים. האי-שוויון בחלוקת ההכנסות יוצר קבוצות עובדים גדולות ששכרן נמוך ביותר. נתון זה מחזק ומדברן תביעת ההסתדרות להגדיל את שכר עובדי המגזר הציבורי. הוא גם מדברן את העובדים להתנער מאחריות ולקיים את השביתה. אני מניח שעובדים רבים שובחים לא מתוך אהבה או מתוך רצון, אלא כתוצאה מן המצב שאליו נקלעו.

חברי הכנסת, השכבה הגיהולית נהנית מרמת הכנסה גבוהה מאוד, והשוויון בשכר המנהלים בכל הענפים מבטא אולי מצב שבו אין שכר ועונש. אין נתונים שכר לפי העבודה, ונתונים שכר לפי דבר אחר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

"דבר אחר" הוא מושג מסוכן מאוד.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

נכון, בגלל זה הדגשתי שזה דבר אחר, שזה מסוכן.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע:

1. לקרוא מעל כמה זאת להסתדרות, לאוצר ולממשלה להפסיק להתחפר בעמדותיהם. הן לא לטובת המשק ולא לטובת העובדים.

2. להכריז על אי-שימוש בנשק השביתה בתקופה שבה מתנהל משא-ומתן.

3. לשבת לשולחן הדיונים ולנסות למצוא את הדרך להקטנת האי-שוויון והפער הגדול והולך בין העובדים.

4. לשבת ולדרון ברציפות ולא להפסיק את הדיונים עד שיימצא הסדר מתקבל על הרצף לטובת העובדים ולטובת המשק. זאת טובה המדינה, טובה המדינה לטובת העובדים.

אני מאמין שההסתדרות, העובדים והממשלה ימצאו את הדרך הטובה ביותר להסדר, ואני גם בטוח שכל אלה שהזכרתי אינם מעוניינים באי-יציבות המשק, ובוודאי לא בפירוק המפעלים. אם נדון על כך ככנסת היום — נבוא על שכרנו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

היו"ר ד' בן-מאיר: אנו עובדים עכשיו להצעות לסדר-היום מס' 5946, 5954, 5956, 5968, 9569 ו-5970 בנושא: איום בהשבת המשק הציבורי. יתחיל חבר הכנסת דוד דנינו. בבקשה, ואחריו — חבר הכנסת מתתיהו פלד, ובהיעדרו — חבר הכנסת רפאל איתן.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן השר, השביתה שהתחילה היום ונכראה תימשך כיום ראשון אינה מקובלת על סיעתי. השביתה היא אומנם אמצעי מקובל לניהול מאבק להטבת שכרם של העובדים; השביתה היא דרך לגיטימית לחיזוק שכר המקופחים — אבל, אדוני היושב-ראש, לא תמיד השביתה מועילה. בדרך כלל אין היא תורמת לקיום חברה שוויונית, אך לדבר אחר היא בוודאי תורמת: לאי-שוויון ולנוק להחברה ולמשק.

המשק שלנו נמצא במצב של התייצבות, או התחיל להתייצב. המשק זקוק לשקט תעשייתי, שקט שהביא ויביא, בעזרת השם, להבראת המשק ולצמיחתו.

אדוני היושב-ראש, ההסתדרות, הממשלה, ציבור העובדים והציבור בכללו תרמו הרבה ליציבות המשק ולכלכלת ישראל. ארבעת הגורמים שהזכרתי חייבים לנהוג באיפוק, לחפש דרכים, להגיע להסדר ולא לזעזוע את המשק.

אני קורא מעל כמה זו לאוצר ולהסתדרות להפסיק להתכצר בעמדותיהם, התבצרות בעמדות היא מסוכנת ועלולה לגרום נזק חמור למשק ולחברה וסבל רב לנוקשים לשירותים שיושבתו.

אדוני היושב-ראש, השביתה הקיפה היום את לשכות הבריאות, הדואר, הרכבת, אגפי המסים, מע"ץ, מנהלים במינהל מקרקעי ישראל, לשכות משרד הפנים, כתי-המשפט, כתי-הדין רבניים והביטוח הלאומי. השביתה הזאת גרמה סבל לאזרחים רבים, ובמיוחד לכמה אזרחים שקיבלו הסכמה של מעבידים להעסקתם דיוקא היום, וכתוצאה משביתה זו נבצר מהם להתחיל בעבודה, ומי יודע אם מחר לא יידחו על הסף ויישארו ללא עבודה. ודאי הוא שהשביתה גרמה נזק כספי גם לקופת המדינה.

אני מבין לרווחם של אלה שהחליטו שלא להשתתף בשביתה. אני מבין גם את מניעיהם, כמובן לא את כולם. יש כינים מי שעשו זאת מסיבות הומניות, לדוגמה: האחיות העובדות הסוציאליות, העובדים במקצועות רפואיים, שמשכורתם זהה או מתקרבת למשכורת בדירוג אחיד. אבל אינני מבין את האחרים, אשר עשו זאת כנראה עקב מה שפורסם בעיתונות בימים האחרונים.

שלשום פורסמה משכורתם של עובדי הצמרת בחברות ממשלתיות, בתעשייה, בבנקים, בהסתדרות וברוב מוסדות המשק הכלכליים. רבותי חברי הכנסת, מהי משכורתם? — 8,500 שקלים חדשים לחודש, לא פחות ולא יותר, וזאת פרט לאש"ל שהם מקבלים.

יתירה מזאת, אותם חברות ומוסדות תעשייתיים, כאשר הם מתמוטטים — וראינו זאת השנה — באים לממשלה ולכנסת בבקשה להצילם, ומצילים אותם.

שנית, חייבים לתת לנו תשובה על השאלה, מנין נוכל לקחת כסף לתוספות גולביות כל כך גדולות? אילו היתה ההסתדרות אומרת לנו: קצץ בזה והעבר לבאן — הייתי מבין. אבל ארגון אחראי כמו ההסתדרות — ואני משתמש במלה "אחראי" בלא לעג, אני חושב שההסתדרות תרמה תרומה עצומה למאבק למען ייצוב המשק — חייב לתת לנו את התשובה, כיצד מרבעים את המעגל הזה וכיצד מעגלים את הריבוע הזה.

על שתי השאלות האלה — לשם מה יש להשביט את המשק הציבורי בעיצומו של משא-ומתן, ומנין יילקח הכסף — לא קיבלנו תשובה.

אני רוצה לומר, שמבחינתי יש כמה פתרונות אפשריים. קודם כול, אנתנו חייבים לתקן עיוותים שנוצרו לגבי בעלי השכר הנמוך. צריך לשלם את הדגש במקומות מסוימים, שבהם נוצרו עיוותים אלה.

שנית, יש בהחלט מגורים רחבים של שירות המדינה שאפשר להיטיב את שכר העובדים בהם על-ידי הרצאתם משירות המדינה והפיכתם לרשות עצמאית או לחברה ממשלתית. זה הכיוון שבו הלכו כרשות הנמלים, ברשות נמלי התעופה, בחברת הבזק וברשות הדואר. בכל המקומות, אדוני היושבי-ראש, יש סיפור של הצלחה משתי הבחינות, גם מבחינת ההתייעלות וגם מבחינת שיפור תנאי השכר.

אומרים שרשות השידור אינה סיפור הצלחה. רשות השידור יוצאת דופן בכך שהיא אינה אמורה להתקיים על-פי הכנסות שמתקבלות בשוק המסחרי. היא כעצם גובה אגרות. היא יוצאת הדופן. כל הרשויות האחרות חייבות לתת שירות

היור"ד בן-מאיר:

שם יש גם סיבות נוספות.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

כן, והסיבה העיקרית היא סיבת המונופולין. מקום שיש בו מונופולין, יש עיוות. זו, על כל פנים, השקפת עולמי.

אומר עכשיו את הפתרון האחרון שכרצוני לציין, ובזאת אני פונה אל סגן שר האוצר: לדעתי, הפתרון הוא צמצום מספר העובדים והעלאה שכרם. אילו הייתי שר אוצר, הייתי עושה בכלל עסקה. הייתי אומר למשרדי הממשלה: זה הכסף המוקצב לכם השנה לשכר, עשו בו מה שאתם רוצים. זה קצת מוגזם, כי זה בהסכם אחי ובהסכם עם ההסתדרות. אבל הייתי אומר להם: תעלו את השכר ותקצצו במספר העובדים — זה ייטיב לכולנו, ובראש ובראשונה לציבור עובדי המדינה.

ולבסוף, רבותי, כולנו יודעים שבקרוב עובדי המדינה יש ציבור גדול מאוד שהוא מסור ונאמן. עובד קשה וזכאי לשכר ראוי לשמו. אבל יש גם בקרב ציבור עובדי המדינה כאלה שנכנסו לשם רק בזכות תכונה אחת: קרבתם הפוליטית והמפלגתית לשד. חשוב שבמסגרת צמצום המספר, עובדים אלה ינופּו ראשונה. אני יודע שהסיכוי לכך הוא קטן, אבל אני חושב שחשוב שהדברים האלה יירשמו ב"דברי הכנסת".

תודה.

היור"ד בן-מאיר:

תודה לחבר הכנסת רובינשטיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד, ואחריו — לחבר הכנסת רפאל איתן.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקרמת לשלום):

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה, לגבי סכסוך העבודה שהתפתח במגזר הציבורי אין לי כל ספק, שעמדת ההסתדרות

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, השעה מאוחרת, אולי לא כל כך מאוחרת, אבל הכנסת קצת עייפה. ועם זאת, הנושא שאנחנו עוסקים בו הוא נושא בעל חשיבות ציבורית גדולה ביותר.

אני רוצה לומר בתחילת דברי, שאין לי כל ספק שעובדי המדינה בדרגות שונות טובלים זה שנים רבות משכר נמוך. נמוך מדי. הוא נמוך הן מבחינתם האישית והן מבחינת הצורך הלאומי בגיוס משאבי כוח אדם נאותים למשק המדינה. אני עצמי, כשר התקשורת בעבר, הייתי פשוט בוש ונכלם כאשר הייתי רואה את תלושי המשכורת שהמדינה נותנת לעובדיה בדרגות הנמוכות. כתוצאה מכך נוצר גם מעגל קסמים: בגלל השכר הנמוך הנמוך בדרגות הנמוכות מוצאים לעצמם עובדי מדינה באורח טבעי הכנסה נוספת. נוצר מעגל קסמים של משטר עבודה לקוי.

אני רוצה לומר, שהטענות לגבי השכר נכונות לא רק בדרגות הנמוכות, אלא גם בדרגות הבכירות. שם אולי קיימת ביתר עוצמה הבעיה הלאומית שהצבעתי עליה. קשה מאוד למצוא כוגר אוניברסיטאות, אנשים בעלי תואר אקדמי, מהנדסים, כלכלנים, שיכואו לשירות המדינה. בדרגות הבכירות ביותר השכר מקפה ממש ועושה עוול לנושא התפקיד.

מכיוון שאינני עוד שר, אני יכול לומר גם זאת: נעשה עוול גם לשירים. למנכ"לים ולסגני השרים. מי שרוצה לעבוד משרה מלאה בשירות הציבורי גוזר על עצמו, אם אין לו אמצעים עצמאיים, קשיים רבים. אינני יודע כמה זמן נוכל להמשיך בעיוות הזה.

לעומת זאת, חזקה עלי טענת שר האוצר, והיא בעצם דבר המובן מאליו, שאם, חלילה, תיפרץ המסגרת התקציבית ואם, חלילה, תיטבר היציבות החיסית — הדגש הוא במלה "חיסית", כי טרם הגענו אל המנוחה והאנחה — אזי לא זו בלבד שייגרם נזק אדיר לכלכלת המדינה ויישבר כאן משהו עמוק ביותר באמונת הציבור, אלא הראשון שייפגע מכך הוא ציבור העובדים, וככלל זה ציבור עובדי המדינה ועובדי הסקטור הציבורי.

הראיה לכך היא, שבשנות האינפלציה הגדולות, למרות מערכת הפיצויים, ההטבות, תשלומי ההעברה, "להיטיב עם העם" וכיוצא באלה דברים, קרו שני דברים שליליים מבחינת ציבור העובדים השכירים: ראשית, הם לא יכלו להדביק את מיררן האינפלציה בהשוואה לשכבות מבוססות יותר ומתוחכמות יותר והפער החברתי בישראל בשנות האינפלציה גדל והלך. עובדה המוכחת על-ידי פרסומי הביטוח הלאומי, אם מישור לא מאמין בכך: שנית, תשלומי המס בחקופת אינפלציה מיטיבים באופן טבעי עם הפירמות העצמאיות, עם העצמאים, והם לרעת השכירים, שהמס משכרם מנוכה במקור. לכן אני אומר, שבראש המאבק באינפלציה צריכים לעמוד ציבור העובדים, ונציגיהם ההסתדרות.

משום כך, חייבת לנו ההסתדרות תשובה על שתי שאלות, ואני מצטער על שמוכ"ל ההסתדרות אינו נמצא פה. ראשית, נגד מי שובחים ביום ראשון? את מי מלמדים לקח? את שר האוצר? שמעתי את דבריו של ראש האיגוד המקצועי. אני מוכרח לומר, שלא הבנתי איזה שיעור ילמד שר האוצר אם המשק הציבורי ישוב. ייגרם סבל לציבור הנוקעים לשירות המדינה, אבל שר האוצר, האם נגדו שובחים? כל שבייתה בשירות הציבורי היא בעצם שבייתה נגד הציבור.

אני גם לא מקבל את תפיסת האוצר, שלפיה השכר הוא הגורם המכריע המשפיע על האינפלציה. שוב ושוב חוזרים על תפיסה זו, ועדיין אין היא נכונה. השכר איננו הגורם האחראי לאינפלציה, כיוון שהשכר עדיין איננו המרכיב העיקרי בהיקף הצריכה. החלק המכריע בהיקף הצריכה נעשה לא על-ידי מקבלי שכר, אלא על-ידי מי שאינם מקבלי שכר, כלומר, אלה שיוצרים לעשות את ההון ולהרוויח, ובמקום להשקיע אותו בצמיחה, הם משקיעים בצריכה. דווקא אלה מקבלים בתוכנית הכלכלית שלנו פרס. כי מה אומרת הרפורמה? היא משחררת מיליארד וחצי ש"ח שנשאר בידי בעלי ההכנסות הגבוהות. הם ייהנו מהתוכנית הזאת. להם יהיה יותר כסף, זה שהם לא שקיעו את הכסף בצמיחה, זה כרוך כשמש. הם ישקיעו אותו בצריכה. אבל, את ריסון האינפלציה צריך להטיל על העובד השכיר. זהו היגיון עקום, שאיני יכול לקבל אותו, ולפי שעה אני שמח לראות שההסתדרות אינה מקבלת אותו. אני מקווה שהיא תתמיד בסידור שלה לקבל את ההיגיון העקום הזה.

הייתי אומר אף יותר מזה. אילו היה חלק מהכסף שמצא היום על צריכה מופנה לשכר, ייתכן שזה היה משפיע לטובה על המשק בכלל. כי העובד או הפרוע או השכיר שהיה מקבל קצת תוספת ודאי שלא היה מוציא זאת על צריכה ראוונית.

אם התוכנית הכלכלית הצליחה, יש לברך על כך ולקדם זאת בברכה. אבל, אי אפשר לחזור על אותו תרגיל פעם נוספת. התרגיל של הקפאת השכר לא יכול לחזור על עצמו, לפי דעתי.

בהודמנות זאת אני רוצה גם למתור ביקורת קשה מאוד על השיטה החדשה שהונהגה לצורך חישוב האינפלציה, חישוב האינדקס. פריט שמתייקר יותר מדי, מוצא מהחשבון. חוכמה גדולה: לא נכלול את הפרטים המתחייקים, נישאר עם אינפלציה בשיעור נמוך, והשכיר המקבל 500-600-700 שקל לחודש ישלם כעד הפרטים שהתייקר.

לפיכך, הייתי אומר, שעל האוצר לקבל באופן עקרוני את תביעת השכירים, לחפש דרך לשפר את מצב השכר ואת התרופות לחולי המשק במקום שבו הן מצויות. עוד הייתי מוסיף ואומר, שהכנסים המתרכזים בשכבות מצומצמות מאוד וגורמים לצריכה ראוונית הם הם הגורמים ללחץ האינפלציוני, שהמשק נתון בו כל הזמן.

ולכן אומר לאלה שהתחילו היום כשביטח ואולי ימשיכו לשכוח, אם לא יעלה המשא-ומתן על דרך המלך: חוקו ואמצו. אתם חייבים לשמור על הזכויות שלכם ולא להיכנע להשקפת עולם, אשר שמה את האינטרס של השכיר בתחתית סולם העדיפויות. תודה.

היו"ר ד' כן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל איתן, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם שפירא, ולחבר הכנסת אוריאל לין, ובהיעדרם — לחבר הכנסת רן כהן.

רפאל איתן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השיכונים הצפויים במשק הם חתקת חצוצרה המבשרת מערכת בחירות. זה ניגון ידוע, המוסיף לשדה המערכה ולפי התור ציבור גדול והולך של שובתים, משכיתים, מפעילי עיצומים ומשבשים למיניהם, הפועל לפי היגיון שריטו של המנצח על החומות הזאת — ההסתדרות.

הרקמה הרעועה והרופפת של המשק הלאומי תיקרע לגזרים, נאבד שווקים, נחרק מעצמאות כלכלית, נתייצב מול הנגיד ונשטח לפניו את הקשיים והמצוקות, והלעג והרחמים

היא העמדה שיש לתמוך בה. ומה שעומד מולה אינם שיקולים כלכליים גרידא, אלא השקפת עולם. ואת השקפת העולם הזאת, לפי דעתי, ציבור השכירים אינו יכול לקבל, הוא אינו יכול להשלים איתה.

העובדה שלצורך הגשמת התוכנית הכלכלית עשה ציבור השכירים ויתורים מרחיקים לכת היתה בשעתה אולי מהלך מאוד נדיב. מהלך מאוד אחראי של ציבור העובדים כלפי הממשל בכללו, אבל, בשום אופן לא ייתכן שאת בעיית המשק יפתור על גבם של השכירים. זה איננו יכול ליהפך לכלל.

אני שומע את דברי האוצר. הם חוזרים על הפזמון, שהשכר צריך להיות צמוד לפריון. העיקרון כעיקרון הוא טוב מאוד. מדרע לא? אדרבה, שהשכר יהיה צמוד לפריון, זה ללא ספק יהיה כריא וטוב למשק. אבל, כמה תלוי הפריון? האם הפריון תלוי בהתאמצות פיסית גדולה יותר מצד העובד? אנהנו חיים, אחרי הכול, בפריון כמשק מודרני. הפריון הוא פונקציה של השקעה. אם לא משקיעים, הפריון לא עולה. ואנהנו יודעים שבמשך שנים אין השקעות בהעלאת הפריון. אין השקעות באותו ציד ובאותם מחנקים וסדרי עבודה שבהם תלוי הפריון. הפרוע עובד בתנאים שהמבעיד מספק לו. אי אפשר להגיד לפועל: עבוד יותר מהר, התאמץ יותר, צא להפסקות יותר קטנות. לא בזה תלוי הפריון. ראינו מפעלים גדולים מחמוטטים, כי לא הושקע באמצעי הייצור שם מה שדרוש עלי-מנת להעלות את הפריון. לכן הפריון ירד והמפעל מתמוטט.

מובן שבשירות הציבור לא מדובר באותו סוג של השקעות, אבל בסופו של דבר מי שרוצה פריון צריך ליצור את התנאים להעלאת הפריון. אם התנאים אינם נוצרים, העובד עובד כפי שהוא יכול, בתנאים שניתנים לו. הסיבה שלא משקיעים נעוצה בכך שאפשר לעשות רווחים יותר קלים בלי השקעה באמצעי ייצור ובתנאי עבודה. התוצאה היא שיש הרבה כסף ורמת החיים עולה. הפריון אינו עולה, צמיחה אין. אבל כסף יש. מה צריך לעשות השכיר, מה צריך לעשות הפרוע במקרה כזה, אם אינו רוצה להישאר מאחור? האם לעזוב את העבודה ולרוץ לבורסה ולנסות את מזלו שם? את זה יכולים לעשות אולי בודדים, אבל לא הציבור הרחב.

עובדה היא שהאינפלציה עולה. כולנו אומרים בטפיחה על הכרס, שהנה האינפלציה עלתה רק ב-20%, ב-25% לשנה. אבל, למעשה זאת אינפלציה גדולה מאוד. אינני מבין עד היום מדרע הסכימה ההסתדרות לעקר את תוספת היתוך. לפי דעתי לא היה צריך לעקר אותה. זה היה יותר בלתי מוצדק ובלתי אחראי מצד ההסתדרות. אבל, כשרמת החיים כולה עולה, ואין ספק שהיא עולה, למה מצפים מהעובד? שהוא יישאר מאחור?

כמה שנוגע לחעשייה — היום או אתמול קראנו סקר החושף את העובדה, שבדרג מנהלים אותנו מוצאים משכורת של עד 8,500 ש"ח בחודש כממוצע. בעוד הפרוע המקצועי צריך להסתפק ב-600-700 ש"ח בחודש — פער של פי 14 בין המנהל לעובד המקצועי. זה אחד הסימנים המובהקים של חברה מפגרת, ולכן אחראי מישוה, ועל כך מישוה צריך לתת את הדין. העובד אינו צריך אפוא ללכת לחוק כדי לראות שהוא נתבע לקיים רמת חיים שהיא הרבה מתחת לממוצע. הוא רואה זאת במקום העבודה שלו.

בסקטור הציבורי כבר לא מופיע הדרג העליון, המשכר 8,500 ש"ח בחודש. אבל שכר של 600 ש"ח בחודש כן מופיע, הוא מופיע בהיקף גדול מאוד. או אי אפשר לבוא אל העובדים ולהגיד להם: הסתפקו בזה מכיוון שאחם צריכים לשאת באחריות ליציבות התוכנית הכלכלית או ליציבות המשק.

אבל אצלנו צרה צורה, איש לא חושב להתחיל לפני 1 באפריל. עובר חודש, עוברים חודשים, וחגים ושבתות וחופשות, עד שהאקטבות עולות, מגיעים לחודשי הקץ, ואז קובעים חום הלב וחום הראש את הכללים התריפים.

זאת ועוד, אי-אפשר שהאוצר ישחק משחק כל כך מכוער. עמדת הפתיחה יכולה לפעמים להביא את כללי המשחק החרפים, ובצדק, למצב של משבר.

הכנסת תרפא היום את המצב של הפער שבין משכורות עובדים למשכורות המנהלים שלהם. פער של פי 14? האם אפשר בכלל שיכוא משהו בטענה לעובדים המביעים אי-אמון למערכת, לשלטון, למדיניות, לכלכלה, למנהלים ולשלטון בתוך המפעל, כאשר שכרם עומד ביחס של 1 ל-14 לשכר המנהלים? האם יש משהו שהיה מעלה על דעתו להתחיל יחידה צבאית עם פער כזה בין מפקדים ובין חיילים, ולהאמין שהחיילים ילכו אחרי המפקדים? הרי רכבים אלה כל כך פשוטים, ועליהם גדלנו, התחנכנו ועברנו את כל המצוקות הקשות ביותר.

האם יש לאוצר השקפה בעניין זה, או שמא אין לו כלל השקפה בעניין? והפסס אני מדבר במפורש על הרמות הנמוכות ועל המצוקות שלהן. יכול להיות שאינו שכבה שהיא של מנהלים צריכה לקבל 7,000 — 8,000 שקל ברוטו. אינני יודע, והבעיה פה מסוכנת. על כל פנים, הדעת אינה סובלת. שרוב הציבור הכפוף להם יקבל 500 — 600 שקל בלבד, במיוחד שמקבלים זאת כעבודה, ואנחנו לא מציעים שום תיקון.

הרי איימו עלינו בשכר מינימום. רבותי, אפשר להזכיר לחברים המעטים הנמצאים כאן וליושבי-ראש אילו אימים הילכו על הכנסת הזאת, איך המשק יתמוטט אם ינהיגו חוק שכר מינימום. נו, איך אומרים? לשמחתנו הרבה, או ברוך השם, המשק לא התמוטט.

היו"ר ד' בן-מאיר:

עוד לא מיישמים אותו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תלקית כבר מיישמים, ודרך אגב, הרבה יותר טוב מאשר קודם. הסכום הוא עדיין 525 שקלים. אני רוצה לדעת מה מתכוון האוצר לעשות כדי לעודד עבודה? האם עידוד העבודה חייב להיות רק עניין להסתדרות? האם זה תפקידה הבלעדי של ההסתדרות? של העובדים וועדי העובדים של האיגודים המקצועיים? או שמא יש באמת עניין לעודד עבודה?

אמר כאן לפני חבר הכנסת מתי פלד, והיום שמענו לכך אישור בוועדת העבודה והרווחה, שרק בגין הפחתת עלות העבודה יקבלו המעסיקים 1.5 מיליארד שקל הטבה. רבותי חברי הכנסת, שקל אחד מסכום זה אינו מופנה להשקעות. הרי הקשר בין עבודה זו לבין קניית ארדוה מטורפת, שהחברה הישראלית נתונה בה היום, הוא קשר ישיר. ומי קונה, נוסע לחוץ-לארץ בקצב אדיר, מדהים ויקר, ומחליף מכוניות? — העשירון העליון. וכל זה נובע מהפחתת עלות העבודה. הכסף לא הושקע, ולא הופנה לייצור המשק, תחת זאת מזורם הכסף לצריכה, לצרכנות מטורפת של כעלי ההכנסה הגבוהה ביותר.

לסיים, אני רוצה לדעת אם האוצר ממשיך להסתמך על כך, שהבראת המשק נבנית על שכר העובדים. היום כולם מורים שזה מה שקרה. כבר איש אינו מכחיש את העובדה, שמשכירים הם אלה שנתחים אידיים נקדו משכרם. במדינות אחרות היו ממשלות מתמוטטות על רבע מהקורבן שהקריבו

על מדינה ועל מנהיגיה, שאינם מסוגלים להכין ולפעול למען עניין לאומי, יבצצו מעל מסכת פניו הצוננת. כפי המנהיגים לא יוכל להיות הסבר להחרבת המשק לאומי, כאשר יש קופצים וקונים לדידות שמחירן 800,000 שקלים ב"מגדל העיר" בתל-אביב.

התברכנו בממשלה גדולה, שמרוב עוצמה מתפצלת לשני חלקים, אולם אין די בכך, ולעזרתה קמה ממשלה שלישית — ההסתדרות: איגוד מקצועי גדול, מעביר ענק ובורר לכל צרה.

במקום להלהיב את הציבור למאמץ, להגברת פריון, להסתפקות כמותי עד יעבור זעם, מחזירים את המשק, ומה שנותר שלם מועד גם הוא לפורענות בהרעשת תותחי השכיחות ובהסתערות רכתי על קופת המדינה, שמלבד צרות ומחסור אין בה מאום.

מה שהיה חיוני במבנה הארגוני של היישוב היהודי לפני קום המדינה אינו מתאים למדינה ריכוזית עם ממשלה משלה. כמה שנים תחלוףנה וכמה דורות יצטרכו לקנות לשווא. שאי-פעם יתחולל שינוי ונהיה לעם ככל העמים? האם דורשי התוספות המאיימים בשיבושים משמשים דוגמה — איך ולמי?

אולי אפשר לנהוג בשיטה שונה: רוצים יותר — יהיו פחות. ויקצה סכום קבוע לסקטור מסוים במשק, למשל לעובדי הציבור, וכל תוספת תגרום לפיטורים. אולי קהל 400,000 עובדי הציבור גדול על המדינה, גדול עליה מה"לביא" או מהחינוך או אפילו מ"תעלת הימים".

אני קורא להסתדרות לקפל את נס מערכת הבחירות ולפנות לציבור העובדים כולו בקריאה לתת כתף למדינה ולייחל לניצחונות ולהישגים כמעשייה. בחקלאות, בחינוך, ברפואה, בהתיישבות ובעלייה, כיעילות ובחיסכון, בחידוש הצמיחה האמיתית במשק ויקיצה מתרדמה וקיפאון. תקוות שורא.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שפירא — איננו. חבר הכנסת אוריאל לין — איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושבי-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, ממש מפליא לראות איך בכל פעם, בכל שנה שבה צריכים להיחתם הסכמי העבודה, המערכת הממשלתית והמערכת ההסתדרותית לא יודעות, שעצם המועד הנגדר של התחלת המשאומתן הרציני קובע את כללי המשחק.

היום אנחנו עומדים על סף אמצע חודש יולי. הסכמי העבודה קפצו כ"ו באפריל, ולמעשה אנחנו מאחרים שלושה חודשים וחצי, ומי יודע מתי יתחיל המשאומתן, ועוד יותר מזה, מי יודע מתי הוא יסתיים.

עצם העובדה שהמועד למשאומתן מתאחר כל כך הוא הקובע את כללי המשחק ואת רמת חריפותו. אי-אפשר שראשי המדינה וראשי ההסתדרות יבואו לציבור ויאמרו: הנה, המצב הוא חריף, זה לא מדבר, זה לא מציע, הפער גדל, אי-אפשר להגיע למשאומתן, ואחר כך יצעקו: "געוואלד" שביתה, כוזבו, עוול, פגיעה וכו' וכו'.

אם רוצה האוצר באמת ובתמים לנסות ולחסוך את השביתה, אפילו מן הבחינה הטכנית — ועדיין אין צורך לדבר על המגמות האידיאיות, הערכיות, הכלכליות ועל מגמות הייצור — חייב המשאומתן להתחיל ארבעה חודשים לפני 1 באפריל.

העובדים במדינת ישראל, ואילו אצלנו היו השכירים היחידים ששילמו את מחיר ההכרזה הלאומית, בגלל ממשלת הליכוד הלאומי ושלטונה הטוטלי על החברה ובגלל כניעתה של ההסתדרות. והשאלה היא, האם גם עכשיו, גם בחגיגה האדירה הזאת, ימשיכו השכירים לשלם? הרי זה כבר לא יכול לבוא בחשבון.

לכן, אני קורא לשר האוצר ולסגנו לגלות תכונה וגם אומץ לב, ולהציע עוד השבוע — לפני השביתה הגדולה ביום ראשון ולפני המשבר הגדול וההאשמות שיוטחו על פועלי ישראל ועובדיה כאילו הם הורסים את המשק, אף שמספספ מבראים את המשק — הצעות נכונות ונדיבות: לכל הפחות הצעות שיפצו את העובדים על העבודה שמשלמים תוספת יוקר רק על 70% של היוקר, אם לא יציעו דבר כלשהו שיפצה על כך שמקבלים רק חלק של היוקר כתוספת יוקר, כי אז לא ידע אף מתי יבוא הקץ למשבר המצפה לנו וכיצד הוא יסתיים. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אדוני סגן השר, בבקשה לענות למצעים.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני כחלק מהמצעים רוצה להעלות על נס את העובדה שלמעשה, אם כי לא להלכה ומלכתחילה, היתה ההסתדרות אחת משלוש הצלעות במשולש שפעל למימוש התוכנית הכלכלית, אף-על-פי שמלכתחילה הושמעה מפה ביקורת גדולה על התוכנית, היא שיחפה פעולה כמימושה, וכתוצאה מכך יצא ציבור השכירים הנשכר היחיד מהישגי התוכנית הכלכלית, דהיינו: הורדת תחום האינפלציוני והעלאת כוח הקנייה של השכר.

יותר מכך, חברי הכנסת הזכירו את התרומה למשק, ושאלו מי גורם לצריכה, מי הם בעלי ההכנסה, איני מדבר עכשיו על הפערים, אבל לפי התוצאות של המכון לבדיקת התוצר, המשווה למעסיקים ולהסתדרות, 97% מהתרומה של המשק בשנה שעברה יועדו לשכר, ואילו רק 3% להון. אלה אינם נתונים שלנו, והם סותרים את מה שתכריע הציגו כאן.

אני רוצה גם לשאול את חבר הכנסת מתי פלד, מנין לקח את הנתון שהוא הביא כאן — ואני מייצג את הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, היא גם אינה בתחום האחריות של משרד האוצר — שהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מוציאה מהאינדקס כל מוצר המתייקר מעבר להתייקרות מסוימת.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

זה נאמר על-ידי דובר הלשכה, כאשר הוא נשאל.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

הדבר היחיד הקורה בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ובקצב נמוך מדי הוא, שסקר הוצאות המשפחה נערך במערים, שהמיוחדים ביניהם ארוכים מדי, לטעמי, אני לא מאשים אותם, הם עובדים כך מסיבות תקציביות, ולכן, כאשר משתנה טעם הציבור מסיבה זו או אחרת, וכין היחר גם כתוצאה ממחירים יש להשתנות זו פעולה הפוכה ממה שאתה חושב. כאשר משתנה הסל, עליהם להתאים את הסל לסל הריאלי. אם משפחה צורכת מוצר מסוים במשקל אחר, יש לחקן את הסל על-פי השינוי, זה נעשה רק כאשר נערך סקר הוצאות המשפחה, אבל חלילה, איש מלבדך לא האשים את הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שהיא מוציאה מוצרים בשל התייקרותם.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

זה כתוב בעיתונים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

הכוונה היא להוצאת מוצרים היוצאים מכלל שימוש ייצוגי.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

זה דבר אחר לגמרי. יש להוציא מוצרים, אבל הרוכ הם מוצרים נחוצים.

ותעה לעניין עצמו, אני רוצה להתייחס רק לעובדות, לנתונים. בשנת 1986 עלה השכר בשירות הציבורי ריאלית לעומת 1985 — ואני מדבר על ממוצע מול ממוצע — ביותר מ-12%. מאז חתימת הסכם המסגרת כאוגוסט 1986 ועד חודש מאי השנה עלה שכר העובדים, כ-90,000 עובדים בשירות הציבורי, לרבות כל עובדי המדינה, המקבלים שכר באמצעות מל"ם — מרכז למיכון משרדי — כ-33% נומינלית, משמעות העלייה הזאת היא עלייה ריאלית של יותר מ-18%. יתירה מזאת, אפילו מקווים את עליות השכר של השוטרים, האחיות ועובדי המינהל והמשק, ואלה הובילו בתוספות השכר, מקבלים עלייה נומינלית של כ-25%, שהיא עלייה ריאלית של יותר מ-11%, וה-18% שצינתי קודם לכן הם כתוצאה מההסכמים ומחיקוני השכר של השוטרים, האחיות, עובדי המינהל והמשק.

נוסף על כך, תובעת ההסתדרות תוספת שכר לכלל העובדים בשירות הציבורי, ולא לעובדים בעלי השכר הנמוך, כפי שהשתמע בעקיפין או כפי שתבעו משתחפי הדין הזה, לא אעלים מכס, שהאוצר מגלה נכונות לחקן את מצבם של בעלי השכר הנמוך, המעסיקים הציבוריים, ואני מדבר על המעסיקים הציבוריים כולם, הסכימו והודיעו לנציגי העובדים, שהם ימצאו פתרונות לגמלאים ולבעלי השכר הנמוך, אבל הם מתנגדים לתוספות שכר גלובליות.

תביעת ההסתדרות לקיצור שכר העבודה, או לקיצור שעות העבודה דווקא במגזר השירותים הציבוריים תמוהה בעיני. פניה כזאת חייבת, לדעתנו, להידון תחילה במגזר העסקי היצרני ורק אחר כך במגזר הציבורי-השירותי.

השביתות והעיצומים, הננקטים על-ידי ההסתדרות, אינם נראים לי במקומם, המשא-ומתן בעיצומו ועדיין לא הסתיים, כבר אמרו כאן המשתתפים בדיון, שהשביתות אינן פוגעות לא באוצר, לא בממשלה ולא בשר האוצר, אלא בציבור עצמו, ולא נראה לי שיש הצדקה לפגוע בו.

אני חושב, שהנושא כשלעצמו ראוי לדיון בכנסת. אני סבור, שיש לעשות כל מאמץ לגמור את המשא-ומתן בהסכם ולא לדרדר את המשק הציבורי לשביתות.

הואיל ומדובר במעסיק הציבורי, כלומר בתקציב המדינה ולא בהסכמי שכר במשק בכלל, אני מציע להעביר את ההצעות של כל המציעים לדיון בוועדת הכספים של הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אני מצטער על שחבר הכנסת רובינשטיין לא נשאר לשמוע את תשובתך, ולכן אינני יכול לשאול אותו, אם הוא מסכים להעביר את ההצעה לוועדה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת רובינשטיין ביקש — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מצטער, אין פה שליחות. חבר הכנסת המציע הצעה.

יחבר וישב וישמע את התשובה.

ההצעות של חברי הכנסת אברהם שפירא ואוריאל לין לא תועברנה לוועדה, משום שהם לא נימקו אותן.

אני שואל, מי בעד העברת ההצעות הללו לדיון בוועדת העבודה והרווחה?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
מרוכז על המעסיק הציבורי, על הממשלה. זה ועדת הכספים.

היו"ר ד' בן-מאיר:
בדרך כלל דנים בענייני שכר בוועדת העבודה והרווחה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
המעסיק הוא הממשלה, זה ועדת הכספים.

היו"ר ד' בן-מאיר:
השכחת משק היא עניין של ועדת העבודה והרווחה, כמו השכחת "סולתם" או "אתא" וכן הלאה.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
אני חושב שסגן השר צדק, אני דיברתי גם על חברות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
דעתי כדעתו של היושב-ראש.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אם כן, יש שתי דעות, ונעביר את ההחלטה לוועדת הכנסת.

מי בעד העברת ההצעות לוועדה, כפי שתחליט ועדת הכנסת?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
כל ההצעות מועברות לוועדה כפי שתחליט ועדת הכנסת.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
יושב-ראש הכנסת בישיבה הקודמת אמר, שמי שנעדר, ההנחה שהוא מסכים להעביר את הצעתו —

היו"ר ד' בן-מאיר:
זה בסדר. לכן אינך יכול להשיב בשמו, ולכן אני מעיר שהיה עליו להיות פה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אתה צודק בעצם ההערה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מניח שהוא מסכים להעביר את ההצעה לדיון בוועדה.

חבר הכנסת דנינו, אתה מסכים להעביר לוועדה?

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
מסכים.

היו"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת מתתיהו פלד?

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
מסכים.

היו"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת רפאל איתן?

רפאל איתן (התתיה):
מסכים.

היו"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת רן כהן?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מסכים.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה, ובכן, אלה ההצעות העומדות להיות מועברות.

כא. הצעה לסדר-היום

הפרעות למינהל האזרחי ביהודה במפעל גאולת הקרקע

האזרחי ומלוויהם על נפשם. כוחות משמר הגבול שהיו במקום נותרו חסרי אוניס נוכח הפגזורים הזה.

המשטרה חוקרת עתה, כיצד נהרג אחד מתושבי הכפר. אדוני היושב-ראש, יש לי חשד כי בן הכפר, או כמה מכניו, ניצלו את המהומה שיצרו לחיסול תשבנות. הערבי שנורה ונהרג עבד בכפרת "אורן-שיוק", אשר רכשה את הקרקע ברמת-קדרון, ובגין עבודתו זו הוא נחשב לכוגד בעיני שכניו.

אינני מחדש דבר לכנסת בהזכירי, כי ביישובים ובאזורים שונים ביהודה ובשומרון פועלות ועדות למניעת מכירת קרקע ליהודים. הוועדה למניעת מכירת קרקע ליהודים גזרה כנראה את דינו למוות. אותה ועדה הנקראת בערבית הליג'נה, מממנת בכספי אש"ף וככספי ירדן ופועלת בתחכום רב. היא פועלת בגלוי תוך הסתרת האלמנטים הבלתי חוקיים והסתרת הגורמים הטוריסטיים שהיא מפעילה, כאמור, בתחכום רב.

העניין המרכזי שאני מבקש להעלות במנין, אדוני סגן שר הביטחון, וככני הכנסת, ואני מקווה שהיא תכלול אותו בסדר-יומה, הוא הפעילות של אותה הליג'נה, אשר על רקע

היו"ר ד' בן-מאיר:
אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 5950 של חבר הכנסת דוד מגן בנושא: הפרעות למינהל האזרחי ביהודה במפעל גאולת הקרקע. בכקשה, חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, לפני עשרה ימים, ביום ראשון בשבוע, כ' בחמוז התשמ"ז, 28 ביוני 1987, אירעה ברמת-קדרון תקרית חמורה מאוד, והכנסת לא יכולה לעבור עליה לסדר-היום, בעיקר מפני שבתקרית הזאת היו גם קורבנות.

בבוקרו של אותו יום ביצעו אנשי המינהל האזרחי ביהודה וקציניו פעולה שגרתית ותוקית, הנקראת כפי תושבי עובדייה בערבית "קֶשֶף", והיא למעשה סיור לצורכי רישום בטאבו במסגרת גאולת הקרקע, לשם הקמת היישוב רמת-קדרון.

קציני המטה של המינהל האזרחי, בעלי הקרקע, המודדים והמשפטים הופיעו בעבודתם עלי-ידי כ-300 מתושבי הכפר עובדייה אשר צרו עליהם, גידפו וחירפו אותם, סקלו ופצעו אותם באבנים ובהסתערות קצרה הניסו את נציגי המינהל

וקמ"ט הנכסים. ומה שקרה בעובדייה היה פוגרום על שלטונות ישראל.

קריאה:

— — — ספסר הקרקעות.

סגן שר הביטחון מ' דקל:

אותו בן-אדם, שאתה קורא לו ספסר קרקעות, קנה את הקרקע, ומותר היה לו לפנות לממשל האזרחי, שיוודא ויבדוק אם הקרקע מגיעה לו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — — דב שילנסקי (הליכוד):

אני שואל את חבר הכנסת שם-טוב, האם אלה שגאלו את הקרקע בעמק-חרעאל היו ספסרי קרקעות?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
קונים בתחבולות ובזיופים כדי לקבל שוחד.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אני שמח על ההתעוררות ועל העדנה שהייתה למליאת הכנסת בשעה כל-כך מאוחרת. אני משבח אתכם על כך.

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת תופיק טובי — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת תופיק טובי נתן תשובה על שאלתי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דב שילנסקי, אני מדבר אליך, איפה הנימוס? איפה ההדר? היושב-ראש מדבר אליך, ואתה אינך מקשיב כלל.

אני מבין, שלכמה מחברי הכנסת הייתה הזדמנות לנוח בצהריים ועכשיו הם באים בכוחות מחודשים, אבל אנא, לא על חשבוננו. אנחנו יושבים כאן כל הזמן.

סגן שר הביטחון מ' דקל:

לתהליך ה"כשף", אדוני היושב-ראש, הוזמנו 14 אנשים, או 14 משפחות, שהגישו ערעור על חוקיות מכירת הקרקע: זכותם הייתה להגיש את הערעור. הם זומנו עליידי הממשל הצבאי ועליידי המינהל האזרחי, כדי להעיד בשטח ולסמן ולהראות, איפה החלקות שלהם ואיפה החלקות שנקנו או ששולם בעבורן כסף עליידי הקונה.

300 איש התאספו על הגבעות בצורה מאורגנת ותקפו את כולם, את הקמ"טים, את משמר הגבול שהיה שם, את הקונה, את המוכר ואת המאבטחים.

מעבר לחקירת, שהיא אולי חקירת ספציפית, יש לראות את הדברים במכלול הרחב. מדינת ישראל אינה יכולה לוותר ולא תוותר על זכותה לשלוט, להנהיג סדר ולבצע פעולות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה אפילו אין זה מוצא חן בעיני מסיתים מסורמים.

לכן, כפי שכבר אמרתי, מדובר בפעולה של תהליך שמיעה לצורכי רישום ראשון, שנערכה בארמות הכפר עובדייה שבנפת בית-לחם; המינהל האזרחי ביצע פעולה חוקית לחלוטין, שלא הגיעה לכלל סיום בגלל חקירת אלימה,

מחדלנו מצליחה להשליט טרור ולשבש הליכים חוקיים. במקום שפעיליה יגורשו מהארץ, מצליחה היא לגרש תושבים שלווים ושקטים, הנחשדים על-ידיה בשיחוף פעולה עם המינהל האזרחי, רחמנא ליעלן, וכך מוצאים אנו, למשל, את מוכתר הכפר עובדייה חליל אליאעטא נאלץ לברוח מכפרו מפני שאחיו ג'מאל מכר קרקעות ליהודים.

כיתו של אותו מוכתר הועלה כאש ורכושו נשרד. משפחתו ניצלה בנס ברגע האחרון, והיא מסתתרת בימים אלה, על זקניה וטפה, בירושלים. כיצד אפשר לעבור לסדר-היום על מציאות כזאת?

חשבתי, כי מול המחדלים הביטחוניים, שאירעו על רקע התקרית הזאת, יהיה אפשר לפתור את הבעיה, להחזיר את הכורחים והנמלטים לבתיהם, לעצור ולחקור את החשודים במהומות ולהחזיר את הסדר על כנו.

יש לזכור, כי היישוב רמת-הקדרון הוא יישוב שאושר למעשה כהתיישבות חדשה, והוועדה למניעת מכירת קרקע ליהודים הצליחה למנוע את ביצוע ההליכים החוקיים, וביניהם תהליך הנקרא "כשף", לגבי אותם 380 דונם. אסור לנו לעבור לסדר-היום לאחר שנעשתה פעולה זו.

אני מצפה, כי כוחות הביטחון, ובראש ובראשונה משרד הביטחון, ימצאו את הדרך המהירה והנמרצת להשליט חוק וסדר במקום, למצוא יחד עם המשטרה את האשמים ולהביאם לדיון; וחשוב לא פחות מכך — לגרום לכך שהליכים חוקיים, הנקבעים מכוח החוק ומכוח תקנות, הליכים הבאים לשרת כוונות מוצהרות והחלטות של הממשלה, יבואו לידי ביטוי מעשי בשטח.

לא נוכל לעבור על תקרית זו לסדר-היום. אני קורא לכנסת לדון בנושא הזה בדחיפות.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן, סגן שר הביטחון ישיב על ההצעה.

סגן שר הביטחון מ' דקל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, ממשלת ישראל החליטה ב-1978, שזכותם של יהודים כאנשים פרטיים זכות המוסדות לקנות ולגאול קרקע ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. הקרקע הנקנית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה נקנית בדרך כלל מאנשים פרטיים. כדי לוודא, שאומנם תהליך הקנייה חוקי ואין מאחוריו כל ניסיון לרמות לא את הקונה ולא את המוכר, יש תהליך הנקרא "כשף". קניית האדמה מבוצעת כך, שיש מפה שהמוכרתים מאותו אזור חותמים עליה והשכנים מאשרים אותה. כדי לוודא שאומנם כל החתימות נכונות ומחייבות, מתקיים תהליך ה"כשף" בשטח. תהליך ה"כשף" אינו מבוצע עליידי אנשים פרטיים, ואין הוא תהליך שבין הקונה למוכר, אלא תהליך שמבצעת המדינה, קרי: המינהל האזרחי. האנשים במינהל האזרחי, קציני המטה — הקמ"טים — העוסקים בנושא הקרקעות, ובמיוחד קמ"ט המדידות, וקמ"ט המשפטים מבצעים את ה"כשף" בשטח בשם המדינה, בשם הממשלה ובשם המינהל האזרחי.

כאשר קרה המקרה של רמת-הקדרון, עובדייה, היה אפשר להתרשם ממה שנמסר באמצעי התקשורת, שאנשים פרטיים באו לשטח בלוויית מאבטחים, וכאנשים פרטיים רצו לכצע פעולה של הכוחות הקרקע כשייכים להם. אין זה נכון ולא היו דברים מעולם. הפעולה נעשתה עליידי הקמ"טים של המינהל האזרחי, עליידי קמ"ט המשפטים, קמ"ט המדידות

פעולות של סחרי קרקע ישראלים בחיפוי הממשל הצבאי, לשדוד ארמות של החושבים הערבים ברמאות וחוף זיוף מסמכים, כפי שהתברר גם במקרה של עובידיה ובמקרים אחרים. ההצעה הוצעה עכשיו גם כדי לחפות על עסקאות קרקע מפקקות, שקיבלו סיוע ועידוד מממשלת הליכוד בזמנה, תמורת תשלומי שוחד לליכוד, כפי שהוכח בבית-המשפט.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא הוכח בבית-המשפט.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זו האמת על מהות ההצעה של חבר הכנסת מגן. לכן אני מציע להסיר אותה מסדר-היום.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. ובכן לפנינו שתי הצעות: האחת, להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, והשנייה — להסיר מסדר-היום.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדה — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

החוץ והביטחון נחקלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני קובע שההצעה מועברת לוועדת החוץ והביטחון.

כב. הצעה לסדר-היום

הקמת ועדה פרלמנטרית על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת לבדיקת מצב האסירים המיוחסים

נושא מפלגתי ופוליטי, אין הוא נוגע לפעולות המשרה, אין הוא נוגע לפעולות אלו או אחרות של כוחות הביטחון, אלא למצב שבו שכבה מסוימת של אסירים יצרה לעצמה בכוח הזרוע ובכוח העוצמה תנאים מפליגים, השונים לחלוטין ממה שזכאי לו ומקבל האסיר הרגיל. והנה, אף-על-פי שהעניין הזה הועלה כבר כמה פעמים בכתבות בעיתונים שונים, ובעקבות פרסומו נשאלו שאלות בוועדה ובמקומות אחרים, הרי בסופו של דבר עוד לא התמודדו עם הנושא הזה כראוי. לכן, הגיע הזמן שהנושא הזה, שאינו מפלגתי ואינו פוליטי, ייחקר.

אני חושב, שלשם כך יש ביכולתה של הכנסת להשתמש באחד הכלים החשובים, החקירה הפרלמנטרית, לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת. סעיף זה קובע, שהכנסת רשאית למנות ועדת חקירה, אם על-ידי הסמכת אחת הוועדות הקבועות ואם על-ידי בחירת ועדה מכין חבריה, כדי לחקור דברים שהכנסת בחרה לחקור. סמכויותיה ותפקידיה של ועדת החקירה ייקבעו על-ידי הכנסת. בכל ועדת חקירה יהיו גם נציגים של סיעות וכו', ובהמשך מזוהר על ההרכב. זה לא כל כך חשוב.

על כל פנים, אם הכנסת מוצאת שהנושא הזה ראוי להיבדק, היא יכולה לקבל החלטה במליאתה, להקים ועדת חקירה מכין חבריה, שתוכל לחקור את הנושא עד תום, להזמין עדים, לקרוא מסמכים, ולהסיק מסקנות שבאמצעותן יהיה אפשר להתמודד עם הבעיה. אני חושב שדין בוועדה כזאת

שכמהלכה פעלו כוחות הביטחון לפיזור המתפרעים. במהלך ההתפרצות ובפיזור נהרג ערבי מקומי ונפצעו שישה. כוחות הביטחון שאבטחו את הפעולה נהגו בחקיפות על-מנת להגן על פקיד המינהל האזרחי, על רוכשי הקרקע ועל המוכרים. בצה"ל נערכו חקירה ותחקירים על אודות האירוע והופקו הלקחים.

מדינת ישראל אינה יכולה לוותר ולא תוותר על זכותה לנהל את ענייניה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. על כן קבעה מערכת הביטחון, שבחודש יולי יתבצע תהליך הרישום לפי כל הכללים שעליו להתבצע.

אשר להצעתו של חבר הכנסת דוד מגן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להעבירה לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה לסגן שר הביטחון. חבר הכנסת דוד מגן, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

דוד מגן (הליכוד):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אם כן, יש לנו הצעה להעביר את הנושא לוועדה. לחבר הכנסת תופיק טובי יש הצעה אחרת. כבקשה, חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דוד מגן מסדר-היום. הצעתו באה לחפות על פוגרום נגד חושבי עובידיה, תושבי הכפר שהגנו על אדמותיהם שנמכרו בתרמית. ההצעה נועדה לחפות ולעודד

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 5880 של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי בנושא: הקמת ועדה פרלמנטרית על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת לבדיקת מצב האסירים המיוחסים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשעה מאוחרת זאת אני מעלה הצעה ששמה כולל את הנושא העיקרי שלה, והוא: מתן תנאים מיוחדים ומועדפים בשירות בתי-הסוהר לסוג מסוים של אסירים — מצב הקיים כבר הרבה שנים — והעורך שהציבור יתמודד באמצעותנו עם הבעיה הזאת בצורה נחרצת, והדברים ייחקרו בצורה היסודית ביותר.

אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת הנכבדים, אני רוצה לציין, שאפשר כמובן להעלות הצעה לסדר-היום, בין שהיא דחופה בין שהיא רגילה, ולהעביר אותה לוועדה. אבל מה יקרה? הרי כבר קרו לנו מקרים כאלה בעבר, והדברים כבר הועלו — יבואו השר ונציב בתי-הסוהר, יספרו את האמת ויגידו בצורה ברורה ביותר, שהם נגד התופעה הזאת. אין לי כל ספק שאין הם מרוצים מהמצב הקיים והם יתנגדו לו. השאלה היא, האם יש ביכולתם להתמודד עם הבעיה הזאת, שכבר השתרשה בשירות בתי-הסוהר.

הנושא הזה הוא נושא ציבורי ממדרגה ראשונה. אין הוא

ואולי הם מדברים יותר משדברים בחברה החופשית, כי הם מעורבים בחייהם, והיריעות עוברות שם מהר מאוד מאחד לשני. במצב כזה של בתי-הסוהר אין כל אפשרות להיקון, אין כל אפשרות ליצירת רצון לתיקון המידות של האנשים. להיפך, החוק הקובע ש"כל דאלים גבר" מקבל שם תוקף חזק יותר מתוקפו בחיים האזרחיים.

כדי להתמודד עם המצב, וכדי לחזק את השירות כדי שיוכל להתמודד עם הבעיה הנוראה הזאת — ושוב, לא כביקורת על שר המשטרה או על נציג בתי-הסוהר, שלדעתי עושה מלאכה טובה בתקופה הקצרה שהוא מכהן בתפקיד — אני מציע לאפשר לכנסת לחקור ולהמליץ באופן ציבורי ופומבי על אורחות חיים אחרים בבתי-הסוהר. אינני חושב שאנחנו צריכים, להירעת ממלוי תפקידנו, במיוחד כשיש לנו כלים לכך.

לא אכפת לי, אדוני היושב-ראש, אם תהיה זו ועדת הפנים שתחקור או ועדה מיוחדת. את זה אינני קובע. אני מציע, שהעניין יעבור לוועדת הפנים, וזו הדון בסוגיה ותמליץ, אם יש או אין מקום להקים ועדת חקירה. שכן זו הפרוצדורה שקבעה הכנסת בשעתה לגבי הטיפול בנושאים אלה לפי סעיף 22.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אדוני שר המשטרה, בבקשה לענות.

עו ששר המשטרה עולה, אני רוצה לפנות לכל חברי הכנסת שצריכים להגיש הצעות, שנצמצם היום את זכות הדיבור לחמש דקות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא, לא.

הי"ר ד' בן-מאיר:

רנצ, תקשיב אדוני הסוציאליסט, תקשיב, ותיכף אניג לך למה, תיכף אומר לך למה קראתי לך סוציאליסט: יש פנייה של הקצוניות, העוברות משעה 11:00, ובה הן מבקשות שעת הפסקה כדי לנוח. היות שאיננו עושים הפעם הפסקה, אני מבקש שתצטמצמו לחמש דקות. אולי אעלה את העניין בישיבת הנשיאות ביום שני הבא ואציע, שאם מתאריך הדין ביום רביעי, תיקבע הפסקה. יש הרכה דוברים בכל נושא, ואם שמונה דוברים מדברים על אותו נושא, יסתכמו דבריהם ב-40 דקות. כך שאפשר יהיה להקיף את הנושא. על כן אני מבקש להצטמצם לחמש דקות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, הצהרת מה שהצהרת, אבל יש תקנון, ויש חברי הכנסת שרוצים לומר את מה שיש להם לומר.

דב שילנסקי (הליכוד):

ומה ביחס לאנשי העמל והעבודה, לקצוניות?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מקווה שהיושב-ראש יסיק מסקנות לשיפור התנאים.

דב שילנסקי (הליכוד):

"רבוץ נרוד" — עם עבודה, עם עובדים.

הי"ר ד' בן-מאיר:

בבקשה, אדוני שר המשטרה.

שר המשטרה ח' ברי-לב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבתי-הכלא בארץ נתגלתה חריגה: אחת העקורנות החשובים ביותר בכל מוסד של חברה דמוקרטית — השוויון, נפגע. במקום יחס וזה לכל

שונה מדין רגיל בוועדה. כי הוא יכול להיות ממשי יותר, בעל שיניים, ויתכן שהוא יאפשר לכנסת להתמודד עם הבעיה בהצלחה. והרי, בסופו של דבר, על הכנסת לפקח על פעולות הממשלה, ובנייה גם על פעולות המשטרה ובתי-הסוהר.

אני רוצה לציין, שוועדת חקירה כזאת אינה צריכה למתוח ביקורת, אם אין בכך צורך, על השר או על נציג בתי-הסוהר. כמו כן, אינני רואה בעצם הקמת ועדת החקירה הכעת אי-אמון בשר או בנציג בתי-הסוהר, משום שאם נקרא את הכתבה שהתפרסמה בעיתון "הארץ" לפני שבועיים נראה, שהמצב הזה קיים כבר הרבה מאוד שנים. הרכה מאוד שנים לפני שהשר הנוכחי חשב שיהיה שר המשטרה, ולפני שנציג בתי-הסוהר הנוכחי חשב שיהיה נציג בתי-הסוהר. המצב הזה נמשך מנציג לנציג וממינהל למינהל. אני גם חושב, שבשל כך התגבש המצב בצורה כזאת, שהיום קשה מאוד לתקן אותו עלי-ידי שינויים פנימיים. אינני חושב שהשר נציג בתי-הסוהר היו נרתעים לעשות זאת, אילו אפשר היה. ואולם, אני חושב שהסיטואציה הקיימת היום בבתי-הסוהר היא כזאת, שלא קביעה של ועדה כעלת סמכויות, בדרך של נבחר ציבור, שסמכותם לפקח על פעולות הממשלה, לא יהיה אפשר להמליץ על שינוי מהותי ושינוי כולל של הגישה.

על מה מדובר בהצעה הזאת באופן כללי? בעיתון "הארץ" התפרסמה על נושא זה כתבה גדולה מאוד, תחת הכותרת "האסירן העליון", מאת ראובן שפירא. גם עיתונים אחרים פרסמו כתבות של כתבים אחרים בנושא זה. בכתבה ב"הארץ" מתוארת סיטואציה, שבמערכת בתי-הסוהר — בלי לציין בית-סוהר זה או אחר — יש שכבה של אסירים, שהכללים והנהלים המקובלים החלים על כל האסירים, פשוט אינם חלים עליהם. הם שוחים משקאות חריפים; הם מנהלים עסקים מהתאים שלהם; הם מחזיקים בלוגי גז בתאיהם, בניגוד לכל ההוראות; הם יכולים לצלצל מבית-הסוהר כמה שהם רוצים ומתי שהם רוצים, אין כאן פרוטקציה כלפי שכבה זו או אחרת, או נטייה חסד לאנשי מחתרת, אלא מדובר בפושעים אלימים בחייהם האזרחיים — אם אפשר לקרוא למה שהם עושים מחוץ לכותלי בית-הסוהר חיים אזרחיים — הממשיכים לנהוג בדרך האלימה, ביחס המתנשא ו"בפצפון" על החוק, על הסדר ועל המינהל התקין. גם בין כותלי בית-הסוהר, מפלים חתם על אסירים אחרים, על הסוהרים ועל הנהלות בתי-הסוהר, ובמידה רבה אף מנהלים את החיים בבתי-הסוהר.

אנחנו מדברים תמיד על שלטון החוק ועל שוויון בפני החוק. אסור שדברים אלה יתקיימו לא מחוץ לבית-הסוהר, ובודאי לא בתוך בית-הסוהר, שם חייב האסיר לכבד על עונשו לפי המעשה שעשה, ואין הוא זכאי להעדרות, אלא אם רכש אותו על-ידי התנהגות נכונה וטובה, ועל-פי הכללים והנהלים הקיימים.

לכן, אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני חושב שאנחנו מתלבטים הרבה בנושא הצפיפות בבתי-הסוהר, ועוסקים ברצון להביא לשם קדמה, לאפשר לאנשים לעבוד, לשקם את עצמם, לקדם את עצמם. אני יודע שהנציג הקודם, הנציג הנוכחי וגם שר המשטרה הם אנשים הרוצים בכל לבם ומאוד, ששירות בתי-הסוהר ייתן קודם כול אפשרות לחיות בתוך בית-הסוהר ולא לאבד את צלם האנוש, וכמו כן ייתן סיכוי לאנשים לשקם את עצמם.

אדוני, מכתבה זאת, שהיא כתבה ממצה יותר מכתבות אחרות, מצטיירת הנורמה — ולא שמענו כל הכחשה שלה — שנוצרה בין כותלי בית-הסוהר. האסירים מדברים ביניהם,

היו"ר ר' בן-מאיר:
תודה.

אהרן נחמיאס (המערך):
יש לי הצעה אחרת: להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ר' בן-מאיר:
חבר הכנסת אהרן נחמיאס מבקש להציע הצעה אחרת, בבקשה.

אהרן נחמיאס (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בקשת חבר הכנסת וירשובסקי היא להעביר את הנושא לוועדה, כדי שהיא תבחן אם יש צורך להקים ועדת חקירה אם לאו. הוא לא תובע כרגע להקים ועדה פרלמנטרית.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת וירשובסקי, שהוא עצמו יושב-ראש ועדת המשנה של ועדת הפנים לענייני משטרה ובתי-הסוהר: אנחנו מקיימים ישיבות כמעט מדי שבוע, וכל אשר אנו עושים זה להעביר תחת שבט הביקורת את משרד המשטרה, את משטרת ישראל, על כל שלוחותיה, על כל זרועותיה, ואת שירות בתי-הסוהר. אי-אפשר היום לכאן ולהתלות בכתבה, שהשר עצמו אמר שהוא איננו כופר בעובדות שהובאו בה. הוא גם מודיע, ששירות בתי-הסוהר נלחם ונאבק בתופעה זו.

מכאן ועד להקמת ועדה פרלמנטרית, כפי שמבקש חבר הכנסת וירשובסקי, רחוקה הדרך. הרי אז יצא כאילו ועדת הפנים של הכנסת איננה מלווה כלל את העבודה, כאילו איננו עושים דבר. האם אנחנו לא מקבלים דוחות? ודאי שאנחנו מקבלים. בכל עת ובכל שעה שאנחנו מומינים אלינו את ראש שירות בתי-הסוהר הוא מופיע, הוא מדווח דיווח מלא על כל מה שהוא נדרש ומתבקש.

דב שילנסקי (הליכוד):
אבל יש הבדל ב"שיניים" שיש לוועדה רגילה ולוועדה פרלמנטרית. יש הבדל גדול.

אהרן נחמיאס (המערך):
תלוי אילו שיניים אתה מרכיב, אם אלה שיניים תוחכות או שיניים טבעיות. מאחר-שאני יודע, שאתה מרכיב שיניים טבעיות, מדוע לך לומר שזה תלוי בשיניים?

אנחנו תובעים השכם והערכ ביצוע מלא של הרבה מאוד מסקנות של הוועדה שלנו. אגב, כשנים האחרונות של עבודת ועדת הפנים וועדת המשנה לנושא של המשטרה ובתי-הסוהר היינו עדים לשיפורים רבים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אין חולקים על זה.

אהרן נחמיאס (המערך):
אם אין חולקים על זה, אז על מה אתה חולק? על כך שהופיעה איזו כתבה וזו האירה את עניין? אתה לא ידעת את הנושא הזה? האם היה זה סוד בשבילך? האם הדברים שם היו בשבילך כמו מעבר לסמכטין?

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את ההצעה של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי לוועדת הפנים, כדי ששם יידון הנושא.

היו"ר ר' בן-מאיר:
חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת הפנים?

אסיר, התברר שיש אסירים הזוכים ליחס מועדף בהשוואה לחבריהם. ולמען הסר ספק: אין אני חולק על הדברים, שנכתבו ונאמרו על חומרתה של התופעה והצורך לבערה במהירות וביעילות. אשר לדברי חבר הכנסת וירשובסקי על הפסול שבתופעה — אני מקבל את הביקורת. אשר לדבריו על הצורך בוועדת חקירה פרלמנטרית — אין ביכולתי להסכים לכך, ואנמק את דברי.

ראשית, למרות חומרתה של העניין אני מציע לראותו בפרספקטיבה הנכונה. הבעיה קיימת בכל העולם. טבע החיים בבתי-הכלא יוצר מעמדות פנימיים של שולטים וגשולטים, ואין לך בית-כלא ששלטונותיו לא נדרשים להילחם בתופעה, עד כמה שהדבר אפשרי. כפי שאראה בהמשך, גם בארץ מתמודד שירות בתי-הסוהר עם התופעה הללו של ה"מיוחסים". מינוי ועדה פרלמנטרית יפח את הכעיה מעבר למדיה האמיתיים, ללא כל צורך והצדקה. כשם ששכ"ס מתמודד עם כל הבעיות של בתי-הסוהר, כך גם בבעיה זו אין צורך בהתערבות חיצונית. האינטרס של כולנו הוא, שלא להחמיר את העניין מעבר לחומרה הטבועה בו ממילא.

שנית, זמן רב לפני פרסום הכתבה, ששימשה כסיס להצעה דהיום, החל שירות בתי-הסוהר לטפל בנושא. בחודשים האחרונים פעלו בתוך שירות בתי-הסוהר שתי ועדות פנימיות בדורים הבכירים ביותר, שמתפקידן היה לבדוק, אם ועד כמה קיים חוסר שוויון בהטבות הניתנות לאסירים, ולהמליץ על דרכים לתקן העיוות. שתי הוועדות סיימו את עבודתן והגישו את המלצותיהן לנציב שירות בתי-הסוהר. הנציב לא התמהמה ולו לרגע אחר, ומיד עם קבלת המלצות התכנסה צמרת שירות בתי-הסוהר וקיבלה החלטות ליישום המלצות אלה. הישיבה האחרונה בנושא כונסה השבוע, וכבר נקבעו בה החלטות ואופרטיביות, לרבות תאריכי יעד ליישומן.

שלישית, חבר הכנסת וירשובסקי קובע נחרצות, שרק ועדה פרלמנטרית כזו להחקר את הנושא כראוי. ואני שואל: מדוע? הרי גם חבר הכנסת וירשובסקי חוזר וטוען, שהחקירה לא נועדה להעניש את השב"ס ולא נועדה לערוף ראשים, אלא לחקן את המצב. אם כך הדבר, מדוע שתי ועדות פנימיות של שב"ס אינן מתאימות לטפל בבעיה? הרי מי מעוניין יותר מהשירות עצמו והעומדים בראשו שלא תהיה חריגה מהנהלים ובתי-הכלא ינהלו בצורה הגונה ושוויונית? אני יכול להבטיח ליושבי הבית הנכבד הזה, שהוועדות של שב"ס ביצעו את תפקידן על הצד הטוב ביותר, ובזמן הקרוב, כשיבוצעו המלצות, ייווכחו הכול לדעת שהמצב השתפר.

רביעית, בשנה האחרונה עבר שירות בתי-הסוהר ועזועים שבשיאם התחלף הנציב. הדבר האחרון הנחנך היום לשירות הוא ועזוע נוסף בדמותה של ועדת חקירה פרלמנטרית. מובן שאלו היה צורך ענייני בוועדה כזאת, היה הנימוק של מניעת ועזועים לא רלבנטי, אך כפי שאמרתי, אין צורך ענייני בוועדה כזאת, ואם יש חשש שהיא תפגום בפעילות השוטפת של שב"ס, ברור הוא שהיא מיותרת.

אם לסכם, אדוני היושב-ראש: שירות בתי-הסוהר ער זה זמן רב לתופעה, ובחודשים האחרונים פעל השירות כאינטנסיביות נגדה. סימנו את שלב בדיקת המצב, ואנו בשלב יישום המלצות. כמצב זה נראה לי מיותר לחלוטין להקים ועדת חקירה פרלמנטרית, שתחזיר אותנו אחורה, לשלב של טרום בדיקה.

אני קורא לכנסת לאפשר לשב"ס למלא את תפקידו כנדרש ממנו, ולהסיר את ההצעה מסדר-היום.

מרכזי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
כן, אדוני.

היור' ד' בן-מאיר:

אם כן, לפנינו שתי הצעות ואני אעמיד אותן להצבעה זו מול זו: האחת, להסיר את הנושא מסדר-היום של הכנסת, והשנייה, להעביר את הנושא לדיון בוועדה. מי בעד ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום של הכנסת? מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מינוט

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדה — רוב

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה

הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

כג. הצעות לסדר-היום

האירועים בבית-ג'ן

הצדקה. בית-ג'ן איננו היישוב היחיד שחי בשמורת טבע. יישובים רבים חיים בשמורות טבע, והם קיבלו על עצמם את המגבלה הזאת, אם לא מרצון הרי מתוך הכנה. אנחנו השתולנו לגבי בית-ג'ן יותר מאשר לגבי כל יישוב אחר בארץ. השתולנו ללכת לקראת התושבים שם, ובמסקנות המוגשות כאן מצוין, שניתן לבית-ג'ן אישור לפתח את עצמה עד ליישוב של 20,000 תושבים. ואילו כאשר הוחקנו התקנות וחוקק החוק היו בבית-ג'ן 1,600 תושבים.

אני יודעת שיש מי שמנסה לקשור את עניין בית-הספר, את כעיית הביוב ועוד כל מיני דברים המתרחשים בבית-ג'ן לבעיית שמורת הטבע. אני חושבת שיותר מאמבק בין האדם לטבע יש כאן מאבק בין האדם לאדם. אילולא חינוכו את עצמו לאהבת הטבע ולשמירתו, כל דמותה של הארץ. הזאת היתה נראית אחרת. אני זוכרת את עצמי בתור ילדה קוטפת כלניות, רקפות ונרקיסים.

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה אסור.

עננה סולודר (המערך):

כשאני הייתי ילדה זה היה עוד מותר.

היור' ד' בן-מאיר:

זה היה לפני חמש שנים.

עננה סולודר (המערך):

אבל, אני שמחה לציין, ואילו היית מאפשר לי לגמור את המשפט היית שומע, שהיום ילדים יודעים שם של כל פרח וכל ציפור, ואינם מעזים לגעת בפרח, ואינם מעזים לגעת בנטיע, ומשפחות הולכות עם "מגיד" בתוך שמורות טבע, לומדות את הטבע וחיות מהטבע — אני חושבת שבכך השגנו הישג גדול מאוד לארץ שיש בה יותר מדבר מאשר טבע.

אדוני היושב-ראש, הואיל וביקשת לקצר אני רוצה לומר לאחי ולידידי הדרוזים, ואני רואה בהם אחים וירידים: אני חושבת שמי שתובע שוויון לפני החוק חייב גם לקבל על עצמו את החוק על משמעותו.

נרמה לי, שמה שקרה והשתולל השכרע הוא, לשמחתי, אירוע נדיר במדינת ישראל, אני אינני זוכרת מאבק כזה, לא של המנה הדרוזית ולא של כל עדה אחרת, לרבות יהודי ישראל שחיים בתוך השמורות, נגד החוק ונגד אכיפתו.

אומר שוב: נרמה לי שניתנו תשובות על בעיות ההתפתחות של בית-ג'ן, ולא היה שום צורך להגיע למצב הזה.

היור' ד' בן-מאיר:

אנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 5971, 5972, 5973, 5974, 5978 ו-5979 בנושא: האירועים בבית-ג'ן. אני חוזר ומבקש מחברי הכנסת לדבר חמש דקות כלכד.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי.

עננה סולודר (המערך):

סליחה, אדוני היושב-ראש, אני מעלה את ההצעה, הודעתי על כך כבר אתמול.

היור' ד' בן-מאיר:

אצלי זה לא רשום. סליחה, אני חוזר בי — רשות הדיבור לחברת הכנסת עננה סולודר. אני יכול לקרוא רק מה שמניחים לפני על השולחן. אני מבקש שתבדקו אם הכול בסדר.

חברי הכנסת נחמאס ווירשובסקי, את העניין שביניכם אני מציע שתסדירו מחרץ לאלולם.

בבקשה, חברת הכנסת סולודר.

עננה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת: השתולתי להכין גאוס סדור, אף שהיה לי קשה מאוד לעשות זאת לאחר המראות והקולות שהגיעו אלינו ביום שני בבית-ג'ן. זה למעלה משנה מנסים לטפל בעניינם של תושבי בית-ג'ן, ונדמה לי שגם הצלחנו לענות על כל השאלות, הענייניות לפחות, שהוגשו לוועדת הפנים. התוצאה מונחת לפני חברי הכנסת במסקנות שהניחה היום הוועדה.

אבל, נוסף על מה שראינו ביום שני, קרה היום משהו שמעתי במהדורת "ערב חדש" על הסכמים שהגיעו אליהם היום עם הדרוזים. אני מודה, שכל "הערכתי" נתונה למנהיג החדש שנולד לעדה הדרוזית, שהצליח להתסיס עדה שקטה, נאמנה, אצילה, שבאמת כוונה אתנו ברית דמים וברית חיים במשך שנים. נראה שבמדינת ישראל משתלם למי שדורש או הכול או לא כלום, ועושה זאת בצורה אלימה. צר לי מאוד להיווכח, שמי ששומר על החוק יורקים בפניו ומי שפורע את החוק נותנים לו פרס.

לראבוני, לגבי כל הנושא של בית-ג'ן היתה דיס-אינפורמציה במשך תקופה ארוכה. הציבור כולו, גם הציבור הדרוזי, נזון מאינפורמציה כזו מדויקת על מה שאישור ועל מה שוויתרו בענייני בית-ג'ן.

אני רוצה לחזור על מה שכבר אמרתי מעל במה זו: העמדת הנושא — או האדם או הטבע, אין לה לפי דעתי.

המנצלת כאילו את הטבע ואת האהבה לטבע כדי להמשיך ולממש מדיניות של אפליה, של גזל קרקעות ושל מניעת שוויון לאוכלוסיית בית-ג'ן. אוכלוסייה זו היא חלק מהאוכלוסייה הערבית הדרוזית, חלק מהאוכלוסייה הערבית כולה, המתמודדת עם מדיניות של הפקעת אדמות.

אהרן נחמיאס (המערך):

הם מסכימים להגדרה שלך: "דרוזים ערבים"?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה רוצה לבחון זאת? לך אליהם ושאל אותם.

אהרן נחמיאס (המערך):

איני בוחן, אני רק שואל.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

העובדה ההיסטורית היא, שהם בשר מבשרו של העם הערבי, ושום הגדרות לא ישנו עובדה זו ולא יוציאו אותם מהעם שהם שייכים אליו.

לכן, הבעיה היא בעיית מחייתם, בעיית גורל אדמותיהם של תושבי בית-ג'ן, בעיית קיום השירותים החיוניים ביותר לכפר שצריך להתפתח — אין בית-ספר מפני שאין אדמה, מפני שיש תוכנית מתאר שאיננה מאפשרת להם לחיות ומאיימת בהריסת בתים ואינה נותנת לבנות בתי-מגורים לחיילים משוחררים ולזוגות צעירים. אלה הן העובדות שיש להתמודד אתן, ולא עם הטבע או עם שמורות הטבע. אדמותיהם של תושבי בית-ג'ן ושל עין אל-אסד מקיפות אולי לא יותר מ-20,000 דונם בסך-הכול. מתוך כלל 100,000 הדונמים של שמורות הטבע.

לכן, הבעיה כיום היא איך לשנות מדיניות המונעת מהם לעבד את אדמותיהם באופן חופשי, איך לשנות את המדיניות למדיניות שתאפשר להם להרחיב את תוכנית המתאר ולבנות בתי מגורים ומבני ציבור כמו בית-ספר. מאז 1965 הם פועלים כדי להסיר את עניבת החנק — כתחנות, במשאלות, בשאילמות בכנסת, בפניות, והתשובות שניתנו היו תשובות של כחש ולא יותר. עד שהגיעו מיכ עד נפש והחושבים נאלצו להכריז על שבתיה, והם אכן הכריזו על שבתיהם לפני שלושה חודשים.

גם בתקופה זו דיברו על ברית הדמים כדי לכפות עליהם מדיניות של אפליה. גם במשך שלושת החודשים האלה התחרו כאן ראשי המפלגות בהצהרות נבובות כדי לרכוש שוב אהדה כלשהי לקראת מערכת בחירות, הצהרות חסרות כל תוכן, שאין מאחוריהן כל רצון לפתור את הבעיה. שלושה חודשים מתחננים תושבי בית-ג'ן: פתרו לנו את הבעיה. מתוך הניסיון יודעים אנו, שאת האדמות החקלאיות שלנו לא נוכל לעבד באופן חופשי. בלי שיוצאו משטח השמורה על-פי חוק, ולא נהיה בני ערובה של רשות שמורות הטבע, התלויים ברצונה הטוב בלבד. אלה הן דרישותיהם התקיפות כיום, הנכונות והצודקות.

ראשי השלטון אטמו את האוזניים במשך שלושה חודשים. דיברו והצהירו ללא כל מעש. מתוך תקווה שישכרו את התושבים, עד שסיכנו את המשטרה בכך שהביאו אותה לשכור את מאבקם, ובאיוו רשות מוציאים אותם מהאדמה שלהם, מהאדמה שישכרו עליה? זו אדמתם. אין זו התנחלות. התנחלות היא על אדמה זרה, כשמשלים עם מאדמתו ומתנחלים עליה. הם יושבים על אדמת אבותיהם. אם כן, באיזו רשות מוציאים אותם משם? סיכון המשטרה נועד להביא לעימות, להביא למצב שבו יוכל לשכור את התושבים

אני רוצה לומר: כל השנים הקפדנו שנושא הטבע לא יהיה נושא פוליטי שהמפלגות סוחרות בו זו עם זו. בשמירת הטבע חברו כל חברי המפלגות מכל הקשת הפוליטית, ואולי כוחם הגדול של כל אהבי הטבע ושומרי הטבע היה בכך, שלפחות בנושא אחד שיתפנו פעולה. לדאבוני, אני מרגישה שגם בנושא זה חל כרסום, ועוד מעט גם לגבינו לא נוכל לשתף פעולה.

אני פונה לאותם חברים ממפלגתי, לאותם שרים שישבו היום עם העדה הדרוזית, ואני פונה לעדה הדרוזית — לא לעדה הדרוזית כולה, כי אני מוכרחה לציין שבד כבר עם הטיפול בבית-ג'ן אנחנו מטפלים, באותה בעיה, ביישובים הדרוזיים שעל רכס הכרמל. אומנם הבעיה איננה עם שמורות הטבע, אלא עם הפארקים הלאומיים, אבל הבעיה היא בדיוק אותה בעיה. הצלחנו להגיע אחס להבנה ולהסכמה. עובדה היא שהעניין לא הגיע לעיתונות. רווח בעיתונות פעם אחת רק על מקרה של הריסת בתים. עובדה היא שהצלחנו להגיע שם להסכמה, ובקרב יונחו כאן המסקנות. זו ההוכחה לכך שניתן להגיע למסקנה. אבל, כפי שאמרתי בראשית דברי, נראה שהאלימות חוגגת — אני אומרת שאין זה עניין של סכסוך בין העדה הדרוזית לבין שמורות הטבע, אלא סכסוך בין חלק מתושבי בית-ג'ן — גם לא בין כולם — לבין שמורות הטבע.

ובכן, אני פונה גם לתושבי בית-ג'ן וגם לשרים הנוגעים בדבר: אל ניתן את ידנו להכחדת הטבע. ניתן לחיות ביחד וצריך ללמוד לחיות ביחד. אני חושבת שעל כולנו לעשות מאמץ להגיע לכך, ואני מקווה שאכן נעשה זאת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אני מודה לך על הקיצור. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי, ואחריו — לחבר הכנסת זיידן עטשי.

תופיק יואד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חשוב התוכן, לא הקיצור.

היו"ר ד' בן-מאיר:

לי חשוב כרגע הקיצור. על התוכן בלאו הכי איני יכול להשפיע. זה צריך לשכנע אותך, לא אותי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, אני פונה ליושב-ראש ולסגנים בכקשה, ששישיבות ימי רביעי, שכבר ידוע כי הן ארוכות, לא יבואו על חשבון עבודתם הקשה והמרוכזת של חברי הכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

בהחלט. הסכרתי שהיום זה מקרה יוצא דופן, ובשבוע הבא נדאג לכך שתהיה הפסקה בישיבות הכנסת כדי שהצוות יוכל לנות. אחרי הכול, אדוני חבר הכנסת, צריך גם להתחשב בעובדה שהכנסת מופעלת לא רק על-ידי חברי הכנסת, אלא, קודם כול, על-ידי צוות נאמן ומסור, שעושה פה לילות כימים. אני חושב שצריכים להתחשב גם בו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כל הכבוד לקצרינות ולעובדים. אנחנו מעריכים מאוד את תרומתם לפעילותנו, אבל המנגנון וכל מי שפועל — פועל לקיום העבודה התקינה של הכנסת.

על כל פנים, אומר את הדברים שאני רואה חובה לעצמי לומר אותם בדיון השני על בית-ג'ן בכנסת. חברי הכנסת, אין מדובר במאבק בין האדם לבין הטבע, כפי שחברת הכנסת עדנה סולודר ניסתה לומר, שבעצם צריך לכפוף את האדם לטבע. שכולנו אוהבים אותו. כאן יש אוכלוסייה הנתונה במצור — אם להתפתח ולהמשיך לחיות, או להיחנק במדיניות

ולא לזה. אבל מי לא נותן שוחד במדינה הזאת בשביל בחירות וכשביל פוליטיקה? מה שהיה היום אינו שוחד?

מחמד ותר (מפ"ם):

איש לא נותן, זה לא נכון.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
מקבל.

בני שלטא (הליכוד):

תעביר לגונן אם יש לך...

היורד ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אחרי משפטו של חבר הכנסת לשעבר פלאטור-שרון, אני מציע להיזהר עם הגדרות כאלה.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני רק מצטער על כך, שמי שמנסה להגן על זכותו ועל אדמתו נקרא פורע חוק ורומם חוק, שעושה פוגרום על רקע לאומי. כך תיארה העיתונות הישראלית את הדרוזים בבית-ג'ן. כך תיארה — — —

גאולה כהן (התחיה):

כך זה היה.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

זה היה וזה יהיה, אם יהיה מה שהיה: כיום שני. כל כוח שיבוא לעקור דרוזים, ערבים או יהודים מעל אדמתם הפרטית — כך יקרה.

חברת הכנסת גאולה כהן, אני פונה עכשיו למשטרה — ב-29 ביוני היו אנשי בית-ג'ן אצל מפקד המרחב של עכו, מרחב הגליל, ואמרו לו: אם רצונך בכך, נעביר את האוהלים לאדמה הפרטית שלנו. העבירו כרצוננו הוא. שבוע לאחר מכן, ביום שני השבוע, בא מפקד המרחב בראש קבוצת אנשים, אף שהיה סיכום שאם הוא רוצה באמת לחסל את האוהלים או להוריד אותם, יודיע להם מראש ויעשו זאת בשיטה לגמרי אחרת. מי רצה להגיע אלימות? אני? את? חברת הכנסת עדנה סולודר? איש לא רצה להגיע לעימות. אבל, כאשר קוראים חיגר על זכותו של אדם על אדמתו הפרטית, ואני לא מדבר על אדמת השמורה — הוא ניכר בהתאם, לצערי הרב.

חברת הכנסת גאולה כהן, לא קראו למתנחלים לא הרחק מכאן "פורעי חוק", כאשר הם השתלטו על אדמות אחרים, הקימו בכוח הזרוע התנחלויות ניישוכים על אפה ועל חמתה של ממשלת ישראל. אלה לא פורעי חוק. לשם לא שלחו את מפקד המרחב או כוח צבאי או כוח משטרה. למה? כי ליהודים מגיע יותר, כנראה, ועל אדמה ערבית.

אולי למדנו שיעור ביום שני. אני לא יודע. אני מקווה שזה לא יחזור על עצמו אי פעם.

המשטרה הגיעה עם 16 גיפיים של רשות שמורות הטבע. אני לא מתווכח עם רשות שמורות הטבע, משום שכולם היו כעיצומי של תהליך פתרון. היום אני מתווכח עם המשטרה — מדוע היה צריך לקרות דבר כזה? מדוע לא תיאמו זאת? מדוע צריך לבוא עם כוח כזה? כך היה גם לפני חודשיים ברמת-הגולן. יצרו עימות עם אוכלוסייה מסוימת.

אני חושב שאפשר לסיים פרשיות ללא אלימות המשטרה, משום שאלו תיחקל באלימות. לא יעזור לאיש, כי איש לא ישתלט על אוכלוסייה ששוכנת שלושה חודשים. מדוע רק אחרי האירוע האלים שהיה שלשום קראו לכל העדה הדרוזית לירושלים כדי לפתור את הבעיה? למדנו, כנראה, שבמדינת

במאבקם. אך לא מצליחים לעשות זאת, כי הם עומדים בשורות אחדות ומגינים על עניין צודק, על חייהם, על עתידם. שום משטרה לא תשבור את מאבקם.

לכן, רבותי, אין מנוס — אם באמת רוצים להתחשב בהם, לפתור את בעיותיהם, לאפשר להם לחיות בשוויון, בכבוד — אין דרך אחרת אלא להיענות לתביעותיהם הצודקות, ולהוציא את אדמותיהם משטח השמורה על-פי שינוי החוק; להרחיב את תוכנית המתאר באופן שתכלול גם אדמות מינהל; לאפשר להם לכנות בנייני ציבור ובתי מגורים; לאפשר להם ולהבטיח להם קיום מערכת ביוב לכריאותם ולבריאות הסביבה.

חברי הכנסת, תבענו חקיקת חוק. ועדת הפנים רנה במשך חודשיים בנושא, וסיכמה היום סיכומי פטפוטים ולא יותר; סיכומי פטפוטים, שאינם פותרים בעיה. דחו את הצעתנו לחוק חוק שיבטיח את ההיענות לתביעות הצודקות.

ומה שמענו היום אחרי-הצהריים? — את הכרזתו של מר פרס במפגש עם ראשי הציבור הדרוזי, שלפיה הוא ידאג להביא לכנסת הצעת חוק שתשנה את המצב. מה זה? צביעות? הכרזות סרק? חושבי בית-ג'ן לא יסתפקו בהבטחות שווא. הם רוצים לראות בפועל, בשטח, שהמצוקה שלהם חולפת. אם באמת מתכוונת הממשלה לפתור את הבעיה, תניח בשבוע הבא על שולחן הכנסת הצעת חוק שתספק את תביעותיהם. לא במשטרה תיפתרנה הבעיות האלה.

היורד ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת זיידן עטשי, ואחריו — לחבר הכנסת רן כהן.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה — אני רואה שחברת הכנסת סולודר עזבה לרגע את האולם — מיום שני מדברים על פורעי חוק, על רומסי חוק, ואני מתפלא.

בראש ובראשונה כרצוני לברך על ההסכם שסוכם עם ראש הממשלה לשעבר ושר החוץ, עם ממלא-מקום ראש הממשלה והשרים שהשתתפו באותה ישיבה. אני מקווה שהפתרון יוביל אותנו למוצא מכובד, שישמור גם על הטבע וגם על זכויות האנשים בכפר בית-ג'ן.

בני שלטא (הליכוד):

זה היה שוחד הבחירות הגדול ביותר בהיסטוריה.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת שליטא, אמרתי שאני מקבל, אני לא יודע, משום שההסכם שהושג היום — — —

גאולה כהן (התחיה):

שום חוק כזה לא יעבור בכנסת, תהיה בטוח.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

— איננו טוב יותר מההסכם שאני סיכמתי עם השר שחל ועם השר נחמקין ב-10 ביוני 1987, לפני חודש ושכוע, ואנשי בית-ג'ן וראש המועצה לא קיבלו אותו.

שוב, לא משנה מי יביא אותנו לברך על המוגמר, אני מקווה שההסכם שהושג יסיים את הפרשה של בית-ג'ן. זו תקנות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ההצעה של השר אונס איננה שוחד?

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

לא משנה. אני לא רוצה שהעדה הזאת תהיה קורבן לא לזה

גאולה כהן (התחיה):

— — — אף מלה אחת של גינוי לא אמרת — — —
אבל כשאחרים עושים, זה פוגרם.

הי"ר ד' בן-מאיר:

גם את רשומה לרשות הדיבור, חברת הכנסת גאולה כהן.

אהרן נחמיאס (המערך):

חבר הכנסת עטשי, אולי תאמר איזו מלה בקשר לפגיעה של השוטרים — — —

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת אהרן נחמיאס, חברת הכנסת גאולה כהן, השעה מאוחרת, אני מבקש שלא להפריע. ממילא זה לא ישנה את דעתו, הוא יאמר את אשר הוא רוצה לומר.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני לא רוצה שיוכן מדברי, חלילה — אני גם כתבתי וגם דיברתי; אחמול וגם שלושם דיברתי ופניתי אל האוכלוסייה. חבר הכנסת נחמיאס, אני לא רציתי להגיע לעימות, ואני בטוח שגם אתה לא רוצה להגיע לעימות. חברת הכנסת עדנה סולודר אמרה: את הכעיות של הדרוזים על הכרמל אנחנו גמרנו. מי אמר שגמרנו? אנחנו עוד לא גמרנו בכרמל, גברת סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

— — —

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

את טוענת שבכרמל גמרנו. אנחנו עדיין לא גמרנו בכרמל. מי אמר שגמרנו? אנחנו מדברים ברוח טובה, ואנחנו מקורים לגמור, אבל לא גמרנו. גם בכית-ג'ן זה התחיל כך, ברוח טובה, אבל זה הסתיים באלימות, לצער.

עדנה סולודר (המערך):

— — —

בני שליטא (הליכוד):

אתה צודק, בכרמל צריך לחקוק את מה שהיה בבית-ג'ן.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

חלילה, להיפך. בכרמל אנחנו מדברים ברוח טובה ורוצים לגמור בשלום.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת עטשי, אתה חייב לגמור מיד.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני גומר בכמה משפטים.

הי"ר ד' בן-מאיר:

לא, לא. משפט אחד כלכד.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

טוב, משפט אחד.

מהעיתונות הישראלית לא נמצא כאן שום כתב. אבל המלל שהיה בעיתונים לגבי הפרשה, כמו המלה "פוגרם" — איפה משתמשים במושג פוגרם? — בכפר ששכל 32 בחורים, וכשהמטרה באה להתנחלות היא מצאה שם דגל ישראל ודגל הדרוזים. כפר כזה לא יעשה פוגרם. עצם השימוש במושגים כאלה בא כדי להשחית ולהשחיר את פניה של עדה שלמה, ובמיוחד את פניהם של אנשי בית-ג'ן. זה לא יתרום דבר, רבותי. להיפך, זה עושה סדקים בגשר שבינינו. על רקע לאומי

— — —

ישראל רק אחרי אלימות, רק אחרי ששוכרים תחנות אוטובוסים, רק אחרי שהפנתרים השחורים עושים הכול ושורפים בתים — מדברים אתם ונותנים להם זכויות.

אני מקווה שהתופעה הזאת תיעלם מעם ישראל. זאת תופעה מכוערת בחברה שלנו, והיא מצויה בכל המגזרים. אנשים יודעים שרק באמצעות מעשי אלימות והפגנות ימשכו תשומת-לב לבעייתם ויקבלו זכויות. זה רע מאוד. אנחנו לא רוצים שזה יקרה.

ארותי שר המטרה, חכל. אינני יודע אם ידעת על המקרה הזה. אני יודע על תיאומים אחרים שהיו. אני יודע שהוכה ילד שהלך להזעיק אנשים. אני חושב שמי שעושה דברים כאלה ללא חיאום מראש צריך להסיק מסקנות.

שר המטרה ח' בר-לב:

איזה ילד הוכה?

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

ילד הוכה, ויש לי גם מסמך של בית-החולים בצפת.

שר המטרה ח' בר-לב:

איזה ילד הוכה? המטרה לקחה ילד והתחילה להכות אותו? כך זה היה?

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

הוכה ילד בן 16.

בני שליטא (הליכוד):

הוא כבר מתחיל לשנות את התיאור. הוא כבר אומר שהוכה ילד בן 16, הוא נראה בודאי כבן 32 — — —

שר המטרה ח' בר-לב:

בינתיים הוכו שם 23 שוטרים.

בני שליטא (הליכוד):

— — —

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שליטא, דומני שאתה רשום לזכות הדיבור.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

ארותי השר, אני חושב שיש לך בעיה כשר בממשלת ישראל, שאצלך השוטר תמיד צודק. יש בידי התכתבות ענפה, ואני מוכן להראות שאתה סתרת את עצמך בכמה מהמכתבים שלך אלי.

שר המטרה ח' בר-לב:

תראה, תראה.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני אראה לך את המכתב, אפילו בשבוע הבא. אתה מקבל דיווחים לא מדויקים, וגם המטרה טועה, כי אלה הם בני אדם, והם טועים כמו כל בני-אדם.

שר המטרה ח' בר-לב:

הדיווח על 23 שוטרים פצועים הוא דיווח לא נכון?

הי"ר ד' בן-מאיר:

ארותי השר, אני מבקש שתמתין קצת, עוד מעט תשיב לכולם.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני אומר שהמטרה אינה חסינה מפני טעויות, אנשי בית-ג'ן אינם חסינים וגם אני לא חסין מפני טעויות, כי כולנו בני-אדם. אבל מי שמתחיל באלימות — — —

ראית 23 שוטרים שהוכו. היו שם שרשרות, היו שם שישה פצועים מקרב התושבים.

בני שליטא (הליכוד):
עכשו אני מכין.

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אמרתי "מכל צד". אין לך מה לדאוג. כפי שאני בא להגן היום על זכותם של תושבי בית-ג'ן, הזכאים לפתרון הוגן וצודק, יעיל ונכון, כך אני רוצה להגן גם על שוטרי ישראל, שהם אורחי מדינת ישראל וגם עליהם צריך להגן בדיוק באותה מידה.

אבל, אני רוצה לומר, רבותי חברי הכנסת, שאם הגענו למצב כזה בבית-ג'ן, נדמה לי ששום אוכלוסייה במדינת ישראל איננה מחוננת. ואני מכיר מעט מאוד אוכלוסיות שתורמו כל כך הרבה כעבודה, בביטחון, במיסוי, שתורמו כל תרומה אפשרית, בדיוק כמו כל אזור אחר של מדינת ישראל, למדינת ישראל — כפי שעשתה זאת אוכלוסיית בית-ג'ן. אם אפשר היה להגיע לעימות כזה עם תושבי בית-ג'ן — וחברת הכנסת עדנה סולודר יכולה להגיד לעצמה אלף פעמים עד כמה הפתרונות היו צודקים או נכונים — אם המצב בבית-ג'ן הגיע לאן שהגיע, אזי הפתרונות לא היו כלל פתרונות. כמעט שאפשר לומר כאן את המלים: אם כארזים נפלה שלהבת, מה יעשו, אוזבי הקיר.

מה עוד צריך להקריב במדינה הזאת כדי לזכות ביחס הוגן יותר, בפחות קיפוח? נדמה לי שבעניין זה העדה הדרוזית במדינת ישראל היא באמת סמל הקיפוח והאפליה, שהרי היא משלמת טבין ותקילין בכל התחומים, כפי שהיהודים משלמים. לגבי העדה הדרוזית אי-אפשר לטעון שבניה אינם משרתים בצבא, אי-אפשר לטעון שהם לא משלמים מסים, אי-אפשר לטעון שהם אינם נותנים את אשר נותן הציבור היהודי. ובכל זאת הם זוכים ליחס שלו זוכים כל הערכים במדינת ישראל, סובלים מכל צורת קיפוח אפשרית, מכל רמת קיפוח שאפשר למנות. לראבוני הרב, בתחום זה מרוכזים כל הטיפשות וכל העוול שרק אפשר להמציא במדינה הזאת.

אדוני היושב-ראש, באים כאן להגיד שהסיתו. מה זה "הסיתו"? אילו לחיילים המשוחחרים של בית-ג'ן היה דיוור, האם הם היו יוצאים להפגנות? אילו היה לתלמידים של בית-ג'ן בית-ספר חקי, והיו להם בחים שאפשר לגור בהם וגני-ילדים שאפשר לשחק בהם ומועדונים שניתן לבלות בהם, האם הם היו יוצאים עם שרשראות? אילו היו לאמהות בבית-ג'ן מרפאות תקינות, מעונות לשכן בהם את הילדים בצורה תרבותית וכיוב שאיננו זורם כרחובות, האם הן היו יוצאות להפגנות? אילו היו השירותים הקהילתיים עובדים, האם היו הגברים יוצאים לרחבת הכנסת? איך אפשר היום לירוק כפרצופה של עדה שלמה, ולבוא לכאן בטענה: שהיא מוסתת? הרי אין דבר יותר נבז, תסלחו לי, מאשר להגיד על עדה שלמה שהיא מוסתת, משום שכזאת מבטלים את כל האמת שבטענות האפליה שלה.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
לאומנים.

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לאומנים, פוליטיקאים מסיתים אותם. במקום שבו אין פער ואין אפליה, רבותי חברי הכנסת, אי-אפשר להסית איש.

אני רוצה לסיים כשני דברים. מאתר שידדי חבר הכנסת נחמיאס עלה להיות יושב-ראש הישיבה, והוא כידוע מקפיד

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מסכים אתך שהביטוי "פוגרום" אינו נכון.

היורד ר' בן-מאיר:

אני מצטער, אני ביקשתי שתדבר חמש דקות, ואתה מדבר כבר רבע שעה. אני מבקש שחסיים.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

שמעתי שהעיתונות הישראלית תורמת ביוזעין לקרע בין העדה הדרוזית לעם היהודי. זאת עושה העיתונות הישראלית היהודית.

"אנחנו מחכים לסורים" — מי אמר את הדבר הזה? "על רקע לאומני" — מי אמר זאת? "פוגרום", "אטבח אלי-הוד", "חשחשו את הדרוזים". מי שאמר זאת הוא שקרן בן שקרן, הוא איננו רוצה בחיים משותפים, איננו רוצה בדו-קיום. אני חושב שהוא אפילו מקנא בתפקיד שממלאת העדה הדרוזית בישראל. העיתונות ומי שכתב זאת צריכים להתנצל בפני עם ישראל כולו וגם בפני העדה הדרוזית, כי דברים כאלה משפיעים רק לרעה על הדו-קיום.

היורד ר' בן-מאיר:

תודה רבה.

גאולה כהן (התחיה):

גם בטלוויזיה שמענו — — —

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
לא שמעתי.

גאולה כהן (התחיה):

שמעתי: ברם ואש נכנה את הגליל, ברם ואש נכנה את הגליל. בטלוויזיה שמענו זאת.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
— — —

היורד ר' בן-מאיר:

חברת הכנסת גאולה כהן, את מוותרת על רשות הדיבור שלך? אז תגיד לי, אשמח מאוד.

רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, ואחריו — לחברת הכנסת גאולה כהן, בתנאי שלא תפריע.

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשטרה, חברות וחברי הכנסת, האירועים שהיו השבוע בבית-ג'ן צריכים להירשם כדרך שחור בתולדות מדינת ישראל, בתולדות היחסים בין היהודים לערבים, בתולדות משטר החוק במדינה.

אני סבור כי זכותו של כל אדם, ובוודאי זכותה של קהילה, להגן על האינטרסים שלהם בתוך חברת חוק וסדר בכל האמצעים שהדמוקרטיה מעמידה לרשותם.

אני רוצה לגנות את האלימות שהיתה ולהסתייג באופן התקיף ביותר מכל צורה של אלימות מכל צד שהוא, וודאי כאשר היא מופעלת ללא צורך, ללא היגיון ולא מתוך צורך בהגנה עצמית. אני חושב שהאירועים שאירעו כיום שני צריכים להימחק מהזיכרון הלאומי של מדינת ישראל.

בני שליטא (הליכוד):

את מי אתה מגנה?

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מגנה את כל הצדדים. ראית בטלוויזיה מי הכה? ראית מי יצא מוכה? שמעתי את דברי שר המשטרה שאמר מי הוכה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יותר מפעם אחת עליתי על הדוכן הזה ודיברתי קשות על האפליה שהיתה מנת חלקם של הדרוזים. לא פעם אחת עליתי על הדוכן הזה, ולאחרונה אפילו בירכתי את השר ארנס כשהחליט לעגן שוב במדיניות ברורה את זכויותיהם השוות של הדרוזים.

לצערי הרב, היום לא זו בלבד שאיני יכולה לחזור על הברכה הזאת, אלא עלי להעמיד סימני שאלה קשים מאוד, המחייבים אותנו לדון דיון הרבה יותר יסודי בעניין הדרוזים.

בארץ הזאת לא רק הביטחון הוא נושא שכפופים לו אינטרסים של יהודים או של בני מיעוטים פרטיים. גם אוצרות הטבע וגם הטבע עצמו אינם פחות ביטחון כמובן הרחב של המלה, אינם פחות ארץ-ישראל, ומי שפוגע בטבעה של הארץ הזאת, שונא את הארץ הזאת. כשבילי ארץ-ישראל השלמה אינה רק האדמה, אלא הנוף, הטבע, האוצרות.

לכן מה שקרה היום אינו רק פגיעה באותו שוויון, אלא עבירה על החוק בצורה הגסה, השחצנית ביותר שראינו לאחרונה.

חבר הכנסת רן כהן יכול לעמוד פה, כמובן, ולומר דברים שאין להם שחר ואין להם שום כסיס במציאות, כמו הדיבור של הציעו לתושבי בית-ג'ן את כל ההצעות שהוא ציין שצריך להציע להם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה הציעו להם? קיוסוסים?

גאולה כהן (התחיה):

חוסר השוויון או הפגיעה נובעים מכך, שלא זו בלבד שגם מיהודים, כמו בשמורת הכרמל, כמו בשמורת הר-מירון, נאלצו להפקיע אדמות — בבית-ג'ן בכלל לא היתה הפקעה — כי צרכים של המדינה הזאת, ולא רק צרכים של ביטחון ישיר, מי שרוצה להיות שווה בתוכות וזכויות צריך להכפיף את האינטרסים שלו לאינטרסים של המדינה, גם אם הוא לא מבין אותם.

לכן, מה שהיה כאן, מעיד, לצערי, על תסמונת שחששנו מפניה לא אחת, של הקצנה הולכת וגוברת בעדה הדרוזית.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
חבל שלא אמרת את זה בנושא של דהיישה.

גאולה כהן (התחיה):

בנושא של דהיישה — חבל שלא היה כאן אותו מסע השמצות כפי שהיה אז כלפי תושבי קריית-ארבע, שהגיעו ליד עימות עם צה"ל, ואז לא אמרו: אני מגנה את שני הצדדים. וגם שם אפשר היה למצוא סיבות הרבה יותר משמעותיות לאותו עימות. שם היה עניין של חיים ומוות באותו כביש, ולהיפך, דיברו שם על פוגרום, וכאן נערכת פגישה כראשונה של ממלא-מקום ראש הממשלה עם מי שעבר על החוק: לא עם יושב-ראש רשות שמורות הטבע ולא עם השר ארנס — עם מי שעבר על החוק, שצריך היה מלכתחילה לאסור פגישה עמו, עד שהוא לא יגנה את מעשיו שלו. והנה, ישבו אתו. ואיני רוצה להיכנס עכשיו לנושא של שוחד פוליטי או לא שוחד פוליטי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ושוויון):
צריך לגיש אותם מהארץ.

גאולה כהן (התחיה):

היה כאן ממש עידוד של העבירה. לצערי הרב, בפגישה השתתף גם שר המשטרה. שר המשטרה, ששוטרים שלו

גדול, בעיקר אתי, אסיים בשני נושאים בלבד. הראשון — אני סברתי שהיה גיווני מאוד שבפתיחת הדיון הזה היה עולה לכאן שר המשטרה, או שר החקלאות, או מישהו אחר, ואומר לנו מהו ההסכם שהושג. כולנו מדברים על הסכם, ואיני יודעים את פרטיו. ובכל זאת גונבו לאוזני כמה פרטים, ואני מקווה מאוד ששר המשטרה יאשש אותם או יוסיף עליהם.

נאמר לי, למשל, שהושג הסכם, שמטעי הזיתים יעובדו.

קריאה:

אין שום הסכם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא הסכם, הצעה. אם זה נכון שמטעי הזיתים יעובדו, צריכה להימצא דרך לאפשר להם לעבד אותם.

שר המשטרה ח' בר-לב:

מעבדים אותם כל הזמן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא נכון?

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

— — — בעין-אלי-אסד — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אלה הדברים ששודרו, וזה כנראה חצי-חצי. או נאמר לי, למשל, אנשים שיקפחו בנוגע לאדמתם בגלל השמורה, ינסו למצוא להם פתרונות של דונם תמורת דונם במקומות אחרים. האם לא היה אפשר לדבר על כך לפני שלושה חודשים? לא היה אפשר למצוא פתרונות לפני שלושה חודשים? לא היה אפשר להציע הצעות לפני שלושה חודשים?

גאולה כהן (התחיה):

הציעו להם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הלא האדמה איננה רק קרקע. היא גם אמצעי להתקיים ממנו. לא היה אפשר להציע הצעות נדיבות בתחום של אמצעי ייצור, כתימלאכה, מפעלים, דברים שהתושבים ירצו בהם?

או אקדים ואומר דבר אחר. שעל פניו יסתור את דבריה של חברת הכנסת סולודר — השמורה היא נכס טבעי? בעולם יודעים לעשות דברים נפלאים עם נכסים טבעיים — הפוכים אותם עצמם למקור הכנסה. מרוע לא היה אפשר להציע לתושבי בית-ג'ן, שהשמורה נמצאת על אדמתם, דרכים שונות שבהן יוכלו גם לקיים את השמורה וגם ליהנות ממנה כאמצעי הכנסה וכאמצעי לטיפוח?

אמירה סרטני (מפ"ם):

זאת הציעו להם, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה שאני רוצה להראות הוא, שאי-אפשר להפקיע בכוח, אי-אפשר להפקיע בכוח הזרוע, אי-אפשר להפקיע מתושבים את אדמתם. צריך להגיע אתם להסכם. אם עלות האדמה הזאת היא גבוהה, צריך להגיע אתם לפתרון, ואם עלות האדמה הזאת איננה גבוהה, צריך לתת לבעליה לכנות עליה ולעבד אותה ולהתקיים ממנה. אבל אי-אפשר לגוול בכוח ולהולך למצב של אלימות. זה בלתי-אפשרי. תודה רבה.

היידן א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה.

אמירה סרטני (מפ"ם):
ממך.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
למדו מבית-ספרך לשמור על הארמה.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת עטשי, לא נעים לי להעיר לך. אתה יודע למה.

גאולה כהן (התחיה):
הוא אשר אמרתי. יש כאן יש גורם פוליטי לאומני, שמכתיב להם את הסממנים ואת הנוסחאות. לדעתי, אם נקל ראש בעניין הזה, תתפשט האש הזאת מהכפר בית-ג'ן למקומות אחרים בארץ הזאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
עכשיו היא הגדרה גורם לאומני קיצוני.

גאולה כהן (התחיה):
רן כהן עמד כאן על הדוכן הזה והבין את המוטיבציות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את לא מבינה אדם שמנסה להגן על הארמה שלו?

גאולה כהן (התחיה):
אבל כאשר מדובר במי שעושה זאת לא מתוך מוטיבציה פריטית שלו אלא מתוך מוטיבציה לאומית, אז אין שום הבנה, אין שום סליחה, אין שום הצדקה. אז אין פוגרומים, אין פוגרומיסטים.

אבל, כמובן, זה לא עושה עלי שום רושם. הרי זה לא חשוב. אין לי ספק שמה שעשה היום ממלא-מקום ראש הממשלה הוא מעשה שלא ייעשה, אבל הוא גם לא יעבור כך. בכנסת לא יעבור שום חוק שיגרום לאפליה ולעבירה על ההחלטה שנחקלה ב-1964 בבית הזה, שהקימה את רשות שמורות הטבע על-מנת לשמור על הטבע.

איש לא מונע מהם לעבור את האדמות החקלאיות שלהם. איש לא מונע כעדם לעבור את מטעי היתים שלהם היום. מה שהם רוצים זו התנחלות — להרחיב את המבנים, להמשיך להקים את הכפר שלהם.

הממשלה הזאת כבר עשתה הרבה מאוד שגיאות והחליטה הרבה החלטות שהיא מצטערת עליהן. אני מקווה, שההחלטה הזאת לא תעבור בממשלה ולא תעבור בכנסת הזאת. אפשר וצריך להגיע עם תושבי בית-ג'ן להסכם על תחליפים שיענו על האינטרסים האמיתיים שלהם, הפרטיים, אבל לא נקבל שום כניעה לחלופה כלשהי, להצעה שתבוא לענות על האינטרסים האלימים והלאומנים שלהם.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת מחמד וחד באוור נושא, בבקשה.

מחמד וחד (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיעתנו הכיעה צער עמוק וכן על שהדברים בבית-ג'ן הגיעו לאן שהגיעו. ואפשר היה אחרת.

אותן הצעות שמציעים היום שרים ומכובדים בממשלת ישראל כחשוכה על המאבק הצודק של תושבי בית-ג'ן ניתן היה להציען לפני חודשים מספר ולסגור עניין. אבל ההתפתחות כולה מצביעה על משהו הרבה יותר מהותי והרבה יותר עמוק. ההתפתחות מצביעה על החלוקה הקיימת במדיניות ממשלת

שוככים בבית-חולים, או חלק מהם בוודאי עדיין שוככים בבית-חולים.

שר המשטרה ח' ברילב:
כבר לא.

גאולה כהן (התחיה):
בסדר, 23 קיבלו טיפול. הם נפצעו לא מפני שהם התחילו לתת את המכות אלא קיבלו אותן.

יש כאן הקצנה שדורשת בירור לא רק בקשר לבית-ג'ן. הבעיה איננה בית-ג'ן, אלא בית ישראל כולו. יש שם בפירוש הסתה של רק"ח. אנחנו יודעים זאת כמפורש. והסתה של רק"ח היא כהחלטת הסתה לאומנית.

כאשר הזכרתי פה "בדם ואש נפרה את הגליל" — ממי תפרו אותו? ממי תפרו את הגליל בדם ואש?

תופיק זימד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כל בעיית בית-ג'ן היא בעיית אדמות.

גאולה כהן (התחיה):
הניגון הזה, שיש לו צליל אש-פיסטי, מוכר לנו היטב. מכירים את המנגינה הזאת.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
הם עושים את זה — — —

תופיק זימד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אחרים לומדים מבית-ג'ן היום.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת עטשי, תאפשר לחברת הכנסת גאולה כהן להגיד את דבריה.

גאולה כהן (התחיה):
לא לך אני מאמינה. אני מאמינה למי שהיה במקום. אני מאמינה לביידן, שאמר: הייתי במלחמות ישראל, ומעולם לא שמעתי מה ששמעתי הפעם — "אטבח אל-יהוד".

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
זה לא נכון. זה שקר.

גאולה כהן (התחיה):
אתה לא היית שם. הוא היה שם והוא שמע את זה.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מכיר את עמי. אני מכיר את העדה שלי. אני מכיר את ההתבטאויות שלהם.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת עטשי, אני מבקש ממך. אתה רוצה שאני אקרא אותך לסדר? אני מבקש ממך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה שווה לדיבור על הסתת רק"ח.

גאולה כהן (התחיה):
זה לא מקרה, שכל הטרמינולוגיה היא טרמינולוגיה לאומנית כמפורש. אינני אומרת שכל העדה הדרוזית היא כזאת. אינני אומרת שכל תושבי בית-ג'ן הם כאלה. מספיק שהיו כמה גורמים כאלה, שיסחפו אותם. אנחנו יודעים איך נגוררים אחרי גורמים מסוג זה, שקראו לשחרר את הארמה, דיברו על התנחלות, אף שעל — מאין כל הטרמינולוגיה הזאת?

לא זו בלבד שהוא קיים, אלא שעל אף האוכלוסייה הרלויה שם, כפי שראינו, תוכנית המתאר שלו גדולה יותר מתוכנית המתאר, משטח התכנון, של הכפר בית-ג'ן, שמספר תושביו עולה כמאות, כאלפי אחוזים על מספר התושבים באותו יישוב.

אביא לך דוגמה אחרת: איפה היית כאשר פגעו בגוש שגב בערכי טבע יקרים מאוד למדינת ישראל ולכל אוכלוסיית ישראל? איפה היית כאשר פגעו בעמק הכרמים? איפה היית כאשר פגעו בנחל חדרה? איפה היית כאשר פגעו בשורה ארוכה של אתרים?

עדנה סולודר (המעריך):

מחמד ותד (מפ"ם):

לא, אני אומר לך מה ההבדל. במקרה הזה הפוגע הוא "משלנו", בשפתכם.

עדנה סולודר (המעריך):

אתה מנסה להפוך אותי לגזענית, לא תצליח.

מחמד ותד (מפ"ם):

לא אמרתי שאת גזענית וגם לא אומר זאת. את זה את אומרת על עצמך.

עדנה סולודר (המעריך):

אל תטיל עלי את כל הבעיות.

מחמד ותד (מפ"ם):

אני לא מטיל עלייך את כל הבעיות. אני מתייחס לעובדות. אני מתייחס לאמת שכורחים ממנה, לבעיה של בית-ספר, לבעיה של בית.

לא מטפלים בשורש הדברים, כי, מה אומרים? ישבנו יחד בוועדת הפנים והקשנו, שם מוטלת האחריות על ההתפתחות הטרגית בבית-ג'ן. מה אומרים אנשי רשות שמורות הטבע? על 70% — 90% מהקרקע אין ויכוח, מותר להם לעבד אותה — זה רשום בפרוטוקול — גם לעלות עליה בצידוד כבר. היכן הבעיה? הבעיה קיימת לגבי 500 דונם בזכוד. באנו והצענו: בואו נעגן בחוק את העניין הזה. היום יש הכנה מצד אנשי שמורות הטבע, יש הסכמה לכן שהמושבים יעשו בעצם כאדמתם ככל העולה על רוחם, אך מחר זה יכול להשתנות. חבר הכנסת טובי הציע חוק, אני וחבר הכנסת דירשובסקי הצענו חוק. למה ההתנגדות הזאת? מרדע? עכשיו בא ממלא-מקום ראש הממשלה ומציע חקיקה, ואני שומע ככנסת: לא יקום ולא יהיה. ואומרים זאת חברים מסיעתו. מרדע?

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת ותד, אנוכי וחברי הכנסת אמל נאסראלדין, עובדיה עלי ובני שליטא נגיש ביום שני את החוק הזה. רצינו להביא אותו, ובהשפעת המערך ויתרנו. אחרי זה בא שמעון פרס והציע חוק.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שוב תעשו קונניה יחד.

מחמד ותד (מפ"ם):

אנחנו מצדנו, ואפילו אחרי ההערה של חבר הכנסת תופיק טובי — אני מדבר בשם סיעתי — נברך אתכם ונצביע אתכם ולא נתבע לעצמנו אחוזים.

מדובר בהצעת חוק שתוציא את האדמות האלה מהאפוטרופוסות של רשות שמורות הטבע. על זה מדובר. מי שיציע — יבורך, ויקבל, אני מניח, את מלוא התמיכה מרבית. תבורך, חבר הכנסת שילנסקי, אם תעשה את זה.

ישראל בין יהודים ללא-יהודים, בלא כל התחשבות, בלא כל הערכה, בלא כל תשומת לב למה שלא-יהודים תורמים למאמץ הכולל של מדינת ישראל.

לכן, המקרה של בית-ג'ן הוא אבן הבוחן של המדינה היהודית ביכולתה לנהוג שוויון מלא כלפי כל אזרחיה. זוהי הבעיה האמיתית. כל מה שמתפתח מסביב הוא בריחה מראיית האמת ומטיפול בשורש האמת הזאת.

הדרוזים על-פי הגדרת הממשלה והמדיניות הרשמית אינם ערבים כאשר מדובר בחוכות, אבל, הם ככל האחרים כאשר מדובר בזכויות. זאת מוכיח הניסיון של בית-ג'ן. אנחנו אמרנו מלכתחילה, שאנחנו מתנגדים למדיניות הזאת של הפרדה ושל ניסיון לתת כביכול פריבילגיות למי שממלא את החוכות, ואמרנו שהמדיניות הזאת בשקר יסודה. אבל באה הממשלה וסיפקה את ההוכחה התחתונה לכן, שכאשר מדובר במה שנקרא ערכי הלאום ונכסי הלאום, אשר אחד מהם הוא גאולת הקרקע, כל הלא-יהודים שווים באי-שוויון והם אינם יכולים לקבל את היחס שלו זוכים יישובים יהודיים למיניהם, ללא כל קשר עם שאלת החוכות והזכויות, שהיא רק אמתלה וכסות למדיניות בלתי שווה המתנהלת על-ידי הממשלה הזאת וממשלות שקדמו לה.

אביא לך דוגמה, ועל כך היו לפחות חילופי דברים עם חברת הכנסת עדנה סולודר. בלב שמורת הר-מירון, בלב השמורה, הוקם לפני חמש שנים יישוב כלשהו, והיישוב הזה קיים בהיקף זה או אחר; את אומרת שהיתה "פשלה".

קריאה:

מה זה "פשלה"?

מחמד ותד (מפ"ם):

"פשלה" — כישלון. האם כישלון הוא כאמת תירוצן המצדיק הקמת יישוב בלב השמורה, אבל אינו מצדיק את חוק הצדק והחיים, שאנשים יהיו אדונים לאדמתם. לרכושם הפרטי?

עדנה סולודר (המעריך):

חבר הכנסת ותד, האם מותר לי להפריע לך?

מחמד ותד (מפ"ם):

אם היושב-ראש מרשה.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה.

עדנה סולודר (המעריך):

איני זוכרת את שם היישוב, אבל שמעתי עליו — הוא לא בלב השמורה.

מחמד ותד (מפ"ם):

הוא בגבולות השמורה.

עדנה סולודר (המעריך):

אני חושבת שנעשתה כאן "פשלה", וצריך לפתור אותה.

מחמד ותד (מפ"ם):

אבל את לא הלכת ודרשת לפנות אותו. במשך חמש שנים ישבת ושחקת והשלמת עם העובדה.

תופיק יואד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היישוב הוקם לפני שבע שנים, וישו חורשים.

מחמד ותד (מפ"ם):

אני שומע שקוראים ליישוב הזה חורשים, והוא אכן קיים.

הכנסת חופיק טובי מנסה לאסלם את בני העדה ולהפוך אותם לערבים מושלמים. הם בחרו להם את דרכם. הם בחרו למשל, להגן על המדינה הזאת, חבר הכנסת חופיק טובי. אני לא שמעתי, חבר הכנסת חופיק טובי, שאי פעם ביקשת שחברך או בניך ישרתו בצבא-הגנה לישראל כדי להגן על המדינה הזאת, שאתה מקבל ממנה את המיזב.

אמירה סרטני (מפ"ם):

אין ציניות גדולה יותר מזו.

חופיק יואד (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בני שליטא (הליכוד):

אני מבקש לקבוע שהאהבה לדרוזים, שדיברתי עליה, מתבטאת גם בהחלטות של ועדת הפנים; החלטות, שיש בהן כמה סעיפים חשובים הנוגעים לכית'ג'ן ולדרוזים כמעט 90% מהדרישות שלהם.

חופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

עדנה סולודר (המערך):

אפילו יותר.

בני שליטא (הליכוד):

נאמנים עלי דבריה של חברת הכנסת סולודר, והיא מתקנת אותי ואומרת: אפילו יותר.

אדוני, נתנו ונתונים. לא יעלה על הדעת ולא נעלה על הדעת, שלכית'ג'ן לא תהיה קרקע פנויה לבניית מוסדות ציבור ולבניית בתים לחיילי המשוחררים. רעיון זה לא יעלה על הדעת, ואכן איש אינו מעלה אותו על הדעת. ולא מדובר על השטח האחרון במקום — והכריזה אינה השטח הזה או שלא יהיה על מה לבנות. אין דבר כזה. הדברים אינם תקפים רק לכית'ג'ן, אלא לכל כפר ערבי, כל כפר בישראל. אחריותה של המדינה לתת קרקע, ולדאוג שהיהיה דוברה קרקעית.

על-פי התפיסה שלי, אין צורך להשתעבד לטבע. אינני חושב שכאשר אומרים: "טבע", יש לקפוץ לדום, לשיר את ה"מרסיו" ולחשוב שזה סוף העניין. אני חושב שהאדם הוא הראשון כמעלה, ויש לעשות למען האדם. הועלתה פה הצעת פשרה הוגנת, שיש בה גם כדי לקיים את הטבע וגם פתרון הבעיות של כית'ג'ן. אני מודיע לכם, שמישהו לא רצה שהעניין יגיע לידי הידברות, כי אפשר לפתור את הבעיה בהידברות פשוטה. חברי מפלגתך, חבר הכנסת חופיק טובי, בחשו שם. הם בחשו בכל הקדירות. הם היו שם ימים שלמים.

מחמד ותד (מפ"ם):

נראה שהם מוצלחים — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הם כוחשים כבר 40 שנה וזה לא קרה. שמא אתם בוחשים?

בני שליטא (הליכוד):

מישהו רצה להשאיר את הבעיה על אש קטנה. המתרחש בכית'ג'ן הוא מאבק על השליטה בעדה הדרוזית. זו התחלת המאבק על המקומות בכנסת הבאה. הגיע הזמן שחבר הכנסת עטשי יתעורר. זה מאבק על הבחירות הבאות.

קריאה:

את זה תגיד לשר ארנס.

אני רוצה להעיר הערות אחדות: מאחר שאותה חברת הכנסת, שהטיפה לנו על החוק, על שמירת החוק, לא יושבת כאן, לא אשחמש בכיטוי קשה. איש לא שכת את ההתכבדות שלה בבנוקר בימית. זה לא היה נגד מדינת ישראל ונגד החוק. וחילי ישראל שעמדו מולה כדי להוציא אותה היו חיילי שוקולד. ייבאו אותם מאוגנדה; ויש לה החוצפה לבוא ולומר שאנשי כית'ג'ן הם פורעי חוק. היא לא זכרה את החוק כאשר התגוררה בחיילים בדרך ליריחו, אלה היו הפעם חיילים מסקוטלנד. ויש לה עוזת המצח לבוא ולומר: אנשי כית'ג'ן לאומנים. היא לא כיכדה את אנשי משמר הנכול כאשר התפרצה לאלון-מורה, את אלה ייבאו הפעם אולי מאירלנד, אך יש לה החוצפה לומר שאנשי כית'ג'ן הוסחו על-ידי מסיחים. אין גבול לחוצפה הזאת, ואי-אפשר לסבול אותה.

אדוני היושב-ראש, אנחנו קוראים שוב, כפי שקראנו לפני שלושה חודשים, להתאפקות ולהיענות מצד הממשלה למאבק הצורך של אנשי כית'ג'ן; נוכיח פעם אחת שלגבי הערכים האלה, העומדים בבסיס קיומנו, אין יחס אחד ליהודים ויחס אחר ללא-יהודים, אלא יש יחס של שוויון בכיבוד כל אדם היושב על אדמתו.

היור' א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מחמד ותד. רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, אחרון הנואמים בנושא זה. בבקשה.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת החרוצים והאמיצים, אדוני השר, היום נערכה בכנסת ישראל פגישה מבוהלת, נחפזת, לא ממלכתית, שהשתתפו בה ממלאי-מקום ראש הממשלה וארבעה שרים בכירים — כולם, לגמרי במקרה, מורס פוליטי אחד, כאילו לא קיימת ממשלת ליכוד לאומי. יש כאן תחרות פרוצה על קולו של הבוחר: בעוד שנה וחצי הבחירות, אולי הרכה לפני כן, וכבר מתנהלת מערכת הבחירות בכל עוצה. התחרות החלה.

בכל אופן, נתינה כזאת בצורה בלתי ממלכתית כל כך היא לרעת העניין, לרעת החוק, והיא אינה משרתת שום דבר.

אני רוצה לומר, שמדינת ישראל לא תהיה לבנון, ואנחנו לא נרשה לבנוניזציה של מדינת ישראל. לא נרשה הקמתן של מיליציות, לא נרשה שלטון של גנרלים סניגים. מדינת ישראל לא תרשה שלטון של עזות, שבו כל עדה מושכת את השמיכה לכיוון שלה. גם הדרוזים צריכים להיות מעוניינים שיחייסו אליהם באמות מידה כלליות, כפי שמתייחסים לכל האוכלוסייה.

אני מתפלא עליך, אדוני שר המשטרה, אתה היית אחד מארבעת השרים שהשתתפו בפגישה, כאילו שכחת לגמרי את אנשי המשטרה הפצועים שהוכו — — —

שר המשטרה ח' ברילב:

אתה היית בפגישה? אתה יודע מה שכחתי ומה אמרתי ומה לא אמרתי?

בני שליטא (הליכוד):

אני יודע את השרה האחרונה של הדברים, את מה שהסכמתם לתת, והשרה האחרונה היא החשוכה. לא מספיק לתת מס שפתיים בנוגע לאנשי המשטרה הפצועים. אנשי החוק שהוכו. נעשה מעשה חמור מאוד, ואסור להיכנע ולתת כתוצאה מלחצים.

מדינת ישראל אוהבת את העדה הדרוזית, מוקירה אותה ומכבדת אותה. אנו מכירים בתרומתה העצומה. אף שחבר

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבל חבר הכנסת בני שליטא הצביע היום בעד הוצאתם מבית-הסוהר.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני השר, הרמת יד על שוטרים, על אנשי החוק, היא דבר שלא ייעשה, ויש להיאבק בו בכל הכוח, ולמצות את הדין עם מי שעשה זאת, בכל התומרה. קצינים ושוטרים דרוזים, אתה שומע, חבר הכנסת זיידן עשטי. קצינים ושוטרים דרוזים, שסירבו — — —

זיידן עשטי (שינוי — מפלגת המרכז):

אתה מדבר אלי?

בני שליטא (הליכוד):

אני מרגיש את עצמי דרוזי כמון, אבל אני מדבר אליך.

תופיק זיידן (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אוי ואכזרי, אתה פוגע בדרוזים.

בני שליטא (הליכוד):

סירובם של שוטרים וקצינים דרוזים למלא משימה הוא דבר חמור שבחמורים. אני חושב, שיש לפטר אותם ללא פיצויים, אדוני השר.

שר המשטרה ח' ברילב:

אני שום קצין דרוזי. היה שוטר אחד, והוא באמת פוטר במקום.

בני שליטא (הליכוד):

אני מקווה, שהוא פוטר בלי פיצויים. האם ייתכן ששוטרים יהודים הנשלחים למשימות נגד יהודים יגידו: אלה יהודים, אנחנו לא נבצע את המשימה? מה זאת אומרת? הרי הם שוטרים לכל עניין ודבר. מה זה "האחים שלי"? אני זוכר עוד את המשפט הנפלא של הסטודנטים הערבים באוניברסיטה, שלא רצו לשמור, מפני שהאחים שלהם מעבר לגבול יבואו לשים את הפצצות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת שליטא, פסוק אתרונ. בבקשה.

בני שליטא (הליכוד):

רבותי, הנושא של בית-גין יכול להיפתר בחמש דקות. צריך רק לשבת ולדבר. אני מגנה את מי שלא רצו לשבת, את מי שלא רצו להידבר, את מי שרצו להיכנות מהסכסוך הזה, ועל כן הסיתו עדה שלמה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת בני שליטא. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני השר, אנחנו עייפים מאוד.

שר המשטרה ח' ברילב:

אם אתם עייפים, אל תקיימו דיונים אחרי השעה 20:00 באמת, שמונה חברים יעלו דברים, שבחלקם אין להם ידיים ורגליים — ואני אגיד להעביר לוועדה?

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני השר — — —

בני שליטא (הליכוד):

מנסים למשוך את כל העדה הדרוזית מכל המקומות, כאילו זו מלחמת דרוזים. אני מודיע לך, חבר הכנסת זיידן עשטי: לא אסלח למי שהופכים את המתרחש בבית-גין למאבק בין יהודים לדרוזים.

תופיק זיידן (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתם עושים את זה.

זיידן עשטי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מצטרף אליך.

בני שליטא (הליכוד):

זו הפקרות להפוך את זה למאבק כזה.

תופיק זיידן (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתם עושים את זה.

בני שליטא (הליכוד):

אין דבר כזה.

תופיק זיידן (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

המאבק הוא נגד מדיניות הממשלה ולא נגד היהודים.

בני שליטא (הליכוד):

על חושבי בית-גין להוקיע ולהקיא מתוכם את מי שמסיתים, את הקיצונים.

שמורת הטבע אינה רק של יהודים, שמורת הטבע יכולה לשרת גם את הדרוזים בבית-גין. כראש מועצה מקומית אני מחזיר על פתחי רשות שמורות הטבע ושוטח בקשות שתבוא להקים אצלי שמורת טבע. כי אני חושב ששמורת טבע תקדם את היישוב. בנושא זה אני רץ אחרי רשות שמורות הטבע. שמורת טבע אינה לרעת בית-גין. אפשר לחיות בשלום ובסדר.

עם זה, היו בבית-גין גילויים חמורים, שאני מבקש לשכוח אותם. קריאות של "אטבח אליהור".

זיידן עשטי (שינוי — מפלגת המרכז):

לא נכון.

בני שליטא (הליכוד):

כך נאמר לי עליידי יותר ממקור אחד.

תופיק זיידן (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זאת היא הבעיה.

זיידן עשטי (שינוי — מפלגת המרכז):

ביקשתי מכם שלא לחזור על זה, זה שקר, זו השחתת פני העדה הדרוזית.

בני שליטא (הליכוד):

או "ברם ואש נפדה את הגליל".

זיידן עשטי (שינוי — מפלגת המרכז):

זה עושים יום יום — — — גם כנגב.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני, מדינת ישראל היא מדינת חוק, ופה לא פורים דבר לא כדם ולא באש ולא כמים. זו מדינת חוק והיא תישאר מדינת חוק, ואי-אפשר לעבור על זה לסדר-היום.

תופיק זיידן (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ראינו את אנשי הטרור היהודי.

שר המשטרה ח' ברילב:

לכן הם יושבים בבית-הסוהר.

כפי שטענו חברי כנסת. זה לא משנה. החוק קובע, שבתוך שמורות הטבע מגדירים אזורים לפיקניקים ולמאהלים, ואסור להקים בהם מאהל קבע, או אפילו להיעצר ולהתחיל להבעיר מדורות וכדומה.

משהתברר שכל הפניות הישירות והעקיפות לראש המועצה ולגורמים אחרים לא הועילו, נתבקשה רשות שמורות הטבע להגיש הוכחה, שהמאהל הוא אכן בניגוד לחוק שמורות הטבע. רשות שמורות הטבע סיפקה לכך הוכחה כפולה: האחת, שהקרקע איננה פרטית אלא של הקרן-הקיימת, והמשטרה קיבלה תלונה של הקרן-הקיימת על פלישה לשטח שלה; והשנייה, שמאהל הקבע הוקם במקום שאינו מיועד למאהלים, ועל כן הגישה רשות שמורות הטבע תלונה על כך.

המשטרה לא מיהרה לפעול. ביום ראשון בערב היא פנתה שנית, קראה לנציגי ארגון החיילים המשוחררים הדרוזים והסבירה להם, שהעדר שנעשה הוא צעד בלתי חוקי, ובמיוחד אין הדבר נאה כשהוא נעשה על-ידי מי שהיו חיילים. בפגישה נאמר להם, שלמשטרה אין מנוס אלא לפעול נגד הפרת החוק הזאת. הסיבה לאי-דחיית פעולה זו היא, שהחוק קובע שאפשר להוריד פלישה בלתי חוקית לשטח ציבורי תוך 30 יום על בסיס תלונה של הבעלים או המופקד על החוק; מעל ל-30 יום — דרושה החלטת בית-משפט כדי לפנות מאהל כזה. לכן רתנו את הפעולה כמעט עד סוף החודש הזה, וקראו לנציגי החיילים המשוחררים הדרוזים והסבירו להם את העניין.

נציגי החיילים המשוחררים אמרו למשטרה: אם תבואו ותפנו אותנו, לא נתגש אחכם בכוח. הם ביקשו רק דבר אחד: שהשוטרים יפרקו את האוהלים ולא פקחי רשות שמורות הטבע. אף-על-פי שכשום מקרה-אחר אין המשטרה הורסת מבנה בלתי חוקי ומפנה פולשים אלא מאבטחת בלבד, ומניחה לרשות המוסמכת לפעול — קיבל מפקד המרחב את בקשתם.

ואכן, בבוקר יום שני יצאה המשטרה למקום בכוח לא-גדול, כמה עשרות שוטרים. היא הגיעה למקום, פירקה את האוהלים כפי שסיכס, לא נתקלה בשום התנגדות, ואיש לא נעצר. היא פירקה את האוהלים, העמיסה אותם על הג'יפים ונסעה לעבר בית-היערן והתחוצה.

כאזור בית-היערן קרתה חקלה האחת המכוניות, והשיירה התעכבה. לפתע פתאום יצאו מאות תושבי בית-ג'ן עם מוטות ברזל, עם מקלות, עם שרשראות, ובחציפי מטר אבנים התנפלו על השוטרים.

אני מברך על כך, שמפקד המרחב לא ניצל את סמכותו במקרה כזה לפתוח באש אלא החליט לסגת. תחת מטר האבנים וההתקפה נפצעו 23 שוטרים ושלוש אנשי רשות שמורות הטבע. שבעה שוטרים נפצעו עד כדי כך, שהיה צריך להביאם לבית-חולים. 12 מכוניות משטרה נהפכו, ואחדות דוודרו במהרון. שלוש מכוניות של רשות שמורות הטבע הועלו באש. אני חוזר ואומר: אני מברך על כך, שמפקד המרחב שהיה במקום החליט שלא למצות את סמכותו ולא לפתוח באש אלא לסגת.

בעקבות האירוע הזה קיבלתי ביום שני מברק משיח' אמין טריף, ואני רוצה לקרוא אותו בפניכם: "בשעה 19:00 היום התכנסנו כל נכבדי העדה הדרוזית בכפר בית-ג'ן, כנס המוני בכיכר בית-הספר בבית-ג'ן. אני פונה לכבודו כשם כל העדה הדרוזית להוציא את כל כוחות המשטרה שנמצאים באזור בית-ג'ן והר-מירון ואני מתחייב בשם תושבי בית-ג'ן לשמור על השקט, הוחלט על ועדה מהעדה, אשר תדון עם הממשלה בעניין, ארמות בית-ג'ן."

הי"ר א' נחמיאס:

אין זה יכול להיות? השר עוד לא התחיל, וכבר מפסיקים אותו? חכו.

שר המשטרה ח' ברילב:

— מה שהתרחש ביום שני בשמורת הטבע של הר-מירון הוא מעשה חמור, מכיש, בזוי ומסוכן לחברה ולמדינה. אני מקווה שהוא חריג ולא נחזה בו שנית.

דב שילנסקי (הליכוד):

יש לי בקשה לאדוני השר.

הי"ר א' נחמיאס:

אבל הוא רק התחיל את דבריו.

שר המשטרה ח' ברילב:

אני מבקש שלא להפריע לי.

דב שילנסקי (הליכוד):

לא, בקשה.

שר המשטרה ח' ברילב:

מה הבקשה?

דב שילנסקי (הליכוד):

הייתי מציע, כדי שזנע איך להתייחס לדברי כבוד השר, שיגלה לנו מה היה בפגישה שזימן היום את אחר-הצהריים —

שר המשטרה ח' ברילב:

כיצד אתה יודע שאני לא אגלה?

דב שילנסקי (הליכוד):

חורה. כיוונתי לדעת גדולים.

שר המשטרה ח' ברילב:

אני רוצה לתאר בקצרה את השתלשלות העניינים. אם כך, לתושבי בית-ג'ן יש דרישות וטענות בכמה תחומים: בתחום הקרקעות, תוכנית המאגר, הביוב, חדרי הלימוד ועוד. משטרת ישראל איננה הכתובת לשום תחום מן התחומים הללו.

תושבי בית-ג'ן החלו לפני חודשים במאבק שהתבטא בהפגנות, בעצרות, בשכיחות — מעשים שהם לגיטימיים. לפני כחודש הם גלשו למעשים העומדים בסתירה לחוק, כמו כריתת עצים בשמורת הטבע, חסימת דרכים בשמורת הטבע, והשיא היה הקמת מאהל בתוך שמורת הטבע, כאזור שאינו מיועד לפיקניקים ולמאהלים.

הוגשו תלונות למשטרה. כפי שאתם מכירים את משטרת ישראל, אין זרועה נטויה למהר ולאכוף את החוק, לא בבית-קולנוע בפחח-תקווה, לא בשכונה בירושלים, גם לא בבית-ג'ן. מעצרים, חקירות ופתיחת תיקים אינם הדבר הראשון שהיא עושה.

המשטרה הסדירה כמה דברים, למשל, תלונה על כך שבונים מגרש כדורגל בתוך שמורת הטבע. היא הסדירה את העניין על-ידי פגישה עם ראש המועצה, ולאחריה הפסיק ראש המועצה את הפעולה. במקרים אחרים המשטרה חקרה והגישה תלונות.

לפני כחודש קיבלה המשטרה תלונה על המאהל הזה. באו בדברים עם ראש המועצה, באו בדברים עם נכבדים אחרים והסבירו להם, שהקמת המאהל היא מעשה בלתי חוקי. ואין זה משנה אם הוא הוקם על אדמה פרטית או על אדמה ציבורית: דרך אגב, הוא הוקם על אדמה ציבורית ולא על אדמה פרטית.

שר המשטרה ח' בר-לב:

משום שהזמנו — משום ששר החקלאות שיין לעניין, השר שחל טיפל בעניין ואני כשר המשטרה רציתי להשתתף, כדי לומר לכל הנכבדים הללו, שאם לא תופסק הפרת החוק, תחזיר המשטרה את החוק ואת הסדר על כנו. ביקשתי שהעניין הזה יוסדר לאלתר, ואכן, ראש המועצה, לאור פניית שיח' אמין טריף, אכן אמר שהוא יפעל כדי שהפרות הסדר האלה ייפסקו.

עדנה סולודר (המערך):
אפשר להפנות שאלה לכבוד השר?

היו"ר א' נחמיאס:
אפשר.

שר המשטרה ח' בר-לב:
אני לא ממהר, אני לא רגיל להגיע לפני 20:00 הכיתה.

עדנה סולודר (המערך):
לפי כלי החקשורת, שהו כיממה האחרונה מאות דרורים כהתנחלות עם האוהלים, וחזרו כעצם לאותו מקום, האם כרגע נמצאים דרורים בשמורה או לא?

שר המשטרה ח' בר-לב:
כן.

זיידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
זה מה שהוא אומר.

שר המשטרה ח' בר-לב:
אני לא יודע אם כרגע, אבל לפני שעתיים כן.

עדנה סולודר (המערך):
יש תקנה האוסרת — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה זה מפריע?

שר המשטרה ח' בר-לב:
מה זה מפריע? זוהי הפרת חוק, שכבר הסבכתי אותה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — מה זה, לרדוף אנשים — — —

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת רן כהן, נאמת נאום ארוך מאוד.

עדנה סולודר (המערך):
— — —

היו"ר א' נחמיאס:
אני מבקש ממך להקשיב לדברי התשובה של השר, חברת הכנסת סולודר, גם את נאמת נאום, הקשיבו עכשיו לתשובה של השר. די חברים, נאמתם, דיברתם, עכשיו תאזינו לתשובה.

שר המשטרה ח' בר-לב:
אם כן, אני לא יודע מה דרש ראש המועצה, מה הציעו, ואם מה שטובס תואם את ההצעה או את הדרישה או איזו נוסחה ביניהן. מה שאני כן יודע הוא, שבסוף הפגישה הזאת סוכמו ענייני הקרקעות על דעת כל הנוכחים, וכפי שכבר אמרתי, לא ממלאי מקום ראש הממשלה יזם את הפגישה אלא נציגי העדה הדרוזית יזמו אותה, וממלאי מקום ראש הממשלה עדכן את ראש הממשלה על קיום הפגישה הזאת.

בני שליטא (הליכוד):
מדוע לא הזמינו את השר ארנס?

על מברק זה עניתי: "לכבוד השיח' אמין טריף, ראש העדה הדרוזית. למברק מיום 6 ביולי: אני מעריך מאוד את המאמצים, אולם כצד ההתחייבות לשמור על השקט צריכה להיות גם התחייבות לשמור על החוק, דהיינו — להפסיק את ההשייה הבלתי חוקית בהרי-מירון. המשטרה אינה מתכוונת לנקוט יוזמות כלשהן ב-48 השעות הקרובות. אני מקווה כי בזמן הזה יחזור הסדר באזור על כנו".

ואכן השיח' אמין טריף פנה אל מר שמעון פרס וביקש פגישה. אין זה נכון, שממלא מקום ראש הממשלה הוא שיזם את הפגישה. היתה פנייה אליי. ממלא מקום ראש הממשלה עדכן את ראש הממשלה בדבר הפגישה, ובפגישה הזאת — כפי שפורסם גם בכלי החקשורת — נמצא פתרון לבעיות הקרקע של בית-ג'ין, לא לשאלות אחרות.

הפתרון כולל שלושה יסודות: האחד — יש מטע זיתים בקצה שמורת הטבע, מטע גדול של זיתים מבוגרים המעובד כל השנה. בהצעת חוק שתוגש יוצא המטע הזה מתחום השמורה. יסוד שני: יש שטח המתייחס לשטח של מתאר הכפר, וגם הוא נוגס בחלק משמורת הטבע, כי בית-ג'ין כולה יושבת בתוך שמורת הטבע. אם כן, הדבר הזה גם כן יעוגן כמובן בחוק. היסוד השלישי: במקום חלקות האדמה הפרטיות המפוצלות בתוך השמורה ייקבע קטע בשולי השמורה, וממנו יקבלו בעלי הקרקעות הללו דונם תמורת דונם. עד לחקיקת החוק יוציא שר החקלאות תקנות, שיאפשרו את עיבוד השטחים.

אינני יודע במה שונה ההסדר הזה ממה שהוצע לפני שבוע, שבועיים או חודש. לא עסקתי בזה, וכפי שכבר אמרתי, המשטרה איננה צד בעניין. אני יכול רק להביע צער על כך שההסדר הזה, שהתקבל גם על דעת שר החקלאות, הממונה על חוק שמורות הטבע, וגם על דעת ראש המועצה שהיה במקום ועל דעת נכבדים דרורים אחרים, ובראשם כמובן השיח' אמין טריף — — —

דב שילנסקי (הליכוד):

האם אדוני השר יודע, שההסדר הזה לא בוצע קודם משום ששר החקלאות הודיע בוועדת הפנים שהוא מתנגד לו וגם אנשי המערך בוועדת הפנים התנגדו לו? עוד היום עמדו אנשי המערך על כך שעניין החקיקה לא ייכלל, ואחרי שהם הצליחו — — —

עדנה סולודר (המערך):

לא רק אנשי המערך.

דב שילנסקי (הליכוד):

נכון, אבל, עם כל הכבוד, את היית נושאת הדגל, אנחנו קיבלנו את דעתך. את עשית את זה בכנות, וכשאנחנו הצבענו לפי ההצעה של אנשי המערך, נפגשתם אתם בראשות שמעון פרס ונתתם את כל הדברים. חבר הכנסת חופיק טובי, חבר הכנסת וחדר הכנסת וירושובסקי הציעו זאת פה, ולפי בקשת אנשי המערך, לא קיבלנו זאת.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ספר, ספר עוד עובדות איך הגיעו שני הצדדים להסכם.

שר המשטרה ח' בר-לב:

זה מעניין מאוד, זה רק לא סותר שום מלה ממה שאני אומר.

בני שליטא (הליכוד):

מדוע השתתפו ארבעה שרים מהמערך?

שר המשטרה ח' בר-לב:
אינני יודע:

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כנראה הוא טיפל וטיפולו לא עזר, ולכן הזמינו מישהו אחר.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אני רוצה להעיר על כמה הערות של חברי הכנסת, לא של כולם. חבר הכנסת תופיק טובי אמר גם פה: הביאו את המשטרה כדי לשכור אותם, לא הביאו את המשטרה. המשטרה ניסתה לפתור את הבעיה בלי שתצטרך להתערב, ובסופו של דבר הגיעה המשטרה לאחר שהוסכם על כך עם אנשי האוהלים האלה, ו'מתוך הנחה שלא תתעורר בעיה של התנגדות בכוח.

אני רוצה לקרוא לכם את המברק. שקיבלתי מחבר הכנסת תופיק טובי לפני יומיים. כדי שתראו את ההבדל ואת הפער בין מה שהוא טען אז ובין התיאור העובדתי שקיבלתם פה. וככן: 'כוחות משטרה גדולים פתחו אתמול בהתקפת דמים נגד תושבי בית-ג'ן במטרה לסלק את אנשי הכפר, הנמצאים על אדמתם הפרטית בשמורה. יש עשרות פצועים, והתקפת המשטרה נמשכת. פונים לשר המשטרה להפסיק את ההתקפה ולהוציא את הכוחות מהכפר', והוא פונה לשר החקלאות. לשר הפנים בבקשה לפעול, וכו'.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה הדיווח שקיבלנו מאנשי המקום.

שר המשטרה ח' בר-לב:

בסדר, אז בבקשה, כעתיד תתייחס כהתאם לדיווחים שאתה מקבל.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מי אומר שהם לא נכונים?

שר המשטרה ח' בר-לב:

מי אומר?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אומנם נכון שהיו עשרות פצועים, אבל שוטרים. איזו התקפת דמים?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא נפצעו תושבי הכפר?

שר המשטרה ח' בר-לב:

שישה תושבי כפר נפצעו, ואף אחד מהם לא נפצע כמו אנשי המשטרה. אחדים מהשוטרים שהיו מחומשים כאלות ובמגינים החזירו מכות שצעלו עליהם בשרשרות, ולפני שקיבלו פקודה לנחק מגע, ואז נפגעו שישה מבין מאות אנשי הכפר. לעומת זה, נפגעו 23 שוטרים מבין כ-50 שוטרים שהיו במקום.

התקפת דמים של המשטרה — על מי? על יושבי אוהלים שלווים. אני מביא את זה ואני מבקש מחבר הכנסת תופיק טובי, שלעתים מפציץ אותי במיני "אלרמים" כאלה, להתייחס למקורותיו בהתאם למשתמע מהעניין הזה.

שנית, אני רוצה לומר לחבר הכנסת שליטא — הוא כבר איננו?

רב שילנסקי (הליכוד):
הוא בדיוק יצא.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אם כן, לא היה קצין דרוזי שסירב לאכוף את החוק. אומרים לי, שאחרי פירוק המאהל, הפינוי והנסיעה, צעקו דווקא הנשים הדרוזיות של בית-ג'ן לקצינים הדרוזים וביקרו אותם על כך שהם ממלאים את חובתם. כמו כן, היה תושב אחד של בית-ג'ן, שוטר, שאמר: אני מזדהה עם המאבק, יש לי אח, יש לי בן, אני לא יכול לפעול. בו במקום אמרו לו: תודה רבה, אתה לא מתאים להיות שוטר. כי אוי ואבוי לנו אם נגיע לכך ששוטר דתי לא יפעל למשל, בפתח-תקווה, כאשר מתעוררות שם בעיות שמעורבים בהן חרדים, או ששוטר מההתיישבות לא יפעל כאשר מתעוררת בעיה בהתיישבות, או ששוטר מעדה זאת או אחרת לא יפעל בעדתו, או ששוטר הגר במקום מסוים יאמר: אין דבר, שתהיה הפקרות, כשהדבר נוגע ליישוב שלו.

רב שילנסקי (הליכוד):

אני חושב, שאם יש שוטר שיש לו אח בצד השני, אפשר להתחשב בזה ולשחרר אותו מן התפקיד. זה דרך-אגב.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אם כן, אדוני יושב-ראש ועדת הפנים, בין הכוחות שפעלו היו שוטרים ושוטרי משמר הגבול תושבי בית-ג'ן, רחשי לבו והשתייכותו המשפחתית, הכפרית והמפלגתית של שוטר בעת מילוי תפקיד, בפעולה — אינם חשובים, הוא חייב למלא את חובתו. זה אל-ף-יבית. ובמשטרה אין מקום לאדם האומר: אם אני צריך לפנות אנשים מהסוג הזה, אני לא פועל.

רב שילנסקי (הליכוד):

אבל את אחיו, אמרת.

שר המשטרה ח' בר-לב:

זה לא אחיו. יש לו אח, אבל הוא לא ידע על ההתנפלות הזאת.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

יש לו בן דוד.

שר המשטרה ח' בר-לב:

יש לו אח ויש לו בן בבית-ג'ן. הוא לא היחיד, יש עוד שוטרים דרוזים, והם פעלו בדיוק כמו תושב פתח-תקווה הנאלץ לפעמים להפריד בין חילונים לחרדים סביב בית הקולנוע. זה אל-ף-יבית במשטרה, וכפי שאמרתי, זה היה המקרה היחיד הקיצוני.

היה עוד מקרה, ששוטר ביקש שישקלו את שחרורו מהעניין הזה, אבל הוא הניח את השיקול למפקד. השוטר ההוא החליט בעצמו. הוא אמר: אני לא הולך.

אני רוצה לומר שוב לחבר הכנסת שליטא: לא היתה פה שום תחרות על קול. היתה פנייה לשמעון פרס, והוא נפגש עם הנכבדים בידיעתו וכברכתו של ראש הממשלה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים כפי שפתחתי: יום שני היה יום שחור — יום שחור למשטרה, יום שחור לתושבי בית-ג'ן, שהרימו ידיים על שוטר ישראלי, ואני רוצה לקוות, שבאמת לא ניתקל עוד בתופעות כאלה. את החוק חייבים לקיים. המשטרה אינה ממחרת להפעיל כוח, אינה ממחרת לפרק אוהלים. היא מעדיפה, שהאנשים עצמם יסיקו את המסקנות, אבל אם האנשים עצמם אינם מסיקים את המסקנות, ואנחנו רוצים מדינת חוק — אין ברירה. אני רוצה כאמת לקוות, שתושבי בית-ג'ן שהפרו את החוק למדו את הלקח ויפסיקו את פעולתם לאלתר. מכל מקום, המשטרה מופקדת על אכיפת החוק, גם על חוק שמורות הטבע. אני מקווה, שהיא לא תצטרך למצות את חובתה עליידי פעולה אקטיבית.

שפרצה מלחמה במדינת ישראל. שתהיה בריא עם הקול שלך.
אבל התוכן היה מחורר.

אני רוצה לסכם. אני חושבת שהשר פרס לא יוכל להעביר את מה שהוא הבטיח, ואז איך ייראו פניו? אכפת לי משר במדינת ישראל, אפילו הוא מן המערך, הוא לא יוכל להעביר את התוק, ואנחנו למדנו והתרגלנו להכטיח ולא לקיים, להגיד שמישהו אחר אשם.

לכסוף, אשר למצוקת הרדור, ראשית, אם נעשתה עוולה, יש לתקן אותה, להיות אמיצים ולחקן, ואת מצוקת הרדור בכפרים, לאוירוקאק של הדרוזים, יש להתחיל לפתור על-ידי בנייה לגובה. גם אני גרתי פעם בבית קטן ונחמד בנווה-צדק ועברתי לגור בכית-דירות. אז מה? אין לנו די אדמה, ואתם, זיידן עטשי והנציגים של הדרוזים והערבים בכנסת — אתם צריכים לשכנע את בני הכפרים, שמוכרחים להתחיל לבנות לגובה.

זיידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
— — — אדרבה.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
וכך נפתור את הבעיה ונחיה כולנו בשלום.

זיידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
זה היה משרד הפנים, שהתנגד לכך כל הזמן.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
אני פונה אל שרי הממשלה היושבים כאן. שר החינוך והתרכות ושר המשטרה: יש להפעיל את החוק בכל חומרת הדין על כל המגורים ועל כל העבריינים. תודה רבה.

זיידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
משרד הפנים הוא זה שהתנגד כל הזמן לבנייה לגובה.

הי"ר א' נחמיאס:
תודה לחברת הכנסת מרים גלזר-תעסה. חברת הכנסת עדנה סולודר, את מסכימה שהצעתך תועבר לוועדה?

עדנה סולודר (המערך):
אני מסכימה.

הי"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת תופיק טובי, אתה מסכים?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

הי"ר א' נחמיאס:
תודה. חבר הכנסת זיידן עטשי, אתה מסכים?

זיידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מסכים.

הי"ר א' נחמיאס:
תודה. חבר הכנסת רן כהן, אתה מסכים?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

הי"ר א' נחמיאס:
חברת הכנסת גאולה כהן לא פה, אבל היא השאירה לנו הודעה שהיא מסכימה.

חבר הכנסת מחמד ותר, אתה מסכים?

ראש המועצה של בית-ג'ין מוזמן מחר בבוקר למפקד המרחב, ואני מקווה שכפנישה הזאת יהיה כירו לדוות שהדברים חזרו למסלולם. תודה.

הי"ר א' נחמיאס:
מה אדוני מציע?

שר המשטרה ח' בר-לב:
אני מציע שהנושא יידון בוועדה.

הי"ר א' נחמיאס:
תודה רבה לך, אדוני שר המשטרה. חברת הכנסת מרים גלזר-תעסה, בבקשה להצעה אחרת.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני יודעת שהשעה מאוחרת, לכן אדבר בקיצור רב.

הי"ר א' נחמיאס:
יש לך שלוש דקות.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
כן, כן, אעשה את זה בקיצור רב, אף לא בשלוש דקות. כנראה.

אני מסכימה לדברי השר בר-לב, שיום שני היה יום שחור למשטרה, לתושבי בית-ג'ין ולחוק. אמר פעם המשורר, שהאדם הוא תבנית נוף מולדתו. אני חושבת שהיום תהיה למשפט זה פרשנות קשה מאוד, כי נוף המולדת קרוע, הרוס, מוצת, עקור, והנורא מכול — הפך להיות אמצעי למיקוח וממכר פוליטי. איש בבית הזה לא יתחמק מן האמת, שהעניינים הם פוליטיים ביסודם. אם לא נקרא לילד בשמו, תהיה זו צביעות והתחסדות.

אני רוצה לומר, שכתקופה האחרונה התרגלנו לחיות מבג"ץ לבג"ץ, ואני חושבת ששם מדינת ישראל די מושמץ, ודווקא בשל העניין הזה. התשתית המוסרית של המדינה הולכת ומקועקעת, והכול נחלים בחוק, מפני שאיבדנו משהו מן התשתית המוסרית שלנו. אני רוצה לומר, שעם סיום ישיבת ועדת הפנים היתה הפסיקה הגיונית מאוד, ואף-על-פי-כן התנגדו לה, כפי שהזכירו כאן, ואיני רוצה לחזור על כך. אבל שמעתי — ונאמר לי שזה נכון — שכאשר אסף השר פרס את האנשים שהיה צריך לאסוף, התנגד נחמקין, שהוא שר במדינת ישראל, כאילו צורה שהיא, ואז אמר לו פרס: אני הקובע פה, והוסיף ואמר לו במלים האלה: ואתה תעשה את מה שאני אומר לך —

דב שילנסקי (הליכוד):
הוא אמר לך נכון.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
— — אותו דבר שסוכם בוועדת הפנים וסוכל על-ידי הגוף השני.

תראו, רבותי, אולי אנחנו חושבים שהדבר קל, אבל מה שקורה בין המערך והליכוד הוא דבר חמור, כי כאן כבר סוחרים באדמה. בסופו של דבר אנחנו ממסחרים את האדמה, שהיא אדמה רוויה בדם של בניס יוהדים ושל בניס של לא-יהודים, ואני פונה כאן לממשלה להפסיק את המיקוח והממכר השפל הזה; והוא שפל, מפני שהוא סוחר בדברים היקרים ביותר, דברים שנתנו כעבורם את החיים.

אני מבקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי מסדר-היום בשל דבריו, בשל תוכן המברק שהוא שלח וכשל מה ששמעתי בוועדה שלי. שמעתי את קולו רועם, וחשבתי

שהעלה חבר הכנסת ת' טובי
לוועדת הפנים ואיכות הסביבה — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא שהעלה חבר הכנסת
ת' טובי בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ת' טובי לוועדת הפנים ואיכות
הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
אף הצעה זו תועבר לוועדת הפנים של הכנסת.
עכשיו אני רוצה לשאול אתכם, חברת הכנסת סרטני, חבר
הכנסת נחמן רז ואדוני שר החינוך והתרבות: זה נושא שהוא
חשוב לנו מאוד. אתם חושבים — — —
נחמן רז (המערך):
כשבוע הבא.
היו"ר א' נחמיאס:
אני מציע, שכיום רביעי הבא יעמוד נושא זה בראש
הנושאים שיידונו. זה נושא חשוב מאוד.
מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
זה נושא כל כך חשוב — — —
נחמן רז (המערך):
אינני מתנגד כתנאי שתהיה אחראי שהוא יידון בראשית
— — —
היו"ר א' נחמיאס:
לא, אני מתכוון שהוא יעמוד בראש ההצעות לסדר-היום
כיום רביעי הבא.
1. אדוני מזכיר הכנסת, נא לדאוג ששתי ההצעות של חברת
הכנסת אמירה סרטני ושל חבר הכנסת נחמן רז בנושא "משרד
החינוך והתרבות והאינטגרציה" יהיו בראש ההצעות
לסדר-היום כיום רביעי הבא.
מורי ורבותי, כיום שני הבא תתקיים ישיבת הכנסת
כמועדה. ישיבה זו נעולה.

מחמד ותר (מפ"ם):
אני מסכים.
היו"ר א' נחמיאס:
גם חבר הכנסת בני שליטא מסכים.
רב שלנסקי (הליכוד):
הוא ביקש שאודיע כי הוא מסכים.
היו"ר א' נחמיאס:
כן, כן. הוא השאיר לנו פתק, זה בסדר.
אני מעמיד עכשיו להצבעה את כל ההצעות לסדר-היום,
חוץ מהצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי.
שרה דורון (הליכוד):
יש להעביר אותן לוועדת הפנים.
רב שלנסקי (הליכוד):
ברור, זאת היתה ההצעה.
שרה דורון (הליכוד):
זה לא נאמר.
היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, מי להעברת הנושא לוועדה? מי נגד?
ה צ ב ע ה
ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי
הכנסת ע' סולודר, ז' עטשי, ר' כהן, ג' כהן, מ'
ותד זב' שליטא לוועדת הפנים ואיכות
הסביבה נתקבלה.
היו"ר א' נחמיאס:
כל ההצעות, חוץ מוז של חבר הכנסת תופיק טובי, תועברו
לוועדת הפנים.
לגבי ההצעה של חבר הכנסת תופיק טובי, יש גם הצעה
להסיר אותה מסדר-היום של הכנסת. מי להעברת הצעה זו
לוועדת הפנים? מי בעד הסרתה?
ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את הנושא

נספחות

א. סדרי-היום לישיבות של"ח — ש"מ

- א. אזכרה לחבר הכנסת ושר לשעבר, שמואל תמיר ז"ל במלאות שבעה למוחו.
- ב. שאלתות בעל-פה.
- ג. שאלתות ותשובות.
- ד. סקירת שר המדע והפיתוח על פעולות משרדו.
- ה. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו.
- ו. הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 8), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
- ז. הצעות לסדרי-היום.
- ח. הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 9), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 11), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
- י. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 18) (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 16), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
- יב. הרפואה המשפחתית כמנוף לחיסול משכר הרפואה — הצעת חבר הכנסת ד' בן-מאיר.
- יג. פיטורי מורים והשיכושים כעקבות במערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דנינו, ד' מגן ור' איתן.
- יד. עיצומים והשבתות במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
- טו. המשכר המתמשך במערכת הבריאות.
- טז. המשכר המחרף בבתי-החולים — הצעות חברי הכנסת ר' שם-טוב ור' כהן.
- יז. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעת חוק תגורות בטיחות כרכב, התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות. הגדסה בנאיות, התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- כא. הצעת חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- כב. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כג. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ז — 1985 (קריאה ראשונה).
- כד. הצעת חוק לתיקון פקודת זיכיונות החשמל, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כה. הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 32), התשמ"ז — 1987 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כו. מושב חבר הנאמנים של הסוכנות בניו-יורק — הצעות חברי הכנסת ע' לנדא, ח' דרוקמן, ג' כהן וע' סלודר.
- כז. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
- כח. עידוד שירות קבע של קצינים זוטרים כצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
- כט. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי התושבים בשטחים — הצעות חברי הכנסת ז' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
- ל. נאום חוסיין ומשמעויותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מיעארי וי' נאמן.
- לא. הקמת מנזר הכרמליטים באושביץ — מאת חברי הכנסת ד' שילנסקי וח' גרוסמן.
- לב. העלאת מחירי הדלק לתעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- לג. הצהרת ישראל כעצרת האו"ם על הפסקת אש בלבנון ועל נסיגה הדרגתית מדרום-לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- לד. הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל-פחם — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.
- לה. בקשה מארצות-הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת א' גרנות וש' בן-שלמה.
- לו. מאזן הגירה שלילי בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
- לז. שלטון החוק — הצעת חבר הכנסת מ' וירשובסקי.
- לח. גידול במספר תאונות דרכים — הצעת חבר הכנסת א' שפירא.
- לט. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 28), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
- מ. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבה ש"מ

- 97 — 104. האירועים כרמת-עמידר — הצעות חברי הכנסת
י' שריר, י"ז אמיר, א' גרנות, ת' טובי, מ' מעארי, ג' כהן,
ש' בן-שלמה וא' ורדיגר.
- 105 — 107. מעולתו של השר פרץ נגד הסגרת נקש —
הצעות חברי הכנסת מ' וירשובסקי, ד' צוקר וי' ארצי.
108. המשמעות האנושית היהודית והישראלית של פסק-הדין
כמשפט בארבי — הצעת חבר הכנסת ש' וייס.
109. קביעת מעמד אזור פיתוח א' לאשקלון — הצעת חבר
הכנסת א' שלום.
110. נשים 'לגוף הבוחר של הרכ הראשי לחל-אביב-יפו —
הצעת חבר הכנסת ד' בן-מאיר.
- 111 — 115. איום בהשבתת המשק הציבורי — הצעות
חברי הכנסת ד' דינו, א' רובינשטיין, מ' פלד, ר' איתן
ור' כהן.
116. הפרעות למינהל האזרחי ביהודה במפעל גאולת הקרקע
— הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
117. הקמת ועדה פרלמנטרית על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד:
הכנסת לבדיקת מצב האסירים המיוחדים — הצעת חבר
הכנסת מ' וירשובסקי.
- 118 — 124. האירועים בבית-ג'ן — הצעות חברי הכנסת
ע' סולודר, ת' טובי, ז' עטשי, ר' כהן, ג' כהן, מ' ותדוב'
שליטא.

ג. הצעת חוק החנינה, התשמ"ו — 1985

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. שחרור ופטור מעונש מאסר
אדם שלפני כ"ז בכסליו התשמ"ו עבר עבירה פלילית מתוך
מצוקה ביטחונית, כתגובה לטרור הערבי או מתוך חרדה
לביטחון המדינה ולחיי תושביה, בלא כוונה לחתור תחת
עצם קיום מדינת ישראל ובלו להשתתף לארגון עוין את
מדינת ישראל ובלא מניעים עוינים למדינת ישראל, וביום
תחילת חוק זה נושא עונש מאסר שהוטל עליו כשל אותה
עבירה, ישוחרר מבית-הסוהר, ובלכך שיחתום על
התחייבות שלא יחזור בעתיד על אותה עבירה.
2. הפסקת הליכים
לא ינקט הליך פלילי בבית-משפט כשל עבירה שסעיף 1
חל עליה, ואם ננקט הליך כאמור — יופסק.
3. דינו של עונש כולל
(א) אדם הנושא עונש מאסר אחד בשל עבירות
שמחמת מניעיהן סעיף 1 חל עליהן ובשל עבירות
שמניעיהן אחרים (להלן — עבירות אחרות),
ישוחרר מבית-הסוהר כאמור בסעיף 1 לאחר
שנשא את החלק היחסי מהעונש אשר נגזר עליו
כשל העבירות האחרות.
- (ב) לענין סעיף זה, החלק היחסי יחושב על-פי היחס
שבין סכום תקופות המאסר המרביות המצטברות
הקבועות לעבירות האחרות לבין סכום תקופות
המאסר המרביות המצטברות הקבועות לכל
העבירות שבשלהן האדם נושא את עונש המאסר
האחד.
- (ג) לענין סעיף זה, החלק היחסי יחושב על-פי היחס
שבין סכום תקופות המאסר המרביות המצטברות
הקבועות לעבירות האחרות לבין סכום תקופות
המאסר המרביות המצטברות הקבועות לכל
העבירות שבשלהן האדם נושא את עונש המאסר
האחד.
4. הודעה על החלת החוק
בתוך חמישה-עשר ימים מיום תחילת חוק זה יודיע שר
המשפטים לנציב כתיב-הסוהר, למנהל כתיב-המשפט
ולפרקליט המדינה על כל אדם אשר הוראה מהוראות חוק
זה חלה לגביו, יורה על מתן הודעה על כך לכל אדם
כאמור.
5. פנייה להחלת החוק
היה אדם סבור שהוראה מהוראות חוק זה חלה לגביו ושר
המשפטים לא הודיע כאמור בסעיף 4, רשאי הוא לפנות
לשר המשפטים בבקשה להחיל עליו חוק זה, ושר
המשפטים יחליט בבקשה כאמור בתוך חמישה-עשר ימים
ממועד קבלתה.
6. ביצוע
שר המשפטים ושר המשטרה ממונים, כל אחד בתחום
סמכותו, על ביצוע חוק זה.
7. תחילה
תחילתו של חוק זה ביום קבלתו בכנסת.

דברי הסבר

הבעת החרטה שהוכעה עלייכם, יחתום גם כל אחד על
התחייבות שלא יחזור בעתיד על אותה עבירה.
הענקת החנינה על-ידי הכנסת תפעל לטובה גם בכיוון של
קירוב הלבבות בישראל, ותאפשר את המשך פיתוח ובניין
הארץ באווירה טובה יותר.

אנשים בעלי עבר מפואר בצה"ל, שלאחר שחרורם
משירות פעיל נענו לקריאת ממשלת ישראל, ומתוך נאמנות
ליישוב הארץ התנחלו והקימו יישובים חדשים, עבור, מתוך
מצוקה ביטחונית, על החוק.
הם מודים היום בשגיאתם, הם נענשו וסבלו רבות.
יש מקום שהכנסת תחון אותם בחוק, כתנאי, שנוסף על

ד. הצעת חוק השבות (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 24

בסעיף 24 לחוק השבות, התש"י — 1950, אחרי "שנתגיר" יבוא: "כהלכה".

דברי הסבר

דת אחרת; לא "שנתגיר כהלכה". אלא "שנתגיר" סתם. והואיל והמושג "גיר" הוא מושג הלכתי, והדבר לא הובהר בצורה חד-משמעית בחוק הקיים, באה הצעת התיקון להבהיר זאת באופן שיוכר רק גיר כהלכה.

ביום כ' באדר ב' התשל"ל, 10 במרס 1970, חוקקה הכנסת את חוק השבות (תיקון מס' 2) התשל"ל — 1970 (ס"ח התשל"ל עמ' 34).
סעיף 24, המגדיר את המושג "יהודי", קובע: "לעניין חוק זה יהודי" — מי שנולד לאם יהודייה או שנתגיר והוא אינו בן

ה. הצעת חוק השבות (הגדרת "יהודי"), התשמ"ז — 1987
(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

24. הגדרה

1. החלפת סעיף 24

לעניין חוק זה, "יהודי" — מי שנולד לאם יהודייה ואינו בן דת אחרת או מי שהוכרז "יהודי" על ידי הרבנות הראשית לישראל.

במקום סעיף 24 לחוק השבות, התש"י — 1950, יבוא:

דברי הסבר

הראשית לישראל כגוף העליון בארץ הפוסק בענייני דת.
לכן, לדעתי, צריכים גם כללי הגיון לעניין חוק השבות בלבד להיקבע על-ידי הסמכות הרבנית שהוקמה והוכרה על-ידי הכנסת.

סעיף 24 מדגיש במקור כי הוא דן בשאלת מיהו יהודי רק לעניין הזכות המוקנית לאדם לפי "חוק השבות". השאלה היא, אם כן, מי זכאי להיקרא "יהודי" בארץ-ישראל.
הכנסת קבעה בחוק אתר את מעמדה של הרבנות

ו. הצעת חוק לתיקון פקודת העדות הדתיות (המרה) (רישום כפריט דת), התשמ"ז — 1987
(הצעת חבר הכנסת ש' בן-שלמה)

2. הוספת סעיף 2א

1. הוספת סעיף 1א

אחרי סעיף 2 לחוק העיקרי יבוא:

בפקודת העדות הדתיות (המרה) (להלן — החוק העיקרי)¹, אחרי סעיף 1 יבוא:

2א. רישום כפריט דת

1א. הגדרות

(א) לא ייעשה רישום על-פי חוק, של דתו של אדם הנמצא בישראל, אם היא שונה מדתו ביום לידתו, או שהיה חסר דת ביום לידתו — אלא על-פי תעודת אישור כאמור בסעיף 2.

כפקודה זו, "ראש העדה הדתית":

(ב) לעניין סעיף קטן (א) אין נפקא מינה אם הרישום הוא רישום ראשון, או רישום אחר.

(1) כיהודים — הרבנים הראשיים בישראל;

(2) כמוסלמים וכדרוזים — נשיא בית-הדין הדתי לערעורים;

(3) כנוצרים ובאחרים — נשיא בית-הדין הדתי לערעורים המוכר על-פי כל דין; ובאין בית-דין כזה — כוהן הדת בעל המעמד הרם ביותר.

3. תחילת חוקה

תחילתו של חוק זה מיום קבלתו בכנסת.

¹ חא"י, פרק קכ"ז, כרך ב', עמ' (ע) 1269, (א) 1294; ע"ד 1588, 1947, חוס' א' עמ' (ע) 121, (א) 174.

דברי הסבר

כמו כן, מוצע להרחיב את הפקודה לגבי כל רישום של שינוי דת על-פי חוק שהוא. הפקודה תחול ככל מקרה שמדובר ברישום דתו של אדם שדתו שונה מדתו ביום לידתו או שביום לידתו היה חסר דת.

יש לציין, שלנקבע בפקודה יש השפעה עקיפה גם על רישום לאום במרשם האוכלוסין. מאחר שעל-פי הגדרת "יהודי" שבחוק השבות ניתן לרישום כיהודי רק מי שאינו בן דת אחרת, וכל עוד אין רישום "יהודי" בפריט הדת יעוככ גם הרישום "יהודי" בפריט הלאום.

ענייני המרת דת ועדה דתית מוסדרים בארץ על-ידי פקודת העדות הדתיות (המרה) משנת 1927. לאחר שלאחרונה נתעוררו ספקות משפטיים על-אודות תוקפם של כמה מהסדרים הקבועים בפקודה ביחס לדתות שונות שאינן עדה דתית מאורגנת — מוצע בזה להבהיר את הדברים באמצעות חקיקה.

מוצע להוסיף לפקודה הגדרות שיבהירו תחולתה לגבי כל בני הדתות בארץ והגדרה ברורה של מיהו ראש העדה הדתית לגבי כל אחת מהדתות.

ז. הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון), התשמ"ה — 1985 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

2. תיקון סעיף 2

במקום סעיף 2 לחוק העיקרי יבוא: "נישואין וגירושין של יהודים ייערכו בישראל על-פי הדין הנוהג בכל זרם דתי, עדה וקהילה בקרב העם היהודי".

3. החלפת המלים "בית-דין רבני"

בכל מקום בחוק העיקרי, במקום המלים "בית-דין רבני" יבוא "המוסמכים לכך לפי הנוהג הקיים בכל זרם דתי, עדה וקהילה בקרב העם היהודי".

1. תיקון סעיף 1

במקום סעיף 1 לחוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג — 1953¹, (להלן: החוק העיקרי) יבוא: "ענייני נישואין וגירושין של יהודים בישראל אורחי המדינה או תושביה יהיו כשיפוטם של המוסמכים לכך לפי הנוהג הקיים בכל זרם דתי, עדה וקהילה בקרב העם היהודי".

¹ ס"ח התשי"ג, עמ' 165.

דברי הסבר

שדבקה בזהותה היהודית במשך אלפיים שנה ויותר, למרות איומי מוות, נישול וגידוי.

לפיכך, מוצע למען מנוע סבל וטרנדיות, למען עידוד עלייה מפוזרות ישראל המגוונות ולמען מנוע מצה ומריבה, פילוג, מרידות וירידה מישראל — להכיר בזהויה כל זרם, עדה וקהילה בעם היהודי ובסמכותם של אלו בקרב כל זרם, עדה וקהילה, אשר בפועל היו המוסמכים בכל הנוגע, לנישואין וגירושין.

מתן הבלעדיות לענייני נישואין וגירושין של יהודים, אורחי ישראל ותושביה, לרבנות האורתודוקסיה בישראל, יצר ויצר בעיות קשות וכאובות בעבר, כהווה, ואם לא ישתנה דבר — יוסיף ויגרם לטרנדיות אישיות וציבוריות בעתיד. הסערה הציבורית שקמה בעקבות הגילויים הקשים של התרעמות בקהילת יהודי אתיופיה, האמיצה והגאה, אינה אלא דוגמה אחרונה לאטימות ולקשיחות לב, הגורמת סבל כל ישוער לעדה

ח. הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (מס' 3), התשמ"ז — 1986 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 4

(1) סעיף קטן (ח) — יימחק;
(2) הסיפא של הסעיף המתחיל במלים "ואולם לא יורשע" — יימחק.

בסעיף 4 לפקודת מניעת טרור, התשמ"ח — 1948 —

דברי הסבר

התיקון מנוגד לרוח הדמוקרטיה של מדינת ישראל, ועל כן יש לבטלו.

התיקון הנ"ל פוגע בחופש הפוליטי של אזרחי ישראל ומונע היכרות עם ערכים בכלל ועם פלשתנים בפרט.

ט. הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (מס' 3), התשמ"ז — 1986

(הצעת חברת הכנסת ש' אלוני)

1. תיקון סעיף 4 בסעיף 4 לפקודת מניעת טרור, התש"ח — 1948 —
 - (1) סעיפים קטנים (א), (ב) ו-(ח) — יימחקו; ומספרי סעיפים קטנים (ב) — (ז) יתוקנו בהתאם.
- (2) הסיפא של הסעיף המתחיל במלים "ואולם לא יורשע" — יימחק.
2. תחילה תוקפו של חוק זה מיום קבלתו בכנסת.

דברי הסבר

התיקון מס' 2 לחוק זה, משנת התשמ"ז — 1986, הינו בגדר תקנה, שאין הציבור — לפחות הציבור ודף השלום — יכול לעמוד בה, והיא עומדת בסתירה לחירויות הפרט ולאינטרס ישראלי כללי של קידום סיכויי השלום.

י. הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (מחיקת האיסור על מפגשים), התשמ"ז — 1986

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 4 בסעיף 4 לפקודת מניעת טרור, התש"ח — 1948 —
 - (1) סעיף קטן (ח) — יימחק;
- (2) הסיפא של הסעיף המתחיל במלים "ואולם לא יורשע" — יימחק.
2. תחילה תחילתו של חוק זה ביום קבלתו בכנסת.

דברי הסבר

הצעת החוק הנ"ל, שכאה למנוע מפגשי שלום והידברות עם נציגותו המוכרת והבלעדית של העם הערבי הפלשתיני, אש"ף, מנוגדת לחוק החיים ולאינטרס האמיתי של שני עמי הארץ, לאינטרס השלום הצודק, ששום חוק לא יכול לחסום את דרכו. בחוק זה אין הציבור שותף השלום יכול לעמוד, והוא מיועד להפרה מרגע חקיקתו. על כן אנו מציעים למחוק את סעיף 4(ח) ולבטל בזאת את התיקון האנטי-חוקי שהתקבל כ"ס במאי 1986.

קבלתו של תיקון מס' 2 לפקודה למניעת טרור, שכא לאסור מפגשים של ישראלים עם נציגי העם הערבי הפלשתיני, עוררה מחאה גדולה והתנגדות רחבה של אזרחי מדינת ישראל החפצים בשלום אמיתי עם העם הערבי הפלשתיני. דעת הקהל הבין-לאומית ושותרי השלום בתכל ראו, ובצדק, בהצעת חוק זו מכשול נוסף שהערימה ממשלת ישראל בדרך המאמצים הבין-לאומיים, האזוריים, הישראליים והפלשתיניים להגיע לשלום צודק ויציב.

יא. הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (מס' 3), התשמ"ז — 1987

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 4 בסעיף 4 לפקודת מניעת טרור, התש"ח — 1948 —
 - (1) סעיפים קטנים (א), (ב) ו-(ח) — יימחקו; ומספרי סעיפים קטנים (ב) — (ז) יתוקנו בהתאם.
- (2) הסיפא של הסעיף המתחיל במלים "ואולם לא יורשע" — יימחק.

דברי הסבר

כ"ס באוגוסט 1986 התקבל התיקון הנ"ל והוספו לסעיף 4 לפקודת מניעת טרור, התש"ח — 1948, שתי תוספות: סעיף 4(ח) ותוספת נוספת.

התיקון הנ"ל שם מכשולים על דרך ההידברות למטרות שלום בין ישראלים לפלשתינים ופוגע בסיכויים לקידום השלום. על כן מוצע לבטלו.

יב. הצעת חוק ערי פיתוח, התשמ"ז — 1987

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

1. מטרת חוק זה היא לעודד התיישבות, פיתוח וקידום חברתי וכלכלי באזור ערי הפיתוח.
2. הגדרה
 - לענין חוק זה, עיר פיתוח היא יישוב בגולן, בגליל, בשומרון, ביהודה או בנגב, אשר רוכ בעלי ההכנסה שבתושביו שירתו או משרתים בצבא-הגנה לישראל והוא כלול ברשימת ערי הפיתוח האמורה בסעיף 4.
3. ועדת שרים
 - הממשלה תקים ועדת שרים לקידום ענייני ערי פיתוח, וזה הרכבה:
 - (1) שר התעשייה והמסחר — יושב-ראש;
 - (2) שר הכלכלה והתכנון;
 - (3) שר העבודה והרווחה;
 - (4) שר הבינוי והשיכון;
 - (5) שר הפנים.
4. רשימת ערי פיתוח
 - שר התעשייה והמסחר, באישור ועדת השרים, יקבע רשימה של ערי פיתוח, כאמור בסעיף 2, ורשאי הוא, באישור כאמור, להוסיף לרשימה או לגרוע ממנה; כהוספה כאמור יכל שייכלל יישוב בכל אזור בארץ.
5. מענק ארנונה
 - בתחילת כל שנת תקציב תעביר הממשלה לרשות מקומית של עיר פיתוח מענק כספי בסך השווה להכנסות הרשות המקומית מארנונה בשנה שקדמה לה.
6. עידוד התעשייה
 - כל מפעל קיים או מפעל שיוקם בעיר פיתוח המעסיק למעלה מ-20 עובדים יוכר מאליו כמפעל מאושר לענין חוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט — 1959.
7. מענק מעבר לעיר פיתוח
 - המעתיק את מקום מגוריו הקבוע לעיר פיתוח יקבל מאת המדינה מענק העברה בסך 5,000 ש"ח; סכום זה יהא צמוד למרד המחירים לצרכן הידוע ביום 15 בינואר 1987.
8. הלוואה לרכישת דירה
 - מי שהוא תושב עיר פיתוח או מעתיק את מקום מגוריו לעיר פיתוח, יהא זכאי לקבל מאת המדינה הלוואה לצורך רכישת דירה, בסכום ובתנאים שתקבע ועדת השרים.
9. מס הכנסה
 - על אף האמור בדנין מס הכנסה לא ישלם תושב עיר פיתוח מס בשיעור העולה על 30% מהכנסתו החייבת במס, ועל
10. קצבת ילדים
 - קצבת ילדים לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968¹, תשולם לתושב עיר פיתוח בשל ילדיו עד שימלאו להם 21 שנים.
11. חינוך בגני-ילדים
 - (א) תושב עיר פיתוח ישלם בעד חינוך ילדיו כמעונות יום ובגני-ילדים מחצית מהתשלום הקבוע לכך.
 - (ב) המדינה תשלם למוסדות-המנהלים מעונות יום וגני-ילדים בערי פיתוח את יתרת הסכום המגיע בעד חינוך כאמור.
12. חינוך יסודי ותיכון
 - על אף האמור בכל חוקיק יהיה החינוך בבתי-הספר היסודיים והתיכוניים בערי הפיתוח חובה ועל חשבון המדינה.
13. המוסד להשכלה גבוהה
 - (א) תושב עיר פיתוח הרוכש השכלה גבוהה במוסד המוכר על-פי חוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח — 1986⁴, תשלם המדינה את מלוא שכר לימודו בשלוש שנות לימודיו.
 - (ב) הראשונות, ובלבד שאינו מקבל מלגת לימודים מכל מקור אחר.
 - (ג) על אף האמור בחוק אגרת לימוד במוסדות השכלה גבוהה (הוראת שעה) התשמ"ה — 1985⁵, יהיה תושב עיר פיתוח, הזכאי לפי סעיף קטן (א), פטור מתשלום אגרת לימוד.
14. שמירת דינים
 - האמור בחוק זה לא יגרע מכל זכות או הטבה הנתונות לערי פיתוח או לחושביהן לפי חוק אחר.
15. תיקון חוק פיצויי פיטורים
 - בסעיף 8 לחוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג — 1963⁶, האמור בפסקה (3) יסומן (4), ולפניה: יבוא:
 - "(3) לעיר פיתוח כמשמעותה לפי חוק ערי פיתוח, התשמ"ז — 1987, מיישוב שאינו עיר פיתוח."
16. ביצוע ותקנות
 - שר התעשייה והמסחר ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.
17. תחילה
 - תחילתו של חוק זה כיום

⁴ ס"ח התשי"ח, עמ' 191.⁵ ס"ח התשמ"ה, עמ' 132.⁶ ס"ח התשכ"ג, עמ' 136.¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 234.² ק"ת התשמ"ז, עמ' 98.³ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

דברי הסבר

מטרת חוק זה היא לאחד את רמות הסיוע לערי הפיתוח ולמסד את התמריצים אשר כרוכים כבר נקבעו עלידי הממשלה.

יג. הצעת חוק ערי פיתוח ותושביהן, התשמ"ז — 1987

(הצעת חבר הכנסת י' ארצי)

1. הגדרה

בחוק זה, "ערי פיתוח" —

- (1) כל עירייה ומועצה מקומית — למעט מועצה אזורית — שזכו הרוכז החוצה את באר-שבע ומדרום לה, למעט באר-שבע, ולרכות שדרות, אופקים, נתיבות ועוד;
- (2) מעלות, בית-שאן, כרמיאל, מטולה, מגדל-העמק וקריית-שמונה;
- (3) יישוב שהממשלה קבעה שהוא עיר פיתוח לעניין חוק זה.

2. השוואת זכויות

כל הנחה, סיוע או הטבה שנותנת המדינה לתושב של עיר פיתוח או למתיישב בה, לא יפחתו בטיבם ובהיקפם מההטבה שנותנת המדינה לתושב כעל נתונים דומים ביישוב שבאזור יהודה ושומרון או למתיישב בו.

3. זכויות מובטחות

כלי-לפגוע בכלליות האמור בסעיף 2 —

- (1) יושו תנאי ההשתכנות;
- (2) יושו ההשקעות בתעשייה ומבני תעשייה שמשקיעה המדינה;
- (3) יושו התנאים שמעניק משרד החינוך והתרבות;
- (4) יושו תנאי הסיוע לפרטים ולחברות המעוניינים בהקמת תעשייה;
- (5) יושו השקעות המדינה בחשית.

4. ביצוע ותקנות

הממשלה ממונה על ביצוע חוק זה, והיא רשאית להתקין תקנות לביצועו.

דברי הסבר

בסיוע ובהטבות שהם מקבלים מהמדינה, אלא להעניק תנאים שווים לצמיחה גם לעיירות הפיתוח ולתושביהן.

חקיקת חוק זה תיישב סתירה הקיימת בין הצהרות הממשלה על ההכרח בפיתוח ערי הפיתוח לבין המדיניות בפועל.

חקיקת חוק זה תסייע ביישוב הנגב ובפיתוחו, תוך מתן תנאים שווים לאלה הניתנים ביהודה ושומרון.

אין כוונת החוק לפגוע במתיישבים ביהודה ושומרון, או

יד. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא בית-ג'ן

בהר-מירון (עוד בטרם הכרזתו כשמורה), ועם זאת, ערה הוועדה לייחודה המקומי והכין-לאומי של שמורת הר-מירון ולצורך לשמור עליה בהתאם לחוק שמורות הטבע. הוועדה קובעת, כי על אף המגבלות ניתן לתת תשבות ענייניות לבעיית פיתוח של בית-ג'ן, והופרשו לשם כך, עלידי שמורות הטבע, למעלה מ-1,300 דונם נוספים מתוך השמורה, הנותנים פתרון לתוכנית בנין ופיתוח המקום עד לשנת 2000, לאוכלוסייה של 20,000 נפש ומעלה.

על-מנת להקל על התושבים ולאפשר להם גישה לעיבוד אדמותיהם שבתוך השמורה, ממליצה הוועדה:

1. לחושבי בית-ג'ן תהיה גישה חופשית לאדמותיהם הפרטיות, הנמצאות בתחום השמורה, כמעגן בחקנה 19 לחקנות שמורות הטבע (סדרים והתנהגות), התשל"ט — 1979, להכשרתן ולעיבודן, גם לגידולים רב-שנתיים (לרכות ככלים מכניים כבדים). הוועדה פונה לשר החקלאות לתקן בהקדם את החקנות כדי שהדבר יתאפשר.

2. שטח הזבור, שהוא השטח הרגיש ביותר בשמורה, מחייב הסדר מיוחד בין הרשויות המוסמכות לבין הכפר.

מליאת הכנסת החליטה בשיבתה מיום 13 במאי 1987 להעביר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה את ההצעה האמורה מאת חברי הכנסת א' נסרלדין, ע' סולודר וז' עטשי לדין ולהסקת מסקנות.

הדין בפרשת בית-ג'ן החל עוד לפני-העברת ההצעות לסדר-היום לדין בוועדה. חברת הכנסת ע' סולודר היא זו שהעלתה את הנושא בוועדה, ובעקבות יוזמתה הוקמה ועדת משנה בראשותה. לחברים בוועדת המשנה נבחרו חברי הכנסת ב' שליטא ומ' וירשובסקי. ועדת המשנה קיימה מספר רב של ישיבות וגם ערכה סיור ביישוב. היא גם קיבלה סיכומים לפיתוח חלקי של בעיית הכפר.

הרקע לדיונים הוא התביעות המתמשכות של המועצה המקומית מרשויות המדינה השונות, המתמקדות כיום בכ- 1,500 דונם של קרקע שבבעלות המדינה.

בדיונים השתתפו נציגים של משרד הפנים, משרד החקלאות, רשות שמורות הטבע, מינהל מקרקעי ישראל, יושב-ראש המועצה המקומית בית-ג'ן, חברי המועצה וחברת "מקורות".

הוועדה התחשבה במצבו של הכפר בית-ג'ן, השוכן

שטחי הקרקע ההכרחיים לפי תוכנית המועצה לביצועה ולסינומה המהיר של תוכנית הביוב של הכפר.

3. ועדת הפנים מציינת, שהבעיה הכאובה של תושבי בית-ג'ן היא הימצאותם של שטחי הקרקע שבבעלות תושבי הכפר בתוך שמורת הטבע הרימירון, שההכרה על הקמתה הטילה הגבלות וסייגים לשימוש חופשי באדמותיהם הפרטיות של התושבים, והיא פוגעת בחיי התושבים ובהתפתחות הכפר.

א. הוועדה קובעת, שהבטחת השימוש החופשי של תושבי בית-ג'ן באדמותיהם והסרת ההגבלות והסייגים היא חיונית למחיתם ולהתפתחות הכפר.

ב. ועדת הפנים מעריכה, שאין ניגודים בין שימוש חופשי ללא הגבלות כשטחי האדמה שבבעלות תושבי בית-ג'ן, המצויים בשמורת הטבע, לבין השמירה על שמורת הטבע הרימירון.

ג. ועדת הפנים, לאחר ששמעה את נציגי המועצה המקומית בית-ג'ן ואת נציגי שר החקלאות ורשות שמורות הטבע, מגיעה למסקנה, שהדרך היחידה להבטיח את השימוש החופשי של תושבי בית-ג'ן באדמותיהם ולהסיר את ההגבלות והסייגים הדרושים לכך היא בחקיקה שתוציא את השטחים שבבעלות תושבי בית-ג'ן, הנמצאים כיום בתוך השמורה, אל מחוץ לתחום השמורה, באופן שהכרזת השמורה ותקנונה לא יחולו עליהם.

ד. ועדת הפנים קוראת לשר החקלאות ליוזם ללא ריחוי חקיקה זו, שתכבד את זכות התושבים על אדמותיהם. אם שר החקלאות לא ייוזם חקיקה כזאת בתוך שבוע, יגישו חברי ועדת הפנים הצעת חוק לשם השגת מטרה זו, ויפעלו לאישורה הדחוף של הכנסת.

4. ועדת הפנים מגנה את התערבותה של המשטרה נגד תושבי בית-ג'ן, וקוראת להוצאת המשטרה מתחום שמורת הטבע הרימירון ומתחום הכפר, ולכיבוד זכותם של תושבי הכפר להימצא באדמתם, גם כזו הנמצאת בתחום השמורה.

5. ועדת הפנים של הכנסת מחזקת את ידי תושבי הכפר בית-ג'ן במאבקם הצודק להבטחת זכותם להתפתחות הכפר ולקיום בכבוד על אדמותיהם.

הצעת מיעוט של חברי הכנסת מ' וירשובסקי ומ' ותד: להוסיף למסקנות הוועדה את הסעיף שלהלן:

הוועדה קוראת לשר החקלאות ליוזם חקיקה שתעגן את ההסדרים שיושגו לפתרון פרשת בית-ג'ן.

הוועדה פונה לנוגעים בדבר להגיע בהקדם להסדר לגביו, המדבר על החלפת דונם מול דונם לחקלאות, תוך נכונות להשתתף בהוצאות הכשרת השטח החלופי או קרקע לבנייה ביחס הולם.

3. הוועדה פונה לממונה על מחוז הצפון במשרד הפנים, בחיאות עם רשות שמורות הטבע, לבחון באמות-מידה תכנוניות מקובלות דרכים לפתרון בעיית מספר הבתים שהוקמו בגושים 19533 ו-19518 ויתרת גוש 19520, על-ידי צירוף שטח הקרקע שלהם לתחום תוכנית המתאר של הכפר.

4. מועצת הכפר תממש את זכותה להבעת עמדתה והתנגדותיה בכל הליכי הדיונים לאישור תוכניות המתאר של הכפר.

5. שרי הפנים והחקלאות יפעלו לסיום תוכנית הביוב של הכפר ולביצועה בהקדם האפשרי.

6. הוועדה ממליצה לבחון תוכניות פיתוחו של הכפר ותעסוקת תושביו בעתיד, תוך שילובם ושיתופם בשמירתה ובפיתוחה של השמורה כאחד נוף ותיירות ייחודי על כל המשתמע מכך.

7. הוועדה קוראת לתושבי הכפר לסיים את הסכסוך ואת השבתת הכפר, תוך הבעת זעזוע מהסלמת האירועים שהביאו לתקרית חמורה ואלימה בין התושבים. רשות שמורות הטבע והמשטרה, ופונה לכל הגורמים לשוב לאורח-החיים הרגיל ולשמור 'על' השקט, תוך קבלת המסקנות והחוק.

הצעת מיעוט של חברי הכנסת ת' ויאר ות' טובי:

1. ועדת הפנים בדיוניה על נושא בית-ג'ן מביעה את תמיכתה בתביעותיה של המועצה המקומית בית-ג'ן, כנציגת תושבי הכפר, להרחיב את שטח שיפוטתה של המועצה המקומית וכמו כן את שטח תוכנית המתאר של הכפר, כדי להבטיח את התפתחותו הטבעית. הרחבה זו חיונית כדי לאפשר בניית מוסדות ציבור, כמו בית-ספר החסר בכפר, בתי מגורים לחיילים משוחררים ולזוגות צעירים חסרי דיור, וכמו כן, כדי להכליל בתוך תוכנית המתאר של הכפר את הגושים 19533, 19518, 19520 לפתרון בעיית הבתים שנבנו בשטחים אלה.

2. ועדת הפנים קוראת לפעולה דחופה של שר הפנים ושר החקלאות, כדי להקצות את מקורות המימון הדרושים ואת